

การศึกษาศักยภาพเศรษฐกิจสินค้าเกษตร
เพื่อรองรับการเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน
กรณีศึกษา: สินค้าข้าว

The Economic Potentials of Agricultural Commodities
to the ASEAN Economic Community
: A Case Study of Rice

สำนักวิจัยเศรษฐกิจการเกษตร
สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร
กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
เอกสารวิจัยเศรษฐกิจการเกษตร เลขที่ 116
มีนาคม 2561

BUREAU OF AGRICULTURAL ECONOMIC RESEARCH
OFFICE OF AGRICULTURAL ECONOMICS
MINISTRY OF AGRICULTURE AND COOPERATIVES
AGRICULTURAL ECONOMIC RESEARCH NO. 116
MARCH 2018

การศึกษาศักยภาพเศรษฐกิจสินค้าเกษตร
เพื่อรองรับการเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

กรณีศึกษา : สินค้าข้าว

The Economic Potentials of Agricultural Commodities
to the ASEAN Economic Community
: A Case Study of Rice

โดย

สำนักวิจัยเศรษฐกิจการเกษตร
สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร
กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

บทคัดย่อ

การศึกษาศักยภาพเศรษฐกิจสินค้าเกษตร เพื่อรองรับการเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน กรณีศึกษา : สินค้าข้าว มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสถานการณ์การผลิต การตลาด นโยบาย ที่เกี่ยวข้องกับสินค้าข้าว ตลอดจนศึกษาศักยภาพและความสามารถในการแข่งขันสินค้าข้าวของไทย เปรียบเทียบกับประเทศในภูมิภาคอาเซียน เพื่อใช้ในการกำหนดกลยุทธ์ข้าวไทย โดยใช้ข้อมูลหัตถ์ภูมิการส่งออกข้าวในช่วงปี 2549-2558 วิเคราะห์ศักยภาพและความสามารถในการแข่งขันจากค่าดัชนีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏ (RCA) การจัดการเชิงกลยุทธ์ (BCG Matrix) การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก (SWOT Analysis) และการกำหนดกลยุทธ์ (TOWS Matrix)

ผลการศึกษาพบว่า ไทยมีพื้นที่เก็บเกี่ยวข้าวมากเป็นอันดับ 2 ของอาเซียนรองจากอินโดนีเซีย แต่มีผลผลิตเป็นอันดับ 3 ของอาเซียนรองจากอินโดนีเซียและเวียดนาม และมีผลผลิตต่อไร่เป็นอันดับ 6 ของอาเซียน สำหรับความต้องใช้ข้าวพบว่า อินโดนีเซียมีความต้องการใช้ข้าวมากที่สุดในอาเซียน ส่วนไทยมีความต้องการใช้ข้าวเป็นอันดับ 6 ของอาเซียน ด้านการส่งออกพบว่า ไทยส่งออกข้าวมากเป็นอันดับ 1 ของอาเซียน และเป็นอันดับ 2 ของโลกรองจากอินเดีย โดยตลาดส่งออกข้าวของไทยที่สำคัญ คือ ทวีปแอฟริกาและทวีปเอเชีย ส่วนเวียดนามเป็นผู้ส่งออกอันดับ 2 ของอาเซียน และอันดับ 3 ของโลก โดยเวียดนามส่งออกข้าวไปตลาดอาเซียนมากที่สุด ด้านการนำเข้าข้าวของอาเซียนพบว่า อินโดนีเซียนำเข้าข้าวมากที่สุดในอาเซียน รองลงมาได้แก่ มาเลเซีย และฟิลิปปินส์ ตามลำดับ

ผลการวิเคราะห์ศักยภาพและความสามารถในการแข่งขันสินค้าข้าว ด้วยการวิเคราะห์ RCA ในการส่งออกข้าวของประเทศในภูมิภาคอาเซียนไปตลาดโลก พบว่า ไทย เวียดนาม กัมพูชา เมียนมาร์ และ สปป.ลาว มีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในการส่งออกข้าวไปยังตลาดโลก โดยไทยและเวียดนามมีความได้เปรียบในการส่งออกข้าวในตลาดโลกลดลง ขณะที่กัมพูชา เมียนมาร์ และ สปป.ลาว มีความได้เปรียบในการส่งออกข้าวในตลาดโลกเพิ่มขึ้น สำหรับการส่งออกข้าวไปยังตลาดอาเซียนพบว่า ไทย เวียดนาม และกัมพูชา มีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในการส่งออกข้าวไปยังตลาดอาเซียน โดยไทยและกัมพูชา มีความได้เปรียบในการส่งออกข้าวในตลาดอาเซียนเพิ่มขึ้น ส่วนเวียดนามมีความได้เปรียบในการส่งออกข้าวในตลาดอาเซียนลดลง ด้านการวิเคราะห์ BCG Matrix การส่งออกข้าวไปตลาดโลก พบว่า ข้าวไทย เวียดนาม และเมียนมาร์ อยู่ในตำแหน่งสินค้าดาวรุ่ง (Dogs) ส่วนข้าวกัมพูชา และ สปป.ลาว อยู่ในตำแหน่งสินค้ามีปัญหา (Question Marks) สำหรับตลาดอาเซียน พบว่า ข้าวไทยและเมียนมาร์ ในตลาดอาเซียนอยู่ในตำแหน่งสินค้าดาวรุ่ง (Dogs) ข้าวเวียดนามอยู่ในตำแหน่งสินค้าทำเงิน (Cash Cows) ส่วนข้าวกัมพูชาและ สปป.ลาว อยู่ในตำแหน่งสินค้ามีปัญหา (Question Marks)

ผลการวิเคราะห์ SWOT และ TOWS Matrix ทำให้ได้กลยุทธ์สินค้าข้าวไทย ได้แก่ กลยุทธ์เชิงรุก เช่น การวิจัยและพัฒนาพันธุ์ที่เป็นที่ต้องการของตลาด และการขยายตลาดและเป็นผู้นำตลาดข้าวคุณภาพสูงหรือข้าวตลาดเฉพาะ กลยุทธ์เชิงป้องกัน เช่น การพัฒนาพันธุ์ที่ทนต่อสภาพภูมิอากาศที่เปลี่ยนแปลง และการพัฒนาความร่วมมือระหว่างสมาชิกอาเซียนในการค้าข้าวเพื่อความมั่นคงทางอาหาร กลยุทธ์เชิงแก้ไข เช่น การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต การสร้างความเข้มให้กับองค์กรเกษตรกร และการเพิ่มประสิทธิภาพช่วงการเก็บเกี่ยวและ

(ค)

หลังการเก็บเกี่ยว และกลยุทธ์เชิงรับ เช่น การส่งเสริมการผลิตและการรับรองมาตรฐานข้าว การส่งเสริมการแปรรูปผลิตภัณฑ์ที่ทำจากข้าว และส่งเสริมการใช้เครื่องจักรกลในการผลิต นอกจากนี้ไทยควรส่งเสริมการส่งออกผลิตภัณฑ์ข้าวในรูปแบบต่างๆ ตามความต้องการของตลาดเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่สินค้าข้าวไทย รวมทั้งการติดตามสถานการณ์การผลิต และราคาข้าวของประเทศผู้ส่งออกข้าวอาเซียนอย่างใกล้ชิด เพื่อให้ไทยสามารถแข่งขันด้านราคากับประเทศคู่แข่งได้

Abstract

The Economic Potentials of Agricultural Commodities to the ASEAN Economic Community : A Case Study of Rice aims to examine production, marketing and policies of rice as well as competitiveness of Thai rice comparing with other ASEAN member countries in order to determine Thai rice strategic plans. Rice export data during 2006-2015 and various tools including Revealed Comparative Advantage (RCA), Boston Consulting Group Matrix (BCG matrix), SWOT analysis and TOWS Matrix were employed in this study. The results are as followings:

Comparing rice situation among ASEAN countries, Thailand has the second-largest rice harvesting area after Indonesia, ranks 3rd for rice production, below Indonesia and Vietnam, and comes 6th regarding rice yield. Thailand places 6th in terms of rice demand but 1st in ASEAN and 2nd in the world for rice exports. Major outlets of Thai rice are Africa and Asia. Vietnam ranks a remarkable 2nd in ASEAN and 3rd in the world for rice exports. Vietnam has the highest share in the ASEAN rice market. Indonesia, Malaysia and the Philippines are the main rice importers in ASEAN.

The results from the RCA Analysis revealed that Thailand, Vietnam, Cambodia, Myanmar and Laos have a comparative advantage in rice exports to the world market for the period of 2006-2015. However, comparative advantages of Thailand and Vietnam are declined while Cambodia, Myanmar and Laos have an increased comparative advantage in such period. Regarding ASEAN market, comparative advantages of Thailand, Vietnam and Cambodia are observed while Vietnam has a decreased comparative advantage in rice exports.

For the BCG Matrix, the results indicate that Thailand and Myanmar stand at Dogs position while Cambodia and Laos are at Question Marks position in ASEAN and world rice markets. Vietnam has good positioning as Cash Cow in the ASEAN rice market but Dogs position in the world rice market.

The SWOT Analysis and TOWS Matrix conclude the strategic plan of Thai rice to the ASEAN Economic Community in 4 areas; 1) Offensive strategies: research and development on rice varieties, new market expansion and market leaders in top-quality rice or niche market, 2) Defensive strategies: development of climate-resilient rice varieties, rice trade cooperation in ASEAN for food security, 3) Adjusted strategies: increasing productivity, strengthening farmers organization, increasing harvesting and post harvesting efficiency, and 4) Survived strategies: promotion of rice production and rice certification, rice processing support as well as farm mechanization promotion. In addition, Thailand should promote various kind of rice export products as well as closely monitor rice production and prices of other ASEAN exporting countries to stay competitive.

(จ)

คำนำ

สำนักวิจัยเศรษฐกิจการเกษตร สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร ได้ทำการศึกษาศักยภาพเศรษฐกิจสินค้าเกษตร เพื่อรองรับการเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน กรณีศึกษา : สินค้าข้าว มีวัตถุประสงค์เพื่อเตรียมความพร้อม และปรับตัวในการแข่งขันสินค้าข้าวกับประเทศเพื่อนบ้านในภูมิภาคอาเซียน และให้ทราบสถานการณ์การผลิต การตลาด นโยบาย และกฎระเบียบที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งทราบศักยภาพและความสามารถในการแข่งขันสินค้าข้าวของไทยเปรียบเทียบกับประเทศเพื่อนบ้าน ตลอดจนนำผลการศึกษาไปใช้เป็นข้อมูลประกอบการกำหนดนโยบาย และแนวทางการปรับโครงสร้างการผลิต การตลาด เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันกับประเทศในภูมิภาคอาเซียน ต่อไป

การศึกษาคั้งนี้ สำนักวิจัยเศรษฐกิจการเกษตร ขอขอบพระคุณผู้อำนวยการสำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ข้าว กรมการข้าว ผู้อำนวยการสำนักงานส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ (ณ กรุงฮานอย ณ นครโฮจิมินห์ ณ กรุงมะนิลา ณ กรุงกัวลาลัมเปอร์) สถาบันนโยบายและยุทธศาสตร์เพื่อการเกษตรและการพัฒนาชนบทเวียดนาม สมาคมอาหารแห่งเวียดนาม (VFA) กระทรวงเกษตรฟิลิปปินส์ องค์การอาหารแห่งฟิลิปปินส์ (NFA) กระทรวงเกษตรและอุตสาหกรรมเกษตรมาเลเซีย สถาบันวิจัยและพัฒนาการเกษตรมาเลเซีย รวมทั้งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่าน ในการประสานงานและเอื้อเฟื้อข้อมูลเพื่อใช้ในการศึกษาคั้งนี้ ให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

ส่วนวิจัยเศรษฐกิจธัญพืชและพืชไร่

สำนักวิจัยเศรษฐกิจการเกษตร

มีนาคม 2561

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	(ข)
Abstract	(ง)
คำนำ	(จ)
สารบัญตาราง	(ช)
สารบัญตารางผนวก	(ฐ)
สารบัญภาพ	(ฑ)
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความสำคัญของการวิจัย	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	2
1.3 ขอบเขตของการวิจัย	2
1.4 วิธีการวิจัย	2
1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	3
บทที่ 2 การตรวจเอกสาร แนวคิดและทฤษฎี	5
2.1 การตรวจเอกสาร	5
2.2 แนวคิดและทฤษฎี	7
บทที่ 3 ข้อมูลทั่วไป	15
3.1 บรูไน	15
3.2 ราชอาณาจักรกัมพูชา	21
3.3 สาธารณรัฐอินโดนีเซีย	27
3.4 สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว	36
3.5 มาเลเซีย	43
3.6 สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์	48
3.7 สาธารณรัฐฟิลิปปินส์	53
3.8 สาธารณรัฐสิงคโปร์	59
3.9 ราชอาณาจักรไทย	64
3.10 สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม	69
บทที่ 4 ผลการวิจัย	75
4.1 สถานการณ์สินค้าข้าวของอาเซียน	75
4.2 การวิเคราะห์ความสามารถในการแข่งขัน	179
4.3 การกำหนดกลยุทธ์สินค้าข้าวของไทยในอาเซียน	192

(ช)

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 5 สรุปและข้อเสนอแนะ	203
5.1 สรุป	203
5.2 ข้อเสนอแนะ	207
บรรณานุกรม	209
ภาคผนวก	217

สารบัญญัตราสาร

	หน้า	
ตารางที่ 1	ดัชนีชี้วัดเศรษฐกิจของบรูไน ปี 2554 - 2558	16
ตารางที่ 2	สถิติการค้าระหว่างไทยกับบรูไน ปี 2554 - 2558	17
ตารางที่ 3	ดัชนีชี้วัดเศรษฐกิจของกัมพูชา ปี 2554 - 2558	23
ตารางที่ 4	สถิติการค้าระหว่างประเทศไทยกับกัมพูชา	23
ตารางที่ 5	ดัชนีชี้วัดเศรษฐกิจของอินโดนีเซีย ปี 2554 - 2558	29
ตารางที่ 6	สถิติการค้าระหว่างประเทศไทยกับอินโดนีเซีย	30
ตารางที่ 7	ดัชนีชี้วัดเศรษฐกิจของ สปป.ลาว ปี 2555 - 2558	38
ตารางที่ 8	สถิติการค้าระหว่างไทยกับ สปป.ลาว ปี 2555 - 2558	39
ตารางที่ 9	ดัชนีชี้วัดเศรษฐกิจของมาเลเซีย ปี 2554 - 2558	44
ตารางที่ 10	ปริมาณการค้าระหว่างไทยกับมาเลเซีย ปี 2554 - 2558	45
ตารางที่ 11	ดัชนีชี้วัดเศรษฐกิจของเมียนมาร์ ปี 2554 - 2558	50
ตารางที่ 12	สถิติการค้าระหว่างประเทศไทยกับเมียนมาร์ ปี 2554 - 2558	51
ตารางที่ 13	ดัชนีชี้วัดเศรษฐกิจของฟิลิปปินส์ ปี 2556 - 2558	55
ตารางที่ 14	สถิติการค้าระหว่างไทยกับฟิลิปปินส์ ปี 2554 - 2558	56
ตารางที่ 15	สถิติการค้าระหว่างไทยกับสิงคโปร์ ปี 2554 - 2558	61
ตารางที่ 16	ดัชนีชี้วัดเศรษฐกิจของไทย ปี 2554 - 2558	65
ตารางที่ 17	มูลค่าการค้าระหว่างไทยกับภูมิภาคอาเซียน ปี 2554 - 2558	66
ตารางที่ 18	มูลค่าการส่งออกสินค้าเกษตรและผลิตภัณฑ์ที่สำคัญของไทย 10 อันดับแรก ปี 2554 - 2558	67
ตารางที่ 19	มูลค่าการนำเข้าสินค้าเกษตรและผลิตภัณฑ์ที่สำคัญของไทย 10 อันดับแรก ปี 2554 - 2558	68
ตารางที่ 20	ดัชนีชี้วัดเศรษฐกิจของเวียดนาม ปี 2554 - 2558	71
ตารางที่ 21	สถิติการค้าระหว่างประเทศไทยกับเวียดนาม ปี 2554 - 2558	72
ตารางที่ 22	เนื้อที่เก็บเกี่ยว ผลผลิต และผลผลิตต่อไร่ แยกตามเขตการปกครองของบรูไน ปีการผลิต 2558/59	75
ตารางที่ 23	ฤดูปลูกข้าวของบรูไน	76
ตารางที่ 24	เนื้อที่เก็บเกี่ยว ผลผลิต และผลผลิตต่อไร่ ข้าวของบรูไน ระหว่างปี 2553/54 - 2558/59	77

สารบัญญัตินี้ (ต่อ)

	หน้า	
ตารางที่ 25	การใช้ข้าวภายในประเทศของบรูไน จำแนกตามประเภทการใช้ข้าว ปี 2546 และ 2556	78
ตารางที่ 26	มูลค่าและปริมาณการส่งออกและนำเข้าข้าวของบรูไน ปี 2554 - 2558	78
ตารางที่ 27	มูลค่าและปริมาณการนำเข้าข้าวของบรูไน จำแนกตามประเทศคู่ค้า ปี 2554 - 2558	79
ตารางที่ 28	พื้นที่เก็บเกี่ยว ผลผลิต และผลผลิตต่อไร่ แยกตามเขตการปกครองของกัมพูชา ปีการผลิต 2556/57	82
ตารางที่ 29	ฤดูปลูกข้าวของกัมพูชา	84
ตารางที่ 30	พื้นที่เก็บเกี่ยว ผลผลิต และผลผลิตต่อไร่ ข้าวของกัมพูชา ปี 2553/54 - 2558/59	85
ตารางที่ 31	การใช้ข้าวภายในประเทศของกัมพูชา จำแนกตามประเภทการใช้ข้าว ปี 2546 และ 2556	85
ตารางที่ 32	มูลค่าและปริมาณการส่งออกและนำเข้าข้าวของกัมพูชา ปี 2554 - 2558	86
ตารางที่ 33	มูลค่าและปริมาณการส่งออกข้าวของกัมพูชา จำแนกตามประเทศคู่ค้า ปี 2554 - 2558	87
ตารางที่ 34	พื้นที่เก็บเกี่ยว ผลผลิต และผลผลิตต่อไร่ แยกตามเขตการปกครองของอินโดนีเซีย ปีการผลิต 2558/59	95
ตารางที่ 35	ฤดูปลูกข้าวของอินโดนีเซีย	98
ตารางที่ 36	พื้นที่เก็บเกี่ยว ผลผลิต และผลผลิตต่อไร่ ข้าวของอินโดนีเซีย ปี 2553/54 - 2558/59	99
ตารางที่ 37	การใช้ข้าวภายในประเทศของอินโดนีเซีย จำแนกตามประเภทการใช้ข้าว ปี 2546 และ 2556	100
ตารางที่ 38	มูลค่าและปริมาณการส่งออกและนำเข้าข้าวของอินโดนีเซีย ปี 2554 - 2558	100
ตารางที่ 39	มูลค่าและปริมาณการนำเข้าข้าวของอินโดนีเซียจำแนกตามประเทศคู่ค้า ปี 2554 - 2558	101
ตารางที่ 40	พื้นที่เก็บเกี่ยว ผลผลิต และผลผลิตต่อไร่ แยกตามเขตการปกครองของ สปป.ลาว ปีการผลิต 2551/52	106
ตารางที่ 41	ฤดูปลูกข้าวของ สปป.ลาว	108
ตารางที่ 42	พื้นที่เก็บเกี่ยว ผลผลิต และผลผลิตต่อไร่ ข้าวของ สปป.ลาว ปี 2553/54 - 2558/59	109
ตารางที่ 43	การใช้ข้าวภายในประเทศของ สปป.ลาว จำแนกตามประเภทการใช้ข้าว ปี 2546 และ 2556	109
ตารางที่ 44	มูลค่าและปริมาณการส่งออกและนำเข้าข้าวของ สปป.ลาว ปี 2554 - 2558	110
ตารางที่ 45	มูลค่าและปริมาณการส่งออกข้าวของ สปป.ลาว จำแนกตามประเทศคู่ค้า ปี 2554 - 2558	111

สารบัญญัตินี้ (ต่อ)

	หน้า	
ตารางที่ 46	เนื้อที่เก็บเกี่ยว ผลผลิต และผลผลิตต่อไร่ แยกตามเขตการปกครองของมาเลเซีย ปีการผลิต 2556/57	114
ตารางที่ 47	ฤดูปลูกข้าวของมาเลเซีย	115
ตารางที่ 48	เนื้อที่เก็บเกี่ยว ผลผลิต และผลผลิตต่อไร่ ข้าวของมาเลเซีย ปี 2553/54 - 2558/59	117
ตารางที่ 49	การใช้ข้าวภายในประเทศของมาเลเซียจำแนกตามประเภทการใช้ข้าว ปี 2546 และ 2556	117
ตารางที่ 50	มูลค่าและปริมาณการส่งออกและนำเข้าข้าวของมาเลเซีย ปี 2554 - 2558	118
ตารางที่ 51	มูลค่าและปริมาณการนำเข้าข้าวของมาเลเซียจำแนกตามประเทศคู่ค้า ปี 2554 - 2558	118
ตารางที่ 52	พื้นที่เก็บเกี่ยว ผลผลิต และผลผลิตต่อไร่ แยกตามเขตการปกครองของเมียนมาร์ ปี 2552/53	121
ตารางที่ 53	ฤดูปลูกข้าวของเมียนมาร์	122
ตารางที่ 54	พื้นที่เก็บเกี่ยว ผลผลิต และผลผลิตต่อไร่ ข้าวของเมียนมาร์ ปี 2553/54 - 2558/59	125
ตารางที่ 55	การใช้ข้าวภายในประเทศของเมียนมาร์ จำแนกตามประเภทการใช้ข้าว ปี 2546 และ 2556	125
ตารางที่ 56	มูลค่าและปริมาณการส่งออกและนำเข้าข้าวของเมียนมาร์ ปี 2554 - 2558	126
ตารางที่ 57	มูลค่าและปริมาณการส่งออกข้าวของเมียนมาร์จำแนกตามประเทศคู่ค้า ปี 2554 - 2558	126
ตารางที่ 58	พื้นที่เก็บเกี่ยว ผลผลิต และผลผลิตต่อไร่ แยกตามเขตการปกครองของฟิลิปปินส์ ปีการผลิต 2558/59	130
ตารางที่ 59	ฤดูปลูกข้าวของฟิลิปปินส์	134
ตารางที่ 60	พื้นที่เก็บเกี่ยว ผลผลิต และผลผลิตต่อไร่ ข้าวของฟิลิปปินส์ ปี 2553/54 - 2558/59	136
ตารางที่ 61	การใช้ข้าวภายในประเทศของฟิลิปปินส์ จำแนกตามประเภทการใช้ข้าว ปี 2546 และ 2556	136
ตารางที่ 62	มูลค่าและปริมาณการส่งออกและนำเข้าข้าวของฟิลิปปินส์ ปี 2554 - 2558	137
ตารางที่ 63	มูลค่าและปริมาณการนำเข้าข้าวของฟิลิปปินส์ จำแนกตามประเทศคู่ค้า ปี 2554 - 2558	138
ตารางที่ 64	การใช้ข้าวภายในประเทศของสิงคโปร์ ปี 2554 - 2559	142
ตารางที่ 65	มูลค่าและปริมาณการส่งออกและนำเข้าข้าวของสิงคโปร์ ปี 2554 - 2558	143

สารบัญตาราง (ต่อ)

	หน้า	
ตารางที่ 66	มูลค่าและปริมาณการนำเข้าข้าวของสิงคโปร์ จำแนกตามประเทศคู่ค้า ปี 2554 - 2558	143
ตารางที่ 67	ฤดูปลูกข้าวของไทย	147
ตารางที่ 68	พื้นที่เก็บเกี่ยว ผลผลิต และผลผลิตต่อไร่ ข้าวของไทย ปี 2553/54 - 2558/59	150
ตารางที่ 69	การใช้ข้าวภายในประเทศของไทย จำแนกตามประเภทการใช้ข้าว ปี 2559/60	150
ตารางที่ 70	มูลค่าและปริมาณการส่งออกและนำเข้าข้าวของไทย ปี 2554 - 2558	151
ตารางที่ 71	มูลค่าและปริมาณการส่งออกข้าวของไทยจำแนกตามประเทศคู่ค้า ปี 2554 - 2558	151
ตารางที่ 72	มาตรการนำเข้าข้าวภายใต้กรอบการเจรจาต่างๆ ของไทย	158
ตารางที่ 73	พื้นที่เก็บเกี่ยว ผลผลิต และผลผลิตต่อไร่ แยกตามเขตการปกครองของเวียดนาม ปีการผลิต 2558/59	160
ตารางที่ 74	ฤดูปลูกข้าวของเวียดนาม	164
ตารางที่ 75	พื้นที่เก็บเกี่ยว ผลผลิต และผลผลิตต่อไร่ ข้าวของเวียดนาม ปี 2553/54 - 2558/59	165
ตารางที่ 76	การใช้ข้าวภายในประเทศของเวียดนาม จำแนกตามประเภทการใช้ข้าว ปี 2546 และ 2556	166
ตารางที่ 77	มูลค่าและปริมาณการส่งออกและนำเข้าข้าวของเวียดนาม ปี 2554 - 2558	166
ตารางที่ 78	มูลค่าและปริมาณการส่งออกข้าวของเวียดนาม จำแนกตามประเทศคู่ค้า ปี 2554 - 2558	167
ตารางที่ 79	เปรียบเทียบการผลิต การตลาด และนโยบาย สินค้าข้าวของกลุ่มประเทศในอาเซียน ปี 2558	175
ตารางที่ 80	ส่วนแบ่งการตลาดส่งออกข้าวของประเทศสมาชิกอาเซียน และประเทศผู้ส่งออก อื่นๆ ที่สำคัญ ในตลาดโลก ปี 2549 - 2558	180
ตารางที่ 81	ส่วนแบ่งการตลาดส่งออกข้าวของประเทศสมาชิกอาเซียน และประเทศผู้ส่งออก อื่นๆ ที่สำคัญ ในตลาดอาเซียน ปี 2549 - 2558	182
ตารางที่ 82	ค่าดัชนีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏ (RCA) ในการส่งออกข้าวของ ประเทศสมาชิกอาเซียนและอินเดีย ในตลาดโลก ปี 2549 - 2558	184
ตารางที่ 83	ค่าดัชนีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏ (RCA) ในการส่งออกข้าวของ ประเทศสมาชิกอาเซียนและอินเดีย ในตลาดอาเซียน ปี 2549 - 2558	186

(๘)

สารบัญตาราง (ต่อ)

	หน้า	
ตารางที่ 84	ส่วนแบ่งตลาดเชิงเปรียบเทียบและอัตราการเติบโตของตลาด ในการส่งออกข้าวของประเทศผู้ส่งออกข้าวที่สำคัญของอาเซียนและอินเดีย ไปยังตลาดโลก เปรียบเทียบช่วงปี 2549 - 2553 กับช่วงปี 2554 - 2558	188
ตารางที่ 85	ส่วนแบ่งตลาดเชิงเปรียบเทียบและอัตราการเติบโตของตลาด ในการส่งออกข้าวของประเทศผู้ส่งออกข้าวที่สำคัญของอาเซียนและอินเดีย ไปยังตลาดอาเซียน เปรียบเทียบช่วงปี 2549 - 2553 กับช่วงปี 2554 - 2558	190
ตารางที่ 86	การวิเคราะห์ SWOT สินค้าข้าวไทย	196
ตารางที่ 87	การวิเคราะห์ TOWS Matrix สินค้าข้าวไทย	201

สารบัญตารางผนวก

	หน้า	
ตารางผนวกที่ 1	พื้นที่เพาะปลูก พื้นที่เก็บเกี่ยว ผลผลิต และผลผลิตต่อไร่ ของข้าวนาปี ปี 2557/58 ความชื้น 15%	219
ตารางผนวกที่ 2	พื้นที่เพาะปลูก พื้นที่เก็บเกี่ยว ผลผลิต และผลผลิตต่อไร่ ของข้าวนาปรัง ปี 2558 ความชื้น 15%	223

สารบัญภาพ

	หน้า	
ภาพที่ 1	กรอบแนวคิดในการวิเคราะห์	7
ภาพที่ 2	Boston Consulting Group (BCG)	11
ภาพที่ 3	แผนที่ประเทศบรูไน	15
ภาพที่ 4	แผนที่ประเทศกัมพูชา	22
ภาพที่ 5	แผนที่ประเทศอินโดนีเซีย	29
ภาพที่ 6	แผนที่ สปป.ลาว	37
ภาพที่ 7	แผนที่ประเทศมาเลเซีย	43
ภาพที่ 8	แผนที่ประเทศเมียนมาร์	49
ภาพที่ 9	แผนที่ประเทศฟิลิปปินส์	55
ภาพที่ 10	แผนที่ประเทศสิงคโปร์	60
ภาพที่ 11	แผนที่ประเทศไทย	65
ภาพที่ 12	แผนที่ประเทศเวียดนาม	70
ภาพที่ 13	แหล่งเพาะปลูกข้าวของบรูไน	76
ภาพที่ 14	แหล่งเพาะปลูกข้าวของกัมพูชา	83
ภาพที่ 15	แหล่งเพาะปลูกข้าวของอินโดนีเซีย	97
ภาพที่ 16	แหล่งเพาะปลูกข้าวของ สปป.ลาว	107
ภาพที่ 17	แหล่งเพาะปลูกข้าวของมาเลเซีย	115
ภาพที่ 18	แหล่งเพาะปลูกข้าวของเมียนมาร์	123
ภาพที่ 19	แหล่งเพาะปลูกข้าวของฟิลิปปินส์	134
ภาพที่ 20	ความเหมาะสมของพื้นที่สำหรับปลูกข้าวของไทย	148
ภาพที่ 21	แหล่งเพาะปลูกข้าวของเวียดนาม	163
ภาพที่ 22	ส่วนแบ่งการตลาดส่งออกข้าวของประเทศสมาชิกอาเซียน และประเทศผู้ส่งออกอื่นๆ ที่สำคัญ ในตลาดโลก ปี 2549 - 2558	180
ภาพที่ 23	ส่วนแบ่งการตลาดส่งออกข้าวของประเทศสมาชิกอาเซียน และประเทศผู้ส่งออกอื่นๆ ที่สำคัญ ในตลาดอาเซียน ปี 2549 - 2558	182
ภาพที่ 24	ค่าดัชนีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏ (RCA) ในการส่งออกข้าวของ ประเทศสมาชิกที่สำคัญของอาเซียน และอินเดีย ในตลาดโลก ปี 2549 - 2558	185

(ต)

สารบัญภาพ (ต่อ)

	หน้า	
ภาพที่ 25	ค่าดัชนีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏ (RCA) ในการส่งออกข้าวของ ประเทศสมาชิกที่สำคัญของอาเซียน และอินเดีย ในตลาดอาเซียน ปี 2549 - 2558	187
ภาพที่ 26	การวิเคราะห์ตำแหน่งและความสามารถในการแข่งขัน (BCG) ของประเทศผู้ส่งออกข้าว ที่สำคัญของอาเซียนและอินเดีย ในตลาดโลก เปรียบเทียบช่วงปี 2549 - 2553 กับช่วงปี 2554 - 2558	189
ภาพที่ 27	การวิเคราะห์ตำแหน่งและความสามารถในการแข่งขัน (BCG) ของประเทศผู้ส่งออกข้าว ที่สำคัญของอาเซียนและอินเดีย ในตลาดอาเซียน เปรียบเทียบช่วงปี 2549 - 2553 กับช่วงปี 2554 - 2558	191

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความสำคัญของการวิจัย

ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC หรือ ASEAN Economic Community) มีผล ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2558 เป็นต้นมา ประกอบด้วยสมาชิก 10 ประเทศ ได้แก่ บรูไน กัมพูชา อินโดนีเซีย สปป.ลาว มาเลเซีย เมียนมาร์ ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ ไทย และเวียดนาม โดยมีเป้าหมายเพื่อเพิ่มอำนาจการต่อรองกับประเทศคู่ค้า และเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันทางด้านเศรษฐกิจให้กับประเทศสมาชิกในกลุ่มอาเซียนในระดับโลก รวมทั้งส่งเสริมภูมิภาคให้มีความเจริญ มั่นคง มั่งคั่ง ประชาชนอยู่ดีกินดี โดยมีกรอบความร่วมมือการเปิดเสรีการค้าสินค้า การค้าบริการ และการลงทุน การอำนวยความสะดวกด้านการค้าและการลงทุน การส่งเสริมการค้าและการลงทุน และความร่วมมือด้านอื่นๆ ซึ่งการรวมตัวเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนจะส่งผลกระทบต่อทั้งทางบวกและทางลบกับสินค้าเกษตรของไทยอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เนื่องจากอาเซียนมีการผลิตสินค้าเกษตรที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน เช่น ข้าว ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ มันสำปะหลัง ปาล์มน้ำมัน ยางพารา และโคเนื้อ เป็นต้น

สินค้าข้าว เป็นพืชอาหารที่เลี้ยงประชากรประมาณ 2 ใน 3 ของโลก และยังเป็นพืชอาหารหลักและพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของประชากรส่วนใหญ่ในอาเซียน ซึ่งเกือบทุกประเทศในอาเซียนมีการใช้ทรัพยากรการเกษตรทั้งที่ดินและแรงงานส่วนใหญ่ในการผลิตข้าว เพื่อให้ได้ผลผลิตใช้บริโภคภายในประเทศเพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหาร ตลอดจนเป็นสินค้าส่งออกที่ทำรายได้ให้แก่ประเทศได้มากในแต่ละปี หรืออาจกล่าวได้ว่าภูมิภาคอาเซียนจัดเป็นแหล่งผลิตข้าวที่สำคัญแหล่งหนึ่งของโลก โดยปี 2558 อาเซียนมีพื้นที่เก็บเกี่ยวข้าว 289.69 ล้านไร่ คิดเป็นร้อยละ 28.80 ของพื้นที่เก็บเกี่ยวข้าวโลกทั้งหมด สามารถผลิตข้าวได้ปริมาณ 115.38 ล้านตันข้าวสาร คิดเป็นร้อยละ 24.11 ของการผลิตข้าวโลกทั้งหมด โดยประเทศในกลุ่มอาเซียนที่มีพื้นที่เก็บเกี่ยวข้าวและผลิตข้าวได้มากเป็นอันดับ 1 ของอาเซียน และเป็นอันดับ 3 ของโลก ได้แก่ อินโดนีเซีย มีพื้นที่ปลูกข้าวมากถึง 73.94 ล้านไร่ มีผลผลิตข้าว 35.56 ล้านตันข้าวสาร สำหรับการส่งออกข้าวของอาเซียนไปยังตลาดโลก ผู้ส่งออกที่สำคัญ ได้แก่ ไทย และเวียดนาม ซึ่งเป็นผู้ส่งออกข้าวเป็นอันดับ 2 และอันดับ 3 ของโลก ครองส่วนแบ่งตลาดร้อยละ 22.93 และร้อยละ 15.49 ของการส่งออกข้าวโลกทั้งหมดตามลำดับ ด้านการนำเข้าข้าวของอาเซียนจากตลาดโลก ผู้นำเข้าที่สำคัญของอาเซียน ได้แก่ ฟิลิปปินส์ และมาเลเซีย นำเข้าร้อยละ 4.69 และ 2.46 ของการนำเข้าโลกทั้งหมด

จากที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่าข้าวเป็นสินค้าที่มีความสำคัญต่อเศรษฐกิจของไทยและของอาเซียน การเปิดเสรีทางการค้าในกลุ่มอาเซียนด้วยกัน ย่อมส่งผลกระทบต่อสินค้าข้าวของแต่ละประเทศไม่มากนักน้อย ดังนั้นสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร จึงได้ทำการศึกษาศักยภาพเศรษฐกิจสินค้าเกษตรเพื่อรองรับการเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน กรณีศึกษา : สินค้าข้าว เพื่อให้ทราบสถานการณ์การผลิต การตลาด และกฎระเบียบต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการค้าสินค้าข้าว รวมทั้งทราบขีดความสามารถในการแข่งขันสินค้าเกษตรของไทย เปรียบเทียบกับประเทศในกลุ่มอาเซียน เพื่อนำไปกำหนดกลยุทธ์สินค้าข้าวของไทยในอาเซียน ตลอดจนการนำ

ผลการศึกษาไปใช้เป็นข้อมูลประกอบการกำหนดนโยบาย และแนวทางการปรับโครงสร้างการผลิต การตลาด เพื่อเพิ่มศักยภาพความสามารถในการแข่งขันสินค้าข้าวของไทยในอาเซียนต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1.2.1 เพื่อศึกษาสถานการณ์การผลิต การตลาด และนโยบาย กฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการค้าสินค้าข้าว
- 1.2.2 เพื่อวิเคราะห์ศักยภาพในการแข่งขันสินค้าข้าวของไทยเปรียบเทียบกับประเทศในกลุ่มอาเซียน
- 1.2.3 เพื่อกำหนดกลยุทธ์สินค้าข้าวของไทยในอาเซียน

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

- 1.3.1 ศึกษาข้อมูลด้านการผลิต การตลาด นโยบาย และกฎระเบียบ ในช่วงปี 2554 - 2558
- 1.3.2 ศึกษาข้อมูลแต่ละประเทศในภูมิภาคอาเซียน 10 ประเทศ
- 1.3.3 ระยะเวลาของการศึกษา 1 ตุลาคม 2558 - 30 กันยายน 2559

1.4 วิธีการวิจัย

1.4.1 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

1) ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data)

1.1) เก็บรวบรวมข้อมูล เป็นการเลือกตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ประกอบด้วย การสัมภาษณ์เกษตรกร ผู้ประกอบการ สมาคมหน่วยงานภาครัฐ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องภายในประเทศ สำหรับการเก็บข้อมูลในต่างประเทศจะศึกษาข้อมูลในประเทศฟิลิปปินส์ มาเลเซีย และเวียดนาม โดยการสัมภาษณ์เกษตรกร ผู้ประกอบการ สมาคม และหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ การพิจารณาเลือกผู้ประกอบการ สมาคม และหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องเพื่อดำเนินการสัมภาษณ์ จะพิจารณาจากบทบาทและหน้าที่ของหน่วยงาน ประกอบกับความเชี่ยวชาญของบุคลากรในด้านสถานการณ์การผลิต การตลาด และนโยบาย กฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการค้าข้าวของประเทศที่ทำการศึกษา (Expert Sampling) ในส่วนการเลือกเกษตรกร ดำเนินการโดยเจ้าหน้าที่ของหน่วยราชการ โดยยึดหลักการเป็นตัวแทนที่แสดงลักษณะสำคัญของประชากรทั้งหมด (Typical Case Sampling) (Palys 2008)

1.2) การประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) จากภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับสินค้าข้าว จำนวน 39 ราย ซึ่งประกอบไปด้วย (1) ผู้แทนเกษตรกร 10 ราย (2) ผู้แทนสภาเกษตรกร 4 ราย (3) ผู้แทนผู้ประกอบการโรงสีข้าว 4 ราย (4) ผู้แทนสมาคมค้าข้าว 3 ราย (5) ผู้แทนสมาคมส่งออกข้าว 4 ราย (6) นักวิชาการ/ผู้แทนสถาบันการศึกษา 5 ราย และ (7) ผู้แทนจากหน่วยงานภาครัฐ 9 ราย

2) ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ข้อมูลจากเอกสารวิชาการจากกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงพาณิชย์ของไทย และหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องในด้านการสนับสนุนภาครัฐ สถิติข้อมูลด้านการตลาด การแปรรูป ทั้งในและต่างประเทศจากเว็บไซต์ที่เกี่ยวข้องกับสินค้าเกษตร ได้แก่ FAO Trade Map และ Global Trade Atlas ของประเทศในกลุ่มสมาชิกอาเซียน 10 ประเทศ เป็นต้น

1.4.2 วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

1) การวิเคราะห์เชิงปริมาณ (Quantitative Analysis) เป็นการนำข้อมูลปฐมภูมิ และทุติยภูมิมารวบรวมวิเคราะห์ และกำหนดปัจจัยเชิงกลยุทธ์ (Strategic Factor) ดังนี้

1.1) การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม (SWOT Analysis) วิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในองค์กร เพื่อให้ได้มาซึ่งประเด็นด้านจุดแข็งและจุดอ่อน รวมทั้งสภาพแวดล้อมภายนอกองค์กร เพื่อให้ได้มาซึ่งประเด็นด้านโอกาสและอุปสรรค โดยอาศัย TOWS Matrix

1.2) การวิเคราะห์ศักยภาพการแข่งขันของสินค้าข้าวของไทย (Competitive Analysis) เพื่อให้ทราบถึงสถานภาพ (Positioning) ของสินค้าข้าวของไทย เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศอื่นในภูมิภาคอาเซียน โดยอาศัยเครื่องมือดัชนีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏในการส่งออก (RCA) และการจัดการเชิงกลยุทธ์ (BCG) ในการวิเคราะห์

2) การวิเคราะห์เชิงคุณภาพ (Qualitative Analysis) เป็นการนำเอาปัจจัยเชิงกลยุทธ์ (Strategic Factor) ที่ได้จากการวิเคราะห์เชิงปริมาณ มากำหนดกลยุทธ์สินค้าข้าวของไทย โดยการระดมความคิดเห็นแบบกลุ่มย่อย (Focus Group) จากภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับสินค้าข้าว

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.5.1 เกษตรกรและผู้ประกอบการใช้เป็นข้อมูลประกอบการด้านการผลิตและการตลาดสินค้าข้าว เพื่อรองรับการเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

1.5.2 ภาครัฐใช้เป็นข้อมูลประกอบการเสนอแนะนโยบาย และแนวทางการเพิ่มศักยภาพการผลิต การตลาด เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันสินค้าข้าวของไทย

บทที่ 2

การตรวจเอกสาร แนวคิดและทฤษฎี

2.1. การตรวจเอกสาร

นิชภา สุทธิรักษ์ (2555) ได้ศึกษาความสามารถในการแข่งขันการส่งออกข้าวเจ้าหอม และข้าวเจ้าขาวของไทยไปยังประเทศคู่ค้าที่สำคัญในตลาดโลกเปรียบเทียบกับประเทศคู่แข่ง คือ เวียดนาม อินเดีย ปากีสถาน สหรัฐอเมริกา และจีน ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏ (RCA) ระหว่างปี 2545-2553 พบว่า ไทยมีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏในการส่งออกข้าวเจ้าหอมไปยังตลาดสหรัฐอเมริกา จีน สิงคโปร์ และมาเลเซีย เนื่องจากตลาดมีความต้องการบริโภคข้าวเจ้าหอมที่มีคุณภาพจากไทย ส่วนประเทศอินเดียไม่มีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏในการส่งออกข้าวเจ้าหอมไปยังตลาดจีน เนื่องจากผู้บริโภคชาวจีนนิยมบริโภคข้าวเจ้าหอมจากไทยมากกว่าข้าวเจ้าหอมจากอินเดีย ประเทศเวียดนามไม่มีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏในการส่งออกข้าวเจ้าหอมไปยังตลาดสิงคโปร์ เนื่องจากในอดีตข้าวเจ้าหอมเวียดนามยังไม่เป็นที่รู้จักของชาวสิงคโปร์ และคุณภาพข้าวยังไม่ได้มาตรฐานเท่าที่ควร อย่างไรก็ตามเวียดนามมีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏในการส่งออกข้าวเจ้าหอมไปยังตลาดมาเลเซียในบางปี เนื่องจากคุณภาพข้าวใกล้เคียงกับข้าวไทยแต่มีราคาถูกกว่า สำหรับตลาดข้าวเจ้าขาว พบว่า ไทยมีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏในการส่งออกข้าวเจ้าขาวไปยังตลาดฟิลิปปินส์ แต่ไม่มีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏในการส่งออกข้าวเจ้าขาวไปยังตลาดอิหร่านและตลาดมาเลเซียในบางปี ประเทศอินเดียมีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏในการส่งออกข้าวเจ้าขาวไปยังตลาดอิหร่านในบางปี เนื่องจากคุณภาพข้าวและลักษณะเมล็ดข้าวหลังการหุงตรงตามรสนิยมของผู้บริโภคชาวอิหร่าน ประเทศเวียดนามมีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏในการส่งออกข้าวเจ้าขาวไปยังตลาดฟิลิปปินส์และมาเลเซีย ประเทศสหรัฐอเมริกาและจีนไม่มีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏในการส่งออกข้าวเจ้าขาวไปยังตลาดญี่ปุ่น เนื่องจากทั้ง 2 ประเทศมีมูลค่าการส่งออกสินค้ารวมทั้งหมดค่อนข้างสูง ส่งผลให้ค่าดัชนีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏมีค่าน้อย และประเทศปากีสถานมีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏในการส่งออกข้าวเจ้าขาวไปยังตลาดมาเลเซีย แต่ไม่มีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏในการส่งออกข้าวเจ้าหอมไปยังตลาดสิงคโปร์

อัทธ์ พิศาลวานิช (2554) ได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบถึงศักยภาพการผลิตและการตลาด ระหว่างข้าวไทยและข้าวเวียดนาม ผลจากการศึกษาพบว่าประเทศในกลุ่มอาเซียน เวียดนามมีผลผลิตต่อไร่สูงเป็นอันดับหนึ่ง ในขณะที่ไทยเป็นอันดับที่เจ็ด ด้านต้นทุนการผลิตของจังหวัดเกินเทอของเวียดนาม มีต้นทุนการผลิตอยู่ที่ 4,978 บาทต่อไร่ ส่วนจังหวัดอยุธยาอยู่ที่ 5,800 บาทต่อไร่ นอกจากนี้เวียดนามยังมีนโยบายที่ทำให้รายได้ของชาวนาสูง คือนโยบาย 3 ลด 3 เพิ่ม นโยบายลดต้นทุนการผลิตและนโยบาย 30% เป็นต้น ส่วนการทำตลาดข้าวของเวียดนามนั้น พบว่ารัฐบาลเวียดนามมอบหมายให้บริษัท Vinafood1 และ Vinafood2 เป็นหน่วยงานที่ทำการตลาดในต่างประเทศ การทำความร่วมมืออย่างใกล้ชิดกับประเทศในกลุ่มอาเซียนและนอกกลุ่มอาเซียน ด้านการจัดการการตลาด ซึ่งเป็นเรื่องที่รัฐบาลเวียดนามให้ความสำคัญอย่างมาก ดังนั้นเพื่อที่จะเพิ่ม

ความสามารถด้านการแข่งขัน รัฐบาลไทยจะต้องพัฒนาและปรับปรุงประสิทธิภาพการผลิต พร้อมทั้งจัดทำยุทธศาสตร์ข้าวไทยเพื่อการแข่งขันในตลาดอาเซียนโดยความร่วมมือระหว่างเกษตรกร โรงสีและผู้ส่งออก

ณัฐกมล นพเก้า (2553) ได้ศึกษาสภาพการผลิตและการตลาดข้าวของแต่ละประเทศภายในกลุ่มอาเซียน รวมถึงวิเคราะห์โครงสร้างลักษณะการส่งออกและการนำเข้าข้าวของแต่ละประเทศภายในกลุ่มอาเซียน ตลอดจนวิเคราะห์ถึงความสามารถในการแข่งขันของการส่งออกข้าวของแต่ละประเทศอาเซียนไปประเทศในกลุ่มอาเซียนเปรียบเทียบกับคู่แข่งในประเทศอาเซียน ผลการศึกษาพบว่า ในปี พ.ศ. 2529-2544 กลุ่มประเทศอาเซียน มีสัดส่วนการส่งออกข้าวไปยังประเทศนอกกลุ่มอาเซียนลดลง ยกเว้นในช่วงปี พ.ศ. 2545-2548 ที่กลุ่มประเทศอาเซียนมีสัดส่วนการส่งออกข้าวขาไปยังกลุ่มประเทศอาเซียนด้วยกันเองลดลง เมื่อเทียบกับการส่งออกข้าวขาไปยังประเทศนอกกลุ่มอาเซียน นอกจากนี้เมื่อพิจารณาโครงสร้างการส่งออกไปยังประเทศสมาชิกอาเซียนพบว่าประเทศสมาชิกอาเซียนได้แก่ ไทย เวียดนาม กัมพูชา และเมียนมาร์ ส่งออกข้าวขาไปยังประเทศมาเลเซีย อินโดนีเซีย และฟิลิปปินส์เป็นหลัก แสดงให้เห็นว่าในตลาดข้าวประเทศไทยเผชิญคู่แข่งการแข่งขันสูงจากประเทศสมาชิกอาเซียนด้วยกันเอง และเมื่อวิเคราะห์ความสามารถในการแข่งขัน (ค่า RCA) สามารถสรุปได้ว่าประเทศไทยอยู่ในฐานะที่ได้เปรียบในการส่งออกข้าวขาในตลาดบรูไน กัมพูชา อินโดนีเซีย สปป.ลาว เมียนมาร์ สิงคโปร์ และเวียดนาม ซึ่งไทยยังอยู่ในฐานะที่ได้เปรียบเกือบทุกตลาดในกลุ่มอาเซียน ส่วนเวียดนามอยู่ในฐานะที่ได้เปรียบในตลาดข้าวมาเลเซีย และตลาดข้าวฟิลิปปินส์ ซึ่งเวียดนามเป็นคู่แข่งที่สำคัญของไทย

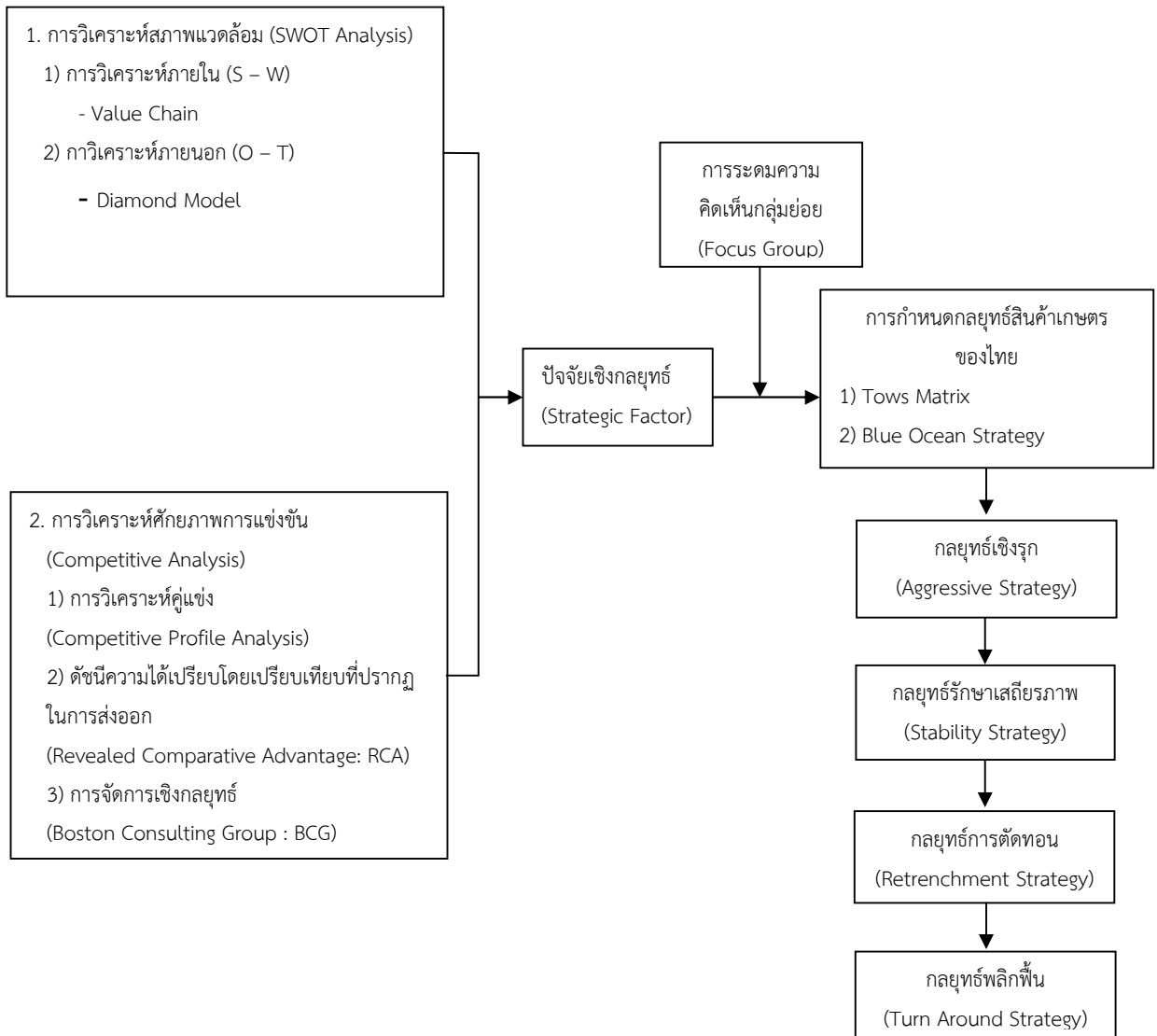
สกุทธิ์ คำอุดม (2553) ได้ทำการศึกษาศักยภาพการส่งออกสินค้าเกษตรของประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้สู่ตลาดญี่ปุ่น โดยเป็นการศึกษาถึงศักยภาพในการส่งออกของไทยเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศคู่แข่งในภูมิภาคเดียวกัน รวมทั้งศึกษาถึงปัญหาและอุปสรรคของศักยภาพการส่งออก ซึ่งในการศึกษาคั้งนี้ได้ทำการศึกษาสินค้าเกษตรของประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ 6 ประเทศ ได้แก่ เวียดนาม มาเลเซีย อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ และไทย ใช้เวลาในการศึกษา 5 ปี (2548-2552) โดยใช้ดัชนีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏ (Revealed Comparative Advantage Index : RCA) ผลการศึกษา พบว่า ในช่วงปี 2548-2552 ไทยและเวียดนามมีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏในการส่งออกสินค้าเกษตรไปญี่ปุ่น เนื่องจาก RCA มีค่ามากกว่า 1 โดยในช่วงปี 2548-2550 สามารถเรียงลำดับความสามารถในการส่งออกสินค้าเกษตรไปญี่ปุ่น ได้แก่ เวียดนาม ไทย ฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย สิงคโปร์ และมาเลเซีย และพบว่า เวียดนามมีศักยภาพในการส่งออกสินค้าเกษตรไปญี่ปุ่นมากกว่าประเทศไทย ส่วนในปี 2551-2552 สามารถเรียงลำดับความสามารถในการส่งออกสินค้าเกษตรไปญี่ปุ่น ได้แก่ ไทย เวียดนาม ฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย สิงคโปร์ และมาเลเซีย ซึ่งไทยมีศักยภาพในการส่งออกสินค้าเกษตรไปญี่ปุ่นมากกว่าเวียดนาม

อัคราภรณ์ ศรีสว่าง (2551) ได้ศึกษาตลาดส่งออกข้าวของไทย พบว่า ภูมิภาคเอเชียยังเป็นตลาดส่งออกหลักของไทย แต่ในขณะเดียวกันได้มีตลาดเกิดใหม่ เช่น ตลาดในภูมิภาคแอฟริกาและตะวันออกกลาง ที่มีแนวโน้มเพิ่มสำคัญมากขึ้น และไทยยังมีความได้เปรียบในการส่งออกข้าวในระดับที่สูงกว่าประเทศคู่แข่งที่สำคัญโดยเฉพาะเวียดนาม แต่ความได้เปรียบของประเทศไทยกำลังมีแนวโน้มที่ลดลง นอกจากนี้พบว่า สัดส่วนของปริมาณการบริโภคต่อปริมาณการผลิตข้าวของไทย และต้นทุนการผลิตข้าวของไทยเป็นปัจจัย

สำคัญที่ส่งผลต่อความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในการส่งออกข้าวของไทยในตลาดอเมริกาเหนือ และมีเพียงปัจจัยต้นทุนการผลิตข้าวของไทยที่มีผลต่อความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในการส่งออกข้าวของไทยในตลาดกลุ่มประเทศตะวันออกกลาง ส่วนในตลาดเอเชีย ยุโรป และแอฟริกา พบว่าไม่มีปัจจัยใดที่มีผลต่อความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในการส่งออกข้าวของไทย นอกจากนี้ยังมีข้อเสนอแนะว่าไทยควรเร่งพัฒนาปรับปรุงศักยภาพในการแข่งขันให้สูงขึ้น โดยการพัฒนาทั้งด้านคุณภาพของสินค้าข้าว และทางด้านประสิทธิภาพในการผลิต ซึ่งการที่จะไปสู่เป้าหมายดังกล่าวได้ จะต้องให้ความสำคัญกับการลงทุนวิจัยในเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่เกี่ยวข้องกับการผลิตข้าว และการปรับปรุงคุณภาพของพันธุ์ข้าวที่ใช้ในการผลิตในด้านของการวิเคราะห์ส่วนแบ่งตลาด

2.2 แนวคิดและทฤษฎี

2.2.1 กรอบแนวคิดในการวิเคราะห์

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิเคราะห์

2.2.2 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

1) แนวคิดการวิเคราะห์ศักยภาพในการแข่งขัน โดยใช้ ดัชนีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏในการส่งออก (Revealed Comparative Advantage: RCA)

ความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบ หมายถึง ความสามารถของประเทศใดประเทศหนึ่งในการผลิตสินค้าหรือบริการ โดยใช้ต้นทุนที่ต่ำกว่าต้นทุนในการผลิตสินค้าหรือบริการของอีกประเทศหนึ่ง ลักษณะของความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบนี้ สามารถอธิบายการผลิตและการค้าระหว่างประเทศได้

ในทางทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศ ความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบจะเป็นการวิเคราะห์ภายใต้ระบบการค้าเสรี หรือ Free Trade แต่ในความเป็นจริงประเทศต่างๆ พยายามคิดค้นพัฒนาการผลิตและการส่งออกสินค้า โดยกำหนดมาตรการต่างๆ ที่ให้การส่งเสริมและคุ้มครองการผลิตของอุตสาหกรรมภายในประเทศ โดยตัวอย่างของมาตรการดังกล่าว ได้แก่ มาตรการกีดกันทางการค้า เช่น การกำหนดอัตราภาษีศุลกากรนำเข้า ค่าธรรมเนียมพิเศษ และการกำหนดโควตา เป็นต้น ซึ่งมาตรการต่างๆ เหล่านี้มีผลกระทบต่อความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่แท้จริงของแต่ละประเทศ

การวัดความได้เปรียบทางการค้าระหว่างประเทศ มักประสบปัญหาด้านข้อมูลต้นทุนสินค้าในอุตสาหกรรมต่างๆ ของแต่ละประเทศ และปัญหาเรื่องความไม่สอดคล้องกันในวิธีการวัดข้อมูล Balassa (1989) จึงเสนอว่าการดูสัดส่วนของสินค้าในการส่งออกของประเทศหนึ่งๆ เมื่อเปรียบเทียบกับสัดส่วนโดยเฉลี่ยของสินค้าในตลาดโลกน่าจะแสดงถึงความได้เปรียบได้ในระดับหนึ่ง ซึ่งดัชนีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏ (RCA) เป็นดัชนีที่ใช้วัดความสามารถในการแข่งขัน โดยนำมาวัดความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในการส่งออกสินค้า ดังนี้

$$RCA_{ki} = \frac{(X_{ki} / X_i)}{(X_{kw} / X_w)}$$

โดย

RCA_{ki}	=	ดัชนีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏในการส่งออกสินค้า k ของประเทศ i
X_{ki}	=	มูลค่าการส่งออกสินค้า k โดยประเทศ i ไปตลาดเป้าหมาย เช่น ตลาดโลก
X_i	=	มูลค่าการส่งออกสินค้าทั้งหมด โดยประเทศ i
X_{kw}	=	มูลค่าการส่งออกสินค้า k โดยรวมของตลาดเป้าหมาย เช่น ตลาดโลก
X_w	=	มูลค่าการส่งออกสินค้าทั้งหมด โดยรวมของตลาดเป้าหมาย เช่น ตลาดโลก
i	=	ประเทศผู้ส่งออก
k	=	สินค้าที่พิจารณา
w	=	ตลาดเป้าหมาย เช่น ตลาดโลก ตลาดอาเซียน

คำอธิบายค่า

ค่า RCA_{ki} ที่ได้จากการคำนวณ จะนำไปเปรียบเทียบกับค่าเฉลี่ยของตลาดโลกซึ่งมีค่าเท่ากับ 1 ดังนั้นจึงสามารถแปลความหมายของค่า RCA_{ki} ได้ดังนี้

1) ค่า $RCA_{ki} > 1$ แสดงว่า สัดส่วนของการส่งออกสินค้า k ของประเทศ i ต่อการส่งออกสินค้าทั้งหมดของประเทศ i สูงกว่าสัดส่วนการส่งออกสินค้า k ของตลาดโลกต่อการส่งออกสินค้าทั้งหมดของตลาดโลก หรือประเทศ i อยู่ในฐานะที่มีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในการส่งออกสินค้า k

2) ค่า $RCA_{ki} < 1$ แสดงว่า สัดส่วนของการส่งออกสินค้า k ของประเทศ i ต่อการส่งออกสินค้าทั้งหมดของประเทศ i ต่ำกว่าสัดส่วนการส่งออกสินค้า k ของตลาดโลกต่อการส่งออกสินค้าทั้งหมดของตลาดโลก หรือประเทศ i อยู่ในฐานะที่มีความเสียเปรียบโดยเปรียบเทียบในการส่งออกสินค้า k

3) ค่า $RCA_{ki} = 1$ แสดงว่า สัดส่วนของการส่งออกสินค้า k ของประเทศ i ต่อการส่งออกสินค้าทั้งหมดของประเทศ i เท่ากับสัดส่วนการส่งออกสินค้า k ของตลาดโลกต่อการส่งออกสินค้าทั้งหมดของตลาดโลกหรือประเทศ i อยู่ในฐานะที่ไม่มีความได้เปรียบและเสียเปรียบโดยเปรียบเทียบในการส่งออกสินค้า k

การวัดความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบโดยใช้ค่า RCA มีความแม่นยำและมีเสถียรภาพในระดับหนึ่ง (Utkulu and Seymen, 2004) นอกจากนี้ค่า RCA ยังใช้วัดแนวโน้มความได้เปรียบของสินค้าที่ส่งออกของประเทศที่พิจารณาว่ามีแนวโน้มเป็นอย่างไรในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมา หากค่า RCA ที่คำนวณได้มีแนวโน้มที่สูงขึ้นเป็นลำดับ ย่อมชี้ให้เห็นถึงความได้เปรียบในการแข่งขันการส่งออกสินค้านั้นๆ ของประเทศว่าจะมีอนาคตที่ดีขึ้นเมื่อเปรียบเทียบกับคู่แข่ง ในทางตรงข้ามหากค่า RCA ที่คำนวณได้มีแนวโน้มที่ลดลงเป็นลำดับ ย่อมชี้ให้เห็นถึงความได้เปรียบในการแข่งขันการส่งออกสินค้านั้นๆ ของประเทศว่าในอนาคตจะลดลงเมื่อเปรียบเทียบกับคู่แข่ง

ข้อจำกัดของ RCA มีดังนี้

1) ประเทศ 2 ประเทศ ที่มีค่า $RCA > 1$ ทั้งคู่ ทำให้ไม่สามารถระบุได้แน่นอนว่า ประเทศที่มีค่า RCA มากกว่า 1 มีความสามารถในการส่งออกสินค้า k มากกว่าอีกประเทศที่มีค่า RCA ต่ำกว่า

2) มูลค่ารวมของสินค้าของแต่ละประเทศส่งออกนั้นไม่เท่ากัน ทำให้ประเทศที่มีมูลค่าการส่งออกโดยรวมสูงมีแนวโน้มที่จะมีค่า RCA ต่ำกว่าประเทศที่มีมูลค่าส่งออกโดยรวมน้อย

3) การที่ค่า $RCA > 1$ หรือ $RCA < 1$ จะไม่สามารถระบุได้แน่ชัดว่าเกิดจากปัจจัยใด

4) ไม่สามารถระบุได้ว่าความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่เกิดขึ้นนั้น เป็นความได้เปรียบที่เกิดจากความสามารถในการผลิต หรือเกิดจากการใช้นโยบายการค้าของรัฐบาลทั้งในประเทศผู้ส่งออก และในประเทศผู้นำเข้า เนื่องจากข้อมูลที่ใช้เป็นการนำเข้าหรือส่งออกที่เกิดขึ้นจริงซึ่งรวมผลของการบิดเบือนทางการค้าและมาตรการต่างๆ ของรัฐ เช่น การอุดหนุนการส่งออก หรือการกีดกันการนำเข้า ทำให้ค่า RCA ที่ได้ไม่สามารถแสดงความได้เปรียบอย่างแท้จริง

ดัชนีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏ จะชี้ให้เห็นแนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบในการส่งออกสินค้าของแต่ละประเทศได้ชัดเจนในระดับหนึ่งเท่านั้น แต่ยังไม่สามารถระบุได้ว่าความได้เปรียบหรือเสียเปรียบโดยเปรียบเทียบมีสาเหตุเกิดจากปัจจัยใด

2) แนวคิดการวิเคราะห์ศักยภาพในการแข่งขัน โดยใช้ทฤษฎีการจัดการเชิงกลยุทธ์ (Boston Consulting Group: BCG) หรือ BCG Matrix

BCG Matrix เป็นเครื่องมือที่ใช้วิเคราะห์ด้านการเงินการลงทุนเกี่ยวกับการตลาด โดยการเริ่มต้นของ GE (General Electric) และ Boston Consulting Group (BCG) โดย BCG Matrix จะแสดงฐานะหรือความแข็งแกร่งของบริษัทเมื่อเทียบกับตลาดสินค้านั้นๆ โดยใช้เกณฑ์ในการพิจารณา 2 เกณฑ์ คือ

1) ส่วนแบ่งการตลาดเชิงเปรียบเทียบ (Relative Market Share) เป็นการเปรียบเทียบกับผู้แข่งขันว่าส่วนแบ่งการตลาดของสินค้านั้นมียอดเยี่ยมเท่าเทียมกับคู่แข่งที่สำคัญ วิธีการคำนวณส่วนแบ่งการตลาดเชิงเปรียบเทียบ คือ สินค้าของประเทศใดๆ ที่เป็นผู้นำตลาด ให้เปรียบเทียบกับอันดับที่สองของตลาด และสินค้าของประเทศใดๆ ที่เป็นผู้ตาม ให้เปรียบเทียบกับผู้นำตลาด ดังนี้

1.1) กรณีเป็นประเทศผู้นำตลาด

$$\text{ส่วนแบ่งการตลาดเชิงเปรียบเทียบ} = \frac{\text{สัดส่วนมูลค่าเพิ่มของผู้นำตลาด}}{\text{สัดส่วนมูลค่าเพิ่มของผู้ตามลำดับที่ 2}}$$

เช่น กรณีประเทศผู้นำตลาดมีส่วนแบ่งตลาดเท่ากับ 20% และประเทศผู้ตามมีส่วนแบ่งตลาดเท่ากับ 10% หมายความว่า ประเทศผู้นำตลาดมีส่วนแบ่งการตลาดเชิงเปรียบเทียบเป็น 2 เท่าของประเทศคู่แข่งในอันดับที่ 2 ของตลาด

1.2) กรณีเป็นประเทศผู้ตาม

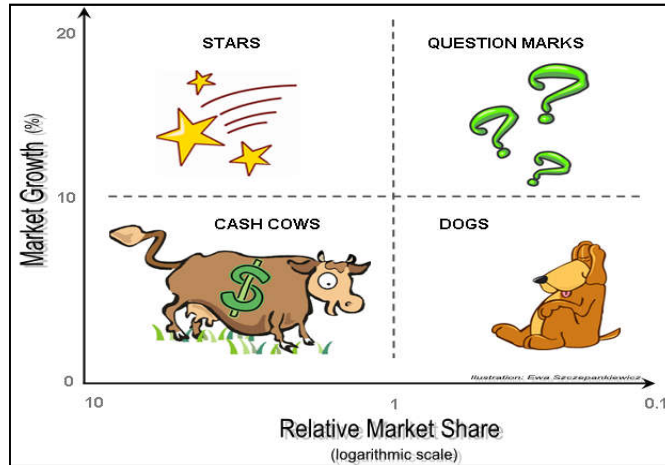
$$\text{ส่วนแบ่งการตลาดเชิงเปรียบเทียบ} = \frac{\text{สัดส่วนมูลค่าเพิ่มของผู้ตาม}}{\text{สัดส่วนมูลค่าเพิ่มของผู้นำตลาด}}$$

เช่น กรณีประเทศผู้ตามมีส่วนแบ่งการตลาดเท่ากับ 10% และประเทศผู้นำตลาดมีส่วนแบ่งการตลาดเท่ากับ 20% หมายความว่า ประเทศผู้ตามมีส่วนแบ่งการตลาดเชิงเปรียบเทียบเท่ากับ 0.5 เท่าของประเทศผู้นำตลาด

ค่าส่วนแบ่งการตลาดเชิงเปรียบเทียบใช้แกน X ใน BCG Matrix โดยกำหนดค่าจุดตัดแกนเท่ากับ 1 เพื่อใช้แบ่งระหว่างส่วนแบ่งการตลาดที่สูง หรือต่ำ

2) อัตราการเติบโตของตลาดสินค้า (Market Growth Rate) หรือ ความน่าสนใจของตลาด (Market Attractiveness) คือ อัตราการขยายตัวของตลาดสินค้าทั้งตลาด โดยเกณฑ์ที่ใช้นี้ต้องการดูว่าตลาดสินค้านั้นๆ มีความน่าสนใจมากน้อยเพียงใด ซึ่งอัตราการเติบโตของตลาดขึ้นอยู่กับสภาพการเติบโตของแต่ละอุตสาหกรรมหรือของธุรกิจนั้นๆ โดยทั่วไปใช้อัตราการเติบโตของตลาด (Market Growth) เท่ากับร้อยละ 10 มากำหนดเป็นค่าจุดตัดของแกน Y เพื่อใช้แบ่งระหว่าง Stars จาก Cash Cows และ Question Marks จาก Dogs ซึ่งหากหน่วยธุรกิจมีอัตราการเติบโตมากกว่าร้อยละ 10 จะเปรียบเทียบกับสูง และหากหน่วยธุรกิจมีอัตราการเติบโตต่ำกว่าร้อยละ 10 จะเปรียบเทียบกับต่ำ (สุจารีย์ พินา, 2553)

ส่วนแบ่งการตลาดเชิงเปรียบเทียบ และอัตราการเติบโตของตลาด ถูกใช้แบ่งแกนในการทำ BCG Matrix เป็น 4 ช่อง (ภาพที่ 2) ดังนี้

ภาพที่ 2 Boston Consulting Group (BCG)

ที่มา: Wikimedia commons, 2560

2.1) สินค้าดาวเด่น (Stars) เป็นตลาดที่มีอัตราการเจริญเติบโตของยอดขายสูง และมีส่วนแบ่งการตลาดสูง คือ กลุ่มตลาดที่ส่งออกสินค้าไปในสัดส่วนสูง และการส่งออกสินค้าไปตลาดนั้นมีการขยายตัวสูง ทำให้ธุรกิจมีความสามารถในการทำกำไร แต่หากต้องการทำกำไรเพิ่มขึ้นหรือต้องการที่จะแข่งขันในตลาดได้ ธุรกิจจะต้องเพิ่มเงินลงทุนในปริมาณมาก

2.2) สินค้าทำเงิน (Cash Cows) เป็นตลาดที่มีอัตราการเจริญเติบโตของยอดขายต่ำ แต่มีส่วนแบ่งการตลาดสูง คือ กลุ่มตลาดที่ส่งออกสินค้าไปในสัดส่วนสูง แต่การส่งออกสินค้าไปตลาดนั้นมีการขยายตัวต่ำ ตลาดไม่มีความน่าดึงดูด สำหรับคู่แข่งรายใหม่ๆ ทำให้ธุรกิจมีกำไรจากการประกอบการสูงและสามารถเก็บเกี่ยวผลประโยชน์ได้สูง จึงไม่จำเป็นต้องใช้เงินลงทุนมาก

2.3) สินค้ามีปัญหา (Question Marks) เป็นตลาดที่มีอัตราการเจริญเติบโตของยอดขายสูง แต่มีส่วนแบ่งการตลาดต่ำ คือ กลุ่มตลาดที่มีสัดส่วนการส่งออกไม่สูงนัก แต่การส่งออกสินค้าไปตลาดนั้นมีการขยายตัวสูง ธุรกิจที่อยู่ในกลุ่มนี้มักต้องการสนับสนุนทางการเงินที่สูง เนื่องจากต้องมีการลงทุนในด้านต่างๆ เพื่อให้ทันกับการเติบโตของตลาด

2.4) สินค้าตกต่ำ (Dogs) เป็นตลาดที่มีอัตราการเจริญเติบโตของยอดขายต่ำ และมีส่วนแบ่งการตลาดต่ำ คือ กลุ่มตลาดที่มีสัดส่วนการส่งออกต่ำ และการส่งออกสินค้าไปตลาดนั้นมีการขยายตัวต่ำ ซึ่งธุรกิจส่วนใหญ่จะได้รับผลตอบแทนน้อย ไม่สนใจในการดำเนินการต่อไป

3) แนวคิดการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT Analysis)

การวิเคราะห์ SWOT เป็นการประเมินถึงจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคของหน่วยธุรกิจ ซึ่งประกอบด้วยการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอก (วิเคราะห์โอกาสและอุปสรรค) และการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน (วิเคราะห์จุดแข็งและจุดอ่อน) ซึ่งถือว่ามีอิทธิพลต่อการกำหนดกลยุทธ์การตลาดของหน่วยธุรกิจ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1) การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอก (การวิเคราะห์โอกาส และอุปสรรค)

โดยทั่วไปหน่วยธุรกิจจะต้องติดตามตรวจสอบ ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมแบบมหภาค (เช่น ด้านประชากรศาสตร์ เศรษฐกิจ เทคโนโลยี การเมือง/กฎหมาย และสังคม/วัฒนธรรม) และปัจจัยสภาพแวดล้อมแบบจุลภาค (เช่น ผู้บริโภค คู่แข่ง ซัพพลายเออร์) จะมีผลกระทบต่อความสามารถในการทำกำไรในตลาด ดังนั้น หน่วยธุรกิจจึงควรกำหนดระบบข้อมูลด้านการตลาด เพื่อติดตามแนวโน้มและพัฒนาการที่สำคัญ เพื่อนำมาศึกษาและค้นหาโอกาสและความเสี่ยงที่แฝงอยู่ในแนวโน้ม หรือพัฒนาการนั้นๆ

โอกาส (Opportunity) เป็นข้อได้เปรียบที่หน่วยธุรกิจ อาจแสวงหาโอกาสจากสิ่งแวดล้อมภายนอกด้านใดด้านหนึ่ง โดยหน่วยธุรกิจจะต้องคาดคะเนการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมนั้น ซึ่งการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้จะสร้างความต้องการของผู้บริโภค และการวางแผนกลยุทธ์ต้องเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย

อุปสรรค (Threats) เป็นปัญหาที่เกิดจากสถานการณ์ไม่เอื้ออำนวย ซึ่งจะนำไปสู่ความถดถอยของยอดขายหรือผลกำไร หากปราศจากมาตรการป้องกันด้านการตลาด ดังนั้นธุรกิจจึงจำเป็นต้องปรับกลยุทธ์ หรือมาตรการทางการตลาด ให้สอดคล้องกับสถานการณ์และแก้ปัญหาอุปสรรคต่างๆ ที่เกิดขึ้น

2) การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน (การวิเคราะห์จุดแข็ง และจุดอ่อน)

เป็นการประเมินจุดแข็ง (Strengths) หรือความแข็งแกร่ง และจุดอ่อน (Weaknesses) ของหน่วยธุรกิจซึ่งประกอบด้วยจุดแข็งและจุดอ่อน ในด้านส่วนผสมการตลาด (Marketing Mix) คือเครื่องมือทางการตลาดที่สามารถควบคุมได้ จุดแข็งและจุดอ่อนด้านการเงิน ด้านการผลิต และด้านการตลาด ด้านการบริหารงาน และการจัดองค์กร เมื่อทราบจุดแข็งและจุดอ่อน แล้วหน่วยธุรกิจควรแสวงหาโอกาสในการแข็งแกร่งนั้น โดยการพัฒนาจุดแข็งของตนให้เกิดประโยชน์มากที่สุด และต้องหาวิธีแก้ไขจุดอ่อนของตนต่อไป เพื่อนำไปสู่การกำหนดกลยุทธ์ทางการตลาดซึ่งในการกำหนดกลยุทธ์การตลาดนั้น จำเป็นต้องวิเคราะห์ถึงปัจจัยสิ่งแวดล้อมทั้งภายในและภายนอก นอกจากนี้กลยุทธ์การตลาดจะเข้าไปเกี่ยวข้องกับระบบการวางแผนการตลาด ระบบการจัดองค์กร ระบบการปฏิบัติการทางการตลาด ระบบควบคุมการตลาด และระบบข้อมูลทางการตลาด

4) แนวคิดการกำหนดกลยุทธ์ โดยใช้ Tows Matrix

เป็นการกำหนดกลยุทธ์โดยใช้ข้อมูลจากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมขององค์กร (SWOT Analysis) โดยใช้การจับคู่ข้อมูลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอก ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม คือ SO ST WO และ WT ดังนี้

รายการ	จุดแข็ง (Strengths) S	จุดอ่อน (Weaknesses) W
โอกาส (Opportunities) O	SO Strategies ใช้จุดแข็งฉวยประโยชน์จากโอกาส (Use strengths to take advantages of opportunities)	WO Strategies เอาชนะจุดอ่อนโดยฉวยประโยชน์จากโอกาส (Overcome weaknesses by taking advantage of opportunities)
อุปสรรค (Threats) T	ST Strategies ใช้จุดแข็งหลีกเลี่ยงอุปสรรค (Use strengths to avoid threats)	WT Strategies ลดจุดอ่อนให้เหลือน้อยที่สุดและหลีกเลี่ยงอุปสรรค (Minimize weaknesses and avoid threats)

บทที่ 3 ข้อมูลทั่วไป

3.1 บรูไน

3.1.1 สภาพทั่วไป

1) ลักษณะทั่วไป

ประเทศเนการา บรูไน ดารุสซาราม (Negara Brunei Darussalam) หรือบรูไน เป็นประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ทางตะวันตกเฉียงเหนือของเกาะบอร์เนียว มีพื้นที่ 5,765 ตารางกิโลเมตร ดินแดนของบรูไนแบ่งออกเป็น 2 ส่วน โดยมีพื้นที่ของรัฐซาราวักของมาเลเซียกั้นไว้เป็นภาคตะวันออกและตะวันตก มีพรมแดนทิศเหนือติดทะเลจีนใต้ ทิศตะวันออก ทิศตะวันตก และทิศใต้ ติดเขตซาราวัก ประเทศมาเลเซีย พื้นที่ร้อยละ 70 เป็นป่าไม้เขตร้อน ลักษณะภูมิประเทศประกอบด้วยที่ราบชายฝั่งทะเลและที่ราบหุบเขา ซึ่งเป็นดินตะกอนที่แม่น้ำพัดมาทับถม บริเวณที่อยู่ห่างจากชายฝั่งเข้าไปภายในเกาะส่วนใหญ่เป็นเนินเขา ดินแดนทางภาคตะวันออกมีลักษณะขรุขระและสูงกว่าตะวันตก

2) ประชากร

บรูไนมีประชากรประมาณ 0.423 ล้านคน แบ่งเป็นชาวมาเลย์ร้อยละ 68.8 ชาวจีนร้อยละ 18.3 คนเผ่าต่างๆร้อยละ 5.0 ชาวอินเดียและอื่นๆร้อยละ 7.9 ประชากรส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุ 15-59 ปี ร้อยละ 69.3 รองลงมาอยู่ในช่วงอายุ 0-14 ปี ร้อยละ 23.1 และอยู่ในช่วงอายุ 60-79 ปี ร้อยละ 7.6

ภาพที่ 3 แผนที่ประเทศบรูไน

ที่มา : ศูนย์อาเซียน (2559)

3.1.2 สภาพทั่วไปด้านเศรษฐกิจ

1) ด้านเศรษฐกิจ

ปี 2558 บรูไนมีผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP) คิดเป็นมูลค่า 12.93 พันล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ผลิตภัณฑ์มวลรวมต่อหัว (GDP Per Capita) 36,607 ดอลลาร์สหรัฐฯ ต่อคนต่อปี โดยบรูไนมีรายได้ต่อหัวสูงเป็นอันดับสองของอาเซียน รองจากสิงคโปร์ และอัตราการว่างงานร้อยละ 1.86 ต่อปี (ตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 ดัชนีชี้วัดเศรษฐกิจของบรูไน ปี 2554 - 2558

เครื่องชี้วัดเศรษฐกิจ	ปี				
	2554	2555	2556	2557	2558
จำนวนประชากร (ล้านคน)	0.399	0.405	0.411	0.417	0.423
ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP: US\$bn) (current price)	18.52	19.04	18.09	17.12	12.93
ผลิตภัณฑ์มวลรวมต่อหัว (US\$)	41,787	41,807	39,151	40,979	36,607
GDP growth (Annual %)	3.74	0.91	-2.12	-2.35	-0.56
อัตราการว่างงาน (%)	1.72	1.69	1.67	1.65	1.86

ที่มา: World Bank (2017)

2) การค้าระหว่างไทยกับบรูไน

ปี 2554 - 2558 การค้าระหว่างไทยกับบรูไน มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง มีมูลค่าเฉลี่ยปีละ 646.70 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ โดยไทยเป็นฝ่ายขาดดุลการค้า ในปี 2558 มูลค่าการค้าระหว่างไทยกับบรูไน มีมูลค่า 815.77 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ เพิ่มขึ้นจากปีก่อนร้อยละ 2.43 โดยมูลค่าการส่งออกสินค้าไปยังบรูไนเท่ากับ 105.77 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ลดลงจากปีที่ผ่านมาร้อยละ 25.79 ซึ่งสินค้าส่งออกของไทยไปบรูไนที่สำคัญ 10 อันดับแรก ได้แก่ รถยนต์ อุปกรณ์และส่วนประกอบ ข้าว ปูนซีเมนต์ อาหารสัตว์เลี้ยง ผลิตภัณฑ์ยาง เครื่องปรับอากาศและส่วนประกอบ หม้อแปลงไฟฟ้าและส่วนประกอบ ผลิตภัณฑ์เซรามิก ผลไม้กระป๋องและแปรรูป อาหารทะเลกระป๋องและแปรรูป ตามลำดับ ส่วนมูลค่าการนำเข้าสินค้าไปยังบรูไนเท่ากับ 710 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ เพิ่มขึ้นจากปีที่ผ่านมา ร้อยละ 8.58 ซึ่งสินค้านำเข้าของไทยจากบรูไนที่สำคัญ ได้แก่ น้ำมันดิบ เคมีภัณฑ์ ผลิตภัณฑ์โลหะ เครื่องจักรกลและส่วนประกอบ เยื่อกระดาษและเศษกระดาษ สัตว์และผลิตภัณฑ์จากสัตว์ สิ่งพิมพ์ ส่วนประกอบและอุปกรณ์ ยานยนต์ เครื่องมือเครื่องใช้เกี่ยวกับวิทยาศาสตร์ การแพทย์ และเครื่องใช้เบ็ดเตล็ด (ตารางที่ 2)

ตารางที่ 2 สถิติการค้าระหว่างไทยกับบรูไน ปี 2554 – 2558

หน่วย: ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ

ปี	ปริมาณการค้ารวม			ส่งออก		นำเข้า		ดุลการค้า
	มูลค่า	สัดส่วน	ร้อยละการเปลี่ยนแปลง	มูลค่า	ร้อยละการเปลี่ยนแปลง	มูลค่า	ร้อยละการเปลี่ยนแปลง	
2554	269.05	0.06	18.44	137.04	6.52	132.01	34.02	5.02
2555	632.89	0.14	135.23	190.75	39.19	442.14	234.93	-251.40
2556	719.33	0.16	13.66	166.20	-12.87	553.12	25.10	-386.92
2557	796.44	0.18	10.72	142.53	-14.24	653.91	18.22	-511.37
2558	815.77	0.20	2.43	105.77	-25.79	710.00	8.58	-604.23

ที่มา: กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ (2560)

หมายเหตุ: สัดส่วน หมายถึง การค้าสองฝ่ายต่อการค้ารวมของไทยทั้งหมด

3.1.3 ด้านนโยบาย

ปัจจุบัน บรูไนอยู่ระหว่างดำเนินการตาม “วิสัยทัศน์บรูไน ปี 2578” โดยดำเนินการผ่านแผนพัฒนาแห่งชาติฉบับที่ 9 และ 10 ซึ่งวิสัยทัศน์ดังกล่าวมีวัตถุประสงค์หลัก 3 ด้าน คือ 1) พัฒนาระบบการศึกษาและสร้างแรงงานที่มีทักษะขั้นสูง 2) ปรับปรุงคุณภาพชีวิตของประชาชนในประเทศ และ 3) สร้างเศรษฐกิจที่ยั่งยืนและมีพลวัต รวมทั้งได้กำหนดกรอบการพัฒนาใน 8 ด้าน ได้แก่

1) ด้านการศึกษา ได้กำหนดระบบการศึกษาของศตวรรษที่ 21 (The new National Education of the 21st Century - SPN 21) ซึ่งเป็นระบบการศึกษาแนวใหม่จากประเทศฝรั่งเศส ที่ให้ความสำคัญกับผู้เรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ เพื่อให้เกิดความตื่นตัว และสนใจศึกษาในวิชาแขนงต่างๆ โดยเฉพาะด้านวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์มากขึ้น รวมทั้งการบรรจุหลักสูตรด้านศาสนาในหลักสูตรวิชาบังคับ เป้าหมายเพื่อเพิ่มจำนวนนักศึกษาในระดับอุดมศึกษาจากร้อยละ 13 เป็นร้อยละ 30 ภายใน 5 ปี

2) ด้านเศรษฐกิจ ส่งเสริมการค้าการลงทุน การท่องเที่ยว และให้มีการแลกเปลี่ยนเทคโนโลยีกับประเทศต่างๆเพิ่มขึ้น โดยมีโครงการต่างๆมารองรับ

3) ด้านความมั่นคง โดยเสริมสร้างความมั่นคงทั้งภายในและระหว่างประเทศ การเสริมสร้างสมรรถนะของบรูไนในการรับมือกับสถานการณ์ฉุกเฉินต่างๆ และการส่งเสริมบทบาททางทหารและความมั่นคง

4) ด้านการพัฒนาระบบสถาบัน โดยส่งเสริมธรรมาภิบาลในระบบการบริหารทั้งภาครัฐและภาคเอกชน การพัฒนาคุณภาพการบริการประชาชน และป้องกันการทุจริต

5) ด้านการพัฒนาธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม โดยส่งเสริมธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม โดยบรูไนให้ความสำคัญกับปรับปรุงระบบการขออนุญาตการจัดตั้งบริษัท อย่างไรก็ตาม จากข้อมูลของ World Bank ในปี 2557 การขออนุญาตจัดตั้งบริษัทยังใช้เวลาประมาณ 101 วัน ดังนั้นรัฐบาลยังคงมีความพยายามที่จะปรับปรุงประสิทธิภาพการดำเนินงานเพื่อธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมอย่างต่อเนื่อง

6) ด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน โดยส่งเสริมโครงการก่อสร้างต่างๆ ในด้านคมนาคม เช่น การสร้างสะพานเชื่อม ทางหลวง การขยายท่าเรือ การปรับปรุงท่าอากาศยานนานาชาติ เป็นต้น เพื่อเป็นการดึงดูดการลงทุนจากต่างชาติและกระตุ้นกิจกรรมทางเศรษฐกิจ

7) ด้านสังคม โดยสนับสนุนด้านสวัสดิการ ด้านสาธารณสุข ด้านการศึกษา และการสร้างตำแหน่งงานให้กับชาวบรูไน โดยรัฐบาลตั้งเป้าหมายให้มีชาวบรูไน 40,000 คน ได้เข้าทำงานในอุตสาหกรรมพลังงาน ภายในปี 2578

8) ด้านสิ่งแวดล้อม โดยอนุรักษ์สภาพแวดล้อมอย่างยั่งยืน มีนโยบาย Kenali Negara Kitani หรือ Know Your Country (KNK) Programme เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในประเทศ ซึ่งให้ความสำคัญกับการรักษาสภาพแวดล้อม และสร้างจุดเด่นด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งในและต่างประเทศ

ทั้งนี้ เนื่องจากการขยายตัวทางเศรษฐกิจยังไม่มี ความมั่นคง ประกอบกับปัญหาในการเพิ่มผลผลิตของอุตสาหกรรมน้ำมันและก๊าซของบรูไน ทำให้เกิดผลกระทบทางลบต่องบประมาณของภาครัฐอย่างมาก และมีผลต่อการจ้างงานของชาวบรูไน ส่งผลให้ในช่วงปี 2558 งบประมาณภาครัฐของบรูไนอยู่ในสภาวะขาดดุล หากงบประมาณภาครัฐอยู่ในสภาวะขาดดุลอย่างต่อเนื่อง จะส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นของนักลงทุนต่างประเทศ และส่งผลให้เศรษฐกิจของประเทศขาดเสถียรภาพได้ ทำให้การดำเนินการตาม "วิสัยทัศน์บรูไนปี 2578" ไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้

1) นโยบายด้านการค้าต่างประเทศ

1.1) นโยบายด้านการลงทุน

รัฐบาลบรูไนอนุญาตให้มีการลงทุนจากต่างประเทศเกือบทุกสาขา รวมถึงการอนุญาตให้ต่างชาติถือหุ้นได้ร้อยละ 100 ในทุกสาขา ยกเว้นอุตสาหกรรมที่ใช้ทรัพยากรภายในประเทศและที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงทางอาหารแห่งชาติ ซึ่งยังต้องมีผู้ถือหุ้นภายในประเทศอย่างน้อยร้อยละ 30 ในสาขาการเกษตร ประมง และการแปรรูปอาหาร อย่างไรก็ตาม ยังไม่มีคำนิยามที่ชัดเจนว่าสาขาใดที่จะต้องมีการถือหุ้นภายในประเทศ ขึ้นอยู่กับการตัดสินใจของทางการ นอกจากนี้ เพื่อส่งเสริมการลงทุนจากต่างชาติ รัฐบาลได้ให้สิทธิพิเศษทางภาษี เช่น ภายใต้โครงการผู้บุกเบิก (The Pioneer Status Programme) บริษัทจะได้รับยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคล โดยปกติร้อยละ 30 สำหรับบริษัทที่ไม่ได้ทำธุรกิจน้ำมัน เป็นเวลาถึง 8 ปี และได้รับยกเว้นภาษีนำเข้าเครื่องจักร อุปกรณ์ที่ใช้ในโรงงาน

1.2) มาตรการด้านภาษีและมาตรการที่มีใช้ภาษี

อัตราภาษี MFN ที่เก็บจริงของบรูไนค่อนข้างต่ำ โดยการเก็บภาษีของบรูไนยังมีช่องว่างระหว่างอัตราภาษีที่เก็บจริงกับอัตราภาษีผูกพัน ซึ่งทำให้เกิดความไม่แน่นอนแก่ผู้ประกอบการ เนื่องจากทางการมีโอกาสพิจารณาขึ้นอัตราภาษีที่เก็บจริงได้ โดยไม่เกินอัตราที่ผูกพันไว้ ถึงแม้บรูไนยังไม่เคยใช้มาตรการดังกล่าว สินค้าที่มีอัตราภาษี MFN สูง ได้แก่ เครื่องจักรไฟฟ้า เครื่องจักร สินค้าอุตสาหกรรม สินค้าประเภทไม้ และกระดาษ อุปกรณ์ขนส่ง ทั้งนี้ บรูไนเป็นประเทศสมาชิกอาเซียน จะได้ลดภาษีสินค้าลงเหลือร้อยละ 0 ยกเว้นสินค้าในกลุ่มสินค้าอ่อนไหว ที่ยังคงอัตราภาษีไว้ที่ร้อยละ 0-5 ได้แก่ ชา และกาแฟ นอกจากนี้ ยังมี

สินค้าประเภทยาสูบและแอลกอฮอล์ซึ่งจัดอยู่ในสินค้ากลุ่มยกเว้นที่ไม่นำมาลดภาษี เนื่องจากขัดต่อหลักกฎหมายอิสลามของบรูไน ส่วนอัตราภาษีสำหรับสินค้า IT ยังสูงกว่าอัตราภาษี MFN เนื่องจากรัฐบาลมีนโยบายส่งเสริมการลงทุนในสาขา IT ซึ่งในกรณีนี้ จะใช้อัตราภาษี MFN ที่ต่ำกว่า

นอกจากมาตรการทางภาษีที่ค่อนข้างต่ำตามที่กล่าวมาข้างต้นแล้ว บรูไนยังมีมาตรการจำกัดทางการค้า (มาตรการที่มีใช่ภาษี) ในเรื่องของการห้ามนำเข้า การจำกัดการนำเข้า ข้อบังคับในการนำเข้า การขออนุญาตการนำเข้า การกำหนดโควตานำเข้า ได้แก่ ห้ามนำเข้าฝิ่น ปรอท วัคซีนจากไต้หวัน อาวุธ และกระสุน ด้วยเหตุผลทางด้านสุขภาพและศีลธรรม การจำกัดการนำเข้าข้าว น้ำตาล และเกลือ เพื่อรักษาระดับอุปทานข้าว โดยการนำเข้าข้าวยังมีลักษณะผูกขาด ส่วนใหญ่จะซื้อข้าวจากไทย โดยผ่าน The Department of Information Technology and State Stores ภายใต้กระทรวงการคลัง ตามสัญญาซื้อขายแบบ G-to-G การจำกัดการนำเข้าในเนื้อวัว เป็ด ไก่ และเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ (ด้วยเหตุผลทางศาสนา) การจำกัดการนำเข้าพืชและสัตว์มีชีวิต ไม้แปรรูป และยานพาหนะที่ใช้แล้วอย่างต่ำ 5 ปี (ด้วยเหตุผลด้านความปลอดภัย) หรือการนำเข้าไข่ต้องมีการแปดหมึกเพื่อแยกความแตกต่างจากไข่ที่ได้จากในประเทศ เพื่อป้องกันการลักลอบนำเข้าไข่ที่ไม่ได้ตามมาตรฐาน การห้ามนำเข้าชั่วคราวของซีเมนต์ และวัสดุที่ใช้ทำหลังคา เพื่อปกป้องผู้ผลิตภายในประเทศ การกำหนดข้อบังคับในการนำเข้าสินค้าประเภทอาหารที่เคร่งครัดมาก โดยเฉพาะเนื้อสัตว์ จะต้องเป็นสินค้าฮาลาลเท่านั้น เมื่อผ่านการตรวจสอบและได้รับการรับรองแล้ว จึงจะสามารถส่งสินค้าไปจำหน่ายในบรูไนได้ ซึ่งขั้นตอนเหล่านี้ทำให้เกิดความล่าช้าและไม่คล่องตัวในการส่งสินค้าอาหารไปยังบรูไน การขอใบอนุญาตนำเข้าสินค้าที่ต้องขอใบอนุญาตก่อนนำเข้า ได้แก่ อุปกรณ์สื่อสารโทรคมนาคม เครื่องมือแพทย์ เคมีภัณฑ์ พืชและสัตว์มีชีวิต การกำหนดโควตาการนำเข้าสินค้าประเภทเนื้อสัตว์ เป็ด และไก่ ต้องอยู่ภายใต้การกำกับดูแล โดยมีการกำหนดเพดานนำเข้าทุกปีเพื่อหลีกเลี่ยงภาวะสินค้าล้นตลาด และการจำกัดการส่งออกในสินค้าประเภทไม้ซุง ปาล์ม น้ำมัน ข้าว และน้ำตาล เพื่อความมั่นคงของอุปทานภายในประเทศ

1.3) การจ้างแรงงานต่างชาติ

บรูไนเป็นประเทศที่ขาดแคลนแรงงาน เนื่องจากมีประชากรน้อย จึงต้องพึ่งพาแรงงานต่างชาติจำนวนมาก แรงงานส่วนใหญ่มาจากอินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ มาเลเซีย ไทย อินเดีย และบังคลาเทศ โดยภาคเอกชนเป็นแหล่งการจ้างงานส่วนใหญ่ ส่วนที่เหลือเป็นการจ้างงานในภาครัฐบาล โดยมีกรมแรงงานเป็นหน่วยงานที่บริหารการจ้างแรงงานต่างชาติ ซึ่งจะกำหนดเงื่อนไขจำนวน ตำแหน่ง และสัญชาติแรงงานต่างชาติโดยรวม (Labour Quota) และให้นายจ้างแต่ละรายพิจารณาในรายละเอียดว่าจะจ้างแรงงานต่างชาติในแต่ละตำแหน่งจำนวนเท่าใด ตามโควตาที่ได้รับอนุญาต การจ้างงานในบรูไนไม่ได้กำหนดอัตราค่าจ้างขั้นต่ำเป็นไปตามความต้องการของตลาด โดยค่าจ้างแรงงานไร้ฝีมือเฉลี่ยเดือนละ 450 -500 เหรียญบรูไน และแรงงานกึ่งฝีมือเฉลี่ยเดือนละ 1,000 เหรียญบรูไน โดยบรูไนต้องการลดการพึ่งพาแรงงานจากต่างประเทศ และสนับสนุนให้แรงงานชาวบรูไนเข้าทำงานในอุตสาหกรรมภาคพลังงานเพิ่มมากขึ้น ซึ่งรัฐบาลบรูไนได้ตั้งเป้าหมายไว้ว่า ภายในปี 2578 จะต้องมีความต้องการแรงงานชาวบรูไนจำนวน 40,000 คน จากจำนวนแรงงานทั้งหมด 50,000 คน ได้ทำงานในภาคอุตสาหกรรมพลังงาน ดังนั้น รัฐบาลบรูไนจึงได้ร่วมมือกับสถาบันการศึกษา ปรับปรุงหลักสูตรการศึกษาให้สอดคล้องกับคุณสมบัติแรงงานที่อุตสาหกรรมพลังงานต้องการ จัดตั้งศูนย์

ฝึกอบรมศึกษา และจัดตลาดนัดแรงงานตามสถาบันการศึกษา ในส่วนของความต้องการจ้างแรงงานไทยใน บรูไนมีปริมาณลดลง ถึงแม้ว่าจ้างบรูไนจำนวนมากจะพึงพอใจในฝีมือการทำงานของแรงงานไทย และ ต้องการจ้างแรงงานไทยจำนวนมาก เนื่องจากนโยบายค่าแรงขั้นต่ำ 300 บาทต่อวันของรัฐบาลไทย อย่างไรก็ตาม ยังมีแรงงานไทยบางส่วนที่สมัครใจมาทำงานที่บรูไน เนื่องจากมองว่ารายได้ที่ได้รับสูงกว่าแรงงานที่ได้รับจาก จากบังคลาเทศและอินโดนีเซีย อีกทั้งค่าครองชีพของแรงงานไทยในบรูไนยังไม่แตกต่างจากในไทยมากนัก ทำให้ มีเงินเหลือเก็บที่จะส่งกลับมาไทยได้

2) นโยบายด้านการเกษตร

สินค้าเกษตรกรรมหลักของประเทศบรูไน ได้แก่ ข้าว ผัก ผลไม้ ไข่ โค กระบือ แพะ และไข่ โดยบรูไนมีพื้นที่ที่สามารถทำการเกษตรได้ประมาณ 13,000 เฮกตาร์ (81,250 ไร่) หรือประมาณร้อยละ 2.5 ของพื้นที่ทั้งประเทศ สมเด็จพระราชาธิบดีแห่งบรูไนมีพระราชประสงค์ที่จะส่งเสริมความร่วมมือระหว่างบรูไน กับไทยและนานาชาติในการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตทางการเกษตร เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงด้านอาหาร ของประเทศ การพัฒนาการปลูกข้าวของบรูไนในแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติฉบับที่ 8 (2001-2005) กรม วิชาการเกษตรของบรูไนได้ตั้งเป้าที่จะผลิตข้าวให้ได้มากกว่า 1.18 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ โดยขยายพื้นที่ปลูกข้าว ในเขต Lekium/Perdayan และ Senukoh และ Selapon จาก 300 และ 80 เฮกตาร์ (1,875 และ 500 ไร่) เป็น 700 และ 150 เฮกตาร์ (4,375 และ 937.5 ไร่) ในอนาคต ตามลำดับ ซึ่งจะเป็นการเพิ่มผลผลิตข้าวใน อนาคตและมีระบบการปลูกที่สามารถเก็บเกี่ยวได้ 2 ครั้งต่อปี และจะมีการแนะนำระบบการเพาะปลูกใหม่แก่ ชาวนาพื้นเมือง

นอกจากสินค้าข้าวแล้ว บรูไนยังส่งเสริมในด้านการทำประมงในประเทศ ซึ่งปัจจุบันการ ประมงของบรูไน มีมูลค่าทางเศรษฐกิจไม่มากนัก เมื่อเทียบกับรายได้ที่ได้จากน้ำมัน และก๊าซธรรมชาติ ปัจจุบัน บรูไนมีชาวประมงเพียง 925 คน ส่วนใหญ่เป็นชาวประมงขนาดเล็ก รัฐบาลส่งเสริมให้มีการทำประมง ขณะเดียวกันรัฐบาลก็มีการควบคุมไม่ให้เกิดการทำประมงเกินศักยภาพสูงสุดที่มีอยู่ จึงอนุญาตให้ทำการประมง ได้เพียงร้อยละ 80 ของศักยภาพการผลิตสูงสุด หรือประมาณ 21,300 ตันต่อปี แบ่งออกเป็นปลาหน้าดิน 12,500 ตัน และปลาผิวน้ำ 8,800 ตัน ชาวบรูไนนิยมรับประทานปลาสูงเฉลี่ยถึงคนละ 45 กิโลกรัมต่อปี ทำให้ บรูไนต้องนำเข้าอาหารทะเลเพื่อการบริโภคปีละ 7,750 ตัน หรือร้อยละ 50 ของความต้องการบริโภคปลาทั้งหมด นอกจากนี้ปริมาณน้ำของบรูไนยังเป็นเส้นทางอพยพย้ายถิ่นของปลาทูน่าด้วย บรูไนจึงได้วางแผนการสำรวจ และ การใช้ทรัพยากรเหล่านี้ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในอนาคตอันใกล้ ทั้งนี้บรูไนมีการเชิญชวนให้ต่างชาติไปลงทุน จับปลาในบรูไน โดยการทำการประมงในน่านน้ำบรูไนจะต้องดำเนินการโดยบริษัทร่วมทุน (Joint Venture) หรือ อีกวิธีหนึ่งคือ ผู้ประกอบการบรูไนสามารถเช่าเรือประมงต่างชาติ (Chartering) พร้อมลูกเรือเข้าไปทำการ ประมงในบรูไน โดยเรือต่างชาติเหล่านี้จะต้องทำการประมงในเขต 3 หรือระยะ 20 ไมล์ทะเลออกไป และต้องใช้ อวนลากปลาที่มีขนาดไม่ต่ำกว่า 38 มิลลิเมตร และจะต้องนำปลาไปขึ้นที่ท่าที่กำหนดก่อนส่งออกไปยังประเทศ ต่างๆ การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ อุตสาหกรรมการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำของประเทศมีการพัฒนาอย่างรวดเร็ว และเป็น ที่ต้องการของตลาด อุตสาหกรรมการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำที่สำคัญได้แก่ การเลี้ยงปลาในกระชัง (Cage Culture of Marine Fish) และการเลี้ยงกุ้งในบ่อ (Pond Culture of Marine Shrimp)

3.1.4 ปัจจัยสนับสนุนการลงทุนและโอกาสทางธุรกิจเกษตรในบรูไน

1) การค้าระหว่างไทยกับบรูไนในปัจจุบันยังมีไม่มากนัก มีสินค้าสำคัญ คือ ข้าวและน้ำมันดิบ อย่างไรก็ตาม การที่บรูไนได้ปรับโครงสร้างทางเศรษฐกิจให้มีความหลากหลาย โดยเน้นการเกษตรและการท่องเที่ยว ซึ่งเป็นสาขาที่ไทยมีความเชี่ยวชาญ จะเป็นโอกาสให้ไทยสามารถขยายตลาดสินค้าเกษตร ตลอดจนส่งเสริมการท่องเที่ยวระหว่างกัน

2) ไทยมีศักยภาพในการผลิตอาหารฮาลาล ซึ่งได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางในตลาดโลกในด้านคุณภาพมาตรฐาน เป็นโอกาสสำหรับการส่งออกสินค้าฮาลาลไปยังตลาดบรูไน นอกจากนี้ บรูไนมีนโยบายส่งเสริมการเป็นศูนย์กลางอาหารฮาลาลในภูมิภาค จึงเพิ่มโอกาสความร่วมมือในการส่งออกไปประเทศที่สามด้วย

3) บรูไนเป็นประเทศที่ขาดแคลนแรงงาน เนื่องจากมีประชากรน้อยจึงต้องพึ่งพาแรงงานต่างชาติทั้งในภาคเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมเป็นจำนวนมาก แรงงานส่วนใหญ่มาจากประเทศอินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ มาเลเซีย ไทย อินเดีย และบังกลาเทศ โดยการจ้างงานส่วนใหญ่จะอยู่ในภาคเอกชน

3.2 ราชอาณาจักรกัมพูชา

3.2.1 สภาพทั่วไป

1) ลักษณะทั่วไป

ราชอาณาจักรกัมพูชา (Kingdom of Cambodia) หรือกัมพูชา ตั้งอยู่ในเขตลุ่มน้ำโขงตอนล่าง มีพื้นที่ทั้งหมด 181,035 ตารางกิโลเมตร มีพรมแดนติดกับ 3 ประเทศ ได้แก่ ประเทศไทย สปป.ลาว และเวียดนาม สำหรับเขตแดนที่ติดกับไทยมีประมาณ 798 กิโลเมตร ทิศเหนือติดกับประเทศไทย (จังหวัดอุบลราชธานี ศรีสะเกษ สุรินทร์ และบุรีรัมย์) ทิศตะวันตกติดกับประเทศไทย (จังหวัดสระแก้ว จันทบุรี และตราด) และทิศใต้ติดอ่าวไทย มีพรมแดนติดกับพรมแดน สปป.ลาว 541 กิโลเมตร และเวียดนาม 1,228 กิโลเมตร

2) ประชากร

ข้อมูลจากธนาคารโลก พบว่า ปี 2558 กัมพูชามีประชากร 15,577,899 คน ร้อยละ 90 เป็นคนกัมพูชา รองลงมาคือ เวียดนามร้อยละ 5 จีนร้อยละ 1 และอื่นๆ ร้อยละ 4 มีกำลังแรงงานอยู่ในภาคเกษตรร้อยละ 55.8 ภาคอุตสาหกรรมร้อยละ 16.9 และภาคบริการร้อยละ 27.3 อาชีพหลักของชาวกัมพูชา คือ การเกษตรกรรม ซึ่งมีอยู่ประมาณร้อยละ 70 ส่วนใหญ่จะเพาะปลูกอยู่รอบๆ ทะเลสาบกัมพูชา ซึ่งสินค้าเกษตรที่ส่งออก ได้แก่ ข้าว ผลิตภัณฑ์ปลา ยางพารา ข้าวโพด ถั่วลิสง สัตว์มีชีวิต ผลไม้ และปลา เป็นต้น

ภาพที่ 4 แผนที่ประเทศกัมพูชา

ที่มา: Holiday Thai (2560)

3.2.2 สภาพทั่วไปด้านเศรษฐกิจ

1) ด้านเศรษฐกิจ

กัมพูชามีอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ (Gross Domestic Product : GDP Growth) ในช่วง 5 ปี ที่ผ่านมา (2554 -2558) ขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ 7.20 ต่อปี ในปี 2558 ผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติ (GDP) ของกัมพูชา มีมูลค่า 18.05 พันล้านดอลลาร์สหรัฐฯ อัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจเติบโตร้อยละ 7.00 ลดลงจากปีที่ผ่านมาเล็กน้อย โดยคิดเป็นผลิตภัณฑ์มวลรวมต่อหัวเท่ากับ 1,158.69 ดอลลาร์สหรัฐฯ เพิ่มจากปีที่ผ่านมา อัตราเงินเฟ้อร้อยละ 1.26 และอัตราการว่างงานร้อยละ 0.18 (ตารางที่ 3)

กัมพูชาเป็นตลาดที่มีขนาดเล็ก มีจำนวนประชากร 15 ล้านคน ซึ่งเป็นคนยากจนร้อยละ 75 คนชั้นกลางร้อยละ 20 และคนที่มีฐานะร่ำรวยร้อยละ 5 ทำให้คนกัมพูชามีกำลังซื้อเพิ่มขึ้น จากอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจที่อยู่ในระดับสูงต่อเนื่อง โดยมีปัจจัยเสริมจากนักลงทุนต่างชาติที่เข้าไปลงทุนและอาศัยในกัมพูชามากขึ้น โดยเฉพาะชาวจีน ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ และเวียดนาม ทำให้ธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ขยายตัวสูงขึ้น นอกจากนี้ธุรกิจท่องเที่ยวก็ขยายตัวเช่นกัน มีนักท่องเที่ยวประมาณ 5 ล้านคนต่อปี ทำให้มีความต้องการสินค้าอุปโภคและบริโภคที่มีคุณภาพจากไทยมากขึ้น

การส่งออกสินค้าของกัมพูชา ในปี 2558 มีมูลค่า 7.87 พันล้านดอลลาร์สหรัฐฯ สำหรับสินค้าส่งออกสำคัญที่กัมพูชาส่งออกไปตลาดโลก คือ เสื้อผ้าสำเร็จรูป ไม้ ยางพารา ข้าว และปลา ตลาดส่งออกที่สำคัญ ได้แก่ สหรัฐอเมริกา อังกฤษ เยอรมัน ญี่ปุ่น แคนาดา จีน เวียดนาม และไทยการนำเข้าสินค้าของกัมพูชา ในปี 2558 มีมูลค่า 10.65 พันล้านดอลลาร์สหรัฐฯ สินค้านำเข้าสำคัญของกัมพูชา ได้แก่ ปิโตรเลียม บุหรี่ ทองคำ วัสดุก่อสร้าง เครื่องจักร ส่วนตลาดนำเข้าที่สำคัญของกัมพูชา คือ ไทย เวียดนาม จีน ฮองกง และสิงคโปร์

ตารางที่ 3 ดัชนีชี้วัดเศรษฐกิจของกัมพูชา ปี 2554 - 2558

เครื่องชี้วัดเศรษฐกิจ	ปี				
	2554	2555	2556	2557	2558
จำนวนประชากร (ล้านคน)	14.59	14.83	15.08	15.33	15.58
ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP: US\$bn) (current price)	12.83	14.04	15.45	16.78	18.05
ผลิตภัณฑ์มวลรวมต่อหัว (US\$)	879.15	946.47	1,024.61	1,094.57	1,158.69
GDP growth (Annual %)	7.1	7.3	7.5	7.1	7.0
อัตราเงินเฟ้อ (Inflation %)	3.36	1.37	2.25	1.68	1.26
อัตราการว่างงาน (%)	0.2	0.2	0.3	0.1	0.18

ที่มา : World Bank (2017)

2) การค้าระหว่างไทยกับกัมพูชา

มูลค่าการค้าระหว่างไทยและกัมพูชา ในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา (2554-2558) มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง และไทยเป็นฝ่ายได้ดุลการค้ามาตลอด เนื่องจากไทยส่งออกสินค้าไปยังกัมพูชามากขึ้น และไทยนำเข้าสินค้าจากกัมพูชามากขึ้นเช่นกัน ในปี 2558 มูลค่าการค้าระหว่างไทยและกัมพูชาเท่ากับ 5,597.7 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ โดยมูลค่าการส่งออกสินค้าของไทยไปยังกัมพูชาเท่ากับ 4,958.5 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ขยายตัวจากปี 2557 ร้อยละ 9.43 และร้อยละ 15.51 ตามลำดับ โดยสินค้าส่งออกสำคัญที่ไทยส่งไปกัมพูชา ได้แก่ น้ำมันสำเร็จรูป อัญมณีและเครื่องประดับ น้ำตาลทราย เครื่องดื่ม ปูนซีเมนต์ ยานพาหนะอื่นๆ และส่วนประกอบ เป็นต้น ส่วนมูลค่าการนำเข้าสินค้าของไทยจากกัมพูชา เท่ากับ 639.3 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ขยายตัวจากปี 2557 ร้อยละ 8.41 และไทยได้เปรียบดุลการค้ากับกัมพูชา 4,319.2 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ (ตารางที่ 4) ซึ่งสินค้าสำคัญที่นำเข้า ได้แก่ เครื่องจักรไฟฟ้าและส่วนประกอบ เครื่องจักรกลและส่วนประกอบ ลวดและสายเคเบิล ผัก ผลไม้ สินแร่โลหะ และเศษโลหะ พืชและผลิตภัณฑ์ เป็นต้น

ตารางที่ 4 สถิติการค้าระหว่างประเทศไทยกับกัมพูชา ปี 2554 - 2558

หน่วย : ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ

รายการ	ปี				
	2554	2555	2556	2557	2558
มูลค่าการค้ารวม	2,869.1	4,031.7	4,611.6	5,115.2	5,597.7
การส่งออก	2,693.2	3,782.2	4,256.3	4,525.5	4,958.5
การนำเข้า	176.0	249.5	355.3	589.7	639.3
ดุลการค้า	2,517.2	3,532.7	3,901.0	3,935.7	4,319.2

ที่มา: กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ (2560)

3.2.3 ด้านนโยบาย

กัมพูชาได้จัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติระยะกลาง (National Strategic Development Plan-NSDP) ปี 2557- 2561 โดยระบุเป้าหมายที่จะดำเนินการให้เศรษฐกิจกัมพูชามีอัตราการขยายตัวโดยเฉลี่ยร้อยละ 7 ต่อปี โดยการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจให้มีความหลากหลาย เน้นการเพิ่มมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าส่งออก โดยเฉพาะสินค้าเกษตรกรรมด้วยการเพิ่มผลผลิต โดยให้ความสำคัญกับข้าวเป็นหลัก ในครั้งนี้กัมพูชาต้องการพัฒนาระบบชลประทาน เทคโนโลยีการผลิตที่ทันสมัย โรงสีข้าวและโกดังเก็บข้าว ระบบโลจิสติกส์และกลไกควบคุมคุณภาพ และในส่วนภาคอุตสาหกรรม จะเน้นส่งเสริมการลงทุนในสาขาการแปรรูป สินค้าเกษตร การผลิตและการประกอบชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์และไฟฟ้า รวมถึงส่วนประกอบ ของเครื่องจักร อุตสาหกรรมสนับสนุนสำหรับอุตสาหกรรมเครื่องนุ่งห่ม และอุตสาหกรรมใหม่ๆ เช่น อุตสาหกรรมพลาสติก อุตสาหกรรมเคมี โครงสร้างพื้นฐานด้านไอทีและซอฟต์แวร์

หลังจากสงครามภายในประเทศเริ่มสงบลง กัมพูชาได้หันมาพัฒนาและฟื้นฟูประเทศอย่างจริงจัง โดยเฉพาะด้านเศรษฐกิจ ซึ่งกัมพูชามีการพัฒนาขึ้นอย่างเห็นได้ชัด มีการทำการค้ากับต่างประเทศมากขึ้น รวมทั้งมีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจ เพื่อรองรับการขยายตัวทางเศรษฐกิจในระยะยาว จนสามารถสร้างความเชื่อมั่นแก่นักลงทุนต่างชาติได้ในระดับหนึ่ง สำหรับในระยะต่อไปคาดว่าจะการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของกัมพูชาจะดำเนินไปอย่างต่อเนื่องและมีทิศทางชัดเจนขึ้น ซึ่งเป็นผลสืบเนื่องจากการดำเนินนโยบายและยุทธศาสตร์ต่างๆ ของรัฐบาลกัมพูชา โดยให้ความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศใน 4 สาขาหลัก ได้แก่ ด้านการเกษตร การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การพัฒนาภาคเอกชนและสนับสนุนการสร้างงาน และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยเฉพาะด้านการศึกษาและสาธารณสุข

อย่างไรก็ดี รัฐบาลกัมพูชาประกาศดำเนินนโยบายการค้าตามแบบเสรีโดยอาศัยกลไกตลาด โดยมุ่งเน้นบทบาทที่จะไม่แทรกแซงราคาสินค้าหรือบริการ แต่จะช่วยชี้แนะนโยบายด้านการค้าให้นักธุรกิจภายในและชาวต่างชาติให้ประกอบธุรกิจสอดคล้องกับทิศทางนโยบายและกฎหมายของประเทศ สร้างสิ่งอำนวยความสะดวกและสาธารณูปโภคให้เพียงพอและเอื้อต่อการค้า เช่น ปรับปรุงบูรณะถนนที่มีอยู่ สนับสนุนให้มีการผลิตสินค้าในประเทศกัมพูชาให้มีปริมาณและคุณภาพดีมากยิ่งขึ้น เสริมสร้างความสัมพันธ์ด้านการค้าระหว่างประเทศ เชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างตลาดภายในกับตลาดต่างประเทศเพื่อผลประโยชน์ซึ่งกันและกัน

นอกจากนี้ รัฐบาลกัมพูชาเปิดรับการลงทุนในทุกด้าน ทำให้รัฐบาลมีนโยบายให้การส่งเสริมการลงทุนจากต่างประเทศมาโดยตลอด และได้ปรับปรุงระเบียบ กฎหมาย องค์กรของรัฐ เพื่อปฏิบัติต่อนักลงทุนต่างชาติเช่นเดียวกับนักลงทุนท้องถิ่น โดยเฉพาะการอำนวยความสะดวกและการให้สิทธิประโยชน์ต่าง ๆ แก่โครงการที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุน ตลอดจนการอนุญาตให้โอนเงินตราต่างประเทศได้อย่างเสรี ทั้งนี้ นักลงทุนต่างชาติสามารถลงทุนและถือหุ้นร้อยละ 100 ในกิจการต่าง ๆ ทั้งสามารถถือครองทรัพย์สินต่างๆ ได้โดยเสรี ยกเว้นที่ดินและอสังหาริมทรัพย์ซึ่งสงวนไว้สำหรับบุคคลในชาติ และมีอาชีพหรือธุรกิจที่สงวนสำหรับบุคคลในชาติหรือต้องร่วมลงทุนกับคนในชาติเพียงไม่กี่รายการ เช่น มัคคุเทศก์นำเที่ยว โรงสีข้าว และโรงอิฐ เป็นต้น นอกจากนี้ สิทธิประโยชน์ที่ระบุไว้จะต้องได้รับการอนุมัติจาก CDC (The Council for the Development of Cambodia) ซึ่งแต่ละโครงการจะได้รับสิทธิประโยชน์ที่อาจแตกต่างกันเพื่อจูงใจในการลงทุน

1) นโยบายด้านการค้าต่างประเทศ

กัมพูชาไม่มีข้อกีดกันทางการค้าโดยใช้ใบอนุญาตหรือโควตานำเข้า ยกเว้นกับสินค้าที่ต้องห้ามตามกฎหมาย หรือสินค้าตามข้อกำหนดต้องขอใบอนุญาตจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น ยารักษาโรค อัญมณี ทองคำ และกรด เป็นต้น ยกตัวอย่างเช่น ก่อนที่จะอนุญาตให้นำเข้ายารักษาโรคของกัมพูชา ผู้นำเข้าและผู้ผลิตยาในต่างประเทศจะต้องจดทะเบียนตำรับยารักษาโรค ที่กระทรวงสาธารณสุขกัมพูชา ก่อนและเมื่อต้องการนำเข้าต้องขอใบอนุญาตที่มีอายุให้นำเข้าภายใน 6 เดือน จากกระทรวงสาธารณสุขทุกครั้ง ส่วนการนำเข้ากรดต้องขอใบอนุญาตนำเข้าที่กระทรวงอุตสาหกรรม

อย่างไรก็ตาม กัมพูชายังไม่มีกฎหมายกำหนดเกี่ยวกับมาตรฐานสินค้า แต่มีกฎหมายเกี่ยวกับสลากการระบุส่วนผสมและอายุผลิตภัณฑ์ต่างๆ จากการศึกษาที่ประเทศกัมพูชาไม่สามารถผลิตสินค้าเพื่อสนองความต้องการของประชาชนได้เพียงพอ สินค้าอุปโภคบริโภคส่วนใหญ่จึงต้องอาศัยการนำเข้า โดยมีกฎระเบียบและมาตรการด้านการนำเข้า-ส่งออกเป็นตัวควบคุม เช่น การนำสินค้าเข้าประเทศต้องผ่านการตรวจสอบประเมินราคาและชำระอัตราศุลกากรตามที่กำหนดในพิกัดศุลกากรกัมพูชา ทั้งนี้กระทรวงเศรษฐกิจและการคลังว่าจ้างให้บริษัทเอกชน คือ บริษัท Societe Generale de Surveillance S.A. หรือ SGS ตรวจสอบและประเมินราคาสินค้าก่อนการนำเข้า กล่าวคือ ผู้ที่จะทำการส่งออกสินค้าไปยังกัมพูชาซึ่งมีมูลค่า FOB เกินกว่า 4,000 ดอลลาร์สหรัฐฯ จะต้องแจ้งต่อสำนักงานบริษัท SGS ในประเทศที่ทำการส่งออก เพื่อทำการตรวจสอบสินค้าก่อนการส่งออก ซึ่งเมื่อสินค้าผ่านการตรวจสอบแล้ว บริษัท SGS จะออกเอกสาร RIA (Registered Import Advice) ให้แก่ผู้นำเข้าในกัมพูชาเพื่อนำไปผ่านพิธีศุลกากรนำเข้าต่อไป โดยผู้นำเข้าต้องเป็นผู้ชำระค่าธรรมเนียม PSI (Pre-shipment Inspection) ในอัตราร้อยละ 0.8 ของมูลค่า FOB ของสินค้า และมีกรมศุลกากรกระทรวงเศรษฐกิจและการคลังเป็นผู้จัดเก็บภาษีนำเข้า

2) นโยบายด้านเกษตร

พืชเศรษฐกิจที่สำคัญของกัมพูชา คือ ข้าว ซึ่งกัมพูชามีสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับการปลูกข้าว และประชาชนส่วนใหญ่ปลูกข้าว แต่ประสิทธิภาพการผลิตข้าวของกัมพูชายังอยู่ในระดับต่ำ เนื่องจากยังขาดเทคโนโลยีทั้งด้านการผลิตและการแปรรูป รัฐบาลกัมพูชาจึงมีนโยบายที่จะยกระดับการผลิตและส่งออกข้าวของประเทศ และมีเป้าหมายที่จะส่งออกข้าวให้ได้อย่างน้อยปีละ 1 ล้านตัน และเป็นหนึ่งในประเทศผู้ส่งออกข้าวของโลกภายในปี 2558 ภายใต้นโยบาย Rice – White Gold โดยเน้นการเชื่อมโยงทุกภาคส่วนตลอดห่วงโซ่คุณค่า ตั้งแต่เกษตรกรจนถึงผู้ส่งออก เน้นการใช้เมล็ดพันธุ์ที่มีคุณภาพ พัฒนาระบบชลประทาน และระบบตรวจรับรองคุณภาพ พัฒนาระบบโลจิสติกส์ การเพิ่มโอกาสการเข้าถึงแหล่งเงินทุนให้มากขึ้น เพื่อที่จะยกระดับการผลิตจากภาคการผลิตไปสู่พาณิชย์ให้มากขึ้น นอกจากข้าวแล้ว ยางพารายังเป็นพืชเศรษฐกิจสำคัญอีกชนิดหนึ่ง ที่รัฐบาลยังสนับสนุนให้เกษตรกรและภาคเอกชนขยายพื้นที่ปลูกเพื่อเพิ่มผลผลิตและการส่งออกที่มากขึ้น เพื่อพัฒนายางพาราให้เป็นสินค้าเกษตรอุตสาหกรรมที่มีศักยภาพสูง และคาดว่าในอีก 5-10 ปีข้างหน้า กัมพูชาจะส่งออกยางพารามากกว่า 10 ล้านตัน

3.2.4 ปัจจัยสนับสนุนการลงทุนและโอกาสทางธุรกิจเกษตรในกัมพูชา

1) ปัจจัยสนับสนุนการลงทุนธุรกิจเกษตรและเกษตรแปรรูป

1.1) พื้นที่เหมาะแก่การทำเกษตร กัมพูชามีดินและน้ำอุดมสมบูรณ์และพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่ม จึงเหมาะแก่การทำเกษตร สามารถเพาะปลูกพืชเศรษฐกิจได้หลายชนิด โดยเฉพาะข้าว ซึ่งเป็นพืชเศรษฐกิจสำคัญ โดยมีพื้นที่เพาะปลูกร้อยละ 65 ของพื้นที่ทำการเกษตรทั่วประเทศ รวมทั้งพืชเศรษฐกิจสำคัญอื่นๆ ได้แก่ ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ถั่วลิสง ถั่วเหลือง ถั่วเขียว งา มันสำปะหลัง และยางพารา เป็นต้น

1.2) ขาดแคลนผู้ประกอบการที่มีทักษะและความพร้อมในการผลิตสินค้าเพื่อส่งออก ส่งผลให้ผลผลิตทางการเกษตรยังไม่ได้มาตรฐานและคุณภาพตามที่ตลาดต้องการ อีกทั้งเกษตรกรกัมพูชาส่วนใหญ่เป็นผู้ประกอบการรายเล็กที่ทำการเกษตรแบบดั้งเดิม ซึ่งเน้นการเพาะปลูกเพื่อบริโภคเป็นหลัก และยังขาดความรู้และเทคโนโลยีในการเพาะปลูกพืชในเชิงพาณิชย์ รวมทั้งขาดแคลนเงินทุนในการซื้อปัจจัยการผลิต เช่น เมล็ดพันธุ์ และปุ๋ย เป็นต้น ซึ่งผู้ประกอบการไทยสามารถเข้าไปเติมเต็มในส่วนเหล่านี้ได้

1.3) รัฐบาลกัมพูชานับสนับสนุนการลงทุนในธุรกิจเกษตรและเกษตรแปรรูป เพื่อก่อให้เกิดการจ้างงานและสร้างรายได้แก่เกษตรกร ซึ่งมีสัดส่วนกว่าร้อยละ 70 ของประชากรทั่วประเทศ และสร้างมูลค่าเพิ่มแก่ผลผลิตทางการเกษตร โดยเฉพาะธุรกิจเกษตรอินทรีย์ ทั้งนี้ รัฐบาลให้สิทธิพิเศษในการลดหย่อนภาษีสำหรับการนำเข้าเครื่องจักรที่ใช้ในการแปรรูปสินค้าเกษตรเพื่อส่งออก รวมทั้งอนุญาตให้นักลงทุนต่างชาติลงทุนในธุรกิจเกษตรและเกษตรแปรรูปได้ 100% ในกิจการส่วนใหญ่ ยกเว้นบางสาขา เช่น การเพาะปลูกพืชพื้นเมือง สมุนไพร และยา ซึ่งสงวนไว้สำหรับเกษตรกรชาวกัมพูชา

2) โอกาสทางธุรกิจที่น่าสนใจ

2.1) ธุรกิจโรงสีข้าว โรงสีข้าวในกัมพูชาส่วนใหญ่มีขนาดเล็กและมีประสิทธิภาพการผลิตต่ำ เนื่องจากผู้ประกอบการกัมพูชามีข้อจำกัดด้านเงินทุนและยังใช้เครื่องจักรกลที่มีเทคโนโลยีไม่ทันสมัย ทำให้โรงสีข้าวรับซื้อข้าวเปลือกจากชาวนาได้เพียงบางส่วน นอกจากนี้ โรงสีข้าวส่วนใหญ่ยังไม่สามารถควบคุมคุณภาพของข้าวที่สีได้ ทำให้ข้าวเปลือกที่ผลิตได้ส่วนหนึ่งต้องส่งออกไปเวียดนามและไทยเพื่อผ่านกระบวนการสีข้าวอีกต่อหนึ่ง ส่งผลให้การสร้างมูลค่าเพิ่มในประเทศต่ำกว่าที่ควรจะเป็น รัฐบาลจึงสนับสนุนการลงทุนจากต่างประเทศในธุรกิจโรงสีข้าว ทั้งนี้ ปัจจุบันมีนักลงทุนจากไทย เวียดนาม และจีนเข้าไปตั้งโรงสีข้าวในจังหวัดพระตะบอง ซึ่งเป็นแหล่งปลูกข้าวที่ใหญ่ที่สุดของกัมพูชาจนได้รับการขนานนามว่า Rice Bowl of Cambodia และจังหวัดบันเตียเมียนจัย ซึ่งเป็นแหล่งปลูกข้าวสำคัญอีกแห่งหนึ่ง

2.2) ธุรกิจสวนยางและโรงงานแปรรูปยางธรรมชาติขั้นต้น ในช่วงที่ผ่านมานักลงทุนต่างชาติเข้าไปปลูกยางพาราในกัมพูชาเพิ่มขึ้นต่อเนื่อง โดยในปี 2554 มูลค่าการลงทุนปลูกยางพาราในกัมพูชายาวตัวสูงถึง 2.55 เท่า จากปี 2553 มาอยู่ที่ 675 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ซึ่งเป็นผลจากราคายางที่มีแนวโน้มสูงขึ้น ประกอบกับรัฐบาลสนับสนุนการลงทุนในธุรกิจดังกล่าว ส่งผลให้ปัจจุบันมีพื้นที่ปลูกยางพาราในกัมพูชา 1.33 ล้านไร่ จากพื้นที่ที่เหมาะสมกับการปลูกยางพาราทั้งหมดราว 1.88 ล้านไร่ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่ากัมพูชายังมีศักยภาพในการขยายพื้นที่ปลูกยางพาราได้อีก ปัจจุบันมีนักลงทุนจากไทย เวียดนาม จีน มาเลเซีย และเกาหลีใต้ เข้าไป

ลงทุนปลูกยางพาราและตั้งโรงงานแปรรูปยางในหลายจังหวัดทางฝั่งตะวันออกของประเทศ ซึ่งเป็นแหล่งปลูกยางพาราสำคัญ เช่น กำปงจาม กำปงธม และมณฑลศรี เป็นต้น

2.3) ธุรกิจเกษตรอินทรีย์ สินค้าเกษตรอินทรีย์เป็นสินค้าที่มีมูลค่าเพิ่มสูงและกำลังเป็นที่นิยมในตลาดญี่ปุ่น ยุโรป และสหรัฐอเมริกา รัฐบาลจึงส่งเสริมการปลูกพืชเกษตรอินทรีย์เพื่อส่งออก เนื่องจากกัมพูชา มีศักยภาพสูงในการผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์จากความพร้อมของสภาพดินและน้ำที่ยังปลอดจากมลพิษ โดยรัฐบาลมีนโยบายมุ่งสู่การเป็น “ฟาร์มปลอดสารพิษแห่งเอเชีย (Green Farm of Asia)” ซึ่งเป็นนโยบายหนึ่งในการพัฒนาระบบเศรษฐกิจให้มีการผลิตที่หลากหลายขึ้น เพื่อลดความเสี่ยงจากการพึ่งพารายได้จากอุตสาหกรรมเครื่องนุ่งห่มและการท่องเที่ยวเป็นหลัก ทั้งนี้ ธุรกิจเกษตรอินทรีย์ของกัมพูชายังอยู่ในระยะเริ่มต้น โดยสินค้าเกษตรอินทรีย์ส่งออกสำคัญมีเพียงข้าวและเม็ดมะม่วงหิมพานต์ ขณะที่การปลูกผักและผลไม้อินทรีย์อื่นๆ ยังน้อย จึงนับเป็นโอกาสของผู้ประกอบการไทย ในการเข้าไปลงทุนและให้ความช่วยเหลือในการถ่ายทอดทักษะความรู้ และการพัฒนาผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์แก่เกษตรกรท้องถิ่นเพื่อบุกเบิกธุรกิจดังกล่าวในกัมพูชา

2.4) การส่งออกเครื่องจักรและอุปกรณ์การเกษตร เช่น รถไถ รถเก็บเกี่ยว รถตัดหญ้า เครื่องสูบน้ำ เครื่องปั้มน้ำ เครื่องสีข้าว และเครื่องอบ ทั้งนี้ เครื่องจักรกลและอุปกรณ์การเกษตรที่เหมาะสมกับตลาดกัมพูชาควรมีเทคโนโลยีไม่ซับซ้อน ใช้งานสะดวก สามารถซ่อมบำรุงได้ง่าย และราคาไม่สูงนัก เนื่องจากเกษตรกรกัมพูชาส่วนใหญ่ยังขาดทักษะและมีข้อจำกัดด้านเงินทุน

3.3 สาธารณรัฐอินโดนีเซีย

3.3.1 สภาพทั่วไป

1) สภาพภูมิประเทศ

สาธารณรัฐอินโดนีเซีย (Republic of Indonesia) หรืออินโดนีเซีย ที่ตั้งเป็นหมู่เกาะในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ตั้งอยู่ระหว่างทวีปเอเชียกับทวีปออสเตรเลีย และระหว่างมหาสมุทรแปซิฟิกกับมหาสมุทรอินเดีย ทิศเหนือติดกับทะเลจีนใต้และมหาสมุทรแปซิฟิก ทิศตะวันตกเฉียงใต้ติดกับมหาสมุทรอินเดีย ทิศตะวันออกติดกับติมอร์-เลสเต และปาปัวนิวกินี ทิศใต้ติดกับทะเลติมอร์ มีพื้นที่รวมทั้งหมด 5,193,250 ตารางกิโลเมตร แบ่งเป็นพื้นที่ทางบก 2,027,087 ตารางกิโลเมตร และพื้นที่ทางทะเล 3,166,163 ตารางกิโลเมตร ประกอบด้วยเกาะใหญ่ 5 เกาะ และ 2 หมู่เกาะ เรียงตามขนาดของเกาะ ดังนี้ 1) เกาะกาลิมันตัน หรือเกาะบอร์เนียว มีพื้นที่ 539,460 ตารางกิโลเมตร 2) เกาะสุมาตรา มีพื้นที่ 473,606 ตารางกิโลเมตร 3) เกาะอิเรียนจาฮาหรือเกาะปาปัว มีพื้นที่ 421,981 ตารางกิโลเมตร 4) เกาะสุลาเวสีหรือเกาะเซลีเบส มีพื้นที่ 189,216 ตารางกิโลเมตร 5) เกาะชวา มีพื้นที่ 132,107 ตารางกิโลเมตร 6) หมู่เกาะนุซาเต็งการาหรือหมู่เกาะซุนดาน้อย มีพื้นที่ 76,300 ตารางกิโลเมตร และ 7) หมู่เกาะโมลุกกะ มีพื้นที่ 74,500 ตารางกิโลเมตร ประเทศมีลักษณะเป็นหมู่เกาะโดยทั่วไปจึงมีอากาศร้อนชื้นแบบศูนย์สูตรแบ่งเป็น 2 ฤดู คือ ฤดูแล้ง (พฤษภาคม-ตุลาคม) และ ฤดูฝน (พฤศจิกายน-เมษายน)

2) เขตการปกครอง

ปัจจุบันอินโดนีเซียแบ่งเขตการปกครองออกเป็น 31 จังหวัด (Propinsi-Propinsi) 2 เขตปกครองพิเศษ (Daerah-Daerah Istimewa) และ 1 เขตนครหลวงพิเศษ (Daerah Khusus Ibukota) โดยมีเมืองหลวงหรือเมืองหลักของแต่ละจังหวัด ได้แก่

2.1) เกาะกาลิมันตัน ประกอบด้วย จังหวัดกาลิมันตันเหนือ (ตันจุงเซอลอร์) จังหวัดกาลิมันตันกลาง (ปาลังการายา) จังหวัดกาลิมันตันใต้ (บันจาร์มาซิน) จังหวัดกาลิมันตันตะวันออก (ซามารินดา) และจังหวัดกาลิมันตันตะวันตก (ปนเตียนะก์)

2.2) เกาะสุมาตรา ประกอบด้วย เขตปกครองพิเศษอาแจห์ (บันดาร์อาแจห์) จังหวัดสุมาตราเหนือ (เมดาน) จังหวัดสุมาตราใต้ (ปาเล็มบัง) จังหวัดสุมาตราตะวันตก (ปาดัง) จังหวัดเรียว (เปอกันบารู) หมู่เกาะรีเยา (ตันจุงปีนัง) จังหวัดจัมบี (จัมบี) หมู่เกาะบังกา-เบอลีตุง (ปังกัลป์ปีนัง) จังหวัดเบ็งกูลู (เบ็งกูลู) และจังหวัดลัมปุง (บันดาร์ลัมปุง)

2.3) เกาะปาปัว ประกอบด้วย จังหวัดปาปัว (จายาปูรา) และจังหวัดปาปัวตะวันตก (มาโนะกาวรี)

2.4) เกาะสุลาเวสี ประกอบด้วย จังหวัดโกรนตาโล (โกรนตาโล) จังหวัดสุลาเวสีเหนือ (มานาโด) จังหวัดสุลาเวสีกลาง (ปาลู) จังหวัดสุลาเวสีใต้ (มากัสซาร์) จังหวัดสุลาเวสีตะวันออกเฉียงใต้ (เก็นดารี) และจังหวัดสุลาเวสีตะวันตก (มามูจู)

2.5) เกาะชวา ประกอบด้วย เขตนครหลวงพิเศษจาการ์ตา จังหวัดชวากลาง (เซอมารัง) จังหวัดชวาตะวันออก (สุราบายา) จังหวัดชวาตะวันตก (บันดุง) จังหวัดบันเตน (เซอริง) และเขตปกครองพิเศษยอกยาคาร์ตา

2.6) หมู่เกาะนูซาเต็งการา ประกอบด้วย จังหวัดบาห์ลี (เดนปาซาร์) จังหวัดนูซาเต็งการาตะวันออก (กูบุง) และจังหวัดนูซาเต็งการาตะวันตก (มาตารัม)

2.7) หมู่เกาะโมลุกกะ ประกอบด้วย จังหวัดโมลุกกะ (อัมบน) และจังหวัดโมลุกกะเหนือ (ไซฟีฟี)

3) ประชากร

อินโดนีเซียมีประชากรมากเป็นอันดับ 4 ของโลก รองจากประเทศ จีน อินเดีย และสหรัฐอเมริกา โดยข้อมูลจาก United Nations ปี พ.ศ. 2558 พบว่า อินโดนีเซียมีประชากร 257,563,815 คน ซึ่งเกาะชวามีพลเมืองอาศัยมากที่สุดประมาณร้อยละ 60 ของประชากรทั้งหมด มีประชากรกว่า 500 เผ่าพันธุ์ ส่วนใหญ่เป็นเชื้อชาติจาวา ร้อยละ 40.10 ชุนดา ร้อยละ 15.50 มาเลย์ 3.70 และเชื้อชาติอื่นๆ ร้อยละ 40.70

ภาพที่ 5 แผนที่ประเทศอินโดนีเซีย

ที่มา: สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงจาการ์ตา (2560)

3.3.2 สภาพทั่วไปด้านเศรษฐกิจ

1) ด้านเศรษฐกิจ

ปี 2558 อินโดนีเซียมีผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP) คิดเป็นมูลค่า 861.93 พันล้านดอลลาร์สหรัฐฯ และมีผลิตภัณฑ์มวลรวมต่อหัวเท่ากับ 3,346 ดอลลาร์สหรัฐฯ โดยมีอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจร้อยละ 4.79 อัตราเงินเฟ้อร้อยละ 4.23 และอัตราการว่างงานร้อยละ 5.99 (ตารางที่ 5)

ตารางที่ 5 ดัชนีชี้วัดเศรษฐกิจของอินโดนีเซีย ปี 2554 - 2558

เครื่องชี้วัดเศรษฐกิจ	ปี				
	2554	2555	2556	2557	2558
จำนวนประชากร (ล้านคน)	244.8	248	251.3	254.5	257.6
ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP: US\$bn) (current price)	892.97	917.87	912.52	893.48	861.93
ผลิตภัณฑ์มวลรวมต่อหัว (US\$)	3,647	3,700	3,631	3,499	3,346
GDP growth (Annual %)	6.17	6.03	5.55	5.02	4.79
อัตราเงินเฟ้อ (Inflation %)	7.46	3.75	4.96	5.38	4.23
อัตราการว่างงาน (%)	7.47	6.13	3.17	5.94	5.99

ที่มา: World Bank (2017)

2) การค้าระหว่างไทยกับอินโดนีเซีย

อินโดนีเซียเป็นคู่ค้าอันดับที่ 3 ของไทยในอาเซียน รองจากมาเลเซียและสิงคโปร์ ตามลำดับ และเป็นคู่ค้าอันดับ 6 ของโลก โดยการค้าของไทยกับอินโดนีเซีย ในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา (2554-2558) ลดลงจาก 17,454.20 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ในปี 2554 เป็น 14,938.17 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ในปี 2558 หรือลดลงร้อยละ 4.94 ต่อปี

สำหรับปี 2558 การค้ารวมไทย-อินโดนีเซีย มีมูลค่า 14,398.17 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ โดยไทยส่งออกไปยังอินโดนีเซียคิดเป็นมูลค่า 7,834.18 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ สินค้าส่งออกของไทยที่สำคัญ 5 อันดับแรก ได้แก่ รถยนต์ อุปกรณ์และส่วนประกอบ น้ำตาลทราย เม็ดพลาสติก เคมีภัณฑ์ เครื่องจักรกลและส่วนประกอบ สำหรับการนำเข้า ไทยนำเข้าสินค้าจากอินโดนีเซียคิดเป็นมูลค่า 6,563.99 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ โดยสินค้านำเข้าที่สำคัญ 5 อันดับแรก ได้แก่ น้ำมันดิบ ถ่านหิน ส่วนประกอบและอุปกรณ์ยานยนต์ เครื่องจักรกลและส่วนประกอบ เคมีภัณฑ์ ซึ่งไทยเป็นฝ่ายเกินดุลการค้า คิดเป็นมูลค่า 1,270.19 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ (ตารางที่ 6)

ตารางที่ 6 สถิติการค้าระหว่างประเทศไทยกับอินโดนีเซีย ปี 2554 - 2558

หน่วย : ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ

รายการ	ปี					อัตราเพิ่ม (ร้อยละ)
	2554	2555	2556	2557	2558	
มูลค่าการค้ารวม	17,454.20	18,964.30	18,964.30	16,787.62	14,398.17	-4.94
การส่งออก	10,078.20	11,209.50	10,872.60	9,508.95	7,834.18	-6.46
การนำเข้า	7,375.90	8,094.60	8,091.70	7,278.67	6,563.99	-3.34
ดุลการค้า	2,702.30	3,114.90	2,780.90	2,230.27	1,270.19	-16.84

ที่มา: กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ (2560)

3) ผลผลิตทางการเกษตรที่สำคัญ

3.1) ข้าว อินโดนีเซียเป็นประเทศผู้ผลิตข้าวรายใหญ่อันดับที่ 3 ของโลก รองจากจีน และอินเดีย ผลผลิตส่วนใหญ่ปลูกมากที่เกาะชวา คิดเป็นร้อยละ 56 ของผลผลิตทั้งประเทศ

3.2) น้ำมันปาล์ม เป็นหนึ่งในสินค้าส่งออกสำคัญของอินโดนีเซีย เนื่องจากอินโดนีเซียเป็นประเทศผู้ผลิตรายใหญ่อันดับ 2 ของโลกรองจากมาเลเซีย ผลผลิตน้ำมันปาล์มดิบของมาเลเซียและอินโดนีเซียรวมกันแล้ว คิดเป็นสัดส่วนมากกว่าร้อยละ 90 ของผลผลิตโลก ซึ่งปัจจุบันอินโดนีเซียมีการปลูกปาล์มน้ำมันใน 17 จังหวัดทั่วประเทศ โดยพื้นที่ปลูกปาล์มน้ำมันได้ดีที่สุดในอินโดนีเซียอยู่ที่บริเวณเกาะสุมาตรา นอกจากนี้ยังมีพื้นที่อื่นๆ ได้แก่ อะเจห์ เรียว แจมบี และกะลิมันตัน ถึงแม้ว่าอินโดนีเซียมีพื้นที่ปลูกปาล์มน้ำมันมากกว่ามาเลเซีย แต่ผลผลิตรวมและผลผลิตเฉลี่ยต่อเฮกตาร์ของอินโดนีเซียยังต่ำกว่ามาเลเซีย เนื่องจากมีเทคโนโลยีการผลิตที่ดีกว่า ในขณะที่อัตราการสกัดน้ำมันปาล์มของอินโดนีเซียสูงกว่ามาเลเซีย เนื่องจากมีการลงทุนด้านเครื่องจักรใหม่ๆ นอกจากนี้รัฐบาลอินโดนีเซียได้ขยายพื้นที่ปลูกปาล์มน้ำมันเมื่อปี 2553 จากเดิม

รัฐบาลอินโดนีเซียได้ขยายเป็นพื้นที่ปลูกปาล์มน้ำมันอยู่แล้ว เพิ่มเป็น 61.88 ล้านไร่ (9.9 ล้านเฮกตาร์) ส่งผลให้อินโดนีเซียกลายเป็นผู้ผลิตปาล์มน้ำมันรายใหญ่ของโลกแทนมาเลเซีย

3.3) โกโก้ อินโดนีเซียเป็นผู้ผลิตเมล็ดโกโก้ (Cocoa Bean) มากเป็นอันดับ 3 ของโลก รองจากไอวอรีโคสต์และกานา สามารถผลิตโกโก้ได้ประมาณ 500,000 ตันต่อปี โดยผลผลิตส่วนใหญ่มาจากบริเวณสุลาเวสี เกาะสุมาตรา กะลิมันตันตะวันออก และปาปัว อย่างไรก็ตามผลผลิตโกโก้ต่อไร่ยังต่ำ เนื่องจากประมาณร้อยละ 80 มาจากฟาร์มขนาดเล็ก มีพื้นที่ประมาณ 6.25-31.25 ไร่ (1-5 เฮกตาร์) ต่อหน่วยการผลิต

3.4) ประมง อินโดนีเซียเป็นแหล่งประมงสำคัญของไทย แต่การเปลี่ยนแปลงกฎระเบียบด้านการประมงและนโยบายปกป้องรักษาทรัพยากรธรรมชาติทางทะเล ทำให้อินโดนีเซียเพิ่มความเข้มงวดในการปราบปรามเรือประมงต่างชาติผิดกฎหมาย และปรับปรุงกฎระเบียบประมง กลไกสำคัญสำหรับความร่วมมือด้านประมงไทย-อินโดนีเซีย คือ คณะอนุกรรมการว่าด้วยความร่วมมือทางการประมงไทย-อินโดนีเซีย (JC Sub-Committee on Fisheries Cooperation) นอกจากนี้สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงจาการ์ตาได้จัดตั้งศูนย์แก้ไขปัญหาการประมงผิดกฎหมายของไทยในอินโดนีเซีย เพื่อเป็นการให้ความช่วยเหลือและคุ้มครองกรณีเรือประมงและลูกเรือประมงของไทยถูกจับกุม และเป็นการส่งเสริมการทำประมงอย่างถูกกฎหมายของอินโดนีเซีย ในขณะเดียวกัน สถานเอกอัครราชทูตอินโดนีเซียประจำประเทศไทย ได้จัดตั้ง Task Force on Fisheries เพื่อเป็นหน่วยงานรวบรวมและเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับการทำประมงของไทยในอินโดนีเซีย การแก้ไขปัญหาประมงของภาคเอกชนไทยในอินโดนีเซีย และรับรองเอกสาร (endorse) การแปลงสัญชาติเรือประมงไทยเป็นเรือประมงอินโดนีเซีย โดยการประสานงานกับกรมเจ้าท่า

3.5) ผลิตภัณฑ์สัตว์น้ำ กิจกรรมประมงในอินโดนีเซียมีศักยภาพสูงทั้งด้านการผลิตและการส่งออก โดยเฉพาะกุ้งกุลาดำ โดยพื้นที่เพาะเลี้ยงกุ้งแหล่งใหญ่ที่สุดของอินโดนีเซียอยู่ที่บริเวณเกาะกาลิมันตันกลาง (Central Kalimantan) ส่วนพื้นที่อื่นๆ ที่มีศักยภาพสูงเช่นกัน ได้แก่ บริเวณ West Kotawaringin, East Kotawaringin, Seruyan, Katingan, และ Sukamara ทั้งนี้อินโดนีเซียเป็นผู้ส่งออกผลิตภัณฑ์สัตว์น้ำรายใหญ่ 1 ใน 5 ของโลก ด้วยมูลค่าส่งออกมากกว่า 900 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ต่อปี โดยประมาณครึ่งหนึ่งส่งออกไปญี่ปุ่น รองลงมาได้แก่ สหรัฐฯ สัดส่วนตลาดร้อยละ 25 สำหรับสัตว์น้ำประเภทอื่น เช่น ปลาทูน่า ปู กุ้งมังกร ปลาหมึก มีการจับมากบริเวณทะเลชวาและมหาสมุทรอินเดีย โดยมีศูนย์กลางประมงอยู่ที่จังหวัดบันเต็น (Banten) ในแต่ละปีจังหวัดนี้สามารถจับสัตว์น้ำได้กว่า 58,000 ตัน ผลผลิตสัตว์น้ำของอินโดนีเซียเป็นที่ต้องการอย่างมากของตลาดต่างประเทศทั้งในไทย จีน สหรัฐฯ และแคนาดา เป็นต้น

ทั้งนี้ แม้อินโดนีเซียจะมีทรัพยากรสัตว์น้ำจำนวนมาก แต่ผู้ประกอบการอินโดนีเซียยังไม่มี ความชำนาญในธุรกิจนี้มากนัก โดยเฉพาะการประมงน้ำลึก นอกจากนี้ชาวอินโดนีเซียไม่นิยมรับประทาน อาหารทะเล เนื่องจากความเชื่อที่ว่าเป็นสัตว์ที่ไม่มีเลือด รวมถึงความไม่พร้อมของท่าเรือและขาดโรงงานแปรรูปสัตว์น้ำที่ได้มาตรฐาน ทำให้ในระยะที่ผ่านมา ผู้ประกอบการไทยที่ขอเข้าไปทำสัมปทานจับสัตว์น้ำ ในน่านน้ำอินโดนีเซียจะส่งสัตว์น้ำกลับไทยทั้งหมด อย่างไรก็ตามเมื่อเดือนกันยายน 2549 รัฐบาลอินโดนีเซียได้ เปลี่ยนนโยบายในการประมงใหม่ (The New Policy on Capture Fisheries of Indonesia) เนื่องจาก ต้องการยกระดับและพัฒนาการทำประมงภายในประเทศ รวมถึงการพัฒนาฝีมือแรงงานและให้เกิดการจ้างงาน

มากขึ้น ขณะเดียวกันเพื่อให้การใช้ทรัพยากรสัตว์น้ำภายในประเทศเกิดประโยชน์สูงสุด หลังจากที่ผ่านมา มีหลายประเทศได้เข้ามาใช้ประโยชน์จากทรัพยากรสัตว์น้ำของอินโดนีเซียเป็นจำนวนมาก โดยจะยกเลิกสัมปทานเดิมทั้งหมดและกำหนดเงื่อนไขสัมปทานใหม่ แบ่งเป็น 2 รูปแบบ คือ

3.5.1) บริษัทเรือที่จะได้สิทธิ์ทำประมงต่อจะต้องร่วมทุนกับบริษัทท้องถิ่น เพื่อทำอุตสาหกรรมต่อเนื่องบนบก จึงจะได้รับสัมปทานจับปลาต่อ และเรือต้องถอนสัญชาติเดิมไปใช้ธงอินโดนีเซีย

3.5.2) อนุญาตให้บริษัทแปรรูปอาหารทะเลของอินโดนีเซียเช่าเรือไทยไปทำประมง แต่กำหนดเงื่อนไขบริษัทที่เช่าเรือได้ ต้องมีทุนจดทะเบียนไม่ต่ำกว่า 50 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ โดยเรือสามารถใช้ธงไทยต่อได้อีก 2 ปี ปัจจุบันอินโดนีเซียเป็นแหล่งทำการประมงนอกน่านน้ำที่ใหญ่ที่สุดของไทย โดยในแต่ละปีเรือประมงไทยส่งกลับปลาแช่เยือกแข็งและสัตว์น้ำอื่นๆ จากแหล่งจับในน่านน้ำอินโดนีเซียมากกว่า 150,000 ตัน

3.6) ผลไม้ ได้แก่ มะพร้าว อะโวคาโด มะม่วง กล้วย และสับปะรด แหล่งเพาะปลูกใหญ่อยู่ที่เกาะชวาและสุมาตรา

3.7) อุตสาหกรรมแปรรูปสินค้าเกษตร อินโดนีเซียนับเป็นประเทศที่มีศักยภาพสูงในการเพาะปลูกพืชผลการเกษตร โดยพืชผลเกษตรสำคัญ ได้แก่ ข้าว มันสำปะหลัง ข้าวโพด ปาล์มน้ำมัน โกโก้ และกาแฟ เป็นต้น แต่ก็ยังไม่เพียงพอกับการบริโภคในประเทศ อีกทั้งยังขาดการพัฒนาในด้านการแปรรูป ขณะที่ไทยมีความชำนาญมากกว่า ดังนั้นจึงเป็นโอกาสที่ไทยจะเข้าไปลงทุน เช่น การทำ Contract Farming และให้ความรู้แก่เกษตรกรในการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต โดยใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย การวิจัยและพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ การพัฒนาการแปรรูปผลิตภัณฑ์เหล่านี้มากกว่าการส่งออกในรูปวัตถุดิบเช่นในอดีต นอกจากนี้ผลิตภัณฑ์อาหารฮาลาลเป็นสินค้าอีกชนิดหนึ่งที่น่าสนใจ เนื่องจากกว่าร้อยละ 80 ของประชากรทั้งประเทศนับถือศาสนาอิสลาม

3.3.3 ด้านนโยบาย

หลังจากอัตราภาษีส่วนใหญ่ลดลงเหลือร้อยละ 0 ตามความตกลงการค้าสินค้าของอาเซียน (ATIGA) อินโดนีเซียเริ่มนำมาตราการที่มีใช้ภาษีที่เป็นอุปสรรคทางการค้ามาใช้มากขึ้น ดังนี้

1) มาตรการ ณ ด่านชายแดน ที่สำคัญ ได้แก่

1.1) การนำระบบใบอนุญาตนำเข้าและการตรวจสอบก่อนการขนส่งมาบังคับใช้กับสินค้าครอบคลุม 5 สาขา จำนวน 529 รายการ (Certain Products) ได้แก่ เสื้อผ้า สิ่งทอ เครื่องอิเล็กทรอนิกส์ ของเล่น รองเท้า อาหาร และเครื่องดื่ม รวมทั้งผลิตภัณฑ์เหล็กและโลหะกว่า 200 ประเภท โดยกำหนดให้ผู้นำเข้าต้องจดทะเบียนประเภทผู้นำเข้าเฉพาะสินค้าที่กำหนด (NPIK) จากกระทรวงการค้าอินโดนีเซีย และจะต้องนำเข้าผ่านท่าเรือที่กำหนดเพียง 5 แห่ง (จากทั้งหมด 9 แห่ง) และท่าอากาศยานระหว่างประเทศ โดยสินค้านำเข้าต้องมีการตรวจสอบและรายงานผลการตรวจสอบทางเทคนิคโดยผู้สำรวจ (surveyor) ที่ได้รับการแต่งตั้งจากรัฐมนตรีกระทรวงการค้าอินโดนีเซีย ที่ท่าเรือขนส่งสินค้าขึ้น (loading port) จำนวน 2 ราย คือ PT. Sucofindo (Persero) และ PT. Indonesia Surveyor ซึ่งผู้นำเข้าจะต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายในการตรวจสอบ

1.2) การออกระเบียบนำเข้าอย่างล้าสมัยได้พิกัดศุลกากร HS 4011 4013 และ 8708 รวม 38 รายการ โดยกำหนดให้ผู้ผู้นำเข้าได้ต้องเป็นผู้ที่ขึ้นทะเบียนเป็น Producer Importer (API-P) (เป็นการนำเข้าเพื่อผลิตสินค้า) หรือ General Importer (API-U) (เป็นการนำเข้าทั่วไป) โดยจะต้องดำเนินการขอใบอนุญาต (Import approval) จากกระทรวงการค้าอินโดนีเซีย ซึ่งจะต้องยื่นเอกสารต่างๆ เช่น ใบรับรองมาตรฐานสินค้าของอินโดนีเซีย (National Standard Certification - SNI) แผนการนำเข้าล่วงหน้า 12 เดือน กรณี API-P หรือ 6 เดือน กรณี API-U เอกสารรับรองการมี Warehouse และเอกสารรับรองการมี Transportation กรณี API-U และเอกสารความเห็น (recommendation) จากกระทรวงอุตสาหกรรมอินโดนีเซีย โดยสินค้านำเข้าต้องมีการตรวจสอบและรายงานผลการตรวจสอบทางเทคนิคโดยผู้สำรวจ (surveyor) คือ PT.Sucofindo (Persero) ที่ได้รับการแต่งตั้งจากรัฐมนตรีกระทรวงการค้า ณ ท่าเรือต้นทาง (port of loading) ก่อนการนำเข้าทุกครั้ง ซึ่งผู้นำเข้าจะต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายในการตรวจสอบ

1.3) การห้ามนำเข้ากุ้งสดแช่เย็นแช่แข็ง เนื่องจากเกิดภาวะโรคไวรัสตัวแดงจุดขาวระบาดในอินโดนีเซียและยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาโรคระบาดได้

1.4) การกำหนดการรับรองการนำเข้า (Import Recommendation of Horticulture Products: RIPH) สินค้าเกษตร เช่น ข้าวหอมมะลิ แป้งข้าวเจ้า สัตว์น้ำสดและแปรรูปเบื้องต้น พืชสวนสดและแปรรูป (39 รายการ) โดยเฉพาะผัก ผลไม้สด พืชหัว ผัก และผลไม้แปรรูป โดยยื่นขอคำรับรองการนำเข้าจากกระทรวงเกษตร และหลังจากได้รับคำรับรองให้นำเข้าได้จากกระทรวงเกษตรของอินโดนีเซีย (RIPH) แล้วต้องขออนุญาตนำเข้าสินค้าพืชสวนดังกล่าว (Import Permit) จากกระทรวงการค้าด้วย

1.5) การกำหนดจำนวนและรายชื่อผู้นำเข้าที่ได้รับอนุญาตจากกระทรวงการค้าให้นำเข้าได้ เช่น สินค้า จอบ เสียม และอุปกรณ์ทางการเกษตร (ที่ไม่ใช่เครื่องจักร)

1.6) การกำหนดมาตรฐานความปลอดภัยของสินค้าผักและผลไม้ เช่น การตรวจสอบสารเคมีตกค้างและสารโลหะหนัก (ผักและผลไม้) การตัดจุก/ราก (หอมแดง)

1.7) การกำหนดจำนวนผู้จัดจำหน่ายสินค้าพืชสวนสดและแปรรูป โดยกำหนดให้ผู้นำเข้ากระจายสินค้านี้ให้ผู้จัดจำหน่ายอย่างน้อย 3 ราย และผู้นำเข้าต้องเป็นเจ้าของห้องเย็น และพาหนะขนส่งที่มีระบบการทำความเย็น นอกจากนี้ในปี 2558 อินโดนีเซียประกาศจะอนุมัติปริมาณการนำเข้าสินค้าพืชสวนรวมแล้วไม่เกินกว่าความจุห้องเย็นของผู้นำเข้าแต่ละรายเท่านั้น

1.8) การกำหนดการตรวจสอบเอกสารการส่งออกก่อนการส่งออก ณ ท่าเรือต้นทาง (Pre Shipment Inspection) กับสินค้าพืชสวนสดและแปรรูป

2) มาตรการหลังแนวชายแดน ที่สำคัญ ได้แก่

2.1) การกำหนดมาตรฐานสินค้าบังคับ (Indonesian National Standards: SNI) ครอบคลุมสินค้าหลายประเภท เช่น แบตเตอรี่ เต้าแก๊ส หมวกกันน็อค ลูกสูบสำหรับเครื่องยนต์ใช้แก๊ส LPG เครื่องปั๊มน้ำ กระเบื้องปูพื้น เป็นต้น

2.2) การบังคับให้มีการติดฉลากภาษาอินโดนีเซีย (Bahasa Indonesia) บนตัวสินค้าและบรรจุภัณฑ์สินค้านำเข้า เพื่อให้ข้อมูลเกี่ยวกับความปลอดภัย สุขภาพ สิ่งแวดล้อม การใช้งาน และคำเตือน ครอบคลุม

สินค้าเสื้อผ้า รองเท้า เครื่องใช้ไฟฟ้า และเครื่องอิเล็กทรอนิกส์ อุปกรณ์โทรคมนาคม อะไหล่รถยนต์ วัสดุก่อสร้าง เป็นต้น

3) มาตรการที่เป็นอุปสรรคต่อการค้า บริการ และการลงทุน ได้แก่

3.1) การจำกัดการลงทุนจากต่างประเทศในสาขาประมง ไม่เกินร้อยละ 80

3.2) การกำหนดอัตราส่วนประกอบภายในประเทศสำหรับอุปกรณ์โทรคมนาคม อย่างน้อย ร้อยละ 30

3.3) การกำหนดให้ผู้ให้บริการหอบคลุมการรับส่งสัญญาณโทรคมนาคม ต้องเป็นบริษัท อินโดนีเซียเท่านั้น

3.4) การขึ้นทะเบียนยาต้องทำผ่านผู้ผลิตยาของอินโดนีเซีย โดยเป็นยาที่มีสรรพคุณสูงกว่า ยาที่ผลิตในประเทศและเป็นยาที่ไม่สามารถผลิตได้ในประเทศ นอกจากนี้ยังมีข้อกำหนดให้มีการถ่ายทอด เทคโนโลยีเป็นเวลา 5 ปี

3.5) การกำหนดให้การจำหน่ายและค้าปลีกเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ กระทำได้โดยบริษัท คนอินโดนีเซียหรือคนที่พำนักถาวรในอินโดนีเซียเป็นเจ้าของเท่านั้น

3.6) การลดสัดส่วนการถือหุ้นโดยชาวต่างชาติในสาขา Horticulture จากร้อยละ 95-100 เหลือ เพียงร้อยละ 30

4) มาตรการจำกัดการส่งออก ได้แก่

4.1) การกำหนดให้ปลาที่จับได้ต้องผ่านกระบวนการแปรรูปก่อนการส่งออก

4.2) การส่งออกปาล์มน้ำมันจะต้องเสียภาษีในการส่งออกที่คำนวณตามราคา ณ โรงงาน ที่รัฐบาลประกาศเป็นรายเดือน

5) มาตรการทางเศรษฐกิจ ปี 2558 (เพิ่มเติม) ที่สำคัญ ได้แก่

5.1) นโยบายการเงินแบบตึงตัว โดยธนาคารกลางอินโดนีเซียปรับลดอัตราดอกเบี้ยนโยบาย ลงมา 1 ครั้ง อยู่ที่ร้อยละ 7.50 และคงไว้ตลอดสิ้นปี 2558 เพื่อควบคุมอัตราเงินเฟ้อและรักษาเสถียรภาพของ เงินรูเปี้ยห์

5.2) จำกัดจุดนำเข้าสินค้าเกษตรในสินค้าพืช ผลไม้สด และพืชชนิดหัวที่ไม่ได้รับการรับรอง การจัดตั้งพื้นที่เพาะปลอดศัตรูพืช (Pest Free Area: PFA) จาก Indonesian Agricultural Quarantine Agency (IAQA) ซึ่งด่านที่อนุญาตให้มีการนำเข้า ได้แก่ สนามบินกรุงจาการ์ตา ท่าเรือเมืองสุราบายา ท่าเรือ เมืองเมดาน และท่าเรือเมืองมากัสซาร์ ทำให้ผู้ส่งออกไม่สามารถนำเข้าที่ท่าเรือหลักที่กรุงจาการ์ตา (Tanjung Priok Port) ได้ ต้องขนส่งไกลมากขึ้น เป็นการเพิ่มต้นทุนการขนส่งและระยะเวลาในการขนส่งสินค้า อีกทั้งยัง เสี่ยงต่อการเน่าเสียของสินค้าเกษตรอีกด้วย ซึ่งสาเหตุที่อินโดนีเซียปิดท่าเรือหลักที่กรุงจาการ์ตา เนื่องจากอ้างว่า ท่าเรือมีความแออัดและต้องการจัดระบบจุดนำเข้าสินค้าต่างๆ ทั้งนี้สามารถนำเข้าลำไยและทุเรียน ที่ Tanjung Priok ได้ แต่หอมแดงต้องทำ PFA

5.3) ควบคุมการนำเข้าสินค้าพืชสวน เช่น หอมแดง ลำไย ทุเรียน โดยรัฐบาลอินโดนีเซียได้ออก กฎกระทรวงเกษตรเลขที่ 86/2013 และกฎกระทรวงการค้า เลขที่ 47/2013 (บังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 2 กันยายน 2556)

เพื่อกำหนดระยะเวลาในการยื่นขอใบรับรองสิทธิการนำเข้าผลิตภัณฑ์พืชสวน (Import Recommendation of Horticultural Product-RIPH) จากกระทรวงเกษตร และหนังสือรับรองการนำเข้า (Import Approval) จากกระทรวงการค้า ซึ่งต้องขอผ่านระบบออนไลน์ (INATRADE) เท่านั้น และเมื่อได้รับอนุญาตนำเข้าแล้ว ผู้นำเข้าต้องนำเข้าสินค้าดังกล่าวอย่างน้อย 80 % ของปริมาณที่ระบุไว้ในใบอนุญาตนำเข้าและต้องนำเข้าจากประเทศที่ระบุไว้ในใบอนุญาตนำเข้าเท่านั้น

เมื่อวันที่ 22 ตุลาคม 2558 อินโดนีเซียออกประกาศใหม่เกี่ยวกับการนำเข้าพืชสวน No.71/M-DAG/PER/9/2015 มีผลบังคับใช้วันที่ 1 ธันวาคม 2558 โดยกำหนดให้ผักผลไม้สดแช่เย็น แช่แข็ง และแปรรูปบางชนิด ได้แก่ มันฝรั่ง หอมหัวใหญ่ หอมหัวแดง แครอท พริก กลัวย สับปะรด มะม่วง ส้ม องุ่น มะละกอ แอปเปิ้ล ทูเรียน และลำไย จะนำเข้าได้โดยผู้ได้รับอนุญาตเท่านั้น และผู้ที่ได้รับอนุญาตต้องมีหลักฐานสัญญาซื้อขายสินค้าพืชสวนให้กับ Distributors อย่างน้อย 3 ราย ใน 1 ปี เป็นเจ้าของห้องเย็น และปริมาณนำเข้าต้องสอดคล้องกับความต้องการของห้องเย็น นอกจากนี้ได้ยกเลิกเงื่อนไขที่ต้องนำเข้าสินค้าดังกล่าวอย่างน้อย 80% ของปริมาณที่ระบุไว้ในใบอนุญาต และไม่ต้องลงทะเบียนเป็นผู้นำเข้าสินค้าพืชสวนกับกระทรวงการค้าแล้ว

3.3.4 ปัจจัยสนับสนุนการลงทุนและโอกาสทางธุรกิจเกษตรในอินโดนีเซีย

- 1) เป็นตลาดที่มีศักยภาพและมีขนาดใหญ่ที่สุดในภูมิภาคอาเซียน โดยมีประชากรประมาณ 258 ล้านคน หรือเกือบครึ่งหนึ่งของตลาดอาเซียน
- 2) ประชาชนที่มีฐานะดีและมีกำลังซื้อสูงมาก มีประมาณร้อยละ 10-15 ของประชากรทั้งหมด
- 3) ประเทศอยู่ในระหว่างการพัฒนาทางเศรษฐกิจ และมีอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจในระดับสูง จึงมีความต้องการสินค้า โดยเฉพาะสินค้าทุนและสินค้าอุปโภคบริโภค
- 4) สินค้าไทยที่มีศักยภาพในการแข่งขันในตลาดอินโดนีเซีย ได้แก่ สินค้าอาหารทุกประเภท โดยข้าวและน้ำตาลเป็นสินค้าที่มีศักยภาพของไทย รวมทั้งผลไม้ไทยที่คนอินโดนีเซียนิยมเรียกว่า พันธุ์บางกอก เช่น ทูเรียน ลำไย ลิ้นจี่ มะม่วง ส้มโอ ฝรั่ง ชมพู เนื่องจากผู้บริโภคชาวอินโดนีเซียนิยมบริโภคผลไม้ไทยมาก และผลไม้ไทยบางชนิดไม่สามารถปลูกได้ในอินโดนีเซีย หรือมีรสชาติและคุณภาพแตกต่างจากผลไม้พื้นเมือง นอกจากนี้ยังมีอาหารสำเร็จรูป เช่น เครื่องปรุงรส อาหารกระป๋อง (ปลากระป๋อง ผลไม้กระป๋อง) น้ำผลไม้ของขบเคี้ยว บะหมี่กึ่งสำเร็จรูป เป็นต้น ซึ่งผู้บริโภคชาวอินโดนีเซียนิยมขึ้นชอบและยอมรับสินค้าไทยว่าเป็นสินค้าคุณภาพดี
- 5) อินโดนีเซียปรับลดการอุดหนุนราคาน้ำมัน เพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจในภาคส่วนที่เป็นพื้นฐานการพัฒนาประเทศ เช่น โครงสร้างพื้นฐาน การสาธารณสุข การศึกษา จึงเป็นโอกาสของไทยในการเข้าไปลงทุนในอุตสาหกรรมก่อสร้างและอุตสาหกรรมเกี่ยวเนื่องในอินโดนีเซีย
- 6) กฎหมายการลงทุนของอินโดนีเซียมีความซับซ้อน และการดำเนินการต่างๆ ตามกฎหมายต้องอาศัยคนท้องถิ่นในการตีความและปฏิบัติ จึงควรมีที่ปรึกษากฎหมายเป็นคนอินโดนีเซียหรือสิงคโปร์ และการทำธุรกิจไม่ควรลงทุน 100 % ควรเป็น Joint Venture ซึ่งเป็นการร่วมทุนกับนักธุรกิจอินโดนีเซีย นอกจากนี้ควรมีตลาดและลูกค้าในตลาดนั้นก่อนเข้าไปลงทุน

3.4 สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

3.4.1 สภาพทั่วไป

1) สภาพภูมิประเทศ

สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (The Lao People's Democratic Republic of Lao : PDR) หรือ สปป.ลาว เป็นประเทศในคาบสมุทรอินโดจีน มีพื้นที่ 236,800 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณครึ่งหนึ่งของประเทศไทย ไม่มีดินแดนติดทะเล พื้นที่ส่วนใหญ่ร้อยละ 90 เป็นเขาและที่ราบสูง โดยมีพรมแดนติดกับประเทศต่าง ๆ ได้แก่ ทิศเหนือติดกับสาธารณรัฐประชาชนจีน ทิศใต้ติดกับกัมพูชา ทิศตะวันออกติดกับเวียดนาม ทิศตะวันตกติดกับไทยและเมียนมาร์ โดย สปป.ลาว มีทรัพยากรสำคัญ ได้แก่ ไม้ ข้าว ข้าวโพด เหล็ก ถ่านหิน ทองคำ ทองแดง และแหล่งน้ำผลิตไฟฟ้า

อาชีพหลักของชาว สปป.ลาว คือ เกษตรกรรม พืชที่ปลูกคือ ข้าวเหนียว อ้อย ถั่ว ยาสูบ ข้าวโพด ฝ้าย พริกไทย มะเขือเทศ มะม่วง มะละกอ สับปะรด เป็นต้น สัตว์เลี้ยงได้แก่ วัว ควาย ไก่ เป็ด หมู นอกจากนั้น ยังมีการจับปลาเป็นอาหาร ทำอุตสาหกรรมในครัวเรือน เช่น ปั่นหม้อ สานตะกร้า ทอผ้า เป็นต้น สินค้าส่งออกที่สำคัญของ สปป.ลาว ได้แก่ เสื้อผ้าสำเร็จรูป ไม้ซุง ไม้แปรรูป ผลิตภัณฑ์ไม้ สินแร่ เศษโลหะ ถ่านหิน หนังสติ๊ก และหนังฟอก ข้าวโพด ไบยาสูบ และกาแฟ

2) เขตการปกครอง

สปป.ลาว มีระบบการปกครองแบบสังคมนิยม โดยแบ่งเขตการปกครองออกเป็น 17 แขวง และ 1 เขตปกครองพิเศษ เรียกว่านครหลวง ได้แก่ นครหลวงเวียงจันทน์ สำหรับ 17 แขวงประกอบด้วย

- 2.1) แขวงอัตตะปือ (Attapu)
- 2.2) แขวงบ่อแก้ว (Bokeo)
- 2.3) แขวงบอลิคำไซ (Bolikhamsai)
- 2.4) แขวงจำปาสัก (Champasak)
- 2.5) แขวงหัวพัน (Houphphan)
- 2.6) แขวงคำม่วน (Khammouan)
- 2.7) แขวงหลวงน้ำทา (Luang Numtha)
- 2.8) แขวงหลวงพระบาง (Luang Phabang)
- 2.9) แขวงอุดมไซ (Oudomxai)
- 2.10) แขวงพงสาลี (Phongsali)
- 2.11) แขวงสาละวัน (Salavan)
- 2.12) แขวงสะหวันนะเขต (Sabannakhet)
- 2.13) แขวงเวียงจันทน์ (Vientian)
- 2.14) แขวงไซยะบูลี (Xaignabouli)
- 2.15) แขวงไซยสมบูน (Xaysomboun)

2.16) แขวงเซกอง (Xekong)

2.17) แขวงเชียงขวาง (Xiangkouang)

3) ประชากร

ข้อมูลจาก World Bank พบว่า ปี 2558 สปป.ลาว มีประชากร 6,288,037 คน เป็นชาว สปป.ลาว ร้อยละ 55 รองลงมา ได้แก่ ขมุ ร้อยละ 11 ม้ง ร้อยละ 8 และชนกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ ร้อยละ 26 โดยอยู่ในช่วงอายุ 15-64 ปีมากที่สุด ร้อยละ 61.40 รองลงมาได้แก่ ช่วงอายุ 0-14 ปี ร้อยละ 34.80 และช่วงอายุ 65 ปีขึ้นไป ร้อยละ 3.80 ของประชากรทั้งหมด มีกำลังแรงงานในปี 2556 อยู่ในภาคเกษตรร้อยละ 73.10 ภาคอุตสาหกรรมร้อยละ 6.10 และภาคบริการร้อยละ 20.60

ภาพที่ 6 แผนที่ สปป.ลาว

ที่มา: chiangraifocus (2560)

3.4.2 สภาพทั่วไปด้านเศรษฐกิจ

1) ด้านเศรษฐกิจ

หลังจากที่ สปป.ลาว ได้มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบเศรษฐกิจในปี 2529 เป็นเศรษฐกิจแบบจินตนาการใหม่ (New Economic Mechanism : NEM) ซึ่งเป็นรูปแบบที่เสรีมากขึ้น ทำให้เศรษฐกิจของ สปป.ลาว ดีขึ้น โดยผลิตภัณฑ์มวลรวมต่อหัว เพิ่มขึ้นจาก 474 ดอลลาร์สหรัฐฯ ใน ปี 2529 เป็น 1,320 ดอลลาร์สหรัฐฯ ในปี 2554

ดัชนีเศรษฐกิจของ สปป.ลาว มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น โดยมีผลิตภัณฑ์มวลรวมเพิ่มขึ้นจาก 9.356 พันล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ในปี 2555 เป็น 12.369 พันล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ในปี 2558 โดยมาจากภาคเกษตรกรรม ร้อยละ 27.38 ภาคอุตสาหกรรมร้อยละ 30.95 และภาคบริการร้อยละ 41.67 เมื่อเปรียบเทียบกับสัดส่วนในปี 2555-2558 พบว่า ภาคบริการและภาคอุตสาหกรรมมีบทบาทต่อโครงสร้างเศรษฐกิจของ สปป.ลาว มากขึ้น เนื่องจาก สปป.ลาว เป็นประเทศที่มีประวัติศาสตร์ที่น่าสนใจ สถานที่สำคัญที่ได้รับการอนุรักษ์ไว้เป็นมรดกโลก

สถานที่ท่องเที่ยวตามธรรมชาติ รวมถึงการดำรงชีวิตความเป็นอยู่ของชาว สปป.ลาวยังเป็นรูปแบบดั้งเดิม มีการอนุรักษ์ประเพณี วัฒนธรรมเก่าแก่ ความเป็นมิตร และค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยวต่ำ จึงได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก ทำให้ภาคบริการมีบทบาทต่อเศรษฐกิจ สปป.ลาว เป็นอย่างมาก อีกทั้งรัฐบาลของ สปป.ลาว ได้ส่งเสริมการลงทุนโครงสร้างพื้นฐานและมีแผนก่อสร้างเขื่อนเพื่อผลิตกระแสไฟฟ้าจำนวนมาก และยังต้องการผลักดันให้ก้าวไปสู่การเป็นผู้ส่งออกและผลิตกระแสไฟฟ้าหลักของอาเซียน รวมถึงส่งเสริมการลงทุนด้านอสังหาริมทรัพย์จากต่างชาติ ทำให้ภาคอุตสาหกรรมยังมีความสำคัญต่อเศรษฐกิจ สปป.ลาว มาโดยตลอด (ตารางที่ 7)

อย่างไรก็ตามถึงแม้ภาคบริการและภาคอุตสาหกรรมจะเข้ามามีบทบาทต่อเศรษฐกิจ สปป.ลาว มากขึ้นแต่การดำรงชีพของคน สปป.ลาว ส่วนใหญ่ยังต้องพึ่งพิงเกษตรกรรมเป็นหลัก เทคโนโลยีทางการเกษตรยังอยู่ในระดับต่ำ จึงทำให้ผลผลิตต่อพื้นที่ต่ำ โดยพืชเกษตรที่สำคัญของสปป.ลาว ได้แก่ ข้าว ข้าวโพด ถั่ว อ้อย และกาแฟ

ตารางที่ 7 ดัชนีชี้วัดเศรษฐกิจของ สปป.ลาว ปี 2555 - 2558

เครื่องชี้วัดเศรษฐกิจ	ปี			
	2555	2556	2557	2558
จำนวนประชากร (คน)	6,473,050	6,579,985	6,689,300	6,288,037
ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP : current US\$bn)	9.356	11.189	11.739	12.369
ร้อยละสัดส่วนผลิตภัณฑ์มวลรวม				
ภาคเกษตร	28.07	26.39	27.61	27.38
ภาคอุตสาหกรรม	36.01	33.18	31.34	30.95
ภาคบริการ	35.92	40.43	41.04	41.67
ผลิตภัณฑ์มวลรวมต่อหัว (US\$)	1,445	1,700	1,755	1,818
GDP growth (annual %)	8.03	8.48	7.52	7.35
อัตราเงินเฟ้อ (%)	7.55	8.22	0.08	0.64

ที่มา : World Bank (2017)

2) การค้าระหว่างไทยกับ สปป.ลาว

สำหรับการค้าระหว่างไทย และ สปป.ลาว มีทั้งในรูปแบบการค้าปกติ (Normal Trade) และการค้าชายแดน (Border Trade) ระหว่าง ปี 2555 – 2558 ไทยได้ดุลการค้ากับ สปป.ลาวทุกปี โดยมูลค่าการค้ารวมเพิ่มขึ้นในอัตราร้อยละ 12.14 ต่อปี มูลค่าการส่งออกเพิ่มขึ้นร้อยละ 13.10 ต่อปี มูลค่าการนำเข้าเพิ่มขึ้นร้อยละ 9.68 ต่อปี และไทยได้ดุลการค้าเพิ่มขึ้นร้อยละ 15.28 ต่อปี สำหรับมูลค่าการค้าผ่านชายแดนรวมเพิ่มขึ้นร้อยละ 13.18 ต่อปี มูลค่าส่งออกเพิ่มขึ้นร้อยละ 11.77 ต่อปี มูลค่าการนำเข้าเพิ่มขึ้นร้อยละ 18.63 ต่อปี และไทยได้ดุลการค้าเพิ่มขึ้นร้อยละ 9.27 ต่อปี (ตารางที่ 8)

ตารางที่ 8 สถิติการค้าระหว่างไทยกับ สปป.ลาว ปี 2555 - 2558

หน่วย : ล้านบาท

รายการ	มูลค่า				อัตราเพิ่ม (ร้อยละ)
	2555	2556	2557	2558	
การค้ารวม					
มูลค่าการค้ารวม	149,485	155,235	175,508	193,201	12.14
มูลค่าการส่งออก	110,802	113,542	129,666	142,909	13.10
มูลค่าการนำเข้า	38,682	41,693	45,842	50,291	9.68
ดุลการค้า	72,120	71,849	83,824	92,618	15.28
การค้าชายแดน					
มูลค่าการค้ารวม	132,016	132,137	151,064	176,475	13.18
มูลค่าการส่งออก	109,059	108,605	123,937	132,734	11.77
มูลค่าการนำเข้า	22,957	23,532	27,126	43,741	18.63
ดุลการค้า	86,102	85,074	96,811	88,993	9.27

ที่มา: กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ (2560)

3.4.3 ด้านนโยบาย

1) นโยบายด้านต่างประเทศ

สปป.ลาว ดำเนินนโยบายด้านต่างประเทศที่มุ่งสร้างเสริมความสัมพันธ์แบบรอบด้านกับทุกประเทศบนพื้นฐานของการอยู่ร่วมกันอย่างสันติโดยไม่แบ่งแยกลัทธิอุดมการณ์ เพื่อขอรับการสนับสนุนและความช่วยเหลือในการพัฒนาประเทศให้บรรลุเป้าหมายตามที่พรรคฯ ได้กำหนดไว้ ทั้งนี้ สปป.ลาว ให้ความสำคัญกับประเทศเพื่อนบ้านเป็นลำดับแรก ได้แก่ เวียดนาม จีน พม่า กัมพูชา และไทย รองลงมา เป็นประเทศร่วมอุดมการณ์ ได้แก่ รัสเซีย เกาหลีเหนือ และคิวบา อย่างไรก็ตาม แม้ว่า สปป.ลาว จะพยายามดำเนินความสัมพันธ์กับประเทศต่างๆ ได้สมดุลเพื่อลดการพึ่งพาประเทศใดประเทศหนึ่งเป็นหลัก แต่ด้วยข้อจำกัดของ สปป.ลาว ที่ไม่มีทางออกทางทะเล และระดับการพัฒนาทางเศรษฐกิจที่ยังถือว่าอยู่ในระดับต่ำ ประกอบกับความใกล้ชิดด้านอุดมการณ์และประวัติศาสตร์ การต่อสู้เพื่อเอกราช ทำให้ สปป.ลาว มีความสัมพันธ์พิเศษกับเวียดนามและจีน

สำหรับความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับ สปป.ลาว ในปัจจุบันดำเนินไปอย่างราบรื่นใกล้ชิดบนพื้นฐานของการเคารพซึ่งกันและกันและผลประโยชน์ร่วมกัน และมีพัฒนาการเชิงบวกอย่างต่อเนื่อง โดยมีปัจจัยเกื้อกูล ได้แก่ ความใกล้ชิดทางเชื้อชาติ ศาสนา ภาษา และวัฒนธรรม นอกจากนี้ วันที่ 19 ธันวาคม 2553 ถือเป็นวันครบรอบ 60 ปี ของความสัมพันธ์ทางการทูต ที่ได้รับการสถาปนาเมื่อปี 2493 ซึ่งทั้งสองฝ่ายได้ร่วมกันจัดกิจกรรมเพื่อฉลองสัมพันธ์ไมตรีที่ได้ดำเนินมาด้วยความราบรื่นอีกโอกาสหนึ่ง

2) นโยบายด้านเศรษฐกิจ

สปป.ลาว ได้เริ่มแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับแรกปี 2524 และจะมีการทบทวนวางแผนใหม่ทุก 5 ปี ซึ่งได้ให้ความสำคัญ ในด้านต่างๆ แตกต่างกันไป ปัจจุบันอยู่ในช่วงของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (พ.ศ.2554-2558) ซึ่งมีสาระสำคัญ ดังนี้

2.1) เป้าหมายหลัก

2.1.1) กำหนดให้เศรษฐกิจต้องขยายตัวอย่างมั่นคง GDP เพิ่มขึ้นร้อยละ 8 ต่อปี และให้ประชากรมี GDP ต่อหัว 1,700 ดอลลาร์สหรัฐฯ ภายในปี 2558 ในกรณีนี้ สปป.ลาว ต้องใช้งบประมาณ 127,000 พันล้านกีบหรือร้อยละ 32 ของ GDP ซึ่งร้อยละ 10-12 มาจากงบประมาณรัฐบาล ร้อยละ 24-26 มาจากเงินช่วยเหลือจากต่างประเทศ ร้อยละ 50-56 มาจากการลงทุนของต่างประเทศ และร้อยละ 10-12 มาจากเงินกู้ธนาคาร โดยตั้งเป้าหมายให้เงินเพื่อต่ำกว่าร้อยละ 8 (อัตราขยายตัวของ GDP) ให้หนี้สาธารณะต่ำกว่าร้อยละ 45 ของ GDP และให้เงินออมของเอกชนเพิ่มขึ้นร้อยละ 25 ต่อปี

2.1.2) บรรลุเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษ (Millennium Development Goals: MDG) ในปี 2558 ประกอบด้วย 8 เป้าหมาย คือ ขจัดความยากจนและหิวโหย ให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาระดับประถมศึกษา ส่งเสริมบทบาทสตรีและความเท่าเทียมกันทางเพศ ลดอัตราการตายของเด็ก พัฒนาสุขภาพสตรีมีครรภ์ ต่อสู้โรคเอดส์ มาเลเรีย และโรคสำคัญอื่นๆ รักษาและจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน และส่งเสริมการเป็นหุ้นส่วนเพื่อการพัฒนาในประชาคมโลก

2.1.3) พัฒนาประเทศเพื่อให้พ้นจากสภาพประเทศที่พัฒนาน้อยที่สุด (Least Developed Country: LDC) ในปี 2563

2.1.4) มุ่งการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างยั่งยืนควบคู่ไปกับความก้าวหน้าทางสังคมและวัฒนธรรม การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

2.1.5) รักษาเสถียรภาพทางการเมือง สันติภาพ และความสงบเรียบร้อยในสังคม

2.2) เศรษฐกิจมหภาค

2.2.1) การขยายตัวทางเศรษฐกิจเฉลี่ยร้อยละ 8 ต่อปี โดยภาคเกษตรเพิ่มขึ้นร้อยละ 3 ต่อปี และมีสัดส่วนร้อยละ 23 ของ GDP ภาคอุตสาหกรรมเพิ่มขึ้นร้อยละ 15 ต่อปี และมีสัดส่วนร้อยละ 39 ของ GDP ภาคบริการเพิ่มขึ้นร้อยละ 6.5 ต่อปี และมีสัดส่วนร้อยละ 38 ของ GDP และรายได้ต่อหัวประชากรเพิ่มขึ้นเป็น 1,700 ดอลลาร์สหรัฐต่อคนต่อปี

2.2.2) การบริโภคในประเทศจะมีสัดส่วนร้อยละ 75 ของ GDP การลงทุนทั้งภาครัฐและเอกชนมีสัดส่วนร้อยละ 40 ของ GDP การส่งออกร้อยละ 35 ของ GDP และการนำเข้าร้อยละ 50 ของ GDP

2.3) เศรษฐกิจจุลภาค

2.3.1) เพิ่มผลผลิตข้าวเป็น 4 ล้านตันต่อปี โดยมีผลผลิตที่ 3.9 ตันต่อเฮกตาร์ (624 กิโลกรัมต่อไร่)

2.3.2) ภาคปศุสัตว์ขยายตัวร้อยละ 4-5 ต่อปี

2.3.3) ภาคส่งออกขยายตัวร้อยละ 18 ต่อปี และการนำเข้าขยายตัวร้อยละ 8 ต่อปี

2.3.4) ขยายไฟฟ้าให้ครอบคลุมพื้นที่ร้อยละ 80 ของครัวเรือนทั้งหมด และน้ำประปาให้ครอบคลุมร้อยละ 67 ของประชากรในเขตเมือง

2.3.5) ผลิตแร่ธาตุที่สำคัญเพิ่มขึ้น โดยตั้งเป้าการผลิตทองแดงที่ 86,200 ตันต่อปี ทองคำ 6 ตันต่อปี และถ่านหิน 728,000 ตันต่อปี

2.3.6) ธุรกิจการบินขยายตัวร้อยละ 8-10 ต่อปี

2.3.7) ขยายบริการโทรคมนาคมให้ครอบคลุมร้อยละ 90 ของหมู่บ้านทั่วประเทศ และขยายบริการโทรศัพท์ให้ครอบคลุมร้อยละ 80 ของประชากรทั้งหมด

2.4) การพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม

2.4.1) รักษาเขตพื้นที่ป่าไว้ที่ร้อยละ 65 ของพื้นที่ทั้งหมด

2.4.2) ลดอัตราการความยากจนให้ต่ำกว่าร้อยละ 19 ของประชากร และน้อยกว่าร้อยละ 11 ของครัวเรือนทั้งหมดในปี 2558

2.4.3) เพิ่มสัดส่วนการเข้าเรียนในระดับประถมศึกษาเป็นร้อยละ 97 และระดับมัธยมศึกษา ร้อยละ 75 ในปี 2558

2.4.4) เพิ่มสัดส่วนประชากรที่รู้หนังสือเพิ่มเป็นร้อยละ 99

2.4.5) สร้างวิทยาลัยอาชีวะอย่างน้อย 3 แห่งในเมืองที่สำคัญทางเศรษฐกิจ

2.4.6) ให้ประชากรร้อยละ 80 เข้าถึงน้ำสะอาด และร้อยละ 60 มีส้วมใช้

2.4.7) ควบคุมอัตราว่างงานไม่ให้เกินร้อยละ 2

2.4.8) ลดสัดส่วนแรงงานในภาคเกษตรให้เหลือร้อยละ 70 และเพิ่มแรงงานภาคอุตสาหกรรม ก่อสร้างและเหมืองแร่เป็นร้อยละ 7 ส่วนแรงงานภาคบริการร้อยละ 23 ของแรงงานทั้งหมด

2.4.9) สร้างสมดุลระหว่างอุปสงค์และอุปทานแรงงาน โดยคาดว่าอุปสงค์แรงงานในปี 2558 จะอยู่ที่ 3.26 ล้านตำแหน่ง อุปทานแรงงานอยู่ที่ 3.17 ล้านคน โดยในแต่ละปีจะมีจำนวนแรงงานใหม่เพิ่มขึ้นเฉลี่ย 55,365 คน รวม 5 ปีเท่ากับ 276,828 คน โดยแบ่งเป็นแรงงานในภาคเกษตร 209,669 คน ภาคอุตสาหกรรม 14,272 คน และภาคบริการ 52,431 คน

นอกจากนี้ การพัฒนาต้องมีลักษณะยั่งยืน ให้การพัฒนาทางสังคมวัฒนธรรมดำเนินควบคู่ไปกับการพัฒนาเศรษฐกิจและการรักษาสิ่งแวดล้อม มีปัจจัยพื้นฐานสำหรับการเปลี่ยนเป็นประเทศอุตสาหกรรมและทันสมัย (Industrialization and Modernization)

3) นโยบายด้านการเกษตร

ผลผลิตทางการเกษตรใน สปป.ลาว อยู่ในระดับต่ำ เนื่องจากสาเหตุหลายประการ เช่น ปัจจัยการผลิตที่มีขีดจำกัด เกษตรกรขาดการเข้าถึงข้อมูล เกษตรกรมีต้นทุนไม่เพียงพอ ไม่มีเครดิต การเข้าถึงตลาดถูกจำกัดด้วยอุปสรรคทางกายภาพ เช่น การคมนาคมที่ยังไม่สะดวกเท่าที่ควร ระบบการตลาดที่ทำให้มีผู้แข่งขันน้อยราย ทำให้ขีดความสามารถในการแข่งขันกับประเทศอื่น ๆ ในภูมิภาคหรือตลาดโลกอยู่ในระดับที่ต่ำด้วย และยังมีกรบุกรุกพื้นที่ป่าเพื่อทำการเกษตร จึงได้มีการวางแผนพัฒนาการเกษตรเพื่อให้สอดคล้องกับแนวโน้มการเกษตรของโลก เป็นแบบทันสมัยมากขึ้น มีการรวมกลุ่มระหว่างประเทศต่าง ๆ เช่น AEC GMS

รวมถึงการเกษตรแบบใหม่ เช่น Food Safety เกษตรอินทรีย์ พิษข่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (GI) Fair Trade และ Carbon Market โดยการพัฒนาการเกษตร ป่าไม้ การจัดการสิ่งแวดล้อมและพัฒนาชนบท อยู่บนพื้นฐานของการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน โดยพัฒนาการเกษตรแบบทันสมัยอย่างค่อยเป็นค่อยไป เน้นที่การผลิตสินค้าเกษตร การปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ โดยมุ่งเป้าหมายไปที่เกษตรกร ขนาดเล็กพร้อม ๆ กับรักษาระบบนิเวศของพื้นที่ป่า ภายในปี 2563 แต่เป้าหมายที่จะทำภายในปี 2558 คือ

- (1) พัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ โดยให้ความสำคัญกับความมั่นคงทางอาหารเป็นลำดับแรก
- (2) เพิ่มและพัฒนาการผลิตสินค้าเกษตร
- (3) พัฒนารูปแบบการผลิตที่ยั่งยืน
- (4) การจัดการป่าไม้ที่ยั่งยืน

โดยกิจกรรมที่จะทำให้บรรลุเป้าหมายทั้ง 4 ข้อ ได้แก่ การเพิ่มผลผลิตด้านอาหาร การตั้งกลุ่มพัฒนาสินค้าเกษตรและเกษตรกร รูปแบบการผลิตอย่างยั่งยืน การจัดสรรที่ดินและการพัฒนาชนบท การพัฒนาป่าไม้ การจัดการชลประทานเพื่อการเกษตร โครงสร้างพื้นฐานของการทำการเกษตรและป่าไม้ การวิจัย และพัฒนารวมถึงการพัฒนาบุคลากรด้วย

3.4.4) ปัจจัยสนับสนุนการลงทุนและโอกาสทางธุรกิจเกษตรใน สปป.ลาว

1) ปัจจัยสนับสนุนการลงทุนธุรกิจเกษตรและเกษตรแปรรูป

1.1) ภาคการเกษตรของ สปป.ลาว ยังไม่ค่อยพัฒนา จึงเป็นโอกาสของผู้ประกอบการของไทย ที่มีทั้งองค์ความรู้ด้านเทคโนโลยีการเกษตรและศักยภาพในการเพาะปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์

1.2) อัตราค่าจ้างแรงงานค่อนข้างต่ำ โดยอัตราค่าจ้างขั้นต่ำ ปี 2558 อยู่ที่ 110 ดอลลาร์สหรัฐ/เดือน (กัมพูชา 128 ดอลลาร์สหรัฐ/เดือน เวียดนาม 100-145 ดอลลาร์สหรัฐ/เดือน)

1.3) สปป.ลาว ได้รับสิทธิพิเศษด้านภาษีศุลกากร (Generalized System of Preferences : GSP) จากสหรัฐอเมริกาและสหภาพยุโรป ซึ่งส่งผลให้การส่งออกสินค้าของ สปป.ลาว ไปยังประเทศดังกล่าว มีอัตราภาษีที่ต่ำกว่าประเทศคู่แข่ง จึงเป็นโอกาสสำหรับนักลงทุนที่จะใช้ สปป.ลาวเป็นฐานการผลิตสินค้าเพื่อการส่งออก รวมถึงมีเขตเศรษฐกิจพิเศษและเขตเศรษฐกิจเฉพาะที่มีสิทธิประโยชน์ส่งเสริมการลงทุน

1.4) รัฐบาลอนุญาตให้ภาคเอกชนสามารถตั้งราคาสินค้าที่สอดคล้องกับอุปทานของตลาด

1.5) นักลงทุนได้รับการยกเว้นภาษีซื้อ/ส่งออก และยกเว้นจากการนำเข้าวัตถุดิบที่จำเป็นสำหรับการผลิตเพื่อส่งออกและได้รับการยกเว้นภาษีส่งออกตามระยะเวลาของประเภทธุรกิจ

2) โอกาสทางธุรกิจที่น่าสนใจ

ธุรกิจเกษตร/อุตสาหกรรมเกษตร สปป.ลาวยังไม่ค่อยได้รับการพัฒนามากนัก เกษตรกรลาวยังทำการเกษตรแบบยังชีพ พึ่งพิงธรรมชาติ ลงทุนน้อย ดังนั้น หากมีการร่วมทุนในอุตสาหกรรมเกษตรร่วมกันในรูปแบบเกษตรแบบมีสัญญา (Contract Farming) ย่อมก่อให้เกิดการถ่ายทอดเทคโนโลยีระหว่างกัน และนักลงทุนไทยจะสามารถใช้ประโยชน์จากทรัพยากรที่อุดมสมบูรณ์ของ สปป.ลาว โดยธุรกิจหรือกิจกรรมการผลิตที่น่าสนใจ ได้แก่ การผลิตและการแปรรูปสินค้าเกษตรที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เช่น เกษตรอินทรีย์ การแปรรูปผลิตผลจากป่า การบริการทางการเกษตรโดยใช้เครื่องจักรกลขนาดเล็กใช้เทคโนโลยีอย่างง่าย

3.5 มาเลเซีย

3.5.1 สภาพทั่วไป

1) ลักษณะทั่วไป

มาเลเซีย (Malaysia) เป็นประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มีพื้นที่ทั้งหมด 330,252 ตารางกิโลเมตร แบ่งเป็น 2 ส่วน โดยมีทะเลจีนใต้กั้น ส่วนแรกคือ คาบสมุทรมลายู มีพรมแดนทิศเหนือติดประเทศไทย และทิศใต้ติดกับสิงคโปร์ ส่วนที่สองคือ ทางเหนือของเกาะบอร์เนียว มีพรมแดนทิศใต้ติดอินโดนีเซีย และมีพรมแดนล้อมรอบประเทศบรูไน (ภาพที่ 7)

ภูมิประเทศบนแหลมมลายูเป็นหนองบึงตามชายฝั่งและพื้นดินจะสูงขึ้นเป็นลำดับ จนกลายเป็นแนวเขาด้านในของประเทศ โดยมีพื้นที่ราบอยู่ระหว่างแม่น้ำสายต่างๆ พื้นดินไม่ค่อยอุดมสมบูรณ์นัก แต่เหมาะสำหรับปลูกยางพาราและปาล์มน้ำมัน มีความยาวของชายฝั่งจากเหนือ (ติดชายแดนไทย) ถึงปลายแหลมประมาณ 804 กิโลเมตร ทางชายฝั่งตะวันตกมีช่องแคบมะละกา แยกออกจากเกาะสุมาตราของอินโดนีเซีย ความกว้างของแหลมส่วนที่กว้างที่สุดประมาณ 330 กิโลเมตร

ภูมิประเทศบนเกาะบอร์เนียว เป็นพื้นที่ราบตามชายฝั่งและมีภูเขาเรียงรายอยู่ด้านใน โดยมีความสูงตั้งแต่ 300-2,440 เมตรเหนือระดับน้ำทะเล ทางตอนเหนือของเกาะเป็นแหล่งน้ำมันและก๊าซธรรมชาติสำคัญ ความกว้างจากชายฝั่งทะเลถึงอาณาเขตที่ติดกับกะลิมันตันของอินโดนีเซียประมาณ 270 กิโลเมตร และชายฝั่งยาว 1,120 กิโลเมตร ส่วนอาณาเขตที่ติดต่อกับกะลิมันตันมีความยาว 1,450 กิโลเมตร

2) ประชากร

มาเลเซียมีประชากรประมาณ 30.7 ล้านคน (ปี 2558) แบ่งเป็น ชาวมาลายูร้อยละ 50.40 จีนร้อยละ 22.82 มาเลย์จีนร้อยละ 23.70 มาเลย์อินเดียร้อยละ 7.10 และอื่นๆ ร้อยละ 18.80

ประชาชนมาเลเซียมีการนับถือศาสนาแตกต่างกัน โดยร้อยละ 60.40 นับถือศาสนาอิสลาม รองลงมาได้แก่ ศาสนาพุทธร้อยละ 19.20 ศาสนาคริสต์ร้อยละ 9.10 ศาสนาฮินดูร้อยละ 6.30 และศาสนาอื่นๆ เช่น ศาสนาซิกข์ ลัทธิเต๋า ร้อยละ 5

ภาพที่ 7 แผนที่ประเทศมาเลเซีย

ที่มา: Office of the Board of Investment (2017)

3.5.2 สภาพทั่วไปด้านเศรษฐกิจ

1) ด้านเศรษฐกิจ

มาเลเซียมีอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ (Gross Domestic Product : GDP Growth) ในช่วง 5 ปี ที่ผ่านมา (2554 - 2558) ขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ 2.70 ต่อปี โดยปี 2558 มีผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP) คิดเป็นมูลค่า 313.5 พันล้านดอลลาร์สหรัฐฯ และมีผลิตภัณฑ์มวลรวมต่อหัวเท่ากับ 10,073 ดอลลาร์สหรัฐฯ โดยอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจร้อยละ 4.7 อัตราเงินเฟ้อร้อยละ 2.4 และอัตราการว่างงานร้อยละ 3 (ตารางที่ 9) โดยสินค้าส่งออกที่สำคัญของมาเลเซีย ได้แก่ วงจรรวม (Integrated circuits) ก๊าซธรรมชาติ น้ำมัน น้ำมันปาล์ม น้ำมันดิบ คอมพิวเตอร์ (อุปกรณ์และส่วนประกอบ) ตลาดส่งออกที่สำคัญ ได้แก่ สิงคโปร์ จีน ญี่ปุ่น สหรัฐอเมริกา และไทย

ตารางที่ 9 ดัชนีชี้วัดเศรษฐกิจของมาเลเซีย ปี 2554 - 2558

เครื่องชี้วัดเศรษฐกิจ	ปี				
	2554	2555	2556	2557	2558
จำนวนประชากร (ล้านคน)	28.64	29.17	29.71	30.23	30.72
ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP: US\$bn) (current price)	289.0	304.7	323.3	338.1	313.5
ผลิตภัณฑ์มวลรวมต่อหัว (US\$)	9,979	10,345	10,797	11,049	10,073
GDP growth (Annual %)	5.1	5.6	4.7	6.9	4.7
อัตราเงินเฟ้อ (Inflation %)	3.2	1.7	2.1	3.1	2.4
อัตราการว่างงาน (%)	3.1	3.0	3.1	2.9	3.0

ที่มา : World Bank (2017)

2) การค้าระหว่างไทยกับมาเลเซีย

การค้าระหว่างไทยกับประเทศมาเลเซีย ในปี 2558 มาเลเซียเป็นคู่ค้าที่ 4 ของไทยในโลก และอันดับที่ 1 ของไทยในอาเซียน ในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา (ปี 2554 - 2558) การค้าระหว่างไทยกับมาเลเซีย มีมูลค่าเฉลี่ยประมาณปีละ 24,835.13 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ มีอัตราการขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ -2.76 ต่อปี โดยในปี 2558 การค้ารวมไทย-มาเลเซีย มีมูลค่า 22,106.96 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ลดลงจากช่วงเวลาเดียวกันของปีก่อน ร้อยละ 13.34 โดยไทยเป็นฝ่ายขาดดุลการค้ามูลค่า 1,727.55 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ซึ่งไทยมีการส่งออกไปยังมาเลเซียมูลค่า 10,189.70 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ลดลงจากช่วงเวลาเดียวกันของปีที่ผ่านมา ร้อยละ 20.17 และมีการนำเข้าจากมาเลเซียมูลค่า 11,917.25 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ลดลงจากช่วงเวลาเดียวกันของปีที่ผ่านมา ร้อยละ 6.50 (ตารางที่ 10)

ตารางที่ 10 ปริมาณการค้าระหว่างไทยกับมาเลเซีย ปี 2554 - 2558

มูลค่า: ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ

ปี	ปริมาณการค้ารวม			ส่งออก		นำเข้า		ดุลการค้า
	มูลค่า	สัดส่วน	% การเปลี่ยนแปลง	มูลค่า	% การเปลี่ยนแปลง	มูลค่า	% การเปลี่ยนแปลง	
2554	24,730.30	5.48	16.13	12,399.00	17.34	12,331.29	14.94	67.71
2555	25,530.93	5.34	3.24	12,424.94	0.21	13,105.99	6.28	-681.05
2556	26,297.09	5.49	3.00	13,014.89	4.75	13,282.20	1.34	-267.31
2557	25,510.37	5.60	-2.99	12,764.45	-1.92	12,745.92	-4.04	18.53
2558	22,106.96	5.30	-13.34	10,189.70	-20.17	11,917.25	-6.50	-1,727.55

ที่มา: กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ (2560)

หมายเหตุ: สัดส่วน หมายถึง การค้าสองฝ่ายต่อการค้ารวมของไทยทั้งหมด

สำหรับสินค้าสำคัญที่ไทยส่งออกไปมาเลเซีย ได้แก่ รถยนต์ (อุปกรณ์และส่วนประกอบ) คอมพิวเตอร์ (อุปกรณ์และส่วนประกอบ) น้ำมันสำเร็จรูป ยางพารา เคมีภัณฑ์ แผงวงจรไฟฟ้า เหล็ก (เหล็กกล้าและผลิตภัณฑ์) ผลิตภัณฑ์ยาง เม็ดพลาสติก เครื่องจักรกลและส่วนประกอบของเครื่องจักรกล และสินค้าสำคัญที่ไทยนำเข้าจากมาเลเซีย ได้แก่ น้ำมันดิบ คอมพิวเตอร์ (อุปกรณ์และส่วนประกอบ) เคมีภัณฑ์ เครื่องจักรไฟฟ้าและส่วนประกอบ เครื่องใช้ไฟฟ้าในบ้าน สื่อบันทึกข้อมูล ภาพ เสียง เครื่องจักรกลและส่วนประกอบ แผงวงจรไฟฟ้า สินแร่โลหะอื่นๆ เศษโลหะและผลิตภัณฑ์ ผลิตภัณฑ์พลาสติก

3.5.3 นโยบาย

1) นโยบายด้านเศรษฐกิจ

นโยบายด้านเศรษฐกิจของมาเลเซียมีเป้าหมายหลักอยู่ที่การพัฒนาประเทศให้เป็นประเทศพัฒนาแล้วภายในปี 2563 (Vision 2020) ที่เน้นการสนับสนุนอุตสาหกรรมที่ใช้เทคโนโลยีขั้นสูงควบคู่ไปกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ นอกจากนี้ มาเลเซียยังได้วางนโยบายทางเศรษฐกิจสืบต่อจาก Vision 2020 คือ นโยบายวิสัยทัศน์แห่งชาติ (National Vision Policy :NVP) ซึ่งมีเป้าหมายในการสร้างมาเลเซียให้เป็น “ประเทศที่มีความยืดหยุ่นคงทนและมีความสามารถในการแข่งขัน (Resilient and Competitive Nation)” โดยจะลดความสำคัญของการลงทุนที่ทำให้เกิดการเจริญเติบโตที่ไม่ยั่งยืนและไม่มีประสิทธิภาพลง และให้ความสำคัญต่อประเด็นใหม่คือ การเติบโตที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของประสิทธิภาพการผลิตโดยรวม (Total Factor Productivity) โดยที่จะเน้นการลงทุนที่มีการค้นคว้าวิจัย (R&D) และเทคโนโลยีสูง ทั้งนี้ เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจบนฐานความรู้ (Knowledge-Based Economy) กระตุ้นและเพิ่มพลวัตของภาคเกษตร การผลิต และการบริการ โดยการใช้ความรู้และเทคโนโลยีวิทยาการ เพิ่มการมีส่วนร่วมในภาคเศรษฐกิจชั้นนำ และปรับให้มีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อรองรับสังคมบนพื้นฐานความรู้ (Knowledge-Based Society)

นอกจากนี้มาเลเซีย ยังมีนโยบายด้านเศรษฐกิจดังต่อไปนี้

1. เปิดรับการค้า การลงทุน และการถ่ายทอดเทคโนโลยีจากตะวันตก เพื่อพัฒนาประเทศไปสู่การเป็นประเทศที่พัฒนาแล้วภายในปี ค.ศ. 2020 (Vision 2020) ตามที่ ดร.มหาธีร์ ได้วางตามเป้าหมายไว้
2. ใช้นโยบายการเมืองนำเศรษฐกิจเพื่อนำมาซึ่งผลประโยชน์และโอกาสทางการค้าแก่ประเทศ
3. ขยายการติดต่อด้านเศรษฐกิจและการค้ากับประเทศกำลังพัฒนาเพื่อลดการพึ่งพาสหรัฐอเมริกา และยุโรป

แผนนโยบายเศรษฐกิจระยะยาวที่ดำเนินการในปัจจุบัน ประกอบด้วย แผนพัฒนามาเลเซีย ฉบับที่ 11 (The Eleventh Malaysia Plan) ปี 2559 - 2563 และแผนพัฒนาอุตสาหกรรม ฉบับที่ 3 (The Third Industrial Master plan: IMP3) ปี 2549 - 2563 แผนพัฒนาเศรษฐกิจ 5 ปี ฉบับที่ 11 ของมาเลเซีย เป็นแผนที่ 5 ปีสุดท้ายก่อนบรรลุเป้าหมายการยกสถานะเป็นยกประเทศพัฒนาแล้วในปี 2563 โดยมาเลเซีย กำหนดให้ภาคบริการเป็นตัวขับเคลื่อนเศรษฐกิจในระยะต่อไป โดยเฉพาะธุรกิจก่อสร้าง ซึ่งจะพัฒนาอย่างต่อเนื่องใน 4 เมืองที่สำคัญของประเทศ คือ กัวลาลัมเปอร์ ยะโฮร์บาห์รู กูชิง และโกตากินะบะลู ด้วยการก่อสร้างที่พักอาศัยสำหรับผู้มีรายได้น้อย-ปานกลาง การพัฒนาระบบขนส่งสาธารณะให้เพียงพอและการเชื่อมโยงระบบขนส่งต่างๆ รวมถึงการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในชนบท นอกจากนี้ จะส่งเสริมธุรกิจการเงิน การธนาคาร (โดยเฉพาะ Islamic Finance) น้ำมันและก๊าซ ไอซีที สุขภาพ การศึกษา บริการวิชาชีพ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และอุตสาหกรรมฮาลาล ทั้งนี้แผนพัฒนาฉบับใหม่นี้ให้ความสำคัญกับคน (rakyat) ให้ทุกภาคส่วนในสังคมสามารถเข้าถึง มีส่วนร่วม และได้รับประโยชน์จากการเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศ โดยรัฐบาลจะลงทุนด้านการพัฒนาความสามารถพิเศษและทักษะ เพิ่มประสิทธิภาพในการผลิต และพัฒนาองค์ความรู้แก่ประชาชน และสนับสนุนการเจริญเติบโตของ SMEs

แผนพัฒนาฉบับใหม่ๆ แสดงให้เห็นว่า มาเลเซียพยายามที่จะปรับเปลี่ยนโครงสร้างเศรษฐกิจให้มีความหลากหลายมากขึ้น เพื่อลดการพึ่งพารายได้จากน้ำมันและก๊าซ และเน้นการพัฒนาคน เพื่อให้การเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศมีความมั่นคงและยั่งยืนมากขึ้น อย่างไรก็ตามในระยะเวลาสั้น หากการจัดเก็บรายได้ของรัฐยังน้อยกว่าราคาน้ำมันและราคาสินค้าโภคภัณฑ์ (ปาล์มน้ำมัน และยางพารา) ที่ตกต่ำและมีแนวโน้มทรงตัวอยู่ระดับต่ำ การเพิ่มรายจ่ายภาครัฐอาจส่งผลกระทบต่ออัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจได้

2) นโยบายด้านเกษตร

ภาคการเกษตรมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อเศรษฐกิจของมาเลเซีย โดยมาเลเซียเป็นผู้ส่งออกยางพาราและน้ำมันปาล์มที่สำคัญของโลก นอกจากนี้พืชเศรษฐกิจที่สำคัญของมาเลเซียยังรวมถึงท่อนซุง ไม้พริกไทย โกโก้ ยาสูบ สับปะรด ทั้งนี้รายได้จากภาคการเกษตรมาจากการส่งออกน้ำมันปาล์ม อย่างไรก็ตามพืชหลักของมาเลเซียได้แก่ ข้าว ตามแผนพัฒนาประเทศ ปี 2549-2553 มาเลเซียตั้งเป้าในการผลิตข้าวทั้งพื้นที่และประสิทธิภาพในการผลิตเพื่อให้พึ่งตนเองได้ โดยมีการผลิตข้าวเพิ่มขึ้นตั้งแต่ปี 2549 ผลิตได้ 1.407 ล้านตันข้าวสาร ปี 2552 ผลิตได้ 1.531 ล้านตันข้าวสาร และปี 2553 ผลิตได้ 1.590 ล้านตันข้าวสาร ทั้งนี้ ปี 2550 - 2552 มาเลเซียมีพื้นที่ปลูกข้าวเพิ่มขึ้นจาก 650,000 เฮกแตร์ เป็น 660,000 และ 670,000 เฮกแตร์ ตามลำดับ โดยมี

ผลผลิตต่อเฮกตาร์เพิ่มขึ้นจากปี 2550-2552 โดยเพิ่มขึ้นจาก 3.49 ตันเฮกตาร์ เป็น 3.58 ตันเฮกตาร์ และ 3.68 ตันเฮกตาร์ ตามลำดับ ในการนี้ มาเลเซียตั้งเป้าจะยกเลิกการนำเข้าข้าวจากต่างประเทศในปี 2558

นโยบายทางด้านเกษตรของมาเลเซีย คือ การเน้นการเจริญเติบโตของภาคการเกษตร ซึ่งจะต้องสามารถแข่งขันกับต่างประเทศและความท้าทายของปัจจัยต่างๆ เช่น ทรัพยากร สภาพภูมิอากาศ และภาวะเศรษฐกิจ เป็นต้น ซึ่งภาคการเกษตรของมาเลเซียจะต้องมีความยืดหยุ่นและมีการเพิ่มประสิทธิภาพในการแข่งขัน มาเลเซียจะดำเนินนโยบาย “Thrusts” ซึ่งเป็นนโยบายเพื่อเพิ่มบทบาททางเศรษฐกิจและการเติบโตของภาคการเกษตรมาเลเซีย โดยจะดำเนินการ ได้แก่

- 1) เพื่อเพิ่มความปลอดภัยอาหาร
- 2) เพื่อเพิ่มผลผลิตและการแข่งขันของภาคการเกษตร
- 3) ภาคการเกษตรต้องเชื่อมโยงกับภาคอื่นๆ
- 4) ภาคการเกษตรต้องเป็นแหล่งการเติบโตทางเศรษฐกิจแหล่งใหม่ของมาเลเซีย
- 5) เพื่ออนุรักษ์และใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน

สินค้าเกษตรไทยที่มีศักยภาพในมาเลเซีย ได้แก่ สินค้าอาหาร/ผักผลไม้ มาเลเซียยังมีการนำเข้าสินค้าอาหารจากประเทศไทยอย่างสม่ำเสมอ และผลไม้ไทยหลายชนิดเป็นที่ชื่นชอบของชาวมาเลเซีย แม้ว่ารัฐบาลพยายามกีดกันโดยการเรียกเก็บ Surcharge ในผลไม้บางชนิด

3.5.4 ปัจจัยสนับสนุนการลงทุนและโอกาสทางธุรกิจเกษตรในมาเลเซีย

รัฐบาลมาเลเซียให้ความสำคัญกับการลงทุนจากต่างประเทศ โดยสนับสนุนให้เกิดความร่วมมือระหว่างนักลงทุนต่างประเทศกับนักลงทุนมาเลเซีย โดยเฉพาะการลงทุนในภาคการผลิต และมีความพยายามที่จะลดข้อจำกัดของการลงทุนจากต่างชาติในสาขาต่างๆ โดยเฉพาะในสาขาบริการ โดยในปี 2555 มาเลเซียได้เริ่มเปิดเสรีภาคบริการมากขึ้น โดยผ่อนปรนข้อจำกัดเรื่องสัดส่วนการถือหุ้นในภาคบริการถึง 17 สาขาย่อย ซึ่งอยู่ภายใต้ 6 สาขาบริการ ได้แก่ บริการวิชาชีพ บริการสื่อสาร บริการจัดจำหน่าย บริการการศึกษา บริการสิ่งแวดล้อม และบริการที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพ รวมทั้งอนุญาตให้ต่างชาติถือหุ้นได้ถึงร้อยละ 100 ในสาขาบริการบัญชี โดยรัฐบาลมาเลเซียได้จัดบริการเหล่านี้ในกลุ่มที่ถือเป็นสาขาที่มีความสำคัญต่อเศรษฐกิจและจะส่งผลให้เกิดการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศมาเลเซีย นอกจากนี้ มาเลเซียยังได้ขยายเขตแดนการถือครองทรัพย์สินของต่างชาติจากเดิมชาวต่างชาติถือครองทรัพย์สินมูลค่าไม่เกินห้าแสนริงกิตเป็นหนึ่งล้านริงกิต

อุตสาหกรรมที่ไทยมีศักยภาพเข้าไปลงทุนในมาเลเซีย ได้แก่ ธุรกิจสินค้าเกษตรและอาหารแปรรูป โดยเฉพาะสินค้าฮาลาล ธุรกิจภัตตาคารและร้านอาหารไทย ธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว การก่อสร้าง โดยเฉพาะปัจจุบันที่มีโครงการของรัฐจำนวนมาก รวมทั้งการเป็นส่วนหนึ่งใน Supply Chain ของอุตสาหกรรมในมาเลเซีย และธุรกิจอุตสาหกรรมกระดาษ โดยการนำเข้าวัตถุดิบมาสร้างมูลค่าเพิ่ม

โดยในภาคเกษตร การผลิตและการแปรรูปอาหารที่เป็นโครงการใหม่และที่เป็นการขยายการลงทุนเพิ่มเติม โครงการผลิตอาหารฮาลาล การทำฟาร์มเลี้ยงสัตว์ปีกที่ทันสมัย การปลูกไม้ยางพารา การส่งออกอาหาร ผลไม้และดอกไม้ เป็นต้น ได้รับยกเว้นภาษีเงินได้บางส่วน โดยนำเงินได้เพียงร้อยละ 30 ของเงินได้

ทั้งหมดมาคำนวณภาษี เป็นเวลา 5 ปี นับจากวันที่มีผลผลิตออกจำหน่าย ส่วนการลงทุนในเขตที่รัฐบาลส่งเสริมพิเศษ ได้รับยกเว้นภาษีเงินได้ทั้งหมด เป็นเวลา 5 ปี

3.6 สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์

3.6.1 สภาพทั่วไป

1) ลักษณะทั่วไป

สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ (Republic of the Union of the Myanmar) หรือเมียนมาร์ ตั้งอยู่ทางตะวันตกเฉียงใต้ของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มีพื้นที่ทั้งหมด 678,500 ตารางกิโลเมตร มีพรมแดนติดต่อกับ 5 ประเทศ กล่าวคือ ทิศตะวันตกติดกับอินเดียและบังคลาเทศ ทิศเหนือติดกับจีน ทิศตะวันออกติดกับ สปป.ลาว และไทย ทิศใต้เป็นชายฝั่งทะเลติดอ่าวเบงกอลและทะเลอันดามัน (ภาพที่ 8)

สำหรับพรมแดนที่เมียนมาร์ติดต่อกับประเทศไทยมีความยาวทั้งสิ้นประมาณ 1,385 กิโลเมตร ในพื้นที่ 10 จังหวัด ได้แก่ เชียงราย เชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน ตาก กาญจนบุรี ราชบุรี เพชรบุรี ประจวบคีรีขันธ์ ชุมพร และระนอง พื้นที่พรมแดนติดต่อในเมียนมาร์ 4 รัฐ 1 เขต ได้แก่ รัฐฉาน รัฐกะยา รัฐกะเหรี่ยง รัฐมอญ และเขตตะนาวศรี

2) เขตการปกครอง

เมียนมาร์มีการปกครองแบบสาธารณรัฐ มีประธานาธิบดีเป็นประมุขของประเทศและนายกรัฐมนตรีเป็นหัวหน้ารัฐบาล เมืองหลวงคือเนปีดอว์ (Nay Pyi Taw) และแบ่งเขตการปกครองออกเป็น 7 รัฐ (State) และ 7 เขตการปกครอง ประกอบด้วย

- 2.1) รัฐชิน (Chin State)
- 2.2) รัฐคะฉิ่น (Kachin State)
- 2.3) รัฐกะเหรี่ยง (Kayin State)
- 2.4) รัฐกะยา (Kaya State)
- 2.5) รัฐมอญ (Mom State)
- 2.6) รัฐยะไข่ (Rakhine State)
- 2.7) รัฐฉาน (Shan State)

สำหรับ 7 เขตการปกครอง ประกอบด้วย

- 2.1) เขตอิระวดี (Ayeyarwady Division)
- 2.2) เขตพะโค (Bago Division)
- 2.3) เขตมาเกว (Magway Division)
- 2.4) เขตมัณฑลเลย์ (Mandalay Division)
- 2.5) เขตสะกาย (Sagaying Division)
- 2.6) เขตตะนาวศรี (Tanintharyi Division)
- 2.7) เขตย่างกุ้ง (Yangon Division)

3) ประชากร

ข้อมูลจากธนาคารโลก เมื่อปี 2558 พบว่า เมียนมาร์มีประชากรทั้งสิ้นประมาณ 60 ล้านคน ประกอบด้วยชนเผ่าต่างๆ 135 ชนเผ่าหรือ 8 เชื้อชาติที่สำคัญ กล่าวคือ เมียนมาร์ร้อยละ 68 ไทใหญ่ร้อยละ 8 กะเหรี่ยงร้อยละ 7 ยะไข่ร้อยละ 4 จีนร้อยละ 3 มอญร้อยละ 2 และอินเดียร้อยละ 2 โดยเป็นประชากรอยู่ในกำลังแรงงานทั้งสิ้น 31.7 ล้านคนหรือ คิดเป็นร้อยละ 52.8 ของประชากรทั้งประเทศ ซึ่งเป็นแรงงานในภาคเกษตรกรรมร้อยละ 70 ภาคอุตสาหกรรมร้อยละ 7 และภาคบริการร้อยละ 23 ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธร้อยละ 90 คริสต์ร้อยละ 5 และอิสลามร้อยละ 4 ใช้ภาษาเมียนมาร์และภาษาอังกฤษเป็นภาษาราชการและการติดต่อทางการค้าและธุรกิจ

ภาพที่ 8 แผนที่ประเทศเมียนมาร์

ที่มา: สถาบันส่งเสริมและพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้ (2560)

3.6.2 สภาพทั่วไปด้านเศรษฐกิจ

1) ด้านเศรษฐกิจ

ปี 2558 เมียนมาร์มีผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (Gross Domestic Product : GDP) คิดเป็นมูลค่า 62.60 พันล้านดอลลาร์สหรัฐฯ และมีผลิตภัณฑ์มวลรวมต่อหัว 1,161.49 ดอลลาร์สหรัฐฯ ต่อคนต่อปี โดยมีอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจร้อยละ 7.29 อัตราเงินเฟ้อร้อยละ 3.94 และมีอัตราการว่างงานร้อยละ 0.80 สำหรับสินค้าส่งออกที่สำคัญ เช่น ก๊าซธรรมชาติ อัญมณี ถั่วเมล็ดแห้งต่างๆ ไม้ซุง และสินค้าประมง เป็นต้น สำหรับสินค้านำเข้าสำคัญ เช่น น้ำมันเชื้อเพลิง เครื่องจักรต่างๆ น้ำมันปาล์มเพื่อบริโภค และผลิตภัณฑ์ยารักษาโรค เป็นต้น ประเทศคู่ค้าสำคัญ ได้แก่ จีน และประเทศในภูมิภาคอาเซียน (ตารางที่ 11)

ตารางที่ 11 ดัชนีชี้วัดเศรษฐกิจของเมียนมาร์ ปี 2554 - 2558

เครื่องชี้วัดเศรษฐกิจ	ปี				
	2554	2555	2556	2557	2558
จำนวนประชากร (ล้านคน)	52.12	51.73	52.54	53.44	53.89
ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP: US\$bn) (current price)	59.97	59.73	60.13	65.57	62.60
ผลิตภัณฑ์มวลรวมต่อหัว (US\$)	1,150.63	1,136.78	1,134.93	1,1305.06	1,161.49
GDP growth (Annual %)	5.59	7.33	8.43	7.99	7.29
อัตราเงินเฟ้อ (Inflation %)	10.25	3.13	4.37	4.17	3.94
อัตราการว่างงาน (%)	0.805	0.803	0.801	0.800	0.800

ที่มา: World Bank (2017)

2) การค้าระหว่างไทยกับเมียนมาร์

ในปี 2558 เมียนมาร์เป็นคู่ค้าอันดับที่ 6 ของไทยในอาเซียนรองจากมาเลเซีย สิงคโปร์ อินโดนีเซีย เวียดนาม และฟิลิปปินส์ และเป็นคู่ค้าอันดับที่ 17 ของไทยในโลก ในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา (2554-2558) การค้าระหว่างไทยและเมียนมาร์มีการขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ 5.15 ต่อปี ซึ่งในปี 2558 การค้าไทย-เมียนมาร์ มีมูลค่า 7,740.93 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ โดยไทยส่งออกสินค้าไปเมียนมาร์มูลค่า 4,174.84 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ สินค้าส่งออกสำคัญ 5 อันดับแรก ได้แก่ เครื่องดื่ม น้ำมันสำเร็จรูป ปูนซีเมนต์ และเครื่องจักรกลและส่วนประกอบ (ตารางที่ 12)

สำหรับการนำเข้า ไทยมีการนำเข้าสินค้าจากเมียนมาร์เป็นอันดับ 5 ในอาเซียน รองจากมาเลเซีย สิงคโปร์ อินโดนีเซีย และเวียดนาม เป็นแหล่งนำเข้าอันดับที่ 15 ของไทยจากทั่วโลก ซึ่งในปี 2558 ไทยนำเข้าจากเมียนมาร์ มีมูลค่า 3,866.10 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ สินค้านำเข้าสำคัญที่สำคัญ ได้แก่ ก๊าซธรรมชาติ ไม้ซุง ไม้แปรรูปและผลิตภัณฑ์ สัตว์มีชีวิตไม่ได้ทำพันธุ์ สินแร่โลหะอื่นๆ เศษโลหะ ผัก/ผลไม้ และของปรุงแต่งจากผัก/ผลไม้

ตารางที่ 12 สถิติการค้าระหว่างประเทศไทยกับเมียนมาร์ ปี 2554 - 2558

หน่วย: ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ

รายการ	ปี				
	2554	2555	2556	2557	2558
มูลค่าการค้ารวม	6,331.73	6,801.13	7,821.56	8,155.83	7,740.93
มูลค่าการส่งออก	2,845.92	3,127.05	3,788.64	4,239.11	4,174.84
มูลค่าการนำเข้า	3,485.80	3,674.01	4,032.93	3,916.72	3,366.09
ดุลการค้า	-639.88	-546.96	-244.29	322.39	608.74

ที่มา: กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ (2560)

3.6.3 นโยบาย

1) นโยบายส่งเสริมการลงทุน

เมียนมาร์มีกฎหมายการลงทุนต่างชาติ (Myanmar Investment Law : MIL) ประกาศใช้ ณ วันที่ 30 พฤศจิกายน 2531 ซึ่งอยู่ภายในการกำกับดูแลของคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนของเมียนมาร์ (Myanmar Investment Commission : MIC) และจากการที่เมียนมาร์ประกาศนโยบายเปิดประเทศและปฏิรูปเศรษฐกิจ ทำให้เมียนมาร์เป็นที่สนใจของนักลงทุนต่างประเทศ เมียนมาร์จึงดำเนินการปรับปรุงกฎหมายและกฎระเบียบภายในประเทศให้เอื้อต่อการลงทุนมากขึ้น โดยในเดือนกันยายน 2555 รัฐสภาเมียนมาร์ได้ผ่านร่างกฎหมายการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ ฉบับใหม่ เพื่อเปิดโอกาสให้เกิดการลงทุนจากภายนอกมากที่สุด ซึ่งมีสาระสำคัญ ดังนี้

- 1.1) อนุญาตให้บริษัทต่างชาติถือหุ้น 50 เปอร์เซ็นต์ในกิจการร่วมทุนหรือ Joint Venture ได้
- 1.2) ยินยอมให้กองทุนต่างชาติสามารถลงทุนใน Joint Venture ได้ 50 เปอร์เซ็นต์
- 1.3) อนุญาตให้นักลงทุนต่างชาติเช่าที่ดินเบื้องต้นได้เป็นระยะเวลา 50 ปี โดยมีเงื่อนไขให้

สามารถต่อสัญญาได้

ทั้งนี้ ได้ขจัดอุปสรรคต่อการลงทุนของต่างชาติเรื่องข้อกำหนดที่ระบุว่านักลงทุนจะต้องมีเงินลงทุนเริ่มต้นขั้นต่ำ 5 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ (ประมาณ 155 ล้านบาท) เพื่อดึงดูดการลงทุนใหม่จากต่างชาติ

สำหรับการเช่าและใช้ที่ดินเพื่อการเกษตร นักลงทุนต่างชาติสามารถเช่าที่ดิน เพื่อดำเนินโครงการลงทุนระยะยาวเบื้องต้นได้ 50 ปี กรณีเช่าจากรัฐบาล ระยะเวลาในการเช่าอาจยืดหยุ่นได้ขึ้นอยู่กับ การพิจารณาของรัฐบาลเมียนมาร์เป็นสำคัญและสามารถต่ออายุได้ตามที่ MIC พิจารณาเสนอ โดยผู้ลงทุน จะต้องแนบร่างข้อตกลงการเช่าที่ดินนั้นด้วย กรณีการเช่าที่ดินจากเอกชนเมียนมาร์ สามารถดำเนินการได้ไม่เกินคราวละ 1 ปี และต่ออายุทุก 1 ปี การใช้ประโยชน์จากที่ดิน นักลงทุนชาวต่างชาติสามารถลงทุนด้านการเกษตร อาทิ การเพาะปลูก ผลิต แปรรูปและจำหน่ายพืชล้มลุก (รวมทั้งมันสำปะหลังและยาสูบ) และทำไร่ หรือแปรรูปพืชเป็นยา กาแฟ ชา น้ำมันปาล์ม พืชสวนและจำหน่ายผลผลิตของตนได้ โดยมีกระทรวงเกษตร และชลประทานเมียนมาร์เป็นผู้รับผิดชอบในการพิจารณาและอนุมัติโครงการลงทุนด้านเกษตรกรรม รวมทั้ง กำหนดนโยบายเพื่อส่งเสริมให้เกิดการลงทุนภาคเกษตรกรรมมากขึ้น (ตลอดจนส่งเสริมการจัดตั้งโรงงาน

อุตสาหกรรมเกษตร พัฒนากิจการอุตสาหกรรมเกษตรขนาดเล็ก และการใช้เทคโนโลยีขนาดเบาในโรงงาน การค้าผลิตผลทางการเกษตร วัสดุอุปกรณ์และเครื่องมือการเกษตร โดยนักลงทุนสามารถขอยื่นอนุมัติ โครงการตามแผนการส่งเสริมการลงทุน

2) นโยบายการเกษตร

ภาคเกษตรกรรมของเมียนมาร์อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของ 2 กระทรวง คือกระทรวงเกษตร และชลประทาน (Ministry of Agriculture and Irrigation) และกระทรวงปศุสัตว์และประมง (Ministry of Livestock and Fisheries) โดยแบ่งภารกิจแยกกันระหว่าง 2 กระทรวง ดังนี้

2.1) กระทรวงเกษตรและชลประทาน (Ministry of Agriculture and Irrigation) กำกับดูแลด้านการผลิตพืชเพื่อตอบสนองความต้องการบริโภคภายใน และเหลือส่วนเกินการส่งออกเพื่อสร้างรายได้เข้าประเทศ ทั้งนี้การพัฒนาการเกษตรของประเทศยังมุ่งเพื่อการสร้างรายได้ให้แก่เกษตรกร โดยการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตร ทั้งในระยะสั้น ระยะกลางและระยะยาว รวมทั้งการกำหนดกลยุทธ์เพื่อการพัฒนาการเกษตร คือ

- 2.1.1) การใช้เมล็ดพันธุ์ที่ผ่านการปรับปรุงพันธุ์ให้ดีขึ้น
- 2.1.2) การใช้ปัจจัยการผลิตอย่างมีประสิทธิภาพ
- 2.1.3) การลดการสูญเสียระหว่างการผลิต
- 2.1.4) การจัดตั้งฟาร์มต้นแบบ เพื่อถ่ายทอดเทคโนโลยีแก่เกษตรกร
- 2.1.5) การสร้างความเข้มแข็งในการเข้าถึงตลาดภายในและต่างประเทศ

นอกจากนี้ยังทำการพัฒนาด้านการชลประทานของประเทศเพื่อสนับสนุนการพัฒนาด้านการเพาะปลูก การจัดทำฐานข้อมูลด้านการเกษตรให้ผู้ใช้ประโยชน์เข้าถึงข้อมูลได้สะดวกขึ้น การแก้ไขกฎระเบียบภายในที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนา เพื่อสร้างแรงจูงใจให้ผู้ประกอบการในประเทศและนักลงทุนจากต่างประเทศเข้ามาลงทุนในธุรกิจภาคการเกษตร

2.2) กระทรวงปศุสัตว์และประมง (Ministry of Livestock and Fisheries) เป็นกระทรวงที่กำกับดูแลด้านปศุสัตว์และประมง ในการพัฒนาด้านปศุสัตว์และประมงนี้ โดยได้จัดทำกรอบการพัฒนาทั้งในระยะสั้นและระยะยาว และกำหนดกลยุทธ์เกี่ยวกับการป้องกันและอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำ ส่งเสริมการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำและอุตสาหกรรมแปรรูปสัตว์น้ำ ทั้งผู้ประกอบการในประเทศและนักลงทุนต่างชาติเข้ามาร่วมลงทุนด้านอุตสาหกรรมประมงและท่องเที่ยวมากขึ้น ทำให้ปัจจุบันเมียนมาร์สามารถส่งออกอาหารทะเลแช่แข็งได้มากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะประเทศไทยเป็นประเทศที่นำเข้ากุ้งและปลาจากเมียนมาร์เป็นจำนวนมาก ดังนั้นนโยบายของรัฐบาลด้านประมงและปศุสัตว์จึงได้กำหนดไว้ดังนี้ คือ

- 2.2.1) สนับสนุนการพัฒนาด้านปศุสัตว์และการประมง
- 2.2.2) เพิ่มปริมาณการผลิตเนื้อสัตว์และปลาให้มากขึ้น เพื่อให้เพียงพอสำหรับ การบริโภคภายในประเทศ ส่วนที่เหลือจึงจะส่งออกไปจำหน่ายต่างประเทศ
- 2.2.3) ส่งเสริมการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำและขยายพันธุ์
- 2.2.4) ยกกระตือรือร้นทางเศรษฐกิจและสังคม ของผู้ทำการประมงและเกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์

ให้สูงขึ้น

2.2.5) ขยายการผลิต การแปรรูป และการตลาดแก๊สสินค้าประมง โดยเฉพาะฟาร์มกุ้ง โดยส่งเสริมให้ภาคเอกชนเข้ามามีบทบาทในการดำเนินการมากขึ้น

3.6.4 ปัจจัยสนับสนุนการลงทุนทางธุรกิจและธุรกิจเกษตรในเมียนมาร์

- 1) มีแรงงานจำนวนมากและมีอัตราค่าจ้างแรงงานที่ถูก
- 2) เป็นแหล่งลงทุนที่มีศักยภาพสำหรับนักลงทุนไทยในการขยายฐานการผลิต เนื่องจากความได้เปรียบของเมียนมาร์ซึ่งเป็นประเทศที่อุดมสมบูรณ์ด้วยทรัพยากรธรรมชาติ อาทิ ป่าไม้ ประมง น้ำมัน ก๊าซธรรมชาติ และอัญมณี อีกทั้งยังสามารถใช้ประโยชน์จากการเปิดเสรีการค้าและการลงทุนในอาเซียน
- 3) ตลาดเมียนมาร์มีขนาดใหญ่ ขณะเดียวกันยังเป็นประเทศที่ต้องพึ่งพาการนำเข้าสินค้าค่อนข้างมาก เนื่องจากอุตสาหกรรมในประเทศยังไม่พัฒนามากนัก ส่วนใหญ่เป็นสินค้าอุปโภคบริโภค รวมถึงสินค้าทุน เพื่อใช้ในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานภายในประเทศ
- 4) การพัฒนาท่าเรือน้ำลึกและเขตนิคมอุตสาหกรรมทวายของเมียนมาร์ มีศักยภาพที่จะพัฒนาเป็นศูนย์กลางการค้าและการลงทุนในภูมิภาคอาเซียนที่สามารถเชื่อมโยงถึงภูมิภาคต่างๆ ทั่วโลก เพื่อรองรับการขยายตัวทางเศรษฐกิจในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และจีนตอนใต้
- 5) การที่เมียนมาร์ได้ปฏิรูปประเทศเพื่อการเป็นระบบเศรษฐกิจที่มีตลาดเป็นตัวนำ โดยได้ออกกฎหมายการลงทุนฉบับใหม่ที่เปิดโอกาสให้นักลงทุนต่างชาติเข้าไปลงทุนและร่วมทุนได้มากขึ้น ทั้งยังมีสิทธิประโยชน์พิเศษทั้งด้านภาษีและที่มิใช่ภาษีที่ดีขึ้น เมื่อเทียบกับกฎหมายการลงทุนฉบับเดิม เป็นการสร้างความเชื่อมั่นให้กับนักลงทุนจากทั้งในและนอกประเทศ ท่ามกลางสภาพแวดล้อมทำธุรกิจที่เอื้ออำนวยมากขึ้น

3.7 สาธารณรัฐฟิลิปปินส์

3.7.1) สภาพทั่วไป

1) ลักษณะทั่วไป

สาธารณรัฐฟิลิปปินส์ (Republic of Philippines) หรือฟิลิปปินส์ มีภูมิประเทศเป็นหมู่เกาะ ตั้งอยู่ในมหาสมุทรแปซิฟิก ทิศเหนือติดทะเลลูซอน ทิศใต้ติดทะเลเซเลเบส ทิศตะวันออกติดทะเลฟิลิปปินส์ และทิศตะวันตกติดทะเลจีนใต้ มีพื้นที่รวม 300,000 ตารางกิโลเมตร (ลำดับที่ 72 ของโลก) หรือประมาณ 3 ใน 5 ของประเทศไทย แบ่งเป็น พื้นดิน 298,170 ตารางกิโลเมตร พื้นน้ำ 1,830 ตารางกิโลเมตร มีชายฝั่งทะเลยาว 36,298 กิโลเมตร และมีเกาะประมาณ 7,107 เกาะ หมู่เกาะหลักที่สำคัญ ได้แก่ หมู่เกาะลูซอนทางตอนเหนือ หมู่เกาะวิสซายาทางตอนกลาง และหมู่เกาะมินดาเนาทางตอนใต้ของประเทศ โครงสร้างของหมู่เกาะฟิลิปปินส์ อยู่ในแนวโค้งของเทือกเขาเป็นภูเขาที่สูงขรุขระ มีระดับความสูงประมาณ 1,200 – 2,400 เมตร โครงสร้างของหินภายในยังไม่มั่นคงทำให้เกิดแผ่นดินไหวและภูเขาไฟระเบิดบ่อยครั้ง อย่างไรก็ตามมีที่ราบตอนกลางของเกาะลูซอนเรียกว่าที่ราบมะนิลาถือเป็นที่ราบที่ใหญ่ที่สุดของประเทศ และเนื่องจากตั้งอยู่ในเขตร้อนชื้นเช่นเดียวกับประเทศไทย จึงได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือและตะวันตกเฉียงใต้ ทำให้มี 3 ฤดู คือ ฤดูร้อน (มีนาคม – พฤษภาคม) ฤดูฝน (มิถุนายน - ตุลาคม) และฤดูหนาว (พฤศจิกายน - กุมภาพันธ์) อุณหภูมิเฉลี่ย 24 – 29

องศาเซลเซียส ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยทั้งประเทศ 1,500 มิลลิเมตรต่อปี แต่ในพื้นที่สูงจะมีปริมาณน้ำฝนมากกว่า 2,500 มิลลิเมตรต่อปี

2) ประชากร

ข้อมูลจาก Central Intelligence Agency (CIA) ประมาณการ ณ เดือนกรกฎาคม 2560 ฟิลิปปินส์มีประชากร 104,256,076 คน ประกอบด้วยหลายชนชาติ เช่น ตากาล็อก เซบูโน อีโลคาโน และบิซาญา เป็นต้น โดยประชากรมีอายุระหว่าง 0-14 ปี ประมาณ 34.81 ล้านคน หรือร้อยละ 33.39 อายุระหว่าง 15-24 ปี ประมาณ 19.98 ล้านคน หรือร้อยละ 19.16 อายุระหว่าง 25-54 ปี ประมาณ 38.56 ล้านคน หรือร้อยละ 36.99 อายุระหว่าง 55-64 ปี ประมาณ 6.22 ล้านคน หรือร้อยละ 5.97 และอายุมากกว่า 65 ปี ประมาณ 4.68 ล้านคน หรือร้อยละ 4.49 โดยส่วนใหญ่่นับถือศาสนาคริสต์ ประมาณร้อยละ 83 ของประชากรทั้งหมด และมีภาษาราชการ 2 ภาษา ได้แก่ ภาษาตากาล็อก (ฟิลิปปิโน) และภาษาอังกฤษ

3) เขตการปกครอง

ฟิลิปปินส์มีการแบ่งเขตการปกครองออกเป็น 17 เขต (Region) 80 จังหวัด (Province) และ 120 เมือง (City) โดยแบ่งการปกครองย่อยออกเป็น 1,499 เทศบาล (Municipality) และ 41,969 บารังไก (Barangay) ซึ่งเทียบเท่าตำบลหรือหมู่บ้านดังนี้

3.1) ลูซอน (Luzon) เป็นหมู่เกาะทางตอนเหนือและเป็นที่ตั้งเมืองหลวง คือ กรุงมะนิลา (Manila) มี 8 เขตการปกครองประกอบด้วย เขตเมืองหลวง (The National Capital Region : NCR) อีโลกอส (Ilocos) หุบเขาคากายัน (Cagayan Valley) ลูซอนกลาง (Central Luzon) คาลาบาร์ซอน (Calabazon) มิราโรปา (Mimaropa) บิกอล (Bicol) และเขตปกครองตนเองคอร์ติลเลรา (Cordidella Administrative Region : CAR)

3.2) วิสายาส (Visayas) เป็นหมู่เกาะตอนกลาง มีจังหวัดสำคัญคือ เซบู (Cebu) มี 3 เขตการปกครองประกอบด้วย วิสายาสตะวันตก (Western Visayas) วิสายาสกลาง (Central Visayas) และวิสายาสตะวันออก (Eastern Visayas)

3.3) มินดาเนา (Mindanao) เป็นหมู่เกาะตอนใต้ มี 6 เขตการปกครองประกอบด้วย มินดาเนาตะวันตก (Western Mindanao) หรือคาบสมุทรซัมบวงกา (Zamboanga Peninsula) มินดาเนาเหนือ (Northern Mindanao) มินดาเนาใต้ (Southern Mindanao) หรือดาเวา (Davao) มินดาเนากลาง (Central Mindanao) หรือซอกส์ซาร์เกน (Soccksargen) คารากา (Caraga) และเขตปกครองตนเองมุสลิมมินดาเนา (ARMM)

มีการปกครองระบอบประชาธิปไตยในรูปแบบสาธารณรัฐ มีประธานาธิบดีเป็นประมุข มาจากการเลือกตั้งจากประชาชนโดยตรง อยู่ในตำแหน่งคราวละ 6 ปี ดำรงตำแหน่งได้ไม่เกิน 1 วาระ วุฒิสภามีสมาชิก 24 คน มาจากการเลือกตั้งจากผู้มีสิทธิออกเสียงทั่วประเทศ (Nationwide Elected) มีวาระ 6 ปี และรัฐบาลจะจัดให้มีการเลือกตั้งวุฒิสภาจำนวนครึ่งหนึ่ง (12 คน) ทุก 3 ปี

ภาพที่ 9 แผนที่ประเทศฟิลิปปินส์

ที่มา: Nusantara Studies Center (2560)

3.7.2 สภาพทั่วไปด้านเศรษฐกิจ

1) ด้านเศรษฐกิจ

ฟิลิปปินส์มีระบบเศรษฐกิจที่คล้ายคลึงกับไทย กล่าวคือ เป็นประเทศเกษตรกรรม ประชากรร้อยละ 60 ประกอบอาชีพเกษตรกร อย่างไรก็ตามเนื่องจากสภาพภูมิประเทศที่เป็นหมู่เกาะมีพื้นที่เพาะปลูกน้อย โดยส่วนใหญ่อยู่ที่ราบต่ำและเนินเขาที่ปรับให้เป็นขั้นบันไดในบริเวณเกาะลูซอน ขณะเดียวกันประชากรฟิลิปปินส์ส่วนใหญ่นิยมประกอบอาชีพในต่างประเทศ ดังนั้นฟิลิปปินส์จึงพึ่งพารายได้จากแรงงานฟิลิปปินส์ในต่างประเทศ เพื่อการพัฒนาประเทศเป็นส่วนใหญ่

ปี 2558 ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) ของฟิลิปปินส์มีมูลค่า 299.30 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ ผลิตภัณฑ์มวลรวมต่อหัว (GDP per capita) 2,951 ดอลลาร์สหรัฐฯ ดุลบัญชีเดินสะพัด 14.90 พันล้านดอลลาร์สหรัฐฯ อัตราเงินเฟ้อร้อยละ 1.90 และอัตราการว่างงานร้อยละ 6.30 (ตารางที่ 13)

ตารางที่ 13 ดัชนีชี้วัดเศรษฐกิจของฟิลิปปินส์ ปี 2556 - 2558

รายการ	ปี 2556	ปี 2557	ปี 2558	อัตราเพิ่ม (ร้อยละ)
ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP : US\$bn)	272.20	284.90	299.30	4.86
ผลิตภัณฑ์มวลรวมต่อหัว (US\$)	2,791	2,865	2,951	2.83
Current account balance (US\$bn)	11.40	12.60	14.90	14.32
อัตราเงินเฟ้อ (%)	2.90	4.20	1.90	
อัตราการว่างงาน (%)	7.10	6.80	6.30	

ที่มา: World Bank (2017)

2) การค้าระหว่างไทยกับฟิลิปปินส์

ปี 2558 ฟิลิปปินส์เป็นคู่ค้าอันดับที่ 4 ของไทย รองจากมาเลเซีย เวียดนาม และอินโดนีเซีย โดยช่วงปี 2554 - 2558 มูลค่าการค้าของไทยกับฟิลิปปินส์มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นจาก 7,344.90 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ในปี 2554 เป็น 8,349.77 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ในปี 2558 หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 3.75 ต่อปี โดยมูลค่าการส่งออกและดุลการค้ามีแนวโน้มเพิ่มขึ้นร้อยละ 7.24 และร้อยละ 18.28 ต่อปี ตามลำดับ ขณะที่การนำเข้ามีแนวโน้มลดลงร้อยละ 3.09 ต่อปี (ตารางที่ 14)

ตารางที่ 14 สถิติการค้าระหว่างไทยกับฟิลิปปินส์ ปี 2554 - 2558

ปี	ปริมาณการค้ารวม			ส่งออก		นำเข้า		ดุลการค้า
	มูลค่า	สัดส่วน	% การเปลี่ยนแปลง	มูลค่า	% การเปลี่ยนแปลง	มูลค่า	% การเปลี่ยนแปลง	
2554	7,344.90	1.63	1.15	4,640.90	-5.02	2,701.80	13.75	1,937.00
2555	7,585.40	1.58	3.27	4,861.20	4.75	2,724.20	0.75	2,137.00
2556	7,669.40	1.58	1.11	5,042.00	3.72	2,627.40	-3.55	2,414.60
2557	8,480.45	3.72	10.69	5,868.07	16.57	2,612.38	-0.57	3,255.69
2558	8,349.77	3.67	-1.54	5,991.65	2.11	2,358.12	-9.73	3,633.53
อัตราเพิ่ม (ร้อยละ)	3.75			7.24		-3.09		18.28

มูลค่า : ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ

ที่มา: กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ (2560)

หมายเหตุ: สัดส่วน หมายถึง การค้าสองฝ่ายต่อการค้ารวมของไทยทั้งหมด

การส่งออก ในปี 2558 ฟิลิปปินส์เป็นตลาดส่งออกอันดับที่ 5 ของไทยในอาเซียน และเป็นตลาดส่งออกอันดับที่ 10 ของไทยกับโลก โดยไทยส่งออกไปฟิลิปปินส์ในสินค้าหมวดเกษตรกรรม (กลสิกรรม ประมง และปศุสัตว์) หมวดอุตสาหกรรมเกษตร หมวดอุตสาหกรรม และหมวดสินค้าแร่และเชื้อเพลิง มูลค่ารวม 5,991.65 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ เพิ่มขึ้นจาก 5,868.07 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ในปี 2557 ร้อยละ 2.11 สินค้าส่งออกสำคัญ 5 อันดับแรก ได้แก่ รถยนต์ อุปกรณ์และส่วนประกอบ แผงวงจรไฟฟ้า ข้าว และเม็ดพลาสติก

การนำเข้า ในปี 2558 ฟิลิปปินส์เป็นตลาดนำเข้าอันดับที่ 6 ของไทยในอาเซียน และเป็นตลาดนำเข้าอันดับที่ 21 ของไทยกับโลก โดยไทยนำเข้าจากฟิลิปปินส์หมวดสินค้าเชื้อเพลิง หมวดสินค้าทุน หมวดวัตถุดิบและกึ่งสำเร็จรูป หมวดสินค้าอุปโภคบริโภค หมวดยานพาหนะและอุปกรณ์ขนส่ง และหมวดอาวุธยุทโธปกรณ์ และสินค้าอื่นๆ มูลค่ารวม 2,358.12 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ลดลงจาก 2,612.38 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ในปี 2557 ร้อยละ 9.73 สินค้านำเข้าสำคัญ 5 อันดับแรก ได้แก่ เครื่องคอมพิวเตอร์ อุปกรณ์และส่วนประกอบ แผงวงจรไฟฟ้า ส่วนประกอบและอุปกรณ์ยานยนต์ และเครื่องจักรไฟฟ้าและส่วนประกอบ

3.7.3 ด้านนโยบาย

1) นโยบายด้านต่างประเทศ

นโยบายด้านต่างประเทศของฟิลิปปินส์อยู่บนพื้นฐานของนโยบายหลัก 3 ด้าน คือ (1) ด้านความมั่นคง (2) ด้านเศรษฐกิจ และ (3) ด้านแรงงานฟิลิปปินส์ในต่างประเทศ (Overseas Filipinos Workers) โดยเน้นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผลประโยชน์แห่งชาติกับการเป็นสมาชิกที่ดีของประชาคมระหว่างประเทศ และยังคงให้ความสำคัญกับการมีความสัมพันธ์ที่ดีกับประเทศสมาชิกอาเซียน นอกจากนี้ฟิลิปปินส์ยังมีความสัมพันธ์กับสหรัฐอเมริกา ในปี 2553 มีการลงนามความตกลง Millennium Challenge Account (MCA) ซึ่งความตกลงอยู่ภายใต้กรอบความร่วมมือแห่งความท้าทายแห่งสหัสวรรษ (Millennium Challenge Corporation: MCC) โดยสหรัฐอเมริกาสนับสนุนเงินทุนแก่ประเทศยากจนเพื่อใช้ในการแก้ไขปัญหาความยากจนและพัฒนาเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน นอกจากนี้ฟิลิปปินส์ยังได้แสดงความสนใจที่จะเพิ่มแรงขับเคลื่อนทางการค้ากับสหรัฐอเมริกา โดยการเข้าร่วมการเจรจาความตกลงว่าด้วยการค้าเสรีในกรอบ Trans Pacific Economic Partnership

แผนพัฒนาฟิลิปปินส์ ปี 2554-2559 (Philippine Development Plan 2011-2016) หน่วยงานด้านเศรษฐกิจและการพัฒนาแห่งชาติ (The National Economic and Development Authority: NEDA) ได้จัดทำแผนพัฒนาฟิลิปปินส์ ปี 2554-2559 (Philippine Development Plan 2011-2016) โดยจัดทำกรอบ/เค้าโครงแผนงานในลักษณะมุ่งผลสัมฤทธิ์ (Result-based) มีเป้าประสงค์หลักคือ ลดปัญหาความยากจนและเพิ่มอัตราการเติบโตในภาพรวม ประกอบด้วยการพัฒนา 9 ด้าน คือ (1) ด้านเศรษฐกิจมหภาค (2) ด้านการแข่งขันของภาคบริการและอุตสาหกรรม (3) ด้านการแข่งขันและความยั่งยืนของภาคเกษตรและประมง (4) ด้านการพัฒนาาระบบสาธารณูปโภค (5) ด้านความยืดหยุ่นของระบบการเงิน (6) ด้านกฎ ระเบียบ และระบบธรรมาภิบาลที่ดี (7) ด้านการพัฒนาสังคม (8) ด้านสันติภาพและความปลอดภัย และ (9) ด้านการอนุรักษ์ ป้องกัน และฟื้นฟูสภาพแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ

2) นโยบายภาคเกษตร

2.1) แผนพัฒนาที่เกี่ยวข้องกับภาคเกษตร คือด้านที่ 3 การพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันและความยั่งยืนของภาคเกษตรและประมง ประกอบด้วย 4 ยุทธศาสตร์ คือ

2.1.1) เพิ่มความมั่นคงด้านอาหาร มีวัตถุประสงค์เพื่อลดจำนวนผู้อดอยาก/ไม่มีอาหารในการดำรงชีวิตจากร้อยละ 10.8 ในปี 2552 เป็นร้อยละ 8.3 ในปี 2558 เพิ่มอัตราร้อยละของการมีข้าวเพียงพอเพื่อการบริโภคจากร้อยละ 80 ในปี 2553 เป็นร้อยละ 100 ในปี 2556 และสร้างเสถียรภาพอัตราการเพิ่มขึ้นของราคาสินค้าอาหารพื้นฐาน โดยไม่ให้ปรับตัวเพิ่มสูงขึ้นมากนัก โดยให้อัตราลดลงจากร้อยละ 6.4 ต่อปี ในปี 22547-2553 เป็นร้อยละ 3-5 ต่อปี ในปี 2554-2559

2.1.2) เพิ่มรายได้ของภาคเกษตรและประมงวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มรายได้เฉลี่ยของครัวเรือนในภาคเกษตรและประมงจาก 17,582 เปโซ ในปี 2552 เป็น 19,412-19,793 เปโซ ในปี 2558

2.1.3) เพิ่มความสามารถในการปรับตัวในสภาพภูมิอากาศที่เปลี่ยนแปลงไปวัตถุประสงค์เพื่อลดจำนวนการสูญเสียของผลผลิตการเกษตรต่อปี สาเหตุจากสภาพภูมิอากาศจาก 13.8 พันล้านเปโซ ในปี 2547-2553 ให้อัตราลดลงในแต่ละปี

2.1.4) เพิ่มอัตราการเติบโตในภาคเกษตรและประมง วัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตรขั้นต้นโดยรวมของภาคเกษตรและประมงจาก 257,214 ล้านบาท ในปี 2553 เป็น 331,132 - 334,306 ล้านบาท ในปี 2559

2.2) นโยบายด้านประมง

การพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันและความยั่งยืนของภาคเกษตรและประมง มีแผนการดำเนินงานระยะสั้น 2 ด้าน คือ

2.2.1) เพิ่มผลผลิตและประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรทุกชนิด โดยเนื้อมะพร้าวแห้งมีเป้าหมายเพิ่มขึ้นจาก 0.8 ตันต่อเฮกตาร์ ในปี 2552 เป็น 1.0 ตันต่อเฮกตาร์ ในปี 2559 หรือผลผลิตต่อไร่เพิ่มขึ้นจาก 672 กิโลกรัมต่อไร่ ในปี 2552 เป็น 840 กิโลกรัมต่อไร่ ในปี 2559

2.2.2) เพิ่มความสามารถในการเข้าสู่แหล่งเงินทุนของเกษตรกร โดยเพิ่มโอกาสการกู้ยืมเงินของเกษตรกรรายย่อยให้สามารถกู้เงินจากแหล่งเงินทุนของทางราชการจากร้อยละ 52 ในปี 2550 เป็นร้อยละ 61 ในปี 2559

3.7.4 ปัจจัยสนับสนุนการลงทุนและโอกาสทางธุรกิจเกษตรในฟิลิปปินส์

กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ รายงาน นโยบายเศรษฐกิจที่สำคัญของรัฐบาลชุดปัจจุบัน ที่ช่วยสนับสนุนนักลงทุนต่างชาติ ดังนี้

1) สนับสนุนการมีส่วนร่วมการเป็นหุ้นส่วนของภาคเอกชน ผ่านความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชน (Public - Private Partnership: PPP) เพื่อระดมทุนในการปรับปรุงและพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจโดยเฉพาะภาคการท่องเที่ยว อุตสาหกรรมการเกษตร และโครงสร้างพื้นฐาน โดยมี PPP Center ซึ่งเป็นหน่วยงานภายใต้องค์การเศรษฐกิจ และการพัฒนาแห่งฟิลิปปินส์ ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการประสานนโยบายระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และอำนวยความสะดวกแก่ผู้ลงทุน

2) ส่งเสริมการลงทุนในฟิลิปปินส์ โดยอำนวยความสะดวก และลดขั้นตอนการดำเนินธุรกิจทั้งในส่วนกลางและส่วนท้องถิ่น โดยใช้ระบบ Electronic Business Name Registration System (EBNRS) ในการขออนุญาตประกอบธุรกิจ/จัดตั้งบริษัท เพื่อลดระยะเวลาในการขออนุญาตลงจาก 45-60 วัน เหลือ 1 สัปดาห์ โดยระบบนำไปสู่การใช้ National Business Registry Database ซึ่งเป็นฐานข้อมูลการจดทะเบียนบริษัทร่วมระหว่างหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องของฟิลิปปินส์

3) เขตเศรษฐกิจพิเศษของฟิลิปปินส์อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของ Philippine Economic Zone Authority (PEZA) ซึ่งมีเขตเศรษฐกิจพิเศษที่เปิดดำเนินการ 345 แห่ง ส่วนใหญ่อยู่ในกรุงมะนิลา เป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษประเภทเทคโนโลยีสารสนเทศมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 67.25 เนื่องจาก เป็นธุรกิจที่รัฐบาลฟิลิปปินส์ให้การสนับสนุน กิจกรรมรับจ้างบริหารระบบธุรกิจ (Business Process Outsourcing : BPO) ถือเป็นธุรกิจดาวเด่น โดยเฉพาะธุรกิจ Call Center การเพิ่มขึ้นของธุรกิจ BPO ส่งผลให้มีการก่อสร้างอาคารสำนักงานเพิ่มขึ้น เป็นโอกาสสำหรับธุรกิจรับเหมาก่อสร้าง วัสดุก่อสร้างและเครื่องจักรของไทย เขตเศรษฐกิจพิเศษรองลงมา คือ ประเภทอุตสาหกรรมการผลิต โดยเฉพาะอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์และชิ้นส่วนอุตสาหกรรมเกษตรแปรรูป ท่องเที่ยว และท่องเที่ยวเชิงการแพทย์ ถือเป็นธุรกิจที่น่าสนใจ เนื่องจากฟิลิปปินส์

พร้อมรองรับและต้องการนักลงทุนไทย เช่น ธุรกิจผลิตผักผลไม้แปรรูป อาหารทะเลกระป๋อง ขนมปังกรอบ นมพร้อมดื่ม ธุรกิจโรงพยาบาล ธุรกิจสปาเพื่อสุขภาพ เป็นต้น สิทธิประโยชน์ในการลงทุนในเขตเศรษฐกิจพิเศษ เช่น ธุรกิจผลิตสินค้าเพื่อส่งออก/ ธุรกิจด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยอุตสาหกรรมแปรรูปจะได้รับยกเว้นภาษี ดังนี้

3.1) ยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคลเป็นเวลา 4 ปี ภายหลังจากช่วงเวลาที่ได้รับการยกเว้นภาษีจะเสียภาษีในอัตราร้อยละ 5 ของรายได้

3.2) ยกเว้นภาษีนำเข้าอุปกรณ์และเครื่องจักรพ่วงแม่พิมพ์ และวัสดุอุปกรณ์ทางการเกษตร

3.3) ยกเว้นค่าธรรมเนียมการใช้ท่าเรือ ภาษีและค่าธรรมเนียมในการส่งออก

3.4) ยกเว้นภาษี VAT ในการซื้อสินค้าและบริการท้องถิ่น รวมถึงโทรคมนาคม กระแสไฟฟ้า และน้ำประปา

3.5) ยกเว้นค่าธรรมเนียมต่างๆที่ต้องจ่ายให้รัฐบาลท้องถิ่น

3.8 สาธารณรัฐสิงคโปร์

3.8.1 สภาพทั่วไป

1) ลักษณะทั่วไป

สาธารณรัฐสิงคโปร์ (Republic of Singapore) หรือสิงคโปร์ เป็นประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ประกอบด้วยเกาะหลัก 1 เกาะ (เกาะ Singapore) และเกาะเล็กล้อมรอบ 62 เกาะ มีพรมแดนทิศเหนือติดรัฐยะโฮร์ มาเลเซีย (Johor Bahru) ทิศตะวันออกติดทะเลจีนใต้ ทิศตะวันตกติดมาเลเซีย และช่องแคบมะละกา และทิศใต้ติดช่องแคบมะละกา ใกล้กับเกาะเรียด (Riau) ของอินโดนีเซีย (ภาพที่ 10)

ภูมิประเทศในภาคกลางและภาคตะวันตกเป็นเนินเขา โดยเนินเขาทางภาคกลางเป็นเนินเขาที่สูงที่สุดของประเทศ มีความสูงประมาณ 166 เมตร เป็นต้นกำเนิดของแม่น้ำสายสำคัญของสิงคโปร์ และภาคตะวันออกเป็นที่ราบต่ำชายฝั่งทะเลลึกจะต่ำกว่าระดับน้ำทะเล จึงต้องมีการถมทะเล ซึ่งสภาพภูมิประเทศที่ตั้งติดฝั่งทะเลทั้ง 3 ด้าน ที่อยู่บริเวณกลางสี่แยกของโลก เป็นส่วนที่ผลักดันให้สิงคโปร์เติบโต จนกลายเป็นศูนย์กลางทางการค้า การสื่อสาร และการท่องเที่ยวที่สำคัญของโลก

2) ประชากร

สิงคโปร์มีประชากรประมาณ 5.7 ล้านคน (สิงหาคม 2559) แบ่งเป็นชาวเงินร้อยละ 74.2 ชาวมลายูร้อยละ 13.3 อินเดียร้อยละ 9.2 และอื่นๆ ร้อยละ 3.3 ประชากรส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุ 15-59 ปี ร้อยละ 66.6 รองลงมาอยู่ในช่วงอายุ 60 ปีขึ้นไป ร้อยละ 17.9 และช่วงอายุ 0-14 ปี ร้อยละ 15.5

ภาพที่ 10 แผนที่ประเทศสิงคโปร์

ที่มา : SingaporePackage (2017)

3.8.2 สภาพทั่วไปด้านเศรษฐกิจ

1) ด้านเศรษฐกิจ

ปี 2558 สิงคโปร์มีผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP) มูลค่า 294 พันล้านดอลลาร์สหรัฐฯ โดยมีรายได้ประชาชาติต่อหัว (GDP Per Capita) 53,224 ดอลลาร์สหรัฐฯ ต่อคนต่อปี อัตราเงินเฟ้อร้อยละ 0 และอัตราการว่างงานร้อยละ 2.0 ต่อปี

2) การค้าระหว่างไทยกับสิงคโปร์

ปี 2554 – 2558 การค้าระหว่างไทยกับสิงคโปร์มีมูลค่าเฉลี่ยปีละ 18,320 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ โดยไทยเป็นฝ่ายได้ดุลการค้า ซึ่งปี 2558 มูลค่าการค้าระหว่างไทยกับสิงคโปร์รวม 15,920.42 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ โดยมูลค่าการส่งออกสินค้าไปยังสิงคโปร์เท่ากับ 8,756.07 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ สินค้าส่งออกของไทยไปสิงคโปร์ที่สำคัญ ได้แก่ อัญมณีและเครื่องประดับ น้ำมันสำเร็จรูป แผงวงจรไฟฟ้า คอมพิวเตอร์ อุปกรณ์และส่วนประกอบ เครื่องจักรกลและส่วนประกอบ รถยนต์ อุปกรณ์และส่วนประกอบ เคมีภัณฑ์ เครื่องปรับอากาศ และส่วนประกอบ เครื่องยนต์สันดาปภายในแบบลูกสูบและส่วนประกอบ เหล็ก เหล็กกล้าและผลิตภัณฑ์ ส่วนมูลค่าการนำเข้าสินค้าจากสิงคโปร์เท่ากับ 7,164.36 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ซึ่งสินค้านำเข้าจากสิงคโปร์ที่สำคัญ ได้แก่ น้ำมันสำเร็จรูป เคมีภัณฑ์ คอมพิวเตอร์ อุปกรณ์และส่วนประกอบ แผงวงจรไฟฟ้า พืชและผลิตภัณฑ์จากพืช เครื่องจักรกลและส่วนประกอบ เครื่องจักรไฟฟ้าและส่วนประกอบ รถยนต์โดยสารและรถบรรทุก กระดาษและผลิตภัณฑ์กระดาษ และผลิตภัณฑ์อาหารอื่นๆ (ตารางที่ 15)

ตารางที่ 15 สถิติการค้าระหว่างไทยกับสิงคโปร์ ปี 2554 – 2558

มูลค่า : ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ

ปี	ปริมาณการค้ารวม			ส่งออก		นำเข้า		ดุลการค้า
	มูลค่า	สัดส่วน	% การเปลี่ยนแปลง	มูลค่า	% การเปลี่ยนแปลง	มูลค่า	% การเปลี่ยนแปลง	
2554	19,212.4	4.26	25.68	11,423.3	27.01	7,789.1	23.77	3,634.2
2555	18,669.7	3.90	-2.82	10,835.7	-5.14	7,834.0	0.58	3,001.7
2556	19,462.7	4.06	4.25	11,236.4	3.70	8,226.3	5.01	3,010.1
2557	18,334.1	4.03	-5.80	10,450.0	-6.96	7,884.1	-4.16	2,565.9
2558	15,920.42	3.82	-13.16	8,756.07	-16.21	7,164.36	-9.13	1,591.7

ที่มา: กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ (2560)

หมายเหตุ: สัดส่วน หมายถึง การค้าสองฝ่ายต่อการค้ารวมของไทยทั้งหมด

3.8.3 ด้านนโยบาย

1) นโยบายด้านการค้าต่างประเทศ

1.1) นโยบายด้านการลงทุน

การลงทุนในสิงคโปร์มีหลายสาขาที่สำคัญ ซึ่งการลงทุนส่วนใหญ่อยู่ในสาขาบริการการเงิน การผลิต โดยมีฐานการลงทุนหลักในประเทศอาเซียน การลงทุนโดยการจัดตั้งบริษัทในสิงคโปร์ ต่างชาติสามารถถือหุ้นได้ถึงร้อยละ 100 ในเกือบทุกสาขา โดยไม่มีข้อกำหนดเงินลงทุนขั้นต่ำ ยกเว้นในสาขาอ่อนไหว คือ สาขาการกระจายเสียงและการจัดสรรคลื่นความถี่ ซึ่งต่างชาติถือหุ้นได้ไม่เกินร้อยละ 49 และสาขากิจการหนังสือพิมพ์ ซึ่งต่างชาติถือหุ้นได้ไม่เกินร้อยละ 5 ส่วนสาขาที่ห้ามต่างชาติลงทุน ได้แก่ ธุรกิจด้านกฎหมาย หนายความ และสาขาที่เกี่ยวข้องกับวิสาหกิจของรัฐ ซึ่งสิงคโปร์มีนโยบายส่งเสริมการลงทุน โดยให้สิทธิประโยชน์การลงทุนที่สำคัญๆ ได้แก่ 1) Enterprise Investment Incentive (EII) Scheme ที่เป็นการให้สิทธิประโยชน์แก่ผู้ประกอบการ ที่มีได้จดทะเบียนในตลาดหุ้นในปีที่เริ่มกิจการ และมีทุนจดทะเบียนชำระแล้ว (Paid-up Capital) ไม่ต่ำกว่า 10,000 ดอลลาร์สิงคโปร์ รวมทั้งมีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่หรือมีบริการรูปแบบใหม่ โดยบริษัทสามารถนำยอดขาดทุนสะสมมาหักลดหย่อนภาษีได้สูงสุดถึง 3 ล้านดอลลาร์สิงคโปร์ 2) Tax Exemption for Start-Ups สำหรับนิติบุคคลที่จดทะเบียนในสิงคโปร์ และมีผู้ถือหุ้นไม่เกิน 20 ราย โดยทุกรายเป็นบุคคลธรรมดา สามารถขอรับสิทธิประโยชน์ในการยกเว้นภาษีเงินได้ โดยเงินได้จำนวน 1 แสนดอลลาร์สิงคโปร์แรก ได้รับยกเว้นไม่ต้องนำมาคำนวณภาษีเงินได้ประจำปีเป็นเวลา 3 ปี และ 3) Licensed Warehouse Scheme (LWS) หากธุรกิจนั้นมีคลังสินค้าของตนเอง เพื่อเก็บสินค้าที่ต้องเสียภาษี GST สามารถขอจดทะเบียนคลังสินค้าที่ Singapore Customs เป็น Licensed Warehouse ได้ซึ่งจะได้สิทธิประโยชน์จากการยกเว้นภาษี GST สำหรับสินค้าที่ยังเก็บในคลังสินค้านี้ จนกว่าจะมีการจำหน่ายออกไป แต่ผู้ประกอบการต้องเสียค่าธรรมเนียมคลังสินค้านี้รายปี โดยหากเป็นผลิตภัณฑ์ปิโตรเลียม เสียค่าธรรมเนียม 40,000 ดอลลาร์สิงคโปร์ต่อปี หากเป็นสินค้าอื่นๆ ในปีแรก ค่าธรรมเนียมคำนวณจากภาษีที่คาดว่าจะเก็บได้ (Projected Potential Duty)

จากปริมาณสินค้าสูงสุดที่คลังสินค้านั้น สามารถรองรับได้ ส่วนปีต่อไปคำนวณจากภาษีเฉลี่ยที่จัดเก็บได้ในเดือนก่อนหน้า (Average Past Monthly Duty)

1.2) มาตรการด้านภาษีและมาตรการที่มีใช้ภาษี

สิงคโปร์ได้นำระบบการจำแนกพิกัดอัตราภาษีศุลกากรฮาร์โมนีของอาเซียนที่ทบทวนใหม่มาใช้ ทำให้มีรายการสินค้ารวม 9,558 รายการ (เพิ่มขึ้นจาก 8,300 รายการ) โดยมีเพียง 6 รายการที่มีภาษีนำเข้าที่เก็บตามปริมาณ ได้แก่ สินค้าประเภทแอลกอฮอล์ เช่น เบียร์ สุรา เป็นต้น ด้วยเหตุผลทางสังคมและวัฒนธรรม ส่วนรายการสินค้าที่เหลือ 9,552 รายการ ไม่มีภาษีนำเข้า ทั้งนี้ การนำเข้าสินค้าของสิงคโปร์จากประเทศคู่เจรจา FTA ในทุกรอบจะไม่มีภาษีนำเข้า ทำให้รายได้จากภาษีนำเข้ารวมกับภาษีสรรพสามิตที่เก็บจากสินค้านำเข้า มีสัดส่วนเพียงเล็กน้อยเมื่อเทียบกับรายได้ภาษีทั้งหมด ในส่วนของภาษีอื่นๆ ที่มีการจัดเก็บได้แก่ ภาษีสินค้าและบริการ (Goods and Services Tax: GST) มีอัตราร้อยละ 7 สำหรับการนำเข้าสินค้าและการผลิตภายในประเทศ และร้อยละ 0 สำหรับการส่งออกสินค้าและการให้บริการระหว่างประเทศ โดยมีข้อยกเว้นสำหรับบริการบางสาขา ได้แก่ บริการการเงิน การขาย/เช่าซื้อสินทรัพย์เพื่อการอยู่อาศัย รวมถึงทองและโลหะมีค่า นอกจากนี้ รัฐบาลสิงคโปร์ได้ออกมาตรการการอนุญาตให้ผู้ประกอบการพักชำระ (Suspend) ภาษี GST สำหรับสินค้านำเข้าในกรณีที่มีการส่งออกสินค้าดังกล่าวเป็นส่วนใหญ่ การขยายฐานภาษี GST ร้อยละ 0 สำหรับเรือและวัสดุอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้อง การลดหย่อนภาษี GST สำหรับวัสดุอุปกรณ์ทางการแพทย์ที่นำเข้ามาเพื่อใช้ในการทดลอง รวมถึงการเลื่อน (Deferment) การจ่ายภาษี GST สำหรับผู้ประกอบการจดทะเบียน จนกว่าจะได้รับเงินภาษีดังกล่าวคืนในแต่ละรอบ และยังมีการจัดเก็บภาษีสรรพสามิตสำหรับแอลกอฮอล์ ร้อยละ 50 ยาสูบร้อยละ 30 ผลิตภัณฑ์ปิโตรเลียมร้อยละ 7 และรถยนต์ร้อยละ 151

นอกจากมาตรการทางภาษีที่กล่าวมาข้างต้นแล้ว สิงคโปร์ยังมีมาตรการจำกัดทางการค้า (มาตรการที่มีใช้ภาษี) ได้แก่ มาตรการห้ามนำเข้า มาตรการขออนุญาตนำเข้า มาตรการเยียวยาทางการค้า รวมถึงมาตรการด้านสุขอนามัยและสุขอนามัยพืช โดยมาตรการห้ามนำเข้า สินค้าที่ถูกห้ามนำเข้าส่วนใหญ่เนื่องมาจากเหตุผลด้านสุขภาพ ความปลอดภัย และสิ่งแวดล้อม หรือเป็นรายการสินค้าที่เข้าข่ายความตกลงระหว่างประเทศอื่นๆ มาตรการขออนุญาตนำเข้า ในสินค้าที่ประเภทผลไม้และผักสด พืชและผลิตภัณฑ์จากพืช อาหารแปรรูป ปลาและผลิตภัณฑ์ปลา ผลิตภัณฑ์ยาสูบ เนื้อสัตว์ พืชและสัตว์ป่าที่ใกล้สูญพันธุ์ สัตว์มีชีวิต (รวมถึงปลาสวยงาม สุนัข โค กระบือ) ไช้ไก่ นมผง และข้าว และได้กำหนดมาตรการเยียวยาทางการค้า ได้แก่ มาตรการตอบโต้การทุ่มตลาดและการอุดหนุน (Anti-Dumping and Countervailing Measures) ซึ่งปัจจุบัน สิงคโปร์ไม่ได้ใช้มาตรการดังกล่าว รวมทั้งมาตรการปกป้องจากการนำเข้าสินค้าที่เพิ่มขึ้น (Safeguards) ซึ่งปัจจุบันสิงคโปร์ยังไม่มีกฎหมายที่กำกับดูแลมาตรการนี้ นอกจากนี้สิงคโปร์ยังได้กำหนดมาตรการด้านสุขอนามัยและสุขอนามัยพืช โดยยึดหลักการตามมาตรฐานระหว่างประเทศ ได้แก่ มาตรการนำเข้าอาหารประเภทเนื้อสัตว์ ปลา อาหารทะเล ผักและผลไม้สด ผู้นำเข้าจะต้องขอใบอนุญาตเป็นผู้นำเข้าจดทะเบียนกับ Agri-Food & Veterinary Authority of Singapore (AVA) ซึ่งเป็นหน่วยงานที่ดูแลทางด้านมาตรฐานของสิงคโปร์ก่อนตามกฎหมาย เพื่อให้สามารถติดตามแหล่งที่มาได้ (Traceability) กรณีสินค้าอาหารอื่น เช่น อาหารแปรรูป มีการใช้ระบบการจดทะเบียนกับ AVA สำหรับผู้ค้าทุกรายที่ต้องการนำเข้าอาหารแปรรูป รวมทั้งสินค้า

อาหารที่มีความเสี่ยงสูง ได้แก่ ผลิตภัณฑ์จากนม ปศุสัตว์ เนื้อสัตว์ และปลา ได้กำหนดมาตรการควบคุมเพิ่มเติม เช่น ใบบรรองด้านสุขภาพ รายงานผลการทดสอบของห้องปฏิบัติการเพื่อยืนยันว่าโรงงานผลิตอยู่ภายใต้การควบคุมตามกฎระเบียบด้านความปลอดภัยของอาหารโดยหน่วยงานที่มีอำนาจของประเทศผู้ส่งออก

ปัจจุบันสิงคโปร์อนุญาตให้นำเข้าเนื้อสัตว์จากประเทศ ที่ได้รับการรับรองการตรวจสอบระบบงานตามความตกลงกับประเทศคู่ค้าต่างๆ สำหรับเนื้อสุกรแช่เย็น ได้แก่ ออสเตรเลีย แคนาดา เดนมาร์ก นิวซีแลนด์ สวีเดน และสหรัฐฯ ส่วนเนื้อวัวอนุญาตให้นำเข้าจากประเทศที่ปลอดจากโรค Bovine Spongiform Encephalopathy (BSE) เป็นเวลาอย่างน้อย 6 ปี ตามแนวทางการประเมินความเสี่ยงขั้นต่ำของ World Organization for Animal Health (OIE) ซึ่งเมื่อปี 2549 สิงคโปร์ได้เปิดตลาดอีกครั้ง (Reopen) ให้กับสหรัฐอเมริกา สำหรับเนื้อวัวไม่ติดกระดูก และได้ทยอยเปิดให้ประเทศอื่นตามมา ได้แก่ แคนาดา ญี่ปุ่น ฝรั่งเศส และไอร์แลนด์ ในส่วนของการนำเข้าอาหารทะเลที่มีความเสี่ยงสูง เช่น หอยนางรม หอยแครง กุ้งต้มสุก และเนื้อปูสุก อนุญาตให้นำเข้าจากประเทศที่มีแผนงานด้านสุขอนามัยที่เป็นที่ยอมรับ พร้อมทั้งมีใบบรรองด้านสุขภาพจากประเทศที่เป็นแหล่งผลิต ปัจจุบันสิงคโปร์อนุญาตให้มีการนำเข้าหอยนางรมสดจากออสเตรเลีย แคนาดา ฝรั่งเศส ไอร์แลนด์ เนเธอร์แลนด์ นิวซีแลนด์ สหราชอาณาจักร และสหรัฐอเมริกา รวมทั้งเริ่มบังคับใช้กฎระเบียบการนำเข้าใหม่ สำหรับเนื้อปลาปักเป้าแปรรูป ซึ่งต้องแนบใบบรรองสุขภาพ ส่วนปลาปักเป้าสดยังห้ามนำเข้า

2) นโยบายด้านการเกษตร

ประเทศสิงคโปร์เป็นประเทศเกาะขนาดเล็ก จึงทำให้มีพื้นที่สำหรับการเกษตรอยู่อย่างจำกัด ปัจจุบันมีพื้นที่และแรงงานภาคเกษตรกรรมที่ลดลง รวมทั้งการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรภายในประเทศ ส่งผลให้ผลผลิตอาหารในประเทศมีไม่เพียงพอ ต้องนำเข้าจากต่างประเทศเป็นจำนวนมาก ทำให้สิงคโปร์ให้ความสำคัญกับประเด็นเรื่องความมั่นคงทางอาหารภายในประเทศมากขึ้น รัฐบาลสิงคโปร์จึงมีนโยบายเพิ่มระดับความมั่นคงทางอาหาร โดยมีแนวทางที่สำคัญดังนี้

2.1) การพัฒนาผลผลิตทางอาหารในท้องถิ่น ด้วยการพัฒนาศักยภาพด้านเกษตรกรรม และการประมงภายในประเทศ เพื่อเพิ่มอัตราความมั่นคงทางอาหาร และลดการพึ่งพิงทางอาหารจากต่างประเทศ ผ่านกองทุนทางด้านอาหาร (Food Fund) เพื่อช่วยให้เกษตรกรภายในประเทศสามารถเข้าถึงเทคโนโลยีทางการเกษตรและการประมงที่ทันสมัย ซึ่งรัฐบาลคาดว่าจากการสนับสนุนด้านเงินทุนผ่านกองทุนด้านอาหารจะสามารถดึงดูดให้บริษัท และเกษตรกรเพิ่มอัตราการผลิตผลผลิตทางอาหารได้สำเร็จ

2.2) การพัฒนาผลผลิตทางอาหารผ่านการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยองค์การวิจัยแห่งชาติ (National Research Foundation) ได้มอบเงินทุนประมาณ 8.2 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ เพื่อสนับสนุนการร่วมมือกันระหว่างมหาวิทยาลัยประจำชาติสิงคโปร์ (National University of Singapore) กับสถาบันวิจัยเรื่องข้าวระหว่างประเทศ (The International Rice Research Institute) เพื่อร่วมกันแก้ไขวิกฤตอาหาร โดยจากการร่วมมือกันครั้งนี้ส่งผลดีต่อทุกประเทศที่ปลูกข้าวซึ่งรวมถึงประเทศไทยด้วย

2.3) เน้นการนำเข้าอาหารจากประเทศที่แตกต่างกัน เพื่อลดการพึ่งพิงแหล่งที่มาของอาหารเพียงแห่งเดียว ซึ่งจะช่วยป้องกันสภาวะขาดแคลนทางอาหาร

2.4) การเกษตรแบบคนในเขตเมือง (Urban Farming) ถือเป็นหนึ่งในวิธีที่สามารถช่วยให้ระดับความมั่นคงในอาหารสูงขึ้นได้ โดยการเกษตรแบบคนในเขตเมืองเป็นสิ่งใหม่และสามารถเพิ่มผลผลิตทางอาหารได้ ถึงแม้จะมีพื้นที่จำกัด เช่น การเกษตรบนหลังคา เป็นต้น

3.8.4 ปัจจัยสนับสนุนการลงทุนและโอกาสทางธุรกิจเกษตรในสิงคโปร์

1) สิงคโปร์เป็นประเทศที่มีความชัดเจนในนโยบายการลงทุนจากต่างประเทศ และมีความง่ายในการทำธุรกิจ ขณะเดียวกันยังมีความเสถียรภาพด้านการเมือง มีความต่อเนื่องของนโยบายด้านต่างประเทศ และเป็นประเทศเปิดรับการค้าและการลงทุนจากทั่วโลก จึงมีศักยภาพในการเป็นฐานกระจายสินค้าไทยไปตลาดโลก

2) สิงคโปร์มีจุดแข็งด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพ มีความเชี่ยวชาญด้านการบริหารจัดการ ตลอดจนมีความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีด้านต่างๆ เช่น พลังงานสีเขียว สิ่งแวดล้อม สุขภาพ โลจิสติกส์ บริการด้านการเงิน และโครงสร้างพื้นฐาน จึงเป็นโอกาสที่ภาคเอกชนไทยจะร่วมลงทุนและใช้ประโยชน์จากจุดแข็งดังกล่าว

3) ประชากรส่วนใหญ่ของสิงคโปร์อยู่ในกลุ่มผู้สูงวัย และกระแสรักสุขภาพยังมีแนวโน้มเป็นที่นิยมไปถึงกลุ่มคนวัยทำงานและเด็กรุ่นใหม่ ทำให้ผู้บริโภคสิงคโปร์มีแนวโน้มหันมาให้ความสนใจกับสินค้าและบริการเพื่อสุขภาพมากขึ้น และนิยมบริโภคผัก/ผลไม้อินทรีย์ (Organic) ส่งผลให้ผู้บริโภคพร้อมจะจ่ายผัก/ผลไม้อินทรีย์ (Organic) แม้ว่าราคาจะสูงกว่าผัก/ผลไม้ธรรมดา ถ้าผู้ผลิตไทยสามารถเข้าร่วมโครงการ Contract Farming กับซูเปอร์มาร์เก็ตต่างๆในสิงคโปร์ได้ จะเปิดโอกาสให้สินค้ากลุ่มนี้ของไทยในตลาดสิงคโปร์เพิ่มมากขึ้น

3.9 ราชอาณาจักรไทย

3.9.1 สภาพทั่วไป

1) ลักษณะทั่วไป

ราชอาณาจักรไทย (The Kingdom of Thailand) หรือประเทศไทย ตั้งอยู่ในคาบสมุทรอินโดจีน ซึ่งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ของทวีปเอเชีย มีพื้นที่ 513,115 ตารางกิโลเมตร (198,115 ตารางไมล์ หรือ 320 ล้านไร่) มีขนาดใหญ่เป็นอันดับที่ 50 ของโลก อันดับ 12 ของทวีปเอเชีย และอันดับที่ 3 ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ รองจากอินโดนีเซีย (1,910,931 ตารางกิโลเมตร) และเมียนมาร์ (676,578 ตารางกิโลเมตร) โดยทิศเหนือติดต่อกับเมียนมาร์ และ สปป.ลาว ทิศใต้ติดต่อกับมาเลเซีย ทิศตะวันออกติดต่อกับ สปป.ลาว และ กัมพูชา ทิศตะวันตกติดต่อกับเมียนมาร์

2) ประชากร

ไทยมีประชากรมากเป็นอันดับ 20 ของโลกและเป็นอันดับ 4 ของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ รองลงมาจาก อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ และเวียดนาม โดยปี 2559 ไทยมีประชากรรวม 65.93 ล้านคน

ภาพที่ 11 แผนที่ประเทศไทย

ที่มา : Dek-D (2560)

3.9.2 สภาพทั่วไปด้านเศรษฐกิจ

1) ด้านเศรษฐกิจ

ปี 2558 ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) ของไทยมีมูลค่า 395.17 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ และผลิตภัณฑ์มวลรวมต่อหัว (GDP per Capita) 5,815 ดอลลาร์สหรัฐฯ เพิ่มขึ้นจาก 370.61 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ และ 5,539 ดอลลาร์สหรัฐฯ ในปี 2554 ร้อยละ 1.47 และร้อยละ 1.07 ตามลำดับ

สำหรับดุลบัญชีเดินสะพัดเท่ากับ 32.15 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ อัตราเงินเฟ้อติดลบร้อยละ 0.90 และอัตราการว่างงานร้อยละ 0.67 (ตารางที่ 16)

ตารางที่ 16 ดัชนีชี้วัดเศรษฐกิจของไทย ปี 2554 - 2558

รายการ	2554	2555	2556	2557	2558	อัตราเพิ่ม ร้อยละ
ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (US\$bn)	370.61	397.29	419.89	404.32	395.17	1.47
ผลิตภัณฑ์มวลรวมต่อหัว (US\$)	5,539	5,915	6,225	5,970	5,815	1.07
Current account balance (US\$bn)	5.64	-1.62	-4.85	15.29	32.15	-
อัตราเงินเฟ้อ (%)	3.81	2.18	1.89	4.20	-0.90	-
อัตราการว่างงาน (%)	0.66	0.58	0.77	0.84	0.67	4.09

ที่มา: World Bank (2017)

2) การค้ากับอาเซียน

อาเซียนเป็นคู่ค้าที่สำคัญของไทย ในช่วง 5 ปี ที่ผ่านมา (2554-2558) ไทยมีดุลการค้าเพิ่มขึ้นร้อยละ 1.09 ต่อปี สำหรับปี 2558 ไทยมีดุลการค้า 16,713.8 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ลดลงจาก 18,383.9 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ของปี 2557 ร้อยละ 9.08 โดยไทยส่งออกไปอาเซียนมูลค่า 55,154.7 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ และนำเข้าจากอาเซียนมูลค่า 38,440.9 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ (ตารางที่ 17)

ตารางที่ 17 มูลค่าการค้าระหว่างไทยกับภูมิภาคอาเซียน ปี 2554 - 2558

หน่วย : ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ

ปี	ปริมาณการค้ารวม	ส่งออก	นำเข้า	ดุลการค้า
2554	91,200.6	54,045.0	37,155.6	16,889.4
2555	96,848.1	56,499.0	40,349.1	16,149.9
2556	101,107.7	59,309.5	41,798.2	17,511.3
2557	100,443.1	59,413.5	41,029.6	18,383.9
2558	93,595.6	55,154.7	38,440.9	16,713.8
อัตราเพิ่ม (ร้อยละ)	0.89	0.91	0.85	1.09

ที่มา : กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ (2560)

3) การส่งออก

ในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา (ปี 2554-2558) มูลค่าการส่งออกสินค้าของไทยไปอาเซียนเพิ่มขึ้นจาก 54,045 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ในปี 2554 เป็น 55,154.7 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ในปี 2558 หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 0.91 ต่อปี โดยสินค้าส่งออกของไทยที่สำคัญในปี 2558 ได้แก่ (1) รถยนต์ อุปกรณ์และส่วนประกอบ (2) น้ำมันสำเร็จรูป (3) เคมีภัณฑ์ (4) เครื่องจักรกลและส่วนประกอบ และ (5) เม็ดพลาสติก

4) การนำเข้า

ในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา (ปี 2554-2558) มูลค่าการนำเข้าสินค้าของไทยจากอาเซียนเพิ่มขึ้นจาก 37,155.6 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ในปี 2554 เป็น 38,440.9 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ในปี 2558 หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 0.85 ต่อปี โดยสินค้านำเข้าของไทยที่สำคัญในปี 2558 ได้แก่ (1) น้ำมันดิบ (2) ก๊าซธรรมชาติ (3) เครื่องคอมพิวเตอร์ อุปกรณ์และส่วนประกอบ (4) เครื่องจักรไฟฟ้าและส่วนประกอบ และ (5) เคมีภัณฑ์

3.9.3 การค้าสินค้าเกษตรของไทย

1) การส่งออก

ในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา (ปี 2554-2558) มูลค่าการส่งออกสินค้าเกษตรและผลิตภัณฑ์ที่สำคัญของไทยลดลงจาก 1.445 ล้านล้านบาท ในปี 2554 เป็น 1.211 ล้านล้านบาท ในปี 2558 หรือลดจรร้อยละ 16.19 ต่อปี โดยสินค้าเกษตรส่งออกของไทยที่สำคัญในปี 2558 ได้แก่ (1) ยางธรรมชาติ (2) ข้าวและผลิตภัณฑ์ (3) มันสำปะหลังและผลิตภัณฑ์ (4) ปลาและผลิตภัณฑ์ (5) ผลไม้และผลิตภัณฑ์ (6) น้ำตาลและผลิตภัณฑ์ (7) เนื้อไก่และผลิตภัณฑ์ (8) กุ้งและผลิตภัณฑ์ (9) ผักและผลิตภัณฑ์ และ (10) กากและเศษที่เหลือใช้ทำอาหารสัตว์ (ตารางที่ 18)

ตลาดส่งออกสินค้าเกษตรที่สำคัญของไทยได้แก่ จีนร้อยละ 20.08 ของมูลค่าการส่งออกสินค้าเกษตรและผลิตภัณฑ์ของไทย รองลงมาคือ ญี่ปุ่นร้อยละ 12.81 สหรัฐอเมริการ้อยละ 9.91 มาเลเซียร้อยละ 4.66 อินโดนีเซียร้อยละ 3.36 เมียนมาร์ร้อยละ 2.95 สหราชอาณาจักรร้อยละ 2.88 เวียดนามร้อยละ 2.80 สเปน.ลาว ร้อยละ 2.03 กัมพูชาร้อยละ 2.02 และประเทศอื่นๆ ร้อยละ 36.50 ตามลำดับ

ตารางที่ 18 มูลค่าการส่งออกสินค้าเกษตรและผลิตภัณฑ์ที่สำคัญของไทย 10 อันดับแรก ปี 2554 – 2558

หน่วย : ล้านบาท

รายการ	2554	2555	2556	2557	2558
มูลค่าการส่งออกทั้งหมด	6,707,851	7,082,333	6,907,494	7,304,899	7,220,349
มูลค่าสินค้าเกษตรและ ผลิตภัณฑ์ที่สำคัญ	1,444,996	1,341,826	1,268,217	1,308,707	1,211,164
สินค้าเกษตรและผลิตภัณฑ์ส่งออก 10 อันดับแรก					
1. ยางธรรมชาติ	440,547	336,304	315,159	244,748	193,938
2. ข้าวและผลิตภัณฑ์	208,253	158,433	149,733	191,224	172,778
3. มันสำปะหลังและผลิตภัณฑ์	77,689	84,322	95,692	113,719	115,889
4. ปลาและผลิตภัณฑ์	112,179	131,369	122,481	120,657	109,792
5. ผลไม้และผลิตภัณฑ์	81,334	77,307	80,962	95,901	106,184
6. น้ำตาลและผลิตภัณฑ์	116,950	132,129	94,262	95,437	98,309
7. เนื้อไก่และผลิตภัณฑ์	60,295	67,751	66,800	73,963	81,176
8. กุ้งและผลิตภัณฑ์	110,665	96,522	69,349	65,004	57,481
9. ผักและผลิตภัณฑ์	21,420	21,035	20,919	23,421	23,054
10. กากและเศษที่เหลือใช้ทำ อาหารสัตว์	19,583	16,772	16,795	17,905	19,619
11. สินค้าเกษตรอื่น ๆ	196,081	219,882	236,065	266,728	232,944

ที่มา: สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2559)

2) การนำเข้า

ในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา (ปี 2554-2558) มูลค่าการนำเข้าสินค้าเกษตรและผลิตภัณฑ์ที่สำคัญของไทยเพิ่มขึ้นจาก 379,704 ล้านบาท ในปี 2554 เป็น 465,003 ล้านบาท ในปี 2558 หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 22.46 ต่อปี โดยสินค้าเกษตรนำเข้าของไทยที่สำคัญปี 2558 ได้แก่ (1) พืชอาหาร (2) ปลาและผลิตภัณฑ์ (3) กากและเศษที่เหลือใช้ทำอาหารสัตว์ (4) พืชน้ำมัน (5) ผลไม้และผลิตภัณฑ์ (6) ผลิตภัณฑ์อาหารอื่นๆ (7) นมและผลิตภัณฑ์ (8) ฝ้ายที่ยังไม่ได้สางหรือหวี (9) ผักและผลิตภัณฑ์ และ (10) เครื่องดื่ม (ตารางที่ 19)

ตารางที่ 19 มูลค่าการนำเข้าสินค้าเกษตรและผลิตภัณฑ์ที่สำคัญของไทย 10 อันดับแรก ปี 2554 – 2558

หน่วย : ล้านบาท

รายการ	2554	2555	2556	2557	2558
มูลค่าการนำเข้าทั้งหมด	6,982,719	7,813,061	7,612,706	7,403,898	6,906,118
มูลค่าสินค้าเกษตรและผลิตภัณฑ์ที่สำคัญ	379,704	433,842	430,542	447,167	465,003
สินค้าเกษตรและผลิตภัณฑ์นำเข้า 10 อันดับแรก					
1. พืชอาหาร	41,659	57,230	49,239	46,807	69,695
2. ปลาและผลิตภัณฑ์	73,369	85,369	81,081	70,682	67,343
3. กากและเศษที่เหลือใช้ทำอาหารสัตว์	48,193	58,954	64,057	74,515	63,603
4. พืชน้ำมัน	36,480	42,562	34,450	37,645	41,321
5. ผลไม้และผลิตภัณฑ์	19,731	24,663	26,039	26,497	33,237
6. ผลิตภัณฑ์อาหารอื่น ๆ	14,369	18,424	26,575	20,347	21,294
7. นมและผลิตภัณฑ์	18,493	18,846	19,826	25,956	19,831
8. ฝ้ายที่ยังไม่ได้สาวหรือหวี	34,188	23,412	22,471	21,987	18,148
9. ผักและผลิตภัณฑ์	11,013	12,773	14,175	14,382	16,910
10. เครื่องดื่ม	9,954	11,124	12,188	13,465	12,463
11. สินค้าเกษตรอื่น ๆ	72,255	80,485	80,441	94,884	101,158

ที่มา: สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2559)

3.9.4 นโยบายด้านการเกษตร

1) ยุทธศาสตร์ด้านการเกษตร

1.1) ยุทธศาสตร์ที่ 1 พัฒนาคุณภาพชีวิตเกษตรกร เพื่อให้เกษตรกรมีความสามารถพึ่งพาตนเองได้ มีภูมิคุ้มกันพร้อมรับความเสี่ยงด้านการผลิต การตลาด และมีการกระจายรายได้ที่ทั่วถึง มีความสามารถในการผลิตและการตลาด ก้าวสู่ผู้จัดการฟาร์มที่เป็นมืออาชีพ (Smart Farmer) รวมทั้งอำนวยความสะดวกทางการค้าสินค้าเกษตรให้กับเกษตรกรรายใหญ่ที่ทำการเกษตรพาณิชย์และเชิงอุตสาหกรรมได้สร้างขีดความสามารถในการแข่งขัน โดยการพัฒนาระบบประกันความเสี่ยงการเกษตร จัดทำทะเบียนเกษตรกร ผลักดันให้มีการพัฒนาระบบสวัสดิการให้ครอบคลุมแรงงานด้านการเกษตร พัฒนาระบบการคุ้มครองที่ดิน สร้างองค์ความรู้ให้กับเกษตรกรให้เหมาะสมในแต่ละช่วงอายุ สนับสนุนให้ประชาชนทำสวนผักคนเมือง (City Farm) และนำของเหลือใช้ในครัวเรือนหรือชุมชนมาเป็นพลังงานก๊าซชีวภาพ สร้างเกษตรกรรุ่นใหม่ให้เข้าสู่ภาคเกษตรทดแทนรุ่นเดิม ส่งเสริมให้องค์กรเกษตรกรและสถาบันเกษตรกรมีการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน รวมทั้งอำนวยความสะดวกทางด้านข้อมูล ข่าวสารทั้งด้านการผลิต การตลาด การลงทุนทางการเกษตรในต่างประเทศ ตลอดจนปรับปรุงกฎระเบียบ เพื่อลดปัญหาอุปสรรคในทางการค้าสินค้าเกษตรให้กับเกษตรกรรายใหญ่

1.2) ยุทธศาสตร์ที่ 2 พัฒนาขีดความสามารถในการผลิต การจัดการสินค้าเกษตร และความมั่นคงอาหาร เพื่อสร้างฐานการผลิตภาคเกษตรให้เข้มแข็ง ทำให้เกิดความมั่นคงในอาชีพ และรายได้ให้กับเกษตรกร พัฒนาคุณภาพสินค้าเกษตรและอาหารให้มีความสามารถในการแข่งขัน ประชาชนมีความมั่นคงด้านอาหารและมีผลผลิตเพียงพอกับความต้องการด้านอาหารและพลังงาน โดยการพัฒนาการผลิตและการสร้างมูลค่าเพิ่ม เน้นลดต้นทุนการผลิต และพัฒนาคุณภาพ มาตรฐานสินค้าเกษตร กำหนดเขตเกษตรเศรษฐกิจ พัฒนาและเพิ่มประสิทธิภาพระบบการบริหารจัดการโลจิสติกส์ของภาคเกษตร ส่งเสริมการผลิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม (Green Product) เสริมสร้างการผลิตสินค้าเกษตรที่เป็นพืชอาหารและพลังงานให้เกิดความมั่นคง รวมทั้งสนับสนุนเพื่อจัดสรรผลผลิตพืชอาหารและพลังงาน ให้เพียงพอต่อการบริโภคและทดแทนพลังงาน สนับสนุนการพัฒนาาระบบตลาดสินค้าเกษตร และสร้างความเชื่อมโยงกับเศรษฐกิจ ภูมิภาคและระหว่างประเทศ รวมทั้งส่งเสริมและพัฒนางานวิจัย ผลงานประดิษฐ์คิดค้นด้านวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี และนวัตกรรม มาขยายผลสู่การพัฒนาภาคเกษตรให้สนองความต้องการของภาคการผลิต

1.3) ยุทธศาสตร์ที่ 3 พัฒนาศักยภาพการเกษตรอย่างมีประสิทธิภาพ สมดุลและยั่งยืนเพื่อสร้างและพัฒนาระบบการใช้ทรัพยากรการเกษตรและโครงสร้างพื้นฐานการเกษตรอย่างมีประสิทธิภาพ พื้นฟูทรัพยากรการเกษตรให้มีความเหมาะสมต่อการผลิตทางการเกษตรอย่างยั่งยืน โดยการเร่งรัดการฟื้นฟูและปรับปรุงคุณภาพดินที่เสื่อมโทรม วางระบบการใช้ที่ดินตามศักยภาพของที่ดิน จัดหาที่ดินเอกชนมาพัฒนาและจัดสรรให้กับเกษตรกรไร้ที่ดินทำกิน เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการน้ำเพื่อการเกษตร ทรัพยากรประมง ส่งเสริมและสนับสนุนให้เกษตรกรใช้ทรัพยากรการผลิตอย่างเหมาะสมและยั่งยืน สนับสนุนและผลักดันให้เกษตรกรมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรการเกษตร เตรียมความพร้อมรองรับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศและวางระบบการป้องกันและบรรเทาปัญหาภัยธรรมชาติ รวมทั้งพัฒนากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการทรัพยากรการเกษตรให้เหมาะสมและสอดคล้องกับสถานการณ์

3.10 สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม

3.10.1 สภาพทั่วไป

1) ลักษณะทั่วไป

สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม (Socialist Republic of Vietnam) หรือเวียดนาม มีพื้นที่ 331,210 ตารางกิโลเมตร มีขนาดพื้นที่เป็นอันดับที่ 66 ของโลก ตั้งอยู่ด้านตะวันออกของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ภูมิประเทศ 3 ใน 4 เป็นภูเขาสูงและป่าไม้ นอกนั้นเป็นไหล่เขาและหมู่เกาะต่างๆ มีอาณาเขตทิศเหนือติดกับจีน ทิศใต้และทิศตะวันออกเฉียงใต้ติดกับอ่าวไทย ทิศตะวันออกติดกับทะเลจีนใต้ และทิศตะวันตกติดกับกัมพูชาและ สปป.ลาว มีอาณาเขตติดกับทะเลยาว 3,444 กิโลเมตร ที่เอื้ออำนวยต่อการทำประมงและการทำท่าเรือน้ำลึก ซึ่งใช้เป็นทางขนส่งสินค้าไปยังตลาดโลกได้

เมืองหลวง กรุงฮานอย (Ha Noi) มีพื้นที่ 921 ตารางกิโลเมตร ประชากร 2.2 ล้านคน ตั้งอยู่บริเวณสามเหลี่ยมปากแม่น้ำแดง โดยมีแม่น้ำหลายสายไหลผ่าน ได้แก่ The Duong, The Cau, The Ca Lo, The Day, The Nhue, The Tich, The To Lich และ The Kim Nguu นอกจากนี้ ฮานอยยังเป็นศูนย์กลาง

การบริหารประเทศและเป็นศูนย์กลางธุรกิจการค้าทางภาคเหนือ มีสนามบินนานาชาติที่สำคัญคือ Noi Bai International Airport

เมืองสำคัญอื่นๆ ได้แก่

นครโฮจิมินห์ (Ho Chi Minh City) มีพื้นที่ 2,095 ตารางกิโลเมตร ประชากร 5.4 ล้านคน เป็นเมืองศูนย์กลางธุรกิจการค้า การนำเข้า/ส่งออก และเป็นเมืองท่าสำคัญ โดยมีสนามบินนานาชาติ Tan Son Nhat Airport และมีท่าเรือ Saigon Port ทั้งนี้ นครโฮจิมินห์ได้รับฉายาว่า "ไข่มุกแห่งเอเชียตะวันออก"

ไฮฟอง (Hai Phong) มีพื้นที่ 1,503 ตารางกิโลเมตร ประชากร 1.7 ล้านคน เป็นเมืองท่าที่สำคัญในภาคเหนือ และเป็นเขตอุตสาหกรรมหนักโดยเฉพาะอุตสาหกรรมเคมี ต่อเรือ และวัสดุก่อสร้าง โดยมีสนามบิน Cat Bi Airport และท่าเรือ Hai Phong Port

ดานัง (Da Nang) มีพื้นที่ 1,256 ตารางกิโลเมตร ประชากร 0.7 ล้านคน เป็นศูนย์กลางธุรกิจการท่องเที่ยว และเป็นเมืองท่าสำคัญ โดยมีสนามบิน Da Nang Airport และท่าเรือ Tien Sa Seaport

ภาพที่ 12 แผนที่ประเทศเวียดนาม

ที่มา : Ladawan Phoyee (2560)

2) ประชากร

ปี 2559 เวียดนามมีประชากรจำนวน 94.57 ล้านคน (World Bank, 2560) ประชากรมากเป็นอันดับสามของอาเซียนรองจากอินโดนีเซียและฟิลิปปินส์ และเป็นอันดับที่ 15 ของโลก โดยมีอัตราการเพิ่มของประชากรร้อยละ 1 ต่อปี เชื้อชาติประกอบด้วยเชื้อชาติขิ่น (Khin) หรือเวียด (Viet) มากกว่าร้อยละ 85.7 นอกนั้นเป็นชนกลุ่มอื่นจำนวน 53 เชื้อชาติ ไม่นับถือศาสนาแต่เน้นถือลัทธิต่างๆ ประมาณร้อยละ 80.8 นับถือศาสนาพุทธนิกายมหายานร้อยละ 9.3 คริสต์ร้อยละ 6.7 อิสลามร้อยละ 0.1 และอื่นๆ ร้อยละ 2.6% ส่วน

ภาษาราชการและที่ใช้ในชีวิตประจำวัน คือ ภาษาเวียดนาม และใช้ภาษาอังกฤษ ฝรั่งเศส และจีนในการติดต่อทางธุรกิจ

การปกครองระบบสังคมนิยม โดยมีพรรคการเมืองเดียว ประธานาธิบดีคือ นายเหวียน มินห์ เจี๊ยต (Nguyen Minh Triet) นายกรัฐมนตรีคนปัจจุบันนายเหวียน ตัน หยุ่ม (Nguyen Tan Dung) การเมืองมีเสถียรภาพและเอกภาพสูง โดยมีพรรคการเมืองเดียว คือ พรรคคอมมิวนิสต์แห่งเวียดนาม (Communist Party of Vietnam หรือ CPV) ที่มีอำนาจสูงสุดตามรัฐธรรมนูญ ซึ่งมีบทบาทในการกำหนดแนวทางการจัดการทุกด้านทำให้การบริหารประเทศเป็นไปอย่างราบรื่นและนโยบายต่างๆ ได้รับการปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง

3.10.2 สภาพทั่วไปด้านเศรษฐกิจ

1) ด้านเศรษฐกิจ

เวียดนามมีอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจ (Gross Domestic Product : GDP Growth) ในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา (2554-2558) ขยายตัวเฉลี่ยในอัตราร้อยละ 5.90 ต่อปี ในปี 2558 มีผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ 193.60 พันล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ผลิตภัณฑ์มวลรวมต่อหัว 2,065.2 ดอลลาร์สหรัฐฯ ภาวะเงินเฟ้อร้อยละ 0.9 อัตราว่างงานร้อยละ 2.1 (ตารางที่ 20)

สินค้าส่งออกที่สำคัญของเวียดนามที่สำคัญ ได้แก่ สิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม โทรศัพท์มือถือและชิ้นส่วน เครื่องคอมพิวเตอร์ อิเล็กทรอนิกส์และชิ้นส่วน ส่วนสินค้านำเข้าที่สำคัญ ได้แก่ เครื่องจักร/เครื่องมือและอุปกรณ์ เครื่องคอมพิวเตอร์ อิเล็กทรอนิกส์และชิ้นส่วน ผลิตภัณฑ์ปิโตรเลียม โดยมีตลาดส่งออกที่สำคัญ ได้แก่ สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น จีน เกาหลีใต้ เยอรมัน และไทย (อันดับ10) ส่วนตลาดนำเข้าที่สำคัญ ได้แก่ จีน เกาหลีใต้ ไต้หวัน ญี่ปุ่น สิงคโปร์ และไทย (อันดับ7)

ตารางที่ 20 ดัชนีชี้วัดเศรษฐกิจของเวียดนาม ปี 2554 - 2558

เครื่องชี้วัดเศรษฐกิจ	ปี				
	2554	2555	2556	2557	2558
จำนวนประชากร (ล้านคน)	89.44	90.45	91.50	92.54	93.57
ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP: US\$bn) (current price)	135.54	155.82	171.22	186.21	193.60
ผลิตภัณฑ์มวลรวมต่อหัว (US\$)	1,515.5	1,722.7	1,871.3	2,012.0	2,065.2
GDP growth (%)	6.2	5.2	5.4	6.0	6.7
อัตราเงินเฟ้อ (Inflation %)	18.7	9.1	6.6	4.1	0.9
อัตราการว่างงาน (%)	2.0	1.8	2.0	1.9	2.1

ที่มา: World Bank (2017)

2) การค้าระหว่างไทยและเวียดนาม

มูลค่าการค้าระหว่างไทยและเวียดนาม ในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา (2554-2558) มีอัตราการขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ 9.72 ต่อปี และไทยเป็นฝ่ายได้ดุลการค้ามาตลอด ซึ่งในปี 2558 มูลค่าการค้าระหว่างไทยและเวียดนามมีมูลค่าเท่ากับ 12,957.69 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ เพิ่มขึ้นจากปีที่ผ่านมาร้อยละ 9.62 โดยมูลค่าการส่งออกสินค้าของไทยไปยังเวียดนามเท่ากับ 8,907.30 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ เพิ่มขึ้นจากปีที่ผ่านมาร้อยละ 13.00 สินค้าส่งออกสำคัญที่ไทยส่งไปเวียดนาม 5 อันดับแรก ได้แก่ น้ำมันสำเร็จรูป รถยนต์และส่วนประกอบ เม็ดพลาสติก เคมีภัณฑ์ เครื่องปรับอากาศและส่วนประกอบ สำหรับการนำเข้าสินค้าของไทยจากเวียดนาม ในปี 2558 มีมูลค่า 4,050.39 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ เพิ่มขึ้นจากปีที่ผ่านมาร้อยละ 2.86 สินค้าที่ไทยนำเข้าจากเวียดนาม 5 อันดับแรก ได้แก่ เครื่องใช้ไฟฟ้าในบ้าน เครื่องจักรไฟฟ้าและส่วนประกอบ น้ำมันดิบ เหล็กกล้าและผลิตภัณฑ์ และสัตว์น้ำสดแช่เย็นแช่แข็งแปรรูปและกึ่งสำเร็จรูป ทั้งนี้ ปี 2558 ไทยได้เปรียบดุลการค้ากับเวียดนาม 4,856.91 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ (ตารางที่ 21)

ตารางที่ 21 สถิติการค้าระหว่างประเทศไทยกับเวียดนาม ปี 2554 - 2558

หน่วย: ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ

รายการ	ปี				
	2554	2555	2556	2557	2558
มูลค่าการค้า	9,090.67	9,469.71	10,451.67	11,820.02	12,957.69
การส่งออก	7,059.49	6,483.28	7,182.21	7,882.40	8,907.30
การนำเข้า	2,031.18	2,986.33	3,268.96	3,937.62	4,050.39
ดุลการค้า	5,028.31	3,496.95	3,913.25	3,944.78	4,856.91

ที่มา: กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ (2560)

3.10.3 ด้านนโยบาย

1) นโยบายด้านการค้าต่างประเทศ

นโยบายเศรษฐกิจการค้าของเวียดนามยังคงเป็นไปในทิศทางเดิม นับจากการปฏิรูปเศรษฐกิจและสังคมตามนโยบาย “โด่ยเหมย” เมื่อกว่า 20 ปีที่แล้ว ดังจะเห็นได้จากทิศทางของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติปี 2549-2553 ข้อหนึ่งที่ระบุให้สร้างการแข่งขันให้กับระบบเศรษฐกิจการตลาดแบบสังคมนิยม เพื่อก้าวสู่ความเป็นประเทศที่กำลังพัฒนาและทันสมัยภายในปี 2563 เวียดนามมีการปรับตัวให้เข้ากับระบบเศรษฐกิจแบบเสรีของโลก ทำให้เศรษฐกิจของเวียดนามมีการเจริญเติบโตและมีรูปแบบที่เป็นสากลอย่างมาก การเข้าเป็นสมาชิกของ WTO ทำให้เวียดนามต้องมีการปรับปรุงกฎระเบียบ กฎหมาย ตลอดจนกลไกภาครัฐเพื่อเปิดตลาดสินค้าภาคบริการและการลงทุนในประเทศให้กับประเทศสมาชิก WTO

ปี 2557 เศรษฐกิจเวียดนามชะลอตัวลงส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากการชะลอตัวของเศรษฐกิจโลก ทั้งผลกระทบจากปัญหาวิกฤตหนี้สาธารณะในยุโรป สหรัฐอเมริกา และการชะลอตัวของเศรษฐกิจจีน ซึ่งถือเป็นตลาดส่งออกที่สำคัญของเวียดนาม โดยรัฐบาลเวียดนามมีการควบคุมการผันผวนอัตราแลกเปลี่ยนเงินสกุลต้องกับเงินสกุลดอลลาร์สหรัฐฯ ให้อยู่ในระดับ US\$ 1 ต่อ 20,800 - 21,000 ต้อง เพื่อไม่ให้กระทบต่อเศรษฐกิจและการส่งออกของประเทศ

2) นโยบายด้านเกษตร

นโยบายด้านการเกษตรภายใต้นโยบาย “โดยเหมย” มีนโยบายปฏิรูปภาคเกษตร ดังนี้

2.1) เน้นการสร้างแรงจูงใจเพื่อสนับสนุนการผลิตในภาคเกษตร โดยให้เกษตรกรมีสิทธิในการเช่าที่ดินเพื่อทำการเกษตรในระยะเวลาที่ยาวขึ้น รวมถึงยินยอมให้เกิดการขายสิทธิในที่ดิน หรือยอมให้มีการตกทอดเป็นมรดกให้แก่คนในครอบครัวได้ เพื่อสนับสนุนแรงจูงใจในการลงทุนของครัวเรือนในธุรกิจฟาร์มรวมถึงการปรับปรุงคุณภาพที่ดินเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตจากการใช้ที่ดิน

2.2) รูปกลไกการตลาดในประเทศ จากเดิมที่การตั้งราคาสินค้าเกษตรจะถูกกำหนดจากคณะกรรมการภาครัฐ มาเป็นให้ภาคเอกชนมีบทบาทในการกำหนดราคา การปฏิรูปข้อจำกัดการส่งออกเพื่อเอื้อให้ธุรกิจเอกชนเข้ามามีบทบาทสนับสนุนในการส่งออกสินค้าเกษตรของประเทศ การยกเลิกข้อกำหนดโควตาการส่งออก การปฏิรูปภาษีการส่งออกสินค้าเกษตร ตลอดจนการปฏิรูปการลงทุนวิจัยในภาคเกษตร

3.10.4 ปัจจัยสนับสนุนการลงทุนและโอกาสทางธุรกิจเกษตรในเวียดนาม

1) การเมืองมีเสถียรภาพ จากการที่ประเทศเวียดนามปกครองด้วยระบอบสังคมนิยม มีพรรคการเมืองเพียงพรรคเดียว คือ พรรคคอมมิวนิสต์แห่งเวียดนาม ทำให้กำหนดนโยบายและการกำกับดูแลเป็นไปในทิศทางเดียวกันอย่างต่อเนื่อง ผู้ลงทุนสามารถวางแผนการประกอบธุรกิจและการลงทุนในระยะยาวได้อย่างมีความมั่นใจ

2) ค่าจ้างแรงงานต่ำแม้ว่าต้นทุนแรงงานในประเทศเวียดนามจะเพิ่มขึ้นมาก แต่เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศอื่นๆ แล้วยังนับว่ามีต้นทุนต่ำกว่า โดยอัตราค่าจ้างแรงงานทั่วไปเฉลี่ย 97.48 บาทต่อวัน นอกจากนี้แรงงานในวัยหนุ่มสาวของเวียดนามยังมีเป็นจำนวนมาก โดยจำนวนประชากรประมาณร้อยละ 60 มีอายุต่ำกว่า 30 ปี นอกจากจำนวนแรงงานที่มีปริมาณมากแล้ว แรงงานเหล่านี้ยังมีการศึกษาดีทำให้เวียดนามยังคงเป็นเป้าหมายของนักลงทุนต่างประเทศโดยเฉพาะญี่ปุ่น ซึ่งยังมองว่าคู่ทางการลงทุนในเวียดนามยังมีแนวโน้มแจ่มใส และบริษัทญี่ปุ่นที่ลงทุนแล้วในเวียดนามมีแผนการที่จะขยายการผลิตภายใน 1-2 ปีข้างหน้าอีกด้วย นอกจากนี้ ผลของการสำรวจของ JETRO ยังพบอีกว่าในอีก 5-10 ข้างหน้าเวียดนามจะเป็นอันดับหนึ่งแห่งเอเชียในการเป็นจุดหมายปลายทางสำหรับการตั้งโรงงานผลิตสินค้า แม้จะมีการคาดการณ์เกี่ยวกับเศรษฐกิจของเวียดนามในแง่ลบก็ตาม

3) สภาพภูมิประเทศและภูมิอากาศที่หลากหลาย ทำให้เวียดนามมีวัตถุดิบและทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ เช่น สินแร่ ถ่านหิน เหล็ก ทองแดง ก๊าซธรรมชาติ และน้ำมัน เป็นต้น นอกจากนี้ เวียดนามยังมีพื้นที่ที่เหมาะสมแก่การทำเกษตรกรรมอีกเป็นจำนวนมาก จึงสามารถผลิตผลผลิตทางการเกษตรได้มากเป็นอันดับต้นๆ ของโลก เช่น ข้าว กาแฟ ยางพารา และพริกไทยดำ เป็นต้น โดยสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้เป็นแรงดึงดูดให้นักลงทุนต่างชาติให้ความสนใจที่จะเข้ามาลงทุนผลิตสินค้าในเวียดนาม ซึ่งเป็นธุรกิจเกษตรอีกประเภทหนึ่งที่รัฐบาลให้การส่งเสริมการลงทุนจากต่างชาติ

บทที่ 4 ผลการวิจัย

4.1 สถานการณ์สินค้าข้าวของอาเซียน

เป็นการศึกษาสถานการณ์สินค้าข้าวของประเทศกลุ่มอาเซียน 10 ประเทศ ประกอบด้วยสถานการณ์การผลิต การตลาด และนโยบาย/มาตรการข้าวที่สำคัญ รายละเอียดมีดังนี้

4.1.1 สถานการณ์สินค้าข้าวของบรูไน

1) การผลิต

1.1) แหล่งปลูกข้าวที่สำคัญ บรูไนสามารถปลูกข้าวได้ทั้ง 4 เขตการปกครอง ได้แก่

(1) เขตบรูไน-มัวรา (Brunei-Muara) มีพื้นที่เก็บเกี่ยว 2,319 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 35 ของพื้นที่เก็บเกี่ยวทั้งประเทศ มีผลผลิตข้าวเปลือก 412 ตันข้าวเปลือก คิดเป็นร้อยละ 30 ของผลผลิตทั้งประเทศ ผลผลิตต่อไร่เฉลี่ย 178 กิโลกรัมต่อไร่

(2) เขตเบอไลต์ (Belait) มีพื้นที่เก็บเกี่ยว 1,763 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 27 ของพื้นที่เก็บเกี่ยวทั้งประเทศ มีผลผลิตข้าวเปลือก 354 ตันข้าวเปลือก คิดเป็นร้อยละ 26 ของผลผลิตทั้งประเทศ ผลผลิตต่อไร่เฉลี่ย 201 กิโลกรัมต่อไร่

(3) เขตเตมบูรง (Temburong) มีพื้นที่เก็บเกี่ยว 1,750 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 26 ของพื้นที่เก็บเกี่ยวทั้งประเทศ มีผลผลิตข้าวเปลือก 415 ตันข้าวเปลือก คิดเป็นร้อยละ 30 ของผลผลิตทั้งประเทศ ผลผลิตต่อไร่เฉลี่ย 237 กิโลกรัมต่อไร่

(4) เขตตุตง (Tutong) มีพื้นที่เก็บเกี่ยว 806 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 12 ของพื้นที่เก็บเกี่ยวทั้งประเทศ มีผลผลิตข้าวเปลือก 190 ตันข้าวเปลือก คิดเป็นร้อยละ 14 ของผลผลิตทั้งประเทศ ผลผลิตต่อไร่เฉลี่ย 236 กิโลกรัมต่อไร่

ตารางที่ 22 เนื้อที่เก็บเกี่ยว ผลผลิต และผลผลิตต่อไร่ แยกตามเขตการปกครองของบรูไน ปีการผลิต 2558/59

เขต	พื้นที่เก็บเกี่ยว (ไร่)	ผลผลิต (ตันข้าวเปลือก)	ผลผลิตต่อไร่ (กิโลกรัม)	สัดส่วน	
				พื้นที่	ผลผลิต
บรูไน-มัวรา	2,319	412	178	35	30
เบอไลต์	1,763	354	201	27	26
เตมบูรง	1,750	415	237	26	30
ตุตง	806	190	236	12	14

ที่มา: Department of Agriculture and Agrifood, Brunei Darussalam (2017)

ภาพที่ 13 แหล่งเพาะปลูกข้าวของบรูไน

ที่มา: วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี (2560)

1.2) ฤดูปลูกข้าว

(1) ฤดูฝน (Wet Season Paddy) เกษตรกรเริ่มเพาะปลูกข้าวเดือนตุลาคม และเริ่มเก็บเกี่ยวข้าวเดือนมกราคม - กุมภาพันธ์ ของปีถัดไป

(2) ฤดูแล้ง (Dry Season Paddy) เกษตรกรปลูกเริ่มเพาะข้าวเดือนพฤษภาคม และเริ่มเก็บเกี่ยวเดือนกรกฎาคม - สิงหาคม ของปีเดียวกัน

ตารางที่ 23 ฤดูเก็บเกี่ยวข้าวของบรูไน

■ ช่วงเวลาเพาะปลูก ■ ช่วงเวลาเก็บเกี่ยว

ฤดูการผลิต	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
ฤดูฝน												
ฤดูแล้ง												

ที่มา : AFSIS, ACO report (2017)

1.3) ชนิดและพันธุ์ข้าว

พันธุ์ข้าวที่เกษตรกรชาวบรูไนนิยมปลูกในปัจจุบัน คือ พันธุ์ Laila มีชื่อเดิมว่า BDR1 สำหรับชื่อ Laila นั้น ได้รับพระราชทานนามจากสมเด็จพระราชาธิบดีฮัจญ์อิสซานัลโบลเกียห์ มูอิซซัดดิน วัดเดาเลาะห์ เมื่อวันที่ 3 สิงหาคม 2552 เพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์นโยบายการพึ่งพาตนเอง (Fadzli 2016) อย่างไรก็ตาม ข้าวพันธุ์ Laila เป็นพันธุ์ข้าวที่ไม่ทนต่อสภาพแห้งแล้งและใช้เวลานานในการเพาะปลูก (115 วัน) ซึ่งเป็นข้อจำกัดในการเพิ่มผลผลิตด้วยการปลูกข้าวพันธุ์นี้

สำหรับพันธุ์ข้าวอื่นๆ ที่เป็นที่ยอมรับ เช่น พันธุ์ข้าวลูกผสม BDR5 (พันธุ์ผสมระหว่างพันธุ์ Laila และพันธุ์ Pusu) พันธุ์ข้าว MRQ76 (MRQ ย่อมาจาก Malaysian Research Quality) ซึ่งเป็นพันธุ์ของมาเลเซีย สำหรับข้าวพันธุ์ BDR5 เป็นพันธุ์ที่ได้รับความนิยมมากขึ้นเรื่อยๆ เนื่องจากคุณสมบัติที่ทนต่อสภาพ

แห้งแล้งได้ อายุการเพาะปลูกที่ไม่นานทำให้สามารถเพาะปลูกได้ปีละ 2 ครั้ง และผลผลิตต่อไร่ที่สูง โดยสามารถให้ผลผลิตต่อไร่ได้สูงถึงไร่ละ 800 กิโลกรัม นอกจากนี้เกษตรกรบางส่วนยังปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมือง เช่น Bario, Adan, PadiJanggut, Pusu, Padi และ Pulut เป็นต้น ข้าวพันธุ์พื้นเมืองได้รับความนิยมลดลง เนื่องจากพันธุ์พื้นเมืองตอบสนองต่อสารเคมีต่ำ ไม่เหมาะกับการเพาะปลูกสมัยใหม่ที่ใช้สารเคมีและเครื่องจักรมากขึ้น

1.4) พื้นที่ ผลผลิต ผลผลิตต่อไร่

บรูไนมีพื้นที่เก็บเกี่ยวและผลผลิตข้าวเป็นอันดับ 9 ของอาเซียน และอันดับ 77 และ 78 ของโลก ตามลำดับ และมีผลผลิตต่อไร่เป็นอันดับ 8 ของอาเซียน โดยในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา (2553/54 - 2557/58) เนื้อที่เก็บเกี่ยวลดลงจาก 10,000 ไร่ ในปี 2553/54 เป็น 7,938 ไร่ ในปี 2557/58 หรือลดลงร้อยละ 7.36 แต่ผลผลิตและผลผลิตต่อไร่เพิ่มขึ้นจาก 2,280 ต้นข้าวเปลือก 228 กิโลกรัมในปี 2553/54 เป็น 3,100 ต้นข้าวเปลือก 391 กิโลกรัม ในปี 2557/58 หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 3.85 และร้อยละ 12.10 ตามลำดับ สำหรับปี 2558/59 คาดว่ามีเนื้อที่เก็บเกี่ยว 8,188 ไร่ และผลผลิต 3,190 ต้นข้าวเปลือก เพิ่มขึ้นจากปี 2557/58 ร้อยละ 3.15 และ 2.90 ตามลำดับ (ตารางที่ 24)

ตารางที่ 24 พื้นที่เก็บเกี่ยว ผลผลิต และผลผลิตต่อไร่ ข้าวของบรูไน ระหว่างปี 2553/54 – 2558/59

ปีการผลิต	พื้นที่เก็บเกี่ยว (ไร่)	ผลผลิต		ผลผลิตต่อไร่ (กิโลกรัม)
		(ต้นข้าวเปลือก)	(ต้นข้าวสาร)	
2553/54	10,000	2,280	1,480	228
2554/55	11,250	2,700	1,756	240
2555/56	8,063	1,900	1,237	236
2556/57	8,313	2,130	1,682	256
2557/58	7,938	3,100	1,636	391
อัตราการเพิ่ม (ร้อยละ)	-7.36	3.85	1.59	12.10
2558/59	8,188	3,190	1,685	390
ผลต่าง (ร้อยละ)	3.15	2.90	3.00	-0.24

ที่มา: AFSIS, EWI Report (2017)

2) การตลาด

2.1) ความต้องการใช้ข้าวภายในประเทศ

ข้าวเป็นอาหารหลักที่สำคัญของชาวบรูไน โดยร้อยละ 25 ของพลังงานที่ชาวบรูไนได้รับจากการบริโภคข้าว (FAOSTAT, 2016) ทั้งนี้ ปี 2556 บรูไนมีความต้องการใช้ข้าวรวม 44,000 ต้นข้าวสาร แบ่งเป็นการบริโภคข้าวเพื่อเป็นอาหาร (Food Use) 32,000 ต้นข้าวสาร คิดเป็นอัตราการบริโภคข้าวต่อหัวของประชากรบรูไนเฉลี่ย 77 กิโลกรัมต่อคนต่อปี นอกจากนี้ข้าวยังใช้ถูกใช้เป็นอาหารสัตว์ปริมาณ 7,000 ต้นข้าวสาร กิจกรรมอื่น 3,000 ต้นข้าวสาร และที่เหลืออีก 2,000 ต้นข้าวสารเป็นการสูญเสีย (ตารางที่ 25)

ตารางที่ 25 การใช้ข้าวภายในประเทศของบรูไน จำแนกตามประเภทการใช้ข้าว ปี 2546 และ 2556

รายการ	2546	2556	อัตราการเพิ่ม (ร้อยละ)
การใช้ข้าวภายในประเทศ (ตันข้าวสาร)	35,000	44,000	25.71
อาหารมนุษย์ (Food)	26,000	32,000	23.08
เมล็ดพันธุ์ (Seed)	-	-	-
อาหารสัตว์ (Feed)	5,000	7,000	40.00
แปรรูป (Processing)	-	-	-
อื่นๆ (Other uses)	2,000	3,000	50.00
การสูญเสีย (Losses)	2,000	2,000	-
อัตราการบริโภคข้าวต่อคนต่อปี (กก.)	73	77	0.42

ที่มา: Food and Agriculture Organization of the United Nations (2016)

2.2) การค้าระหว่างประเทศ

บรูไนเป็นประเทศผู้นำเข้าข้าวสุทธิ เนื่องจากผลผลิตภายในประเทศยังไม่เพียงพอต่อความต้องการใช้ข้าวในประเทศ โดยในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา (ปี 2554 - 2558) ปริมาณและมูลค่าการนำเข้าข้าวของบรูไน ลดลงจาก 32,138 ตันข้าวสาร มูลค่า 53.86 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ในปี 2554 เป็น 27,693 ตันข้าวสาร มูลค่า 30.70 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ในปี 2558 หรือลดลงร้อยละ 6.1 และร้อยละ 11.6 ต่อปี ตามลำดับ (ตารางที่ 26)

ตารางที่ 26 มูลค่าและปริมาณการส่งออกและนำเข้าข้าวของบรูไน ปี 2554 - 2558

มูลค่า: พันดอลลาร์สหรัฐฯ, ปริมาณ: ตันข้าวสาร

รายการ		2554	2555	2556	2557	2558	อัตราการเพิ่ม (ร้อยละ)
การส่งออก	มูลค่า	48	2	-	7	3	-34.9
	ปริมาณ	42	2	-	22	1	-39.8
การนำเข้า	มูลค่า	53,855	59,634	22,085	53,698	30,695	-11.6
	ปริมาณ	32,138	62,054	24,017	44,585	27,693	-6.1
การค้าสุทธิ (ส่งออก-นำเข้า)	มูลค่า	-53,807	-59,632	-22,085	-53,691	-30,692	-11.6
	ปริมาณ	-32,096	-62,052	-24,017	-44,563	-27,692	-6.1

ที่มา: International Trade Centre (2016)

บรูไนนำเข้าข้าวเกือบทั้งหมดจากประเทศในเอเชีย (ร้อยละ 99.1 ของมูลค่าการนำเข้าข้าวทั้งหมดของประเทศในปี 2558) โดยเป็นการนำเข้าจากประเทศสมาชิกอาเซียน ร้อยละ 93.3 สำหรับประเทศคู่ค้าในอาเซียน บรูไนนำเข้าข้าวจากไทยมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 83.5 และกัมพูชา ร้อยละ 9.1 สำหรับคู่ค้านอกอาเซียนที่สำคัญ ได้แก่ อินเดีย ร้อยละ 5.4 ของการนำเข้าข้าวทั้งหมด (ตารางที่ 27)

ตารางที่ 27 มูลค่าและปริมาณการนำเข้าข้าวของบรูไน จำแนกตามประเทศคู่ค้า ปี 2554 - 2558

ภูมิภาค/ประเทศ	2554	2555	2556	2557	2558	อัตราการเพิ่ม (ร้อยละ)	สัดส่วน ปี 2558
มูลค่า (พันดอลลาร์สหรัฐฯ)							
รวมทั้งหมด	53,855	59,634	22,085	53,698	30,695	-11.6	
เอเชีย	53,577	59,432	21,925	53,464	30,408	-11.7	99.1
อาเซียน	52,747	58,669	20,778	51,968	28,647	-12.6	93.3
เอเชียอื่น	830	763	1,147	1,496	1,761	24.3	5.8
ตะวันออกกลาง	26	-	5	-	27	0.8	0.1
ยุโรป	1	-	5	3	4	33.3	0.0
แอฟริกา	-	-	-	-	-	ไม่นิยาม	-
อเมริกา	73	8	-	-	3	-52.6	0.0
โอเชียเนีย	178	193	152	231	252	9.1	0.8
ไทย	51,417	57,177	20,475	49,019	25,622	-14.3	83.5
เวียดนาม	1,063	1,235	155	209	139	-44.3	0.5
กัมพูชา	-	-	3	2,682	2,807	297.8	9.1
อินเดีย	709	665	1,102	1,424	1,654	27.8	5.4
ปากีสถาน	114	86	36	65	34	-23.7	0.1
สหรัฐอเมริกา	73	-	-	-	-	ไม่นิยาม	-
ประเทศอื่น	479	470	316	299	438	-6.1	1.4
ปริมาณ (ตันข้าวสาร)							
รวมทั้งหมด	32,138	62,054	24,017	44,585	27,693	-6.1	
เอเชีย	31,950	61,843	23,907	44,404	27,483	-6.1	99.3
อาเซียน	31,304	61,046	22,872	43,058	25,742	-7.1	92.9
เอเชียอื่น	646	797	1,035	1,346	1,741	28.5	6.3
ตะวันออกกลาง	22	-	1	-	21	-0.9	0.1
ยุโรป	-	-	-	-	1	-13.9	0.0
แอฟริกา	-	-	-	-	-	ไม่นิยาม	-
อเมริกา	40	9	-	-	2	-51.3	0.0
โอเชียเนีย	127	201	109	182	188	7.1	0.7
ไทย	29,181	59,482	22,319	40,361	23,320	-8.0	84.2
เวียดนาม	1,285	1,284	93	122	91	-53.5	0.3
กัมพูชา	-	-	3	2,520	2,289	284.6	8.3
อินเดีย	574	695	1,010	1,298	1,700	32.3	6.1
ปากีสถาน	70	89	22	46	22	-25.7	0.1
สหรัฐอเมริกา	40	-	-	-	-	ไม่นิยาม	-
ประเทศอื่น	989	503	570	239	273	-28.2	1.0

ที่มา: International Trade Centre (2016)

3) นโยบายข้าวที่สำคัญ

ประเทศบรูไนมีนโยบายที่จะลดการพึ่งพิงการนำเข้าข้าวจากต่างประเทศ ภายใต้วิสัยทัศน์ 2578 (Vision 2035) บรูไนได้ตั้งเป้าหมายที่จะเพิ่มการผลิตเอง โดยจะเพิ่มการผลิตภายในประเทศให้ได้ร้อยละ 60 ของความต้องการภายในประเทศ ภายในปี 2578 (ในปี 2558 ผลผลิตภายในประเทศคิดเป็นร้อยละ 4 ของความต้องการใช้เท่านั้น) ทั้งนี้ Department of Agriculture and Agrifood (DAA) ของบรูไนภายใต้ Ministry of Primary Resources and Tourism มีแผนที่จะเพิ่มปริมาณผลผลิตภายในประเทศ ด้วยการส่งเสริมการใช้เมล็ดพันธุ์ที่มีผลผลิตต่อไร่สูง (มากกว่า 480-640 กิโลกรัมต่อไร่ โดยที่ผลผลิตต่อไร่ในปีการผลิต 2558/59 มีค่า 391 กิโลกรัมต่อไร่) การเพิ่มพื้นที่เพาะปลูกข้าว การเพิ่มการปลูกข้าวในฤดูแล้งเพื่อให้สามารถเพาะปลูกข้าวได้สองรอบต่อปี การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านการเกษตรโดยเฉพาะระบบชลประทาน และการพัฒนาเทคโนโลยีการผลิตและการจัดการหลังการผลิต รวมทั้งพัฒนาศักยภาพของเกษตรกรท้องถิ่น (Tobias et al., 2012, Lassa 2015) ในปัจจุบัน DAA มีมาตรการสนับสนุนปัจจัยการผลิตให้เกษตรกรผู้ปลูกข้าว ภายใต้โครงการ Agriculture and Agri-food Incentive Scheme (SIPA) รัฐบาลสนับสนุนปัจจัยการผลิตประกอบด้วย เมล็ดพันธุ์ ปุ๋ยเคมี สารเคมี และบรรจุภัณฑ์ กำหนดในราคาอุดหนุนร้อยละ 50 นอกจากนี้เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ SIPA ยังสามารถเข้าร่วมโครงการประกันราคาได้อีกด้วย (Paddy Guarantee Price Purchasing Scheme) ซึ่งรัฐบาลโดย DAA จะซื้อข้าวจากเกษตรกรโดยตรงในราคาคงที่ซึ่งสูงกว่าราคาผู้บริโภค ทั้งนี้เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการจะต้องปลูกข้าวด้วยพันธุ์ที่ DDA แนะนำ

สำหรับนโยบายการนำเข้า บรูไนได้กำหนดให้ข้าวเป็นสินค้าควบคุม เพื่อความมั่นคงทางอาหารและรักษาเสถียรภาพราคา บรูไนไม่มีรัฐวิสาหกิจเฉพาะในการนำเข้าข้าว (State Trading Enterprises) แต่จะดำเนินการโดยหน่วยงานรัฐบาล ชื่อ Supply and State Stores Department (SSSD)^{1/} ซึ่งอยู่ภายใต้กระทรวงการคลัง เอกชนผู้ประกอบการขายส่ง/ขายปลีกสามารถซื้อข้าวที่นำเข้าจาก SSSD อย่างไรก็ตาม เอกชนสามารถนำเข้าข้าวได้เองแต่ต้องได้รับอนุญาตจาก SSSD (Ministry of Finance, Brunei Darussalam, 2016) ทั้งนี้ การนำเข้าข้าวภายใต้ SSSD ส่วนใหญ่นำเข้าผ่านบริษัท Brusiam Food Alliance Co., Ltd. ซึ่งเป็นบริษัทที่ร่วมทุนกันระหว่างกระทรวงการคลังบรูไนและบริษัทเจียแม็ง จำกัด (Chia Meng Co., Ltd.) ของประเทศไทย (Brusiam, 2016)

^{1/} เปลี่ยนชื่อมาจาก Information Technology and State Stores Department ในปี 2553

4.1.2 สถานการณ์สินค้าข้าวของกัมพูชา

1) การผลิต

1.1) แหล่งปลูกข้าวที่สำคัญ

กัมพูชาสามารถปลูกข้าวได้ทุกจังหวัด พื้นที่ปลูกข้าวส่วนใหญ่จะกระจายอยู่ตามพื้นที่ราบลุ่มแม่น้ำโขง และทะเลสาบเขมรหรือโตนเลสาบ โดยสามารถแบ่งพื้นที่เพาะปลูกข้าวตามลักษณะภูมิประเทศได้เป็น 4 เขต (Liese et al, 2014) ดังนี้ (ตาราง 28 และภาพที่ 14)

(1) ที่ราบลุ่มแม่น้ำโขง มีผลผลิตข้าวเปลือก 4.537 ล้านตันข้าวเปลือก คิดเป็นร้อยละ 48.3 ของผลผลิตทั้งประเทศ มีพื้นที่เก็บเกี่ยว 8.195 ล้านไร่ คิดเป็น 44.2 ของพื้นที่เก็บเกี่ยวทั้งประเทศ ผลผลิตต่อไร่เฉลี่ย 554 กิโลกรัมต่อไร่ จังหวัดแหล่งปลูกที่สำคัญ เช่น ไพรเวง ตากแก้ว กำปงจามและตบองฆุมม เป็นต้น

(2) ที่ราบโตนเลสาบ มีผลผลิตข้าวเปลือก 2.975 ล้านตันข้าวเปลือก คิดเป็นร้อยละ 31.7 ของผลผลิตทั้งประเทศ มีพื้นที่เก็บเกี่ยว 6.288 ล้านไร่ คิดเป็นร้อยละ 33.9 ของพื้นที่เก็บเกี่ยวทั้งประเทศ ผลผลิตต่อไร่เฉลี่ย 473 กิโลกรัมต่อไร่ จังหวัดแหล่งปลูกที่สำคัญ เช่น พระตะบอง กำปงธม และเสียมราฐ เป็นต้น

(3) ที่สูงภูเขาภาคเหนือและตะวันออกเฉียงเหนือ มีผลผลิตข้าวเปลือก 1.334 ล้านตันข้าวเปลือก คิดเป็นร้อยละ 14.2 ของผลผลิตทั้งประเทศ มีพื้นที่เก็บเกี่ยว 2.978 ล้านไร่ คิดเป็นร้อยละ 16.0 ของพื้นที่เก็บเกี่ยวทั้งประเทศ ผลผลิตต่อไร่เฉลี่ย 448 กิโลกรัมต่อไร่ จังหวัดแหล่งปลูกที่สำคัญเช่น บันทายมีชัย พระวิหาร และอุดรมีชัย เป็นต้น

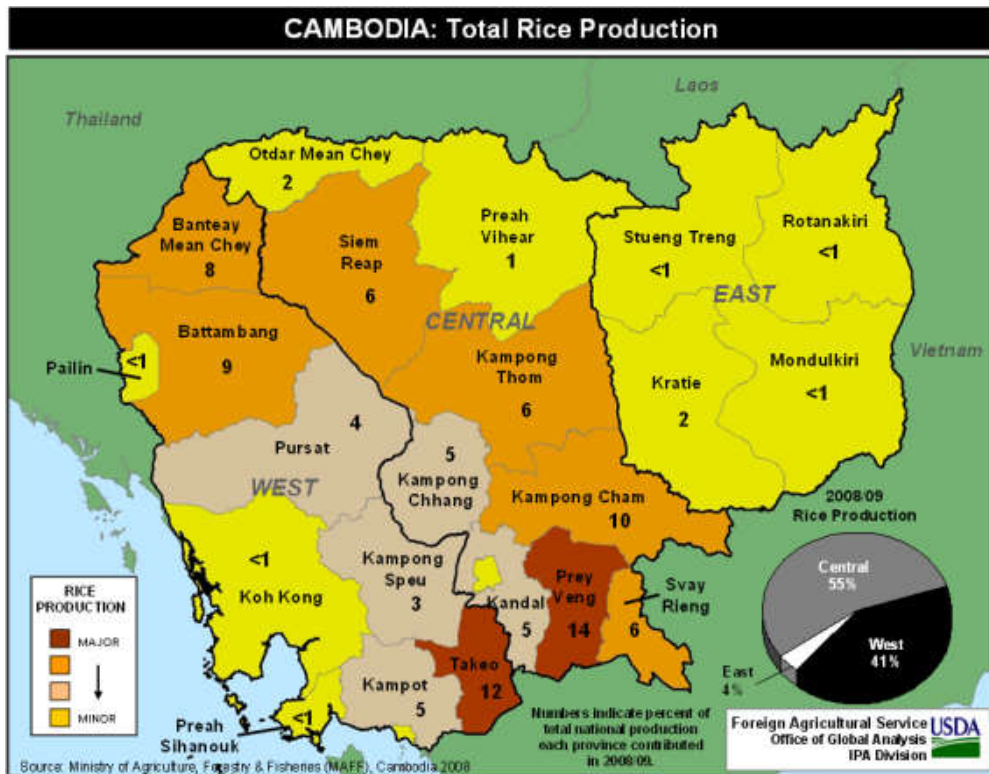
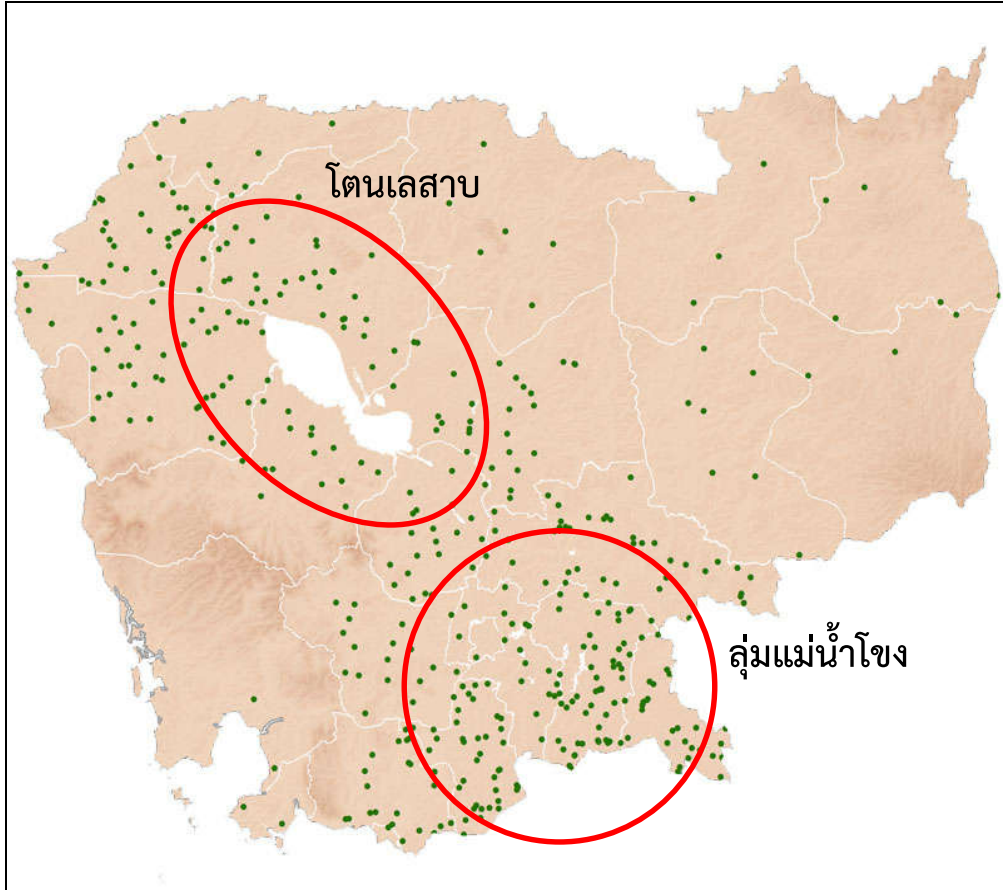
(4) เขตชายฝั่งทะเล มีผลผลิตข้าวเปลือก 0.543 ล้านตันข้าวเปลือก คิดเป็นร้อยละ 5.8 ของผลผลิตทั้งประเทศ มีพื้นที่เก็บเกี่ยว 1.095 ล้านไร่ คิดเป็นร้อยละ 5.9 ของพื้นที่เก็บเกี่ยวทั้งประเทศ ผลผลิตต่อไร่เฉลี่ย 496 กิโลกรัมต่อไร่ จังหวัดแหล่งปลูกที่สำคัญ คือ กำปอต

ตารางที่ 28 พื้นที่เก็บเกี่ยว ผลผลิต และผลผลิตต่อไร่ แยกตามเขตการปกครองของกัมพูชา ปีการผลิต 2556/57

ภาค/จังหวัด	พื้นที่เก็บเกี่ยว (ไร่)	ผลผลิต (ตันข้าวเปลือก)	ผลผลิตต่อไร่ (กิโลกรัม)	สัดส่วน	
				พื้นที่	ผลผลิต
ที่ราบลุ่มน้ำโขง	8,195,406	4,537,447	554	44.2	48.3
ไพรแวง	2,319,325	1,260,911	544	12.5	13.4
ตาแก้ว	1,863,113	1,161,479	623	10.0	12.4
กำปงจามและตโปงหมุม	1,372,456	780,282	569	7.4	8.3
สวายเรียง	1,166,956	539,202	462	6.3	5.7
กันดาล	661,994	398,376	602	3.6	4.2
กำปงสปีอ	726,681	357,370	492	3.9	3.8
พนมเปญ	84,881	39,827	469	0.5	0.4
ที่ราบโตนเลสาบ	6,287,838	2,975,481	473	33.9	31.7
พระตะบอง	1,753,963	795,611	454	9.5	8.5
กำปงธม	1,572,688	691,389	440	8.5	7.4
เสียมราฐ	1,231,906	560,109	455	6.6	6.0
กำปงชนัง	964,769	511,458	530	5.2	5.4
โพธิสัตว์	715,100	389,612	545	3.9	4.1
ไพลิน	49,413	27,302	553	0.3	0.3
ที่สูงภูเขาภาคเหนือและ ตะวันออกเฉียงเหนือ	2,977,825	1,333,883	448	16.0	14.2
บันทายมีชัย	1,367,144	628,869	460	7.4	6.7
พระวิหาร	465,431	213,758	459	2.5	2.3
อุดรมีชัย	403,256	164,011	407	2.2	1.7
กระแจะ	282,500	149,454	529	1.5	1.6
สตึงแตรง	158,931	65,483	412	0.9	0.7
มณฑลคีรี	143,081	56,798	397	0.8	0.6
รัตนคีรี	157,481	55,510	352	0.8	0.6
ชายฝั่งทะเล	1,094,975	543,150	496	5.9	5.8
กำปอต	905,063	454,245	502	4.9	4.8
พระสีหนุ	103,019	48,625	472	0.6	0.5
เกาะกง	64,706	28,866	446	0.3	0.3
แกบ	22,188	11,414	514	0.1	0.1

ที่มา: International Rice Research Institute (2016)

หมายเหตุ: จังหวัดตโปงหมุม แยกตัวออกมาจากจังหวัดกำปงจาม ในปี 2556

ภาพที่ 14 แหล่งเพาะปลูกข้าวของกัมพูชา

ที่มา: Maclean et.al (2013)

1.2) ฤดูปลูกข้าว

(1) ฤดูฝน (Wet Season Paddy) เกษตรกรเพาะปลูกข้าวช่วงเดือนมิถุนายน – สิงหาคม และเก็บเกี่ยวผลผลิตช่วงเดือนธันวาคม-กุมภาพันธ์ ของปีถัดไป

(2) ฤดูแล้ง (Dry Season Paddy) เกษตรกรเพาะปลูกข้าวช่วงเดือนพฤศจิกายน - ธันวาคม และเก็บเกี่ยวผลผลิตช่วงเดือนมีนาคม – เมษายน ของปีถัดไป

ตารางที่ 29 ฤดูปลูกข้าวของกัมพูชา

■ ช่วงเวลาเพาะปลูก ■ ช่วงเวลาเก็บเกี่ยว

ฤดูเพาะปลูก	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
ฤดูฝน												
ฤดูแล้ง												

ที่มา: Food and Agriculture Organization of the United Nations (2016)

1.3) ชนิดและพันธุ์ข้าว

(1) ข้าวนาปี

พันธุ์ข้าวที่นิยมปลูกในนาปี ได้แก่ ข้าวหอมนาปี (Fragrant Rice) เช่น ข้าวพันธุ์สุมาลี เนียงมะลิ ผกามะลิ ผกาชะโย ผกาลำดวน ส่วนข้าวเจ้านาปี ได้แก่ ข้าวพันธุ์เนียงคอน จาบจาย เนียงมิน และข้าวหนิ น้ำ การปลูกข้าวนาปีของกัมพูชาแบ่งได้เป็น 3 ลักษณะ คือ ข้าวที่ปลูกในที่ลุ่ม ที่น้ำลึก และที่ดอน ซึ่งต้องพึ่งพิน้ำฝนเป็นหลัก ยกเว้นในบางพื้นที่ที่มีระบบชลประทานหรือมีการบริหารจัดการน้ำในฤดูน้ำหลาก โดยพันธุ์ข้าวที่ใช้จะเป็นพันธุ์ข้าวหนัก-เบา แตกต่างกันตามลักษณะของพื้นที่ และส่วนมากเป็นข้าวพันธุ์พื้นเมือง เช่นเดียวกับพฤติกรรมการปลูกข้าวนาปีนอกเขตชลประทานของไทย

(2) ข้าวนาปรัง

พันธุ์ข้าวนาปรังที่นิยมปลูกร้อยละ 90 ของพื้นที่ปลูกข้าวนาปรัง ได้แก่ ข้าวพันธุ์ผสม IR66 ซึ่งได้รับการส่งเสริมตามโครงการความร่วมมือระหว่างกัมพูชา สถาบันวิจัยข้าวนานาชาติ และออสเตรเลีย (Cambodia-IRRI-Australia Project) และเป็นข้าวที่มีอายุการเก็บเกี่ยวไว (ข้าวเบา) ให้ผลผลิตต่อไร่สูง ทำให้มีการใช้พันธุ์นี้อย่างแพร่หลาย

1.4) พื้นที่ ผลิต ผลผลิตต่อไร่

กัมพูชามีพื้นที่เก็บเกี่ยวและผลผลิตข้าวเป็นอันดับ 6 ของอาเซียน และอันดับ 9 และ 13 ของโลก ตามลำดับ และมีผลผลิตต่อไร่เป็นอันดับ 9 ของอาเซียน โดยในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา (2553/54 - 2557/58) พื้นที่เก็บเกี่ยวและผลผลิตเพิ่มขึ้นจาก 17.29 ล้านไร่ 6.67 ล้านตันข้าวเปลือก ในปี 2553/54 เป็น 18.13 ล้านไร่ 6.80 ล้านตันข้าวเปลือก ในปี 2557/58 หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 1.09 และร้อยละ 0.45 ตามลำดับ แต่ผลผลิตต่อไร่ลดลงจาก 386 กิโลกรัมในปี 2553/54 เป็น 375 กิโลกรัม ในปี 2557/58 หรือลดลงร้อยละ 0.64 สำหรับปี 2558/59 คาดว่ามีเนื้อที่เก็บเกี่ยว 18.75 ล้านไร่ ผลผลิต 7.34 ล้านตันข้าวเปลือก และผลผลิตต่อไร่ 392 กิโลกรัม เพิ่มขึ้นจากปี 2557/58 ร้อยละ 3.45 ร้อยละ 8.05 และร้อยละ 4.45 ตามลำดับ (ตารางที่ 30)

ตารางที่ 30 พื้นที่เก็บเกี่ยว ผลผลิต และผลผลิตต่อไร่ ข้าวของกัมพูชา ปี 2553/54 – 2558/59

ปีการผลิต	พื้นที่เก็บเกี่ยว (ล้านไร่)	ผลผลิต		ผลผลิตต่อไร่ (กิโลกรัม)
		(ล้านตันข้าวเปลือก)	(ล้านตันข้าวสาร)	
2553/54	17.29	6.67	4.27	386
2554/55	18.63	7.30	4.67	392
2555/56	18.56	7.38	4.73	398
2556/57	18.91	7.34	4.70	388
2557/58	18.13	6.80	4.35	375
อัตราการเพิ่ม (ร้อยละ)	1.09	0.45	0.45	-0.64
2558/59	18.75	7.34	4.70	392
ผลต่าง (ร้อยละ)	3.45	8.05	8.05	4.45

ที่มา: U.S. Department of Agriculture (2016)

2) การตลาด

2.1) ความต้องการใช้ข้าวภายในประเทศ

ข้าวเป็นอาหารหลักที่สำคัญของชาวกัมพูชา โดยร้อยละ 61 ของพลังงานที่ชาวกัมพูชาได้รับจากการบริโภคข้าว (FAOSTAT, 2016) ทั้งนี้ ปี 2556 กัมพูชามีความต้องการใช้ข้าวรวม 6.09 ล้านตันข้าวสาร แบ่งเป็นการบริโภคข้าวเพื่อเป็นอาหาร (Food Use) 2.41 ล้านตันข้าวสาร คิดเป็นอัตราการบริโภคข้าวต่อหัวของประชากรกัมพูชาเฉลี่ย 159 กิโลกรัมต่อคนต่อปี นอกจากนี้ข้าวยังใช้ถูกใช้เป็นเมล็ดพันธุ์ 0.21 ล้านตันข้าวสาร อาหารสัตว์ปริมาณ 0.19 ล้านตันข้าวสาร กิจกรรมอื่น 2.35 ล้านตันข้าวสาร และที่เหลืออีก 0.94 ล้านตันข้าวสาร เป็นการสูญเสีย (ตารางที่ 31)

ตารางที่ 31 การใช้ข้าวภายในประเทศของกัมพูชา จำแนกตามประเภทการใช้ข้าว ปี 2546 และ 2556

รายการ	2546	2556	อัตราการเพิ่ม (ร้อยละ)
การใช้ข้าวภายในประเทศ (ตันข้าวสาร)	2,475,000	6,087,000	145.94
อาหารมนุษย์ (Food)	2,018,000	2,408,000	19.33
เมล็ดพันธุ์ (Seed)	79,000	207,000	162.03
อาหารสัตว์ (Feed)	63,000	188,000	198.41
แปรรูป (Processing)	-	-	-
อื่นๆ (Other uses)	-	2,345,000	-
การสูญเสีย (Losses)	315,000	939,000	198.10
อัตราการบริโภคข้าวต่อคนต่อปี (กก.)	156	159	1.97

ที่มา: Food and Agriculture Organization of the United Nations (2016)

2.2) การค้าระหว่างประเทศ

กัมพูชาเป็นประเทศผู้ส่งออกข้าวสุทธิ เนื่องจากผลผลิตภายในประเทศมากกว่าความต้องการใช้ข้าวในประเทศ โดยในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา (ปี 2554– 2558) ปริมาณและมูลค่าการส่งออกข้าวของกัมพูชาเพิ่มขึ้นจาก 174,520 ตันข้าวสาร มูลค่า 106.37 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ในปี 2554 เป็น 465,799 ตันข้าวสาร มูลค่า 284.91 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ในปี 2558 หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 28.8 และร้อยละ 28.1 ต่อปี ตามลำดับ (ตารางที่ 32)

ตารางที่ 32 มูลค่าและปริมาณการส่งออกและนำเข้าข้าวของกัมพูชา ปี 2554 - 2558

มูลค่า: พันดอลลาร์สหรัฐฯ, ปริมาณ: ตันข้าวสาร

รายการ		2554	2555	2556	2557	2558	อัตราการเพิ่ม (ร้อยละ)
การส่งออก	มูลค่า	106,368	139,359	251,369	231,485	284,905	28.1
	ปริมาณ	174,520	196,618	352,147	347,267	465,799	28.8
การนำเข้า	มูลค่า	3,699	15,857	6,027	8,167	10,995	16.4
	ปริมาณ	9,274	116,291	41,254	24,757	67,591	27.4
การค้าสุทธิ (ส่งออก-นำเข้า)	มูลค่า	102,669	123,502	245,342	223,318	273,910	29.1
	ปริมาณ	165,246	80,327	310,893	322,510	398,208	37.0

ที่มา: International Trade Centre (2016)

ในปี 2558 กัมพูชาส่งออกข้าวส่วนใหญ่ไปยังประเทศในทวีปยุโรป คิดเป็นร้อยละ 65.7 ของมูลค่าการส่งออกข้าวทั้งหมดของประเทศ รองลงมาได้แก่ประเทศในทวีปเอเชีย ร้อยละ 31.3 โดยเป็นประเทศในอาเซียน ร้อยละ 15.5 สำหรับประเทศคู่ค้าในอาเซียน กัมพูชาส่งออกข้าวไปมาเลเซียมากที่สุด ร้อยละ 13 รองลงมาได้แก่ สิงคโปร์ ร้อยละ 1.7 และบรูไน ร้อยละ 0.6 สำหรับคู่ค้านอกอาเซียนที่สำคัญ ได้แก่ ฝรั่งเศส ร้อยละ 17.9 จีน ร้อยละ 14.6 โปแลนด์ ร้อยละ 13.5 (ตารางที่ 33)

ตารางที่ 33 มูลค่าและปริมาณการส่งออกข้าวของกัมพูชา จำแนกตามประเทศคู่ค้า ปี 2554 - 2558

ภูมิภาค/ประเทศ	2554	2555	2556	2557	2558	อัตราการเพิ่ม (ร้อยละ)	สัดส่วน ปี 2558
มูลค่า (พันดอลลาร์สหรัฐฯ)							
รวมทั้งหมด	106,368	139,359	251,369	231,485	284,905	28.1	100.0
เอเชีย	14,542	31,921	75,911	72,462	89,043	56.0	31.3
อาเซียน	13,480	24,811	48,003	40,624	44,069	33.1	15.5
เอเชียอื่น	1,062	7,110	27,908	31,838	44,974	145.7	15.8
ตะวันออกกลาง	-	25	1,042	1,229	959	74.2	0.3
ยุโรป	87,502	92,739	151,332	147,948	187,278	22.0	65.7
แอฟริกา	1,587	12,142	20,735	6,038	3,501	9.2	1.2
อเมริกา	1,735	1,234	1,455	2,700	2,069	12.0	0.7
โอเชียเนีย	1,002	1,295	887	1,110	2,056	13.7	0.7
มาเลเซีย	12,285	21,708	45,027	35,068	37,086	30.9	13.0
สิงคโปร์	499	3,063	2,974	2,488	4,856	54.4	1.7
บรูไน	-	-	2	3,068	1,806	282.5	0.6
อินโดนีเซีย	-	-	-	-	321	104.6	0.1
ฟิลิปปินส์	-	40	-	-	-	ไม่นิยาม	-
ฝรั่งเศส	29,034	35,450	41,573	47,202	51,135	15.2	17.9
จีน	170	5,821	24,800	30,600	41,698	254.8	14.6
โปแลนด์	14,347	15,913	26,556	21,115	23,477	13.5	8.2
ประเทศอื่น	50,033	57,361	110,430	91,946	124,527	25.8	43.7
ปริมาณ (ตันข้าวสาร)							
รวมทั้งหมด	174,520	196,618	352,147	347,267	465,799	28.8	100.0
เอเชีย	18,330	36,865	85,816	93,317	126,276	61.4	27.1
อาเซียน	16,655	28,407	54,248	49,020	57,932	35.5	12.4
เอเชียอื่น	1,675	8,458	31,568	44,297	68,344	147.8	14.7
ตะวันออกกลาง	-	24	1,573	1,894	1,516	88.0	0.3
ยุโรป	150,845	141,942	235,634	241,261	329,210	23.3	70.7
แอฟริกา	2,008	14,764	26,476	6,618	3,741	4.5	0.8
อเมริกา	2,176	1,450	1,666	2,723	2,310	7.8	0.5
โอเชียเนีย	1,161	1,572	978	1,455	2,747	17.9	0.6
มาเลเซีย	14,062	24,719	50,814	42,806	48,687	35.4	10.5
สิงคโปร์	567	3,592	3,431	3,211	6,145	59.3	1.3
บรูไน	-	-	3	3,003	2,100	283.0	0.5
อินโดนีเซีย	-	-	-	-	1,000	142.6	0.2
ฟิลิปปินส์	-	96	-	-	-	ไม่นิยาม	-

ที่มา: International Trade Center (2016)

ตารางที่ 33 มูลค่าและปริมาณการส่งออกข้าวของกัมพูชา จำแนกตามประเทศคู่ค้า ปี 2554 - 2558 (ต่อ)

ภูมิภาค/ประเทศ	2554	2555	2556	2557	2558	อัตราการเพิ่ม (ร้อยละ)	สัดส่วน ปี 2558
ฝรั่งเศส	39,555	46,837	56,193	63,179	71,851	16.1	15.4
จีน	156	6,819	28,001	42,710	64,103	300.3	13.8
โปแลนด์	31,407	32,942	53,056	45,844	53,521	15.0	11.5
ประเทศอื่น	88,773	81,612	160,645	146,515	218,393	26.9	46.9

ที่มา: International Trade Center (2016)

3) นโยบายด้านข้าวที่สำคัญ

เพื่อผลักดันให้กัมพูชาเป็น 1 ในผู้ส่งออกข้าวคุณภาพดีสู่ตลาดโลก (นอกจากไทยและเวียดนาม) รัฐบาลกัมพูชาได้ตั้งเป้าหมายให้กัมพูชาผลิตข้าวเปลือกคงเหลือเพื่อส่งออกให้ได้มากกว่า 4 ล้านตัน รวมทั้งส่งออกข้าวสารสู่ตลาดโลกได้อย่างน้อย 1 ล้านตัน ใน พ.ศ. 2558 ซึ่งการที่กัมพูชาจะบรรลุตามเป้าหมายที่ตั้งไว้นั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่กัมพูชาจะต้องมีโรงสีจำนวนมากพอที่จะรองรับปริมาณข้าวเปลือกที่มีมากขึ้นเรื่อยๆ โดยกรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศกัมพูชาระบุว่า ใน พ.ศ. 2553 กัมพูชามีโรงสีข้าวทั่วประเทศรวม 350 โรง ซึ่งไม่เพียงพอต่อความต้องการของตลาดทั้งภายในและภายนอกประเทศ ทำให้รัฐบาลกัมพูชาต้องดึงดูดนักลงทุนต่างประเทศให้เข้ามาลงทุนในโรงสีข้าวในกัมพูชา โดยกัมพูชามีโรงสีขนาดใหญ่ได้มาตรฐานโลกเป็นแห่งแรกเมื่อ พ.ศ. 2554 ซึ่งเป็นของนักลงทุนจากจีน และแห่งที่ 2 เป็นของนักลงทุนจากฝรั่งเศส ทำให้กระบวนการส่งออกข้าวครบวงจรสามารถส่งออกข้าวได้มากขึ้น ลดการพึ่งพาการส่งออกผ่านบริษัทนายหน้าจากประเทศเพื่อนบ้าน ประกอบกับรัฐบาลกัมพูชาได้เซ็นสัญญาเงินกู้ดอกเบี้ยต่ำจากจีนและคูเวต เพื่อสร้างอ่างเก็บน้ำ สร้างระบบชลประทาน ขยายพื้นที่นา จัดหาปุ๋ย และสารกำจัดศัตรูพืชให้เกษตรกรทั่วประเทศสามารถทำนาได้ปีละ 2-3 ครั้ง เพื่อให้สามารถส่งออกข้าวได้ตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ เพื่อมุ่งสู่การเป็นผู้ส่งออกข้าวรายสำคัญของโลก โดยจะเน้นการส่งเสริมการปลูกข้าวอินทรีย์ (Organic Rice) เพื่อจำหน่ายสู่ตลาดบน (Niche Market) และมุ่งสู่การแข่งขันในตลาดโลกให้ได้เพื่อสร้างความกินดีอยู่ดีของประชาชน

เมื่อย้อนกลับไปก่อน พ.ศ.2536 การส่งออกข้าวของกัมพูชาส่วนใหญ่จะเป็นระบบการค้าชายแดน โดยมีการค้าข้าวทั้งกับไทยและเวียดนาม แม้ว่ารัฐบาลกัมพูชากำหนดให้มีระบบการค้าข้าวเสรีตั้งแต่ปี พ.ศ.2536 แต่ก็ไม่ได้รับการตอบรับจากประเทศคู่ค้าเท่าที่ควร เนื่องจากความไม่สงบภายในประเทศและระบบโครงสร้างพื้นฐานซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการกระจายผลผลิตข้าวยังไม่ได้รับการพัฒนาเท่าที่ควร รวมไปถึงการพัฒนาปรับปรุงประสิทธิภาพของการผลิตและการค้าข้าวของกัมพูชายังคงล้าหลัง อย่างไรก็ตาม รัฐบาลกัมพูชาได้เล็งเห็นถึงความสำคัญในการพัฒนาปรับปรุงประสิทธิภาพของการผลิตและการค้าข้าวในกัมพูชา โดยได้กำหนดเป้าหมายในการพัฒนาการผลิตและการตลาดข้าว ด้วยการรักษาเสถียรภาพทางการผลิต การกำหนดราคาซื้อขายข้าวที่เหมาะสม การปรับปรุงประสิทธิภาพการผลิต การควบคุมคุณภาพภายหลังการเก็บเกี่ยวข้าว และการพัฒนาระบบการค้าข้าวตามแนวชายแดน

การพัฒนาการค้าและเศรษฐกิจของกัมพูชาเติบโตค่อนข้างช้า โดยเฉพาะในช่วง พ.ศ. 2540-2541 กัมพูชาต้องเผชิญกับวิกฤติเศรษฐกิจในภูมิภาคเอเชียและความขัดแย้งทางการเมืองภายในประเทศ ส่งผลให้นักลงทุนต่างประเทศถอนตัวออกจากประเทศกัมพูชา ทำให้การฟื้นฟูบูรณะและการพัฒนาประเทศเป็นไปอย่างล่าช้า หลังจาก พ.ศ. 2542 สถานการณ์การเมืองและปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองภายในกัมพูชาเริ่มดีขึ้น รัฐบาลกัมพูชาจึงได้กลับมาให้ความสำคัญกับการค้าและเศรษฐกิจอีกครั้ง โดยเฉพาะการส่งเสริมอุตสาหกรรมข้าวซึ่งเป็นสินค้าเกษตรหลักของกัมพูชา โดยรัฐบาลกัมพูชาได้เน้นการพัฒนาระบบชลประทานเพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพการผลิตในพื้นที่เกษตรที่สำคัญของประเทศ โดยได้รับเงินช่วยเหลือจากโครงการอาหารเพื่อความมั่นคงจากรัฐบาลอิตาลีผ่านทางองค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ นอกจากนี้ ยังมีการลงทุนพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐานโดยเฉพาะถนน ทั้งเพื่อพัฒนาระบบการขนส่งข้าวให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ต่อมาใน พ.ศ. 2553 รัฐบาลกัมพูชาได้กำหนดนโยบายส่งเสริมการปลูกและส่งออกข้าว ภายใต้คำขวัญ “Rice-White Gold” มีเป้าหมายเพื่อขยายการผลิตและส่งออกข้าว และด้วยผลจากการใช้มาตรการตามความคิดริเริ่ม “Everything but Arms” ของ EU ทำให้การส่งออกข้าวขจัดสีของกัมพูชาไปยัง EU ได้รับการยกเว้นภาษีนำเข้าและไม่มีการจำกัดโควตา นอกจากนี้ ยังมีการยกเลิกข้อกำหนดการขอใบอนุญาตของผู้ส่งออกข้าว และการเพิ่มเงินทุนของธนาคารเพื่อการพัฒนาชนบทของกัมพูชาเป็น 2 เท่า ส่งผลให้การส่งออกข้าวของกัมพูชามีแนวโน้มเพิ่มขึ้นด้วย รัฐบาลกัมพูชาจึงได้ตั้งเป้าหมายที่จะขยายการผลิตและส่งออกเพื่อเป็นประเทศผู้ส่งออกข้าวรายสำคัญของโลกรองจากไทยและเวียดนาม ดังนั้นเพื่อให้บรรลุเป้าหมายรัฐบาลกัมพูชาได้จัดทำมาตรการส่งเสริมการผลิตและส่งออกข้าวโดยแบ่งออกเป็น 4 มาตรการหลัก ได้แก่ มาตรการด้านการปลูก มาตรการด้านการเก็บรวบรวมและกระบวนการผลิต มาตรการด้านโลจิสติกส์ และมาตรการทางการตลาด โดยมีรายละเอียดดังนี้

3.1) มาตรการด้านการปลูก

1) มาตรการเร่งด่วน

(1) เพิ่มผลิตผลโดยการใช้เมล็ดพันธุ์ที่ให้ผลผลิตสูงและการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ โดยรัฐบาลจะอำนวยความสะดวกในกระบวนการการนำเข้า สิทธิพิเศษด้านภาษีนำเข้า การตั้งศูนย์ค้นคว้าทดลองและเพาะพันธุ์เมล็ดพันธุ์ข้าว

(2) การเพิ่มและขยายระบบชลประทาน เพื่อให้สามารถใช้ประโยชน์จากแหล่งน้ำที่มีอยู่อย่างสูงสุด

(3) การสร้างและซ่อมบำรุงถนนในชนบท เพื่อให้สามารถเข้าถึงแหล่งผลิตข้าว

(4) ส่งเสริมการปล่อยเครดิตเงินกู้เพื่อการเกษตร โดยสนับสนุนให้ธนาคารพาณิชย์และสถาบันการเงินอื่นๆ จัดหาเงินกู้ให้แก่เกษตรกร

2) มาตรการระยะกลางและระยะยาว

(1) แผนการเพิ่มผลิตผลด้วยการพัฒนาแหล่งน้ำในระยะยาวอย่างเป็นรูปธรรมให้มีความสำคัญเกี่ยวกับการชลประทานและระบบการจัดการน้ำก่อนการลงทุนด้านอื่น และเพิ่มการลงทุนเพื่อ

ฟื้นฟูสถานีและศูนย์พัฒนาการเกษตร การค้นคว้าและพัฒนาไร่เนาการเกษตร รวมไปถึงการถ่ายทอดเทคโนโลยี เพื่อส่งเสริมการผลิตทางการเกษตรอีกด้วย

(2) การกำหนดนโยบายแห่งชาติเพื่อพัฒนาไฟฟ้าในชนบท โดยทำโครงการสายส่งไฟฟ้าเข้าสู่ชนบทเพื่อสูบน้ำใช้ในระบบการเพาะปลูก

(3) การส่งเสริมและจัดตั้งองค์กรเกษตรกร เพื่อสร้างความเข้มแข็งและอำนาจการต่อรองของเกษตรกร

(4) การส่งเสริมและกระตุ้นนโยบายเกี่ยวกับการใช้ที่ดินเพื่อการเกษตร เช่น การให้กรรมสิทธิ์ในที่ดินเพื่อปลูกข้าวและการใช้ที่ดินดังกล่าวในการค้ำประกันเงินกู้ และการร่างกฎหมายที่ดินเพื่อใช้ในการเกษตร ซึ่งเป็นการอำนวยความสะดวกให้สามารถใช้ที่ดินเพื่อการเกษตรให้เกิดประโยชน์สูงสุด

3.2) มาตรการด้านการเก็บรวบรวมและกระบวนการผลิต

1) มาตรการเร่งด่วน

(1) สนับสนุนให้ภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการสีข้าวเปลือกและส่งออก

(2) สนับสนุนด้านการเงิน โดยรัฐบาลค้ำประกันเงินกู้เพื่อให้ผู้ประกอบการโรงสีและผู้ส่งออกเข้าถึงแหล่งเงินกู้ได้ง่ายขึ้น

(3) ส่งเสริมและเพิ่มประสิทธิภาพสมาคมโรงสีข้าว ซึ่งรัฐบาลจะส่งเสริมเป็นพิเศษ เช่นเดียวกับที่เคยส่งเสริมสมาคมผู้ผลิตเสื้อผ้าสำเร็จรูป เพื่อให้มีบทบาทสำคัญในตลาด ปกป้องผลประโยชน์ของชาวนา และพัฒนากระบวนการแปรรูปข้าวเปลือกเพื่อเพิ่มมูลค่าการส่งออก

2) มาตรการระยะกลางและระยะยาว

(1) สร้างเครื่องมือและกลไกทางการเงินใหม่ เพื่อลดความเสี่ยงของธนาคารพาณิชย์ในการปล่อยกู้ เช่น การสร้างศูนย์กลางข้อมูลด้านเครดิตเพื่ออำนวยความสะดวก

(2) การจัดตั้งและสร้างความเข้มแข็งให้แก่องค์กรชาวนา เพื่อส่งเสริมกิจกรรมต่างๆ เช่น การทำการเกษตรแบบมีสัญญา การปล่อยเงินกู้แก่สมาชิก และการจัดหาเมล็ดพันธุ์คุณภาพสูงและปุ๋ยเพื่อส่งเสริมการเพาะปลูก

(3) พิจารณาจัดตั้งธนาคารพัฒนาการเกษตร เพื่อส่งเสริมการผลิตและแปรรูปการเกษตร

(4) ลดต้นทุนไฟฟ้าให้ครอบคลุมพื้นที่ในชนบท

3.3) มาตรการด้านโลจิสติกส์

1) มาตรการเร่งด่วน

(1) เพิ่มการอำนวยความสะดวกทางการค้า ลดต้นทุนนอกระบบ และขจัดจุดตรวจสอบกฎหมาย โดยกำหนดกฎระเบียบที่ชัดเจนและโปร่งใสเพื่อพัฒนากระบวนการส่งออกให้รวดเร็วขึ้น ทั้งด้านการตรวจสอบ เอกสาร ค่าธรรมเนียม และการให้สิทธิพิเศษต่อผู้ส่งออกข้าวเช่นเดียวกับที่ให้แก่ภาคอุตสาหกรรมการผลิตเสื้อผ้าสำเร็จรูป

(2) การจัดตั้งศูนย์บริการ ณ จุดเดียว สำหรับการดำเนินกระบวนการส่งออก และการออกใบรับรองมาตรฐานสุขอนามัยและสุขอนามัยพืช (SPS) การรวมควัน การตรวจคุณภาพ การชั่งน้ำหนัก และการทำพิธีการขาออก

(3) การสร้างมาตรฐานและคุณภาพให้เป็นที่ยอมรับของนานาชาติ (โดยใช้ใบรับรองอิสระที่เป็นที่รู้จักและการนำเทคนิคที่มาตรฐานเป็นที่ยอมรับมาใช้)

(4) การสร้างโกดังสินค้าที่ทำเรือพนมเปญ เพื่ออำนวยความสะดวกด้านการขนส่ง และการกระจายสินค้า รวมทั้งสนับสนุนให้ใช้ทำเรือพนมเปญเป็นจุดส่งออก

2) มาตรการระยะกลางและระยะยาว

(1) กำหนดกลยุทธ์และกรอบกฎหมายในการออกใบรับรองสุขอนามัยพืชและสัตว์

(2) ลงทุนในสาธารณูปโภคที่จำเป็นเพื่อลดต้นทุนการส่งออก เช่น การฟื้นฟูระบบรถไฟ

(3) อำนวยความสะดวกด้านการเงิน เพื่อการพัฒนากระบวนระบบสาธารณูปโภคและการคมนาคมขนส่ง โดยพิจารณาจัดตั้งธนาคารพัฒนากัมพูชา (Cambodia Development Bank) เพื่อสนับสนุนการพัฒนากระบวนระบบสาธารณูปโภค และการขนส่งที่จำเป็นต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจกัมพูชา

3.4) มาตรการทางการตลาด

1) มาตรการเร่งด่วน

(1) สำรวจโอกาสการส่งออกในตลาดภูมิภาคและตลาดโลก ศึกษาความเป็นไปได้ของข้าวกัมพูชาในตลาดโลกและเผยแพร่ข้อมูลให้แก่ผู้เกี่ยวข้อง พร้อมนำคณะผู้แทนการค้าที่เกี่ยวข้องไปเจรจาการค้ากับฟิลิปปินส์

(2) จัดตั้งศูนย์ความรู้เกี่ยวกับตลาดข้าวเพื่อจัดหาข้อมูลและวิเคราะห์ภาวะตลาดข้าว

(3) พัฒนาข้อมูลและแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างผู้เกี่ยวข้องในตลาดภายในประเทศเกี่ยวกับการปลูก กระบวนการผลิต การส่งออก และการค้า

2) มาตรการระยะกลางและระยะยาว

(1) จัดทำแผนกลยุทธ์ เพื่อกำหนดจุดยืนของประเทศในการแข่งขันในตลาดภูมิภาคและตลาดโลก

(2) เผยแพร่ข้อมูลให้แก่ผู้ผลิตและผู้ส่งออกข้าว เกี่ยวกับแผนยุทธศาสตร์ข้าวของประเทศเพื่อนำไปสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้

(3) ผลักดันการจัดตั้งสมาคมประเทศผู้ส่งออกข้าว (Association of Rice Exporting Countries) เพื่อทำหน้าที่ส่งเสริมกิจการค้า แลกเปลี่ยนความรู้ ข่าวสารข้อมูลระหว่างสมาชิก ให้ความร่วมมือและสนับสนุนนโยบายเกี่ยวกับการค้าข้าว ส่งเสริมการแข่งขันทางการค้าข้าว รวมไปถึงการส่งเสริมและจัดระเบียบธุรกิจการเกษตรและอาหาร ตลอดจนระบบโลจิสติกส์ และธุรกิจอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

4) ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสามารถในการแข่งขัน

แม้ว่ากัมพูชาจะมีความก้าวหน้าทางด้านปริมาณของการส่งออกข้าว แต่ก็ยังคงมีช่องว่างในการพัฒนาผลผลิต และความน่าเชื่อถือทางด้านซัพพลาย กัมพูชาเป็นประเทศที่มีผลผลิตเฉลี่ยต่ำที่สุดเมื่อเทียบกับประเทศคู่แข่ง ข้อจำกัดด้านการแข่งขันที่สำคัญของประเทศ ได้แก่ ขาวนาที่ขาดความรู้ ห่วงโซ่อุปทานของวัตถุดิบที่ยังไม่มีการพัฒนา การชลประทานที่ไม่เพียงพอ ค่าไฟฟ้าและค่าขนส่งที่มีราคาแพง และเทคโนโลยีที่ล้าหลัง จากข้อจำกัดทางด้านสาธารณูปโภคต่างๆ ส่งผลให้ต้นทุนของผู้ผลิตสูงขึ้น คุณภาพข้าวลดลง และความน่าเชื่อถือต่อตลาดส่งออกลดลง ซึ่งส่งผลเสียต่อความสามารถในการผลิตของประเทศ

4.1) ต้นทุนการผลิตที่ต่ำ

ต้นทุนการผลิตข้าวเปลือกของกัมพูชาอยู่ที่ประมาณตันละ 89 ดอลลาร์สหรัฐฯ ในปี 2010 ซึ่งเป็นต้นทุนที่ต่ำเมื่อเทียบกับมาตรฐานสากล ต้นทุนที่สูงที่สุดในการปลูกข้าวคือ ค่าปุ๋ย ซึ่งขาวนาต้องเผชิญหน้ากับราคาวัตถุดิบในการผลิตปุ๋ยและสารเคมีที่มีราคาสูง เนื่องจากวัตถุดิบส่วนใหญ่ต้องนำเข้าจากต่างประเทศ และขั้นตอนการนำเข้าวัตถุดิบยังพัฒนาไม่เต็มที่เท่าที่ควร ส่วนต้นทุนค่าแรงงานถือเป็นต้นทุนที่ขาวนาต้องใช้จ่ายมากเป็นอันดับที่สอง ระดับการจ้างแรงงานของกัมพูชาจะสูงกว่าการใช้เครื่องมือเครื่องจักร การดำนาและการเกี่ยวข้าวต้องใช้แรงงานจำนวนมาก ต้นทุนกายภาพซึ่งรวมถึงการใช้เครื่องมือในการผลิตคิดเป็นร้อยละ 19 ของต้นทุนทั้งหมด ส่วนต้นทุนด้านเมล็ดพันธุ์เป็นต้นทุนที่ต่ำที่สุด ผลสำรวจจากขาวนาของประเทศส่วนใหญ่จะปลูกข้าวสายพันธุ์เดิมๆ เนื่องจากมีการเก็บไว้ส่วนหนึ่ง เพื่อใช้ในการเพาะปลูกรอบถัดไป

4.2) ปัญหาระบบชลประทาน สาธารณูปโภค และการขนส่ง

อุตสาหกรรมข้าวของกัมพูชา มีข้อเสียเปรียบเมื่อเทียบกับประเทศคู่แข่ง เนื่องจากสงครามที่ใช้ระยะเวลายาวนานได้ทำลายระบบการชลประทาน คลังสินค้า แหล่งพลังงาน และระบบการขนส่งของประเทศ แม้จะมีข้อได้เปรียบทางด้านผลผลิตต่อพื้นที่ในเขตชลประทาน แต่มีเพียงน้อยกว่า 1 ส่วนของพื้นที่เพาะปลูกทั้งหมดของประเทศเข้าถึงชลประทาน และระบบชลประทานที่มีอยู่ก็ไม่สามารถแก้ไขให้ดีขึ้นได้ คลังเก็บผลผลิตมีไม่เพียงพอให้กับผลผลิตข้าวจำนวนมากของประเทศ ประมาณร้อยละ 11 ของผลผลิตสูญหายระหว่างการจัดเก็บ ขณะที่ประมาณร้อยละ 17-52 สูญหายระหว่างการเก็บเกี่ยวไปยังที่จัดเก็บ จากเหตุดังกล่าวทำให้โรงสีของกัมพูชาไม่มีความน่าเชื่อถือ นอกจากนั้นปัญหาสาธารณูปโภคภาคอื่น เช่น ไฟฟ้าที่ไม่เพียงพอ ระบบขนส่งทางถนนและทางน้ำที่ไม่เอื้ออำนวย ส่งผลให้ผู้ผลิตข้าวมีต้นทุนสูง และยังไม่ได้รับความน่าเชื่อถือทางการส่งออก กัมพูชาเป็นประเทศที่มีการบริโภคไฟฟ้าต่อหัวต่ำที่สุดในเอเชีย เพียง 1 ใน 3 ของประชากรเท่านั้นที่เข้าถึงไฟฟ้า เนื่องจากปริมาณถนนในประเทศมีน้อยเมื่อเทียบกับประเทศเพื่อนบ้านในภูมิภาค รวมถึงการมีท่าเรือเพียงสามแห่งในประเทศที่มีการเชื่อมต่อกับทางถนน ได้แก่ ท่าเรือสีหนุวิลล์ ท่าเรือพนมเปญ และท่าเรือเกาะกง โดยท่าเรือสีหนุวิลล์เป็นท่าเรือน้ำลึกเพียงแห่งเดียวของประเทศ และระบบการขนส่งตู้คอนเทนเนอร์ของประเทศยังไม่สะดวกเท่าที่ควร ส่งผลให้ต้นทุนค่าขนส่งสูง และความน่าเชื่อถือด้านซัพพลายมีน้อย คลังสินค้าและระบบโลจิสติกส์ที่ไม่เพียงพอทำให้การส่งออกข้าวของประเทศติดขัด ในปี 2014 ผู้ส่งออกของกัมพูชาต้องเจอปัญหาทางด้านเทคนิค เมื่อได้รับประมูลข้าวจำนวน 200,000 ตันจากฟิลิปปินส์ ข้าวจำนวนมากนี้ต้องส่งไปยังท่าเรือทั้ง 14 แห่งของฟิลิปปินส์ ทำให้ผู้ส่งออกได้แสดงความกังวลเกี่ยวกับผลผลิตที่ไม่เพียงพอ

และการจัดการโลจิสติกส์ที่จะทำให้ผู้ยื่นประมูลพอใจได้ และด้วยเหตุผลคลังสินค้าของประเทศมีน้อย ทำให้กัมพูชาไม่สามารถส่งข้าวเป็นจำนวนมากได้

4.3) โรงสีที่ขาดประสิทธิภาพทำให้คุณภาพและความน่าเชื่อถือลดลง

โรงสีของประเทศยังขาดประสิทธิภาพการผลิต มีเครื่องมือที่ล้าหลัง ทำให้ต้องมีการส่งออกข้าวเปลือกไปยังเพื่อนบ้านเพื่อทำการสี ข้อจำกัดในส่วนของโรงสียังมีคุณภาพวัตถุดิบที่ไม่ดี ราคาแพง รวมถึงการสูญเสียในขั้นตอนการสี ปัญหาด้านคุณภาพข้าวที่ได้รับจากชาวนาและมีการปนกันของข้าวในรถบรรทุกคันเดียวกันโดยไม่มีแยกชนิดข้าวให้ชัดเจน ต้นทุนการสีข้าวที่สูงมากจากต้นทุนค่าไฟที่สูง และมีข้าวหักจากการสีเป็นจำนวนมาก

4.4) ความพยายามที่จะพัฒนาคุณภาพและความน่าเชื่อถือ

รัฐบาลกัมพูชาพยายามที่จะพัฒนาด้านข้าวอย่างมาก ตั้งแต่ปี 2553 รัฐบาลออสเตรเลียและรัฐบาลกัมพูชา ได้ทำงานร่วมกันผ่านโครงการห่วงโซ่คุณค่าทางด้านเกษตรกรรมของกัมพูชา เพื่อพัฒนาตลาดวัตถุดิบ (เมล็ดพันธุ์ ปุ๋ย ยาฆ่าแมลง และยาฆ่าหญ้า) ให้กับเกษตรกร ในปี 2555-2556 สถาบันวิจัยและพัฒนาการเกษตรของกัมพูชาได้เริ่มส่งเสริมและแจกจ่าย 10 สายพันธุ์ข้าวที่ได้รับการพัฒนา แม้ว่าความต้องการในเมล็ดพันธุ์ดังกล่าวมีเพียงร้อยละ 20-25 เท่านั้น แต่ถือเป็นก้าวแห่งการพัฒนาความน่าเชื่อถือด้านปริมาณและคุณภาพของข้าว

ในด้านตลาดส่งออก กัมพูชาได้พัฒนาคุณภาพข้าวและสร้างความรู้จักในตราสินค้าให้มากขึ้น โดยในปี 2555 ข้าวหอมของกัมพูชาได้รับรางวัลดีเด่นระดับโลกที่วัดจากเนื้อสัมผัส รูปร่าง รสชาติ และกลิ่นของข้าว ทำให้ต่างชาติให้ความสนใจเข้ามาลงทุนด้านโรงสี ส่งผลให้ข้าวกัมพูชามีการพัฒนาทั้งทางด้านคุณภาพและความน่าเชื่อถือ ทั้งนี้ ในปี 2557 นักลงทุนของไทยและกัมพูชาได้ทำสัญญาลงทุนทำโรงสีข้าวในจังหวัดกำปงสะปรีอ เป็นเงินถึง 50 ล้านดอลลาร์สหรัฐ

4.5) สิทธิพิเศษทางด้านภาษีส่งผลดีต่อการส่งออก

กัมพูชาได้รับสิทธิพิเศษจาก EU ภายใต้ข้อตกลง Everything But Arms (EBA) โดยไม่มีภาษีนำเข้า ซึ่งจะส่งผลต่อความสามารถในการส่งออกข้าวของประเทศ ให้กัมพูชาสามารถขยายตลาดข้าวได้เพิ่มขึ้น

4.1.3 สถานการณ์สินค้าข้าวของอินโดนีเซีย

1) การผลิต

1.1) แหล่งปลูกข้าวที่สำคัญ

อินโดนีเซียสามารถปลูกข้าวได้ทุกจังหวัด พื้นที่ปลูกข้าวส่วนใหญ่จะกระจายอยู่ตาม เกาะชวา เกาะสุมาตรา และเกาะซูลาเวซี อินโดนีเซียมีลักษณะเป็นหมู่เกาะสามารถแบ่งได้เป็น 7 หมู่เกาะหลัก ดังนี้ (ตาราง 34)

(1) เกาะชวา มีพื้นที่เก็บเกี่ยว 40.18 ล้านไร่ คิดเป็นร้อยละ 45.5 ของพื้นที่เก็บเกี่ยวทั้งประเทศ ผลผลิตข้าวเปลือก 38.97 ล้านตันข้าวเปลือก คิดเป็นร้อยละ 51.7 ของผลผลิตทั้งประเทศ ผลผลิตต่อไร่เฉลี่ย 970 กิโลกรัม จังหวัดปลูกข้าวที่สำคัญ เช่น ชวาตะวันออก ชวาตะวันตก และชวากลาง

(2) เกาะสุมาตรา มีพื้นที่เก็บเกี่ยว 23.13 ล้านไร่ คิดเป็นร้อยละ 26.2 ของพื้นที่เก็บเกี่ยวทั้งประเทศ ผลผลิตข้าวเปลือก 18.36 ล้านตันข้าวเปลือก คิดเป็นร้อยละ 24.3 ของผลผลิตทั้งประเทศ ผลผลิตต่อไร่เฉลี่ย 794 กิโลกรัม จังหวัดปลูกข้าวที่สำคัญ เช่น สุมาตราใต้ สุมาตราใต้ และลัมปุง

(3) เกาะซูลาเวซี มีพื้นที่เก็บเกี่ยว 10.53 ล้านไร่ คิดเป็นร้อยละ 11.9 ของพื้นที่เก็บเกี่ยวทั้งประเทศ ผลผลิตข้าวเปลือก 8.62 ล้านตันข้าวเปลือก คิดเป็นร้อยละ 11.4 ของผลผลิตทั้งประเทศ ผลผลิตต่อไร่เฉลี่ย 819 กิโลกรัม จังหวัดปลูกข้าวที่สำคัญ เช่น ซูลาเวซีใต้ ซูลาเวซีกลาง และซูลาเวซีเหนือ

(4) เกาะบอร์เนียวหรือเกาะกาลิมันตัน มีพื้นที่เก็บเกี่ยว 8.38 ล้านไร่ คิดเป็นร้อยละ 9.5 ของพื้นที่เก็บเกี่ยวทั้งประเทศ ผลผลิตข้าวเปลือก 4.83 ล้านตันข้าวเปลือก คิดเป็นร้อยละ 6.4 ของผลผลิตทั้งประเทศ ผลผลิตต่อไร่เฉลี่ย 577 กิโลกรัม ต่ำที่สุดของประเทศ จังหวัดปลูกข้าวที่สำคัญ เช่น กาลิมันตันใต้ กาลิมันตันตะวันตก กาลิมันตันกลาง

(5) หมู่เกาะซุนดาน้อย มีพื้นที่เก็บเกี่ยว 5.44 ล้านไร่ คิดเป็นร้อยละ 6.2 ของพื้นที่เก็บเกี่ยวทั้งประเทศ ผลผลิตข้าวเปลือก 4.22 ล้านตันข้าวเปลือก คิดเป็นร้อยละ 5.6 ของผลผลิตทั้งประเทศ ผลผลิตต่อไร่เฉลี่ย 775 กิโลกรัม ประกอบด้วย 3 จังหวัด คือ นูซาเต็งการาตะวันตก นูซาเต็งการาตะวันออก และบาห์ลี

(6) เกาะนิวกินี มีพื้นที่เก็บเกี่ยว 0.30 ล้านไร่ คิดเป็นร้อยละ 0.4 ของพื้นที่เก็บเกี่ยวทั้งประเทศ ผลผลิตข้าวเปลือก 0.21 ล้านตันข้าวเปลือก คิดเป็นร้อยละ 0.3 ของผลผลิตทั้งประเทศ ผลผลิตต่อไร่เฉลี่ย 699 กิโลกรัม ประกอบด้วย 2 จังหวัดคือ ปาปัว และปาปัวตะวันตก

(7) หมู่เกาะโมลุกกะ มีพื้นที่เก็บเกี่ยว 0.27 ล้านไร่ คิดเป็นร้อยละ 0.3 ของพื้นที่เก็บเกี่ยวทั้งประเทศ ผลผลิตข้าวเปลือก 0.19 ล้านตันข้าวเปลือก คิดเป็นร้อยละ 0.3 ของผลผลิตทั้งประเทศ ผลผลิตต่อไร่เฉลี่ย 725 กิโลกรัม ประกอบด้วย 2 จังหวัด คือ มาลุกู และมาลุกูเหนือ

ตารางที่ 34 พื้นที่เก็บเกี่ยว ผลผลิต และผลผลิตต่อไร่ แยกตามเขตการปกครองของอินโดนีเซีย
ปีการผลิต 2558/59

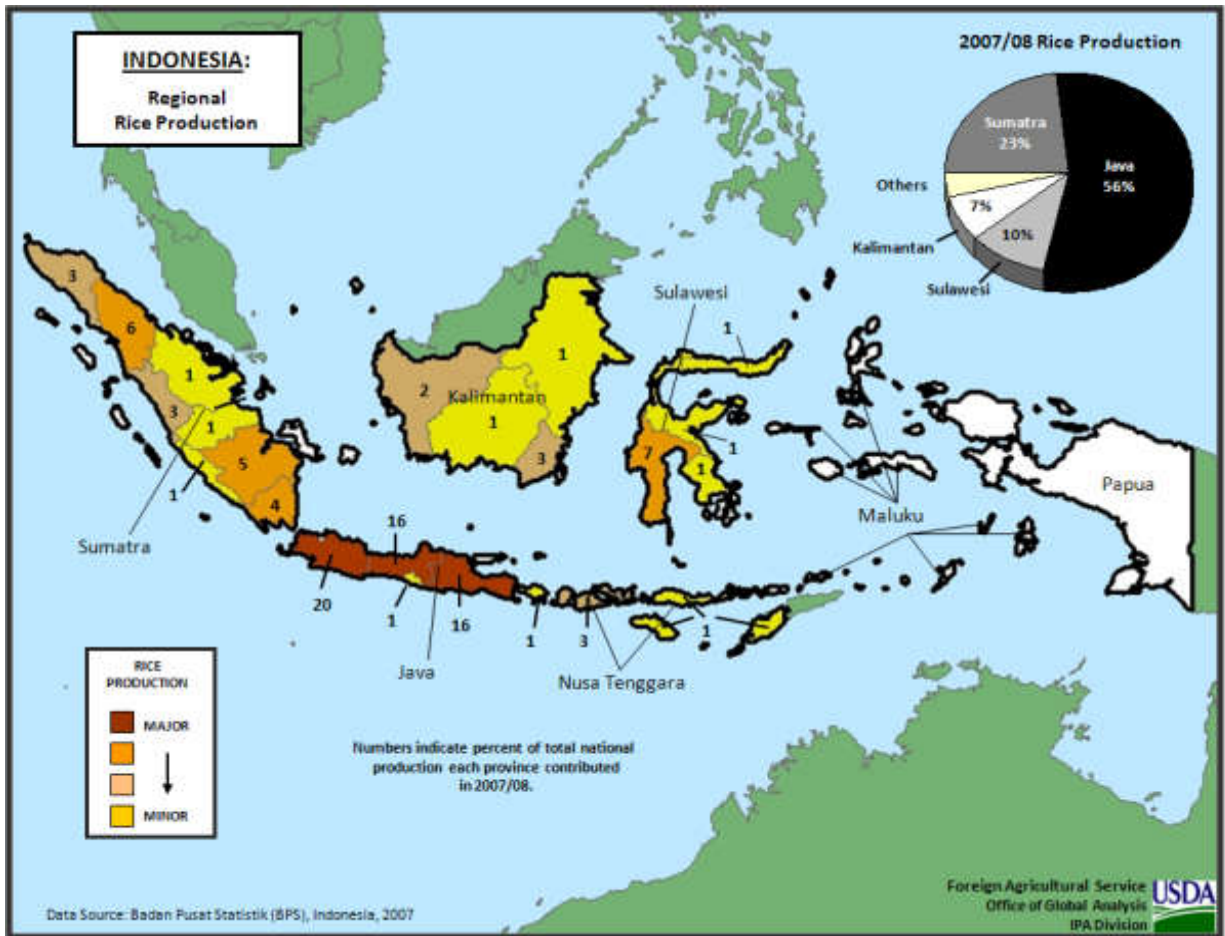
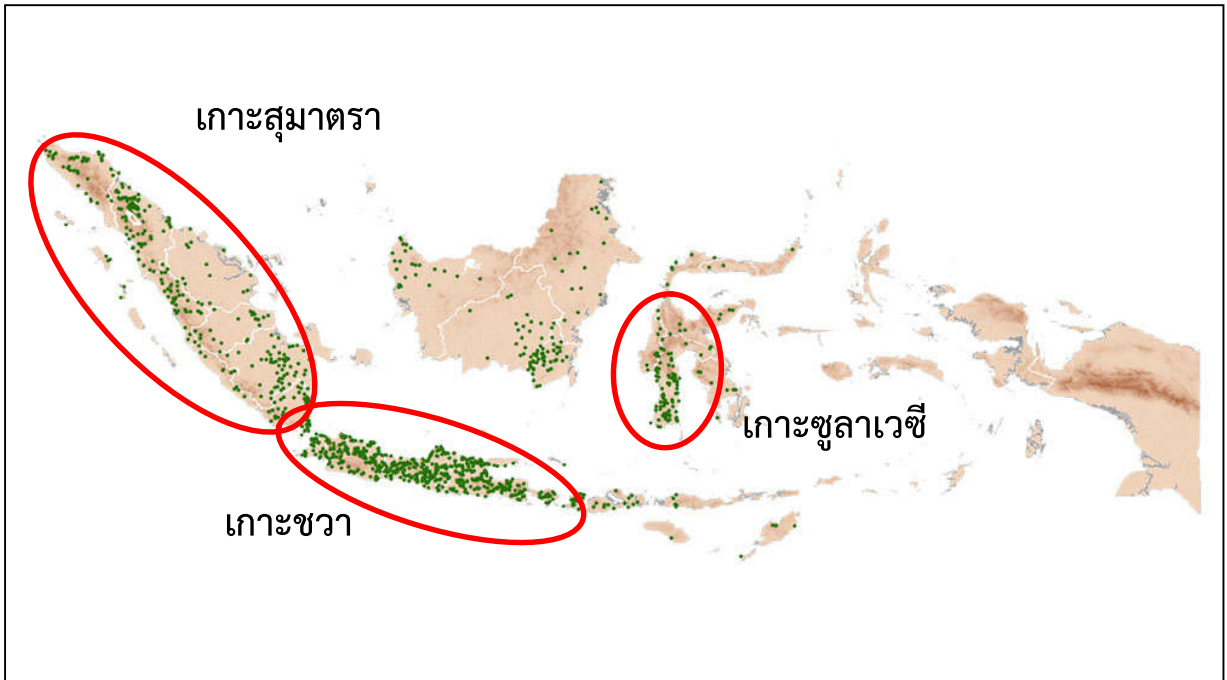
ภาค/จังหวัด	พื้นที่เก็บเกี่ยว (ไร่)	ผลผลิต (ตันข้าวเปลือก)	ผลผลิตต่อไร่ (กิโลกรัม)	สัดส่วน	
				พื้นที่	ผลผลิต
เกาะชวา	40,182,038	38,970,026	970	45.5	51.7
ชวาตะวันออก	13,450,438	13,154,967	978	15.2	17.4
ชวาตะวันตก	11,610,075	11,373,144	980	13.2	15.1
ชวากลาง	11,723,706	11,301,422	964	13.3	15.0
บันเติน	2,416,725	2,188,996	906	2.7	2.9
ยกยาการ์ตา	973,988	945,136	970	1.1	1.3
จาการ์ตา	7,106	6,361	895	0.0	0.0
เกาะสุมาตรา	23,131,756	18,358,385	794	26.2	24.3
สุมาตราใต้	5,454,606	4,247,922	779	6.2	5.6
สุมาตราเหนือ	4,886,056	4,044,829	828	5.5	5.4
ลัมปุง	4,420,413	3,641,895	824	5.0	4.8
สุมาตราตะวันตก	3,172,156	2,550,609	804	3.6	3.4
อาเจะฮ์	2,881,625	2,331,046	809	3.3	3.1
เบ็งกูลู	805,206	578,654	719	0.9	0.8
จัมบี	763,838	541,486	709	0.9	0.7
เรียว	672,163	393,917	586	0.8	0.5
หมู่เกาะบังกา-เบอลีตุง	74,050	27,068	366	0.1	0.0
หมู่เกาะเรียว	1,644	959	583	0.0	0.0
เกาะซูลาเวซี	10,525,269	8,615,127	819	11.9	11.4
ซูลาเวซีใต้	6,525,188	5,471,806	839	7.4	7.3
ซูลาเวซีกลาง	1,306,606	1,015,368	777	1.5	1.3
ซูลาเวซีเหนือ	858,988	674,169	785	1.0	0.9
ซูลาเวซีตะวันออกเฉียงใต้	877,375	660,720	753	1.0	0.9
ซูลาเวซีตะวันตก	584,188	461,844	791	0.7	0.6
โกรนตาโล	372,925	331,220	888	0.4	0.4

ที่มา: International Rice Research Institute (2016)

ตารางที่ 34 พื้นที่เก็บเกี่ยว ผลผลิต และผลผลิตต่อไร่ แยกตามเขตการปกครองของอินโดนีเซีย
ปีการผลิต 2558/59 (ต่อ)

ภาค/จังหวัด	พื้นที่เก็บเกี่ยว (ไร่)	ผลผลิต (ตันข้าวเปลือก)	ผลผลิตต่อไร่ (กิโลกรัม)	สัดส่วน	
				พื้นที่	ผลผลิต
เกาะบอร์เนียว	8,375,944	4,830,069	577	9.5	6.4
กาลิมันตันใต้	3,195,081	2,140,276	670	3.6	2.8
กาลิมันตันตะวันตก	2,712,150	1,275,707	470	3.1	1.7
กาลิมันตันกลาง	1,591,688	893,202	561	1.8	1.2
กาลิมันตันตะวันออก	620,056	408,782	659	0.7	0.5
กาลิมันตันเหนือ	256,969	112,102	436	0.3	0.1
หมู่เกาะซุนดาน้อย	5,444,563	4,219,190	775	6.2	5.6
นุซาเต็งการาตะวันตก	2,921,894	2,417,392	827	3.3	3.2
นุซาเต็งการาตะวันออก	1,664,013	948,088	570	1.9	1.3
บาห์ลี	858,656	853,710	994	1.0	1.1
เกาะนิวกินี	303,300	211,988	699	0.4	0.3
ปาปัว	258,463	181,769	703	0.3	0.2
ปาปัวตะวันตก	44,838	30,219	674	0.1	0.1
หมู่เกาะโมลุกกะ	266,119	193,056	725	0.3	0.3
มาลุกู	132,131	117,791	891	0.1	0.2
มาลุกูเหนือ	133,988	75,265	562	0.2	0.1

ที่มา: International Rice Research Institute (2016)

ภาพที่ 14 แหล่งเพาะปลูกข้าวของอินโดนีเซีย

ที่มา: Maclean et.al (2013) และ U.S. Department of Agriculture (2013)

1.2) ฤดูปลูกข้าว

(1) ฤดูฝน (Wet Season Paddy) เกษตรกรเพาะปลูกข้าวช่วงเดือนตุลาคม - ธันวาคม และเก็บเกี่ยวผลผลิตช่วงเดือนกุมภาพันธ์ - เมษายน ของปีถัดไป

(2) ฤดูแล้ง (Dry Season Paddy) เกษตรกรเพาะปลูกข้าวช่วงเดือนมีนาคม - พฤษภาคม และเก็บเกี่ยวผลผลิตช่วงเดือนกรกฎาคม - ตุลาคม ของปีเดียวกัน

ตารางที่ 35 ฤดูปลูกข้าวของอินโดนีเซีย

	ช่วงเวลาเพาะปลูก											ช่วงเวลาเก็บเกี่ยว
ฤดูเพาะปลูก	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
ฤดูฝน												
ฤดูแล้ง												

ที่มา: Food and Agriculture Organization of the United Nations (2016)

1.3) ชนิดและพันธุ์ข้าว

เทคโนโลยีด้านเมล็ดพันธุ์ข้าว เป็นปัจจัยหนึ่งของการเพิ่มผลผลิตข้าวของอินโดนีเซีย โดยอินโดนีเซียเริ่มจัดตั้งสถาบันวิจัยเมล็ดพันธุ์ข้าวตั้งแต่ปี พ.ศ. 2448 และสามารถกล่าวได้ว่าอินโดนีเซียมีระบบวิจัยด้านการเกษตรที่ใหญ่ที่สุดแห่งหนึ่งของเอเชีย ทั้งนี้นอกจากการวิจัยและพัฒนาโดยภาครัฐแล้ว ภาคเอกชนยังมีส่วนร่วมในการวิจัยและพัฒนาเมล็ดพันธุ์ข้าวด้วย โดยภาคเอกชนจะมุ่งเน้นการวิจัยพัฒนาข้าวพันธุ์ผสม สำหรับการวิจัยและพัฒนาของภาครัฐดำเนินการภายใต้สถาบันวิจัยของกระทรวงเกษตร โดยการคิดค้นพันธุ์ข้าวใหม่ๆ ทั้งพันธุ์สำหรับเพาะปลูกในที่ลุ่ม พันธุ์สำหรับเพาะปลูกในที่สูง พันธุ์สำหรับเพาะปลูกที่ลุ่มต่ำชายทะเล และพันธุ์ผสม

นักวิจัยพันธุ์ข้าวอินโดนีเซียได้วิจัยพัฒนาพันธุ์ข้าว และได้มีการนำออกเผยแพร่ตั้งแต่ปี 2503 จำแนกเป็นพันธุ์ข้าวที่ให้ผลผลิตสูง (High-Yielding Varieties: HYV) สำหรับพื้นที่ลุ่ม 190 พันธุ์ และพันธุ์ข้าวที่ให้ผลผลิตสูง (HYV) สำหรับพื้นที่แห้งแล้งหรือพื้นที่ที่อาศัยน้ำฝน 30 พันธุ์ โดยเกษตรกรประมาณร้อยละ 85 ปลูกข้าวที่ให้ผลผลิตสูง (HYV) ส่งผลให้ผลผลิตต่อไร่ของอินโดนีเซียเพิ่มขึ้นมากกว่า 2 เท่า

ในปี 2554 พันธุ์ข้าวที่ได้รับความนิยมมากที่สุดคือ พันธุ์ IR-64 มีพื้นที่ปลูกคิดเป็นร้อยละ 31 ของพื้นที่ปลูกข้าวทั้งหมด พันธุ์ IR-64 ได้รับการเผยแพร่ครั้งแรกในปี 2503 และได้รับความนิยมอย่างต่อเนื่องมากกว่า 40 ปี ซึ่งแสดงให้เห็นว่าในปัจจุบันเกษตรกรยึดติดกับเทคโนโลยีด้านเมล็ดพันธุ์ ไม่ค่อยเปิดรับเทคโนโลยีหรือการใช้เมล็ดพันธุ์ใหม่ๆ เท่าใดนัก พันธุ์ข้าวที่ได้รับความนิยมรองลงมา คือ พันธุ์ Ciherang ได้รับการเผยแพร่ครั้งแรกเมื่อปี 2543 โดยมีพื้นที่ปลูกคิดเป็นร้อยละ 22 ของพื้นที่ปลูกข้าวทั้งหมด

1.4) พื้นที่ ผลผลิต ผลผลิตต่อไร่

อินโดนีเซียมีพื้นที่เก็บเกี่ยวและผลผลิตข้าวมากเป็นอันดับ 1 ของอาเซียน และอันดับ 3 ของโลกรองอินเดียและจีน และมีผลผลิตต่อไร่มากเป็นอันดับ 2 ของอาเซียนรองจากเวียดนาม โดยในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา (2553/54-2557/58) พื้นที่เก็บเกี่ยว ผลผลิต และผลผลิตต่อไร่ลดลงจาก 76.00 ล้านไร่ 57.48 ล้านตันข้าวเปลือก 756 กิโลกรัมต่อไร่ ในปี 2553/54 เหลือ 75.63 ล้านไร่ 57.01 ล้านตันข้าวเปลือก 754 กิโลกรัมต่อไร่ ในปี 2557/58 หรือลดลงร้อยละ 0.40 ร้อยละ 0.44 และร้อยละ 0.04 ตามลำดับ สำหรับปี 2558/59 มีพื้นที่เก็บเกี่ยว 76.00 ล้านไร่ ผลผลิต 57.64 ล้านตันข้าวเปลือก และผลผลิตต่อไร่ 758 กิโลกรัม เพิ่มขึ้นจากปี 2557/58 ร้อยละ 0.50 ร้อยละ 1.11 และร้อยละ 0.61 ตามลำดับ (ตารางที่ 36)

ตารางที่ 36 พื้นที่เก็บเกี่ยว ผลผลิต และผลผลิตต่อไร่ ข้าวของอินโดนีเซีย ปี 2553/54 - 2558/59

ปีการผลิต	พื้นที่เก็บเกี่ยว (ล้านไร่)	ผลผลิต		ผลผลิตต่อไร่ (กิโลกรัม)
		(ล้านตันข้าวเปลือก)	(ล้านตันข้าวสาร)	
2553/54	76.00	57.48	36.50	756
2554/55	76.19	57.56	36.55	755
2555/56	75.63	57.17	36.30	756
2556/57	73.94	56.00	35.56	757
2557/58	75.63	57.01	36.20	754
อัตราการเพิ่ม (ร้อยละ)	-0.40	-0.44	-0.44	-0.04
2558/59	76.00	57.64	36.60	758
ผลต่าง (ร้อยละ)	0.50	1.11	1.10	0.61

ที่มา: U.S. Department of Agriculture (2016)

2) การตลาด

2.1) ความต้องการใช้ข้าวภายในประเทศ

FAO ประมาณการณ์ว่า ปี 2556 อินโดนีเซียมีความต้องการใช้ข้าวรวม 46.88 ล้านตัน ข้าวสาร แบ่งเป็นการบริโภคข้าวเพื่อเป็นอาหาร (Food Use) 33.64 ล้านตันข้าวสาร คิดเป็นอัตราการบริโภคข้าวต่อหัวของประชากรอินโดนีเซียเฉลี่ย 135 กิโลกรัมต่อคนต่อปี นอกจากนี้ข้าวยังใช้ถูกใช้เป็นเมล็ดพันธุ์ 0.40 ล้านตันข้าวสาร อาหารสัตว์ 1.83 ล้านตันข้าวสาร กิจกรรมอื่น 7.34 ล้านตันข้าวสาร และที่เหลืออีก 3.66 ล้านตันข้าวสาร เป็นการสูญเสีย (ตารางที่ 37)

ตารางที่ 37 การใช้ข้าวภายในประเทศของอินโดนีเซีย จำแนกตามประเภทการใช้ข้าว ปี 2546 และ 2556

รายการ	2546	2556	อัตราการเพิ่ม (ร้อยละ)
การใช้ข้าวภายในประเทศ (ตันข้าวสาร)	36,423,000	46,875,000	28.70
อาหารมนุษย์ (Food)	27,621,000	33,637,000	21.78
เมล็ดพันธุ์ (Seed)	307,000	404,000	31.60
อาหารสัตว์ (Feed)	1,937,000	1,832,000	-5.42
แปรรูป (Processing)	-	-	ไม่นิยาม
อื่นๆ (Other uses)	3,814,000	7,338,000	92.40
การสูญเสีย (Losses)	2,744,000	3,664,000	33.53
อัตราการบริโภคข้าวต่อคนต่อปี (กก.)	127	135	6.32

ที่มา: Food and Agriculture Organization of the United Nations (2016)

2.2) การค้าระหว่างประเทศ

อินโดนีเซียเป็นประเทศผู้นำเข้าข้าวสุทธิ โดยในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา (ปี 2554-2558) ปริมาณและมูลค่าการนำเข้าข้าวของอินโดนีเซีย ลดลงจาก 2.75 ล้านตันข้าวสาร มูลค่า 1,513 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ในปี 2554 เหลือ 0.86 ล้านตันข้าวสาร มูลค่า 351.70 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ในปี 2558 หรือลดลงร้อยละ 26.5 และ 31.7 ต่อปี ตามลำดับ (ตารางที่ 38)

ตารางที่ 38 มูลค่าและปริมาณการส่งออกและนำเข้าข้าวของอินโดนีเซีย ปี 2554 - 2558

มูลค่า: พันดอลลาร์สหรัฐฯ, ปริมาณ: ตันข้าวสาร

รายการ		2554	2555	2556	2557	2558	อัตราการเพิ่ม (ร้อยละ)
การส่งออก	มูลค่า	837	1,187	1,191	760	630	-9.6
	ปริมาณ	377	897	2,586	516	519	0.9
การนำเข้า	มูลค่า	1,513,164	945,623	246,002	388,178	351,699	-31.7
	ปริมาณ	2,750,476	1,810,372	472,665	844,164	861,682	-26.5
การค้าสุทธิ (ส่งออก-นำเข้า)	มูลค่า	-1,512,327	-944,436	-244,811	-387,418	-351,069	-31.7
	ปริมาณ	-2,750,099	-1,809,475	-470,079	-843,648	-861,163	-26.5

ที่มา: International Trade Centre (2016)

โดยปี 2558 อินโดนีเซียนำเข้าข้าวจากอาเซียนคิดเป็นร้อยละ 77.7 และเอเชียอื่นร้อยละ 22.3 ของมูลค่าการนำเข้าข้าวทั้งหมด โดยนำเข้าจากเวียดนาม ร้อยละ 57.6 รองลงมาได้แก่ ไทย ร้อยละ 19 และ ปากีสถาน ร้อยละ 17.9 ตามลำดับ (ตารางที่ 39)

ตารางที่ 39 มูลค่าและปริมาณการนำเข้าข้าวของอินโดนีเซียจำแนกตามประเทศคู่ค้า ปี 2554 - 2558

ภูมิภาค/ประเทศ	2554	2555	2556	2557	2558	อัตราการเพิ่ม (ร้อยละ)	สัดส่วน ปี 2558
มูลค่า (พันดอลลาร์สหรัฐฯ)							
รวมทั้งหมด	1,513,164	945,623	246,002	388,178	351,699	-31.7	100.0
เอเชีย	1,510,312	942,649	242,886	386,795	351,602	-31.7	100.0
อาเซียน	1,481,320	756,517	165,685	324,025	273,204	-34.5	77.7
เอเชียอื่น	28,992	186,132	77,201	62,770	78,398	9.4	22.3
ตะวันออกกลาง	-	-	-	-	-	ไม่นิยาม	-
ยุโรป	16	-	14	-	-	ไม่นิยาม	-
แอฟริกา	-	-	-	-	-	ไม่นิยาม	-
อเมริกา	2,490	2,719	2,984	1,294	97	-51.5	0.0
โอเชียเนีย	344	255	118	88	-	ไม่นิยาม	-
เวียดนาม	946,490	564,926	97,303	143,536	202,563	-35.9	57.6
ไทย	533,002	186,171	61,787	175,387	66,772	-34.4	19.0
เมียนมาร์	419	4,754	6,499	5,083	2,732	46.5	0.8
กัมพูชา	-	-	-	-	402	111.6	0.1
สปป.ลาว	-	-	19	-	-	ไม่นิยาม	-
ปากีสถาน	6,053	52,483	29,997	23,909	62,949	47.7	17.9
อินเดีย	6,308	122,189	44,989	34,299	13,672	2.8	3.9
จีน	15,467	11,206	1,526	4,101	1,631	-42.3	0.5
ประเทศอื่น	5,423	3,894	3,882	1,862	978	-34.1	0.3
ปริมาณ (ตันข้าวสาร)							
รวมทั้งหมด	2,750,476	1,810,372	472,665	844,164	861,682	-26.5	100.0
เอเชีย	2,748,009	1,807,627	469,718	842,956	861,602	-26.5	100.0
อาเซียน	2,719,880	1,412,181	284,399	688,239	646,774	-30.2	75.1
เอเชียอื่น	28,129	395,446	185,319	154,717	214,828	36.7	24.9
ตะวันออกกลาง	-	-	-	-	-	ไม่นิยาม	-
ยุโรป	6	-	6	-	-	ไม่นิยาม	-
แอฟริกา	-	-	-	-	-	ไม่นิยาม	-
อเมริกา	2,074	2,445	2,790	1,079	80	-51.9	0.0
โอเชียเนีย	387	301	150	130	-	ไม่นิยาม	-

ที่มา: International Trade Centre (2016)

ตารางที่ 39 มูลค่าและปริมาณการนำเข้าข้าวของอินโดนีเซียจำแนกตามประเทศคู่ค้า ปี 2554 - 2558 (ต่อ)

ภูมิภาค/ประเทศ	2554	2555	2556	2557	2558	อัตราการเพิ่ม (ร้อยละ)	สัดส่วน ปี 2558
เวียดนาม	1,778,481	1,084,783	171,287	306,418	509,374	-31.4	59.1
ไทย	938,696	315,353	94,634	366,204	126,746	-32.0	14.7
เมียนมาร์	1,140	11,820	18,450	15,616	8,775	54.7	1.0
กัมพูชา	-	-	-	-	1,000	142.6	0.1
สปป.ลาว	-	-	23	-	-	ไม่นิยาม	-
ปากีสถาน	14,342	133,078	75,813	61,715	180,100	53.6	20.9
อินเดีย	4,065	259,023	107,538	90,654	34,168	37.8	4.0
จีน	4,675	3,099	640	1,417	480	-41.3	0.1
ประเทศอื่น	9,077	3,217	4,279	2,141	1,039	-37.8	0.1

ที่มา: International Trade Centre (2016)

3) นโยบายด้านข้าวที่สำคัญ

สินค้าข้าว นับเป็นหนึ่งในสินค้าสำคัญหรือสินค้ายุทธศาสตร์ของอินโดนีเซีย โดยเฉพาะในยุคของประธานาธิบดีซูฮาร์โต ประธานาธิบดีคนที่ 2 ของอินโดนีเซีย ได้กำหนดนโยบายที่สำคัญเกี่ยวกับสินค้าข้าว โดยการเพิ่มผลผลิตข้าวในประเทศเพื่อความมั่นคงด้านอาหาร ซึ่งรัฐบาลได้ให้ความช่วยเหลือในเรื่องของปุ๋ย เมล็ดพันธุ์ สารกำจัดศัตรูพืช รวมไปถึงการให้เงินทุนดอกเบี้ยต่ำสำหรับสินเชื่อเกษตรกร โดยการดำเนินนโยบายข้าวที่สำคัญของอินโดนีเซีย สรุปได้ดังนี้

3.1) การรักษาเสถียรภาพราคาข้าว โดยการจัดให้มีระบบราคาต่ำสุด (Floor Price) สำหรับการซื้อข้าวเปลือกจากเกษตรกร ซึ่งบริษัท Badan Urusan Logistik (BULOG) ได้กำหนดซื้อข้าวในฤดูกาลเก็บเกี่ยวที่มีราคาซื้อต่ำสุดเพื่อหลีกเลี่ยงการลดลงของราคาข้าว เนื่องจากมีข้าวคงเหลือในสต็อกมากเกินไป โดยการซื้อข้าวจะซื้อโดยตรงจากเกษตรกรเพื่อป้องกันไม่ให้เกษตรกรถูกเอารัดเอาเปรียบจากพ่อค้าคนกลาง นอกจากนี้ยังได้กำหนดระบบราคาสูงสุด (Ceiling Price) สำหรับผู้บริโภคในการซื้อข้าวด้วย

3.2) การควบคุมการนำเข้าข้าว โดยกำหนดอัตราภาษีนำเข้าข้าวร้อยละ 30

3.3) การหาสินค้าทดแทนข้าว เพื่อแก้ปัญหาการขาดแคลนข้าวในอินโดนีเซีย และเพื่อทดแทนการนำเข้าข้าวจากต่างประเทศซึ่งจะส่งผลกระทบต่อราคาในตลาดข้าวภายในประเทศ โดยรัฐบาลอินโดนีเซียได้มีการรณรงค์ให้ประชาชนหันมาบริโภคมันสำปะหลัง มันเทศ ข้าวโพด และสาคุ แทนการบริโภคข้าว

3.4) การกำหนดอัตราการคุ้มครองตามราคา (Nominal Rate of Protection หรือ NRP) โดยการกำหนดอัตราร้อยละของความแตกต่างระหว่างราคาในประเทศและราคาในตลาดโลก ณ จุดผ่านแดน ยกตัวอย่างเช่น จากนโยบายการห้ามนำเข้าข้าวของรัฐบาล (World Bank, 2007) รัฐบาลอินโดนีเซียจึงได้กำหนดอัตราภาษีนำเข้าข้าว ส่งผลให้เกิดส่วนต่างระหว่างราคาข้าวในประเทศและราคาข้าวในตลาดโลกค่อนข้างมาก ซึ่งทำให้ NRP เพิ่มขึ้นด้วย จากตัวอย่างดังกล่าวจึงแสดงให้เห็นว่า การที่ราคาข้าวในประเทศได้รับผลกระทบเกิดจากการปกป้องทางการค้า

3.5) นโยบายรักษาระดับข้าวในคลังสินค้าเมื่อเกิดภัยพิบัติ รวมทั้งรักษาเสถียรภาพราคาข้าวภายในประเทศ เกิดขึ้นเนื่องจากในปี 2549 รัฐบาลมีสต็อกสินค้าข้าวต่ำกว่าระดับ “Iron Stock” เนื่องจากนำข้าวไปช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติทางธรรมชาติ ทำให้ต้องมีการนำเข้าข้าวจากต่างประเทศเพื่อรักษาระดับสต็อกข้าวของประเทศ

3.6) นโยบายควบคุมการนำเข้าข้าว กระทรวงการค้าของอินโดนีเซียได้ออกบทบัญญัติการนำเข้าและส่งออกข้าว โดยออกเป็น Regulation of Minister of Trade No. 12/M-DAG/PER/4/พ.ศ. 2551 ลงวันที่ 11 เมษายน พ.ศ. 2551 มีวัตถุประสงค์เพื่อรักษาเสถียรภาพด้านราคา เพื่อสำรองไว้ในสภาวะการณ์ฉุกเฉิน สำหรับประชาชนที่ยากจน และเพื่อความไม่มั่นคงด้านอาหาร

ส่วนการนำเข้าข้าวสำหรับความต้องการพิเศษ (Import of Rice Certain Requirements) ที่มีวัตถุประสงค์เกี่ยวข้องกับสุขภาพ โภชนาการ การบริโภคพิเศษ หรือสำหรับกลุ่มผู้บริโภคเฉพาะจะเป็นข้าวในพิกัดศุลกากร HS 1006.30.90.00 โดยมีเงื่อนไขดังนี้

1) จำนวนข้าวหักสูงสุดคือ 25%
 2) ช่วงเวลาที่ห้ามนำเข้าคือ 1 เดือนก่อนฤดูกาลเก็บเกี่ยว ในช่วงฤดูกาลเก็บเกี่ยว และ 2 เดือนหลังฤดูกาลเก็บเกี่ยว โดยฤดูกาลเก็บเกี่ยวนั้นจะเป็นไปตามที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรของอินโดนีเซียเป็นผู้กำหนด

3) การนำเข้าข้าวต้องได้รับการอนุมัติจากรัฐมนตรีการค้าก่อน ส่วนการดำเนินการนำเข้าข้าวจะดำเนินการโดยบริษัท BULOG

4) การนำเข้าต้องมีการบรรจุในบรรจุภัณฑ์ที่ระบุข้อมูลทั้งชนิด ปริมาณ จำนวนข้าวหัก ประเทศผู้ผลิต และชื่อที่อยู่ผู้นำเข้าอย่างชัดเจน

5) ผู้ที่สามารถนำเข้าได้จะต้องยื่นหนังสือเพื่อขออนุญาตนำเข้าจากรัฐมนตรีการค้า ซึ่งข้าวที่นำเข้ามาห้ามนำมาจำหน่ายต่อหรือโอน

สำหรับกฎระเบียบอื่นๆที่เกี่ยวข้องกับการนำเข้าข้าวสู่อินโดนีเซีย สรุปได้ดังนี้

1) รัฐบาลอนุญาตให้นำเข้าข้าวได้ก็ต่อเมื่อสต็อกข้าวในประเทศต่ำกว่า 1 ล้านตัน โดยการนำเข้าจะเป็นไปเพื่อรักษาเสถียรภาพด้านอุปทานและราคาในประเทศ โดยทุกปี รัฐบาลอินโดนีเซียจะกำหนดว่าจะมีการนำเข้าข้าวจากต่างประเทศหรือไม่

2) ข้าวที่นำเข้ามาจะไม่สามารถจำหน่ายในตลาดเปิดได้ แต่ต้องเก็บสำรองไว้ในคลังสินค้าของ BULOG และการระบายสต็อกดังกล่าวจะต้องได้รับอนุมัติจากรัฐบาล

3) ข้าวที่นำเข้ามาจะต้องมาขนถ่าย ณ ท่าเรือที่กำหนดโดยอธิบดีกรมการค้าต่างประเทศ และต้องมีการทำรายงานแจ้งด้วยทุกครั้ง โดยท่าเรือที่ขนถ่ายข้าวที่นำเข้ามาต้องไม่ใช่พื้นที่ที่มีการเพาะปลูกข้าว เช่น ซวา บาห์ลี สุราเวสีตอนใต้

4) ก่อนการนำเข้าข้าว รัฐบาลจะตรวจสอบที่ทำเรือขนถ่ายสินค้านำเข้าก่อน เพื่อให้แน่ใจว่าการนำเข้าจะไม่เบี่ยงเบนไปจากที่รัฐมนตรีการค้ากำหนดไว้ เช่น ชนิดของข้าว ปริมาณนำเข้า ส่งออก อัตราข้าวหัก

5) ข้าวที่นำเข้าต้องได้รับการตรวจสอบทางเทคนิคจากบริษัทผู้สำรวจจำนวน 2 รายที่ได้รับแต่งตั้งจากรัฐมนตรีการค้า คือ บริษัท PT. Sucofindo และ PT. Surveyor Indonesia

6) ภายใต้คำตัดสินของกระทรวงการคลังที่ 180/PMK011/พ.ศ. 2550 พ.ศ. 2550 ได้กำหนดภาษีนำเข้าข้าวทุกประเภทในราคา 450 รูเปีย/กิโลกรัม ทั้งนี้ภาษีนำเข้าข้าวภายใต้ CEPT เป็นร้อยละ 0 ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2553

ปัจจุบันมาตรการนำเข้าข้าวของอินโดนีเซียมีการปรับเปลี่ยนสาระสำคัญ และการกำหนดกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับข้าวไทยคือ ข้าวหอมมะลิของไทยได้ถูกจัดอยู่ในกลุ่มของการนำเข้าข้าวโดยมีวัตถุประสงค์พิเศษ สามารถนำเข้าได้ตามหลักเกณฑ์และขั้นตอนการขออนุญาต (เดิมอินโดนีเซียไม่ได้จัดข้าวหอมมะลิไว้ในหมวดของการนำเข้าโดยมีวัตถุประสงค์พิเศษ และไม่สามารถนำเข้าได้) โดยเป็นการนำเข้าเพื่อสุขภาพ และเพื่อการบริโภคพิเศษเฉพาะกลุ่ม ซึ่งนับตั้งแต่ปี 2554 กระทรวงเกษตรของอินโดนีเซียกำหนดเงื่อนไขการนำเข้าให้ผู้นำเข้าสามารถจำหน่ายข้าวหอมมะลิได้เฉพาะในภัตตาคารและโรงแรมเท่านั้น

4) ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสามารถในการแข่งขัน

4.1) อัตราการเพิ่มของผลผลิตต่อไร่ชะลอตัวลงเนื่องจากปัจจัยการผลิตที่สูง

ในระยะหลัง ผลผลิตต่อไร่ของอินโดนีเซียไม่มีการพัฒนา โดยในช่วงปี 2553/54 ถึง 2558/59 ผลผลิตต่อไร่อยู่ระหว่าง 754 – 758 กิโลกรัมข้าวเปลือก เนื่องจากชาวนาส่วนใหญ่ใช้เมล็ดพันธุ์ข้าวที่ไม่ได้รับการรับรอง Susilowati (2014) รายงานว่า ในปี 2556 การใช้เมล็ดพันธุ์ข้าวรับรองมีเพียงร้อยละ 42 ลดลงจากปี 2548 ที่มีการใช้เมล็ดพันธุ์รับรองถึงร้อยละ 63 นอกจากนี้การใช้พันธุ์ลูกผสมยังไม่เป็นที่นิยมนัก คาดการณ์ว่าอัตราการใช้เมล็ดพันธุ์ลูกผสมมีเพียงร้อยละ 8 ของปริมาณการใช้เมล็ดพันธุ์ข้าวรับรองเท่านั้น เหตุผลที่ชาวนาไม่นิยมใช้เมล็ดพันธุ์รับรองหรือลูกผสม คือ ราคาของเมล็ดพันธุ์ที่สูงและเงื่อนไขการซื้อเมล็ดพันธุ์พร้อมปัจจัยการผลิตอื่น อย่างไรก็ตาม คาดว่าผลผลิตต่อไร่ของอินโดนีเซียจะสูงขึ้น เนื่องจากชาวนาปรับเปลี่ยนจากพันธุ์ข้าว IR-64 เป็นพันธุ์ Ciherang ซึ่งสามารถให้ผลผลิตต่อไร่สูงถึง 1,360 กิโลกรัมต่อไร่ และต้านทานโรคแมลงได้ดี

4.2) แรงกดดันของทรัพยากรที่ดินและน้ำ

การเปลี่ยนแปลงในการใช้ที่ดินจากเกษตรกรรมเป็นที่ดินนอกภาคเกษตร การแบ่งที่ดินเป็นแปลงย่อย เป็นความท้าทายต่อการพัฒนาที่นาให้เป็นเกษตรกรรมสมัยใหม่ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อความมั่นคงทางอาหาร จากการที่ปริมาณบริโภคข้าวที่เพิ่มขึ้นตามการเพิ่มขึ้นของประชากร รวมทั้งต้นทุนการผลิตข้าวที่สูงขึ้นของการผลิตในฟาร์มขนาดเล็ก ที่ดินเพื่อการเกษตรมีจำนวนลดลงในอัตรา 100,000 เฮกตาร์ต่อปี ในช่วง 1-2 ปีที่ผ่านมา ในขณะที่พื้นที่เกษตรเฉลี่ยยังอยู่ในอัตราที่ต่ำ เพื่อรักษาจำนวนพื้นที่เพาะปลูกข้าว รัฐบาลอินโดนีเซียได้ริเริ่มมาตรการใหม่ๆ เช่น การเพิ่มพื้นที่เพาะปลูกใหม่ การเร่งรัดการขึ้นทะเบียนที่ดิน และการเข้มงวดในการบังคับใช้กฎหมาย อย่างไรก็ตามการดำเนินงานของรัฐบาลดังกล่าวยังไม่เห็นผลชัดเจนนัก

นอกจากนี้ ระบบชลประทานเสื่อมโทรมลงทำให้ผลผลิตต่อไร่ลดลง และสร้างความไม่แน่นอนในการผลิตข้าวในประเทศ โดยระบบชลประทานที่ยังอยู่ในสภาพดีมีเพียงร้อยละ 54 เท่านั้น รัฐบาลได้ให้

ความสำคัญต่อการฟื้นฟูและขยายระบบชลประทาน โดยมีแผนที่จะสร้างเขื่อนอีกจำนวน 47 แห่ง และขยายพื้นที่ชลประทานเป็น 1 ล้านเฮกตาร์ (6.25 ล้านไร่) ซึ่งส่วนใหญ่เป็นพื้นที่เพาะปลูกข้าว

4.3) การสูญเสียหลังการเก็บเกี่ยว

การสูญเสียหลังการเก็บเกี่ยว เป็นปัจจัยที่สำคัญของอุตสาหกรรมข้าวและรัฐบาลอินโดนีเซีย การสูญเสียเป็นการเพิ่มต้นทุนการผลิต สร้างความไม่แน่นอนของอาหาร และลดทอนคุณภาพของข้าว ในปี 2553 คาดการณ์ว่าความสูญเสียหลังการเก็บเกี่ยวอยู่ในอัตราร้อยละ 10 คิดเป็นมูลค่า 2.16 พันล้านดอลลาร์สหรัฐฯ การสูญเสียหลักมาจากการสูญเสียในขั้นตอนการสี (ร้อยละ 3.3) รองลงมาได้แก่ ขั้นตอนการตาก (ร้อยละ 2.7) ปัจจัยหลักที่ทำให้ความสูญเสียในการขัดสี คือ เครื่องจักรมีอายุมาก อีกปัจจัยหนึ่ง คือ การตากข้าวเพื่อลดความชื้นด้วยแสงอาทิตย์ที่ขาดมาตรฐาน ซึ่งทำให้อัตราของข้าวหักในการขัดสีเป็นข้าวสารสูง และคุณภาพข้าวลดลง รัฐบาลมีความพยายามส่งเสริมให้ใช้เครื่องอบลดความชื้นซึ่งยังไม่เป็นที่แพร่หลาย

4.4) สภาพอากาศที่เปลี่ยนแปลง

สภาพอากาศเป็นปัจจัยที่สำคัญที่ส่งผลต่อผลผลิตต่อไร่ และความสามารถในการแข่งขันของอุตสาหกรรมข้าวอินโดนีเซีย การผลิตข้าวของอินโดนีเซียได้รับผลกระทบจากปรากฏการณ์ธรรมชาติ เช่น ปรากฏการณ์ El Nino ทำให้ฝนตกล่าช้ากว่าปกติและภาวะแห้งแล้ง ซึ่งสร้างความเสียหายต่อผลผลิตข้าว ในปี 2553 ผลผลิตข้าวของอินโดนีเซียเสียหายประมาณ 2 ล้านตัน หน่วยงานรัฐบาลอินโดนีเซีย คาดการณ์ว่าปรากฏการณ์ El Nino จะทำให้ผลผลิตข้าวของอินโดนีเซียลดลงร้อยละ 5 ซึ่งจะส่งผลให้อินโดนีเซียต้องนำเข้าข้าวจากต่างประเทศเพิ่มขึ้น โดยคาดว่าจะต้องนำเข้าข้าวเพิ่มขึ้น 111,000 ตันข้าวสาร หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 22 จากปริมาณนำเข้าเฉลี่ยที่ 494,000 ตันข้าวสาร

4.1.4 สถานการณ์สินค้าข้าวของ สปป.ลาว

1) การผลิต

1.1) แหล่งปลูกข้าวที่สำคัญ

สปป.ลาว สามารถปลูกข้าวได้ทุกจังหวัด พื้นที่ปลูกข้าวส่วนใหญ่จะกระจายอยู่ตามพื้นที่ราบลุ่ม โดยมีที่ราบลุ่มที่สำคัญ เช่น ที่ราบลุ่มสุวรรณเขต ที่ราบลุ่มจำปาสัก และที่ราบลุ่มเวียงจันทน์ เป็นต้น แหล่งปลูกข้าวของ สปป.ลาว แบ่งตามลักษณะภูมิประเทศได้เป็น 3 ภาค ดังนี้ (ตาราง 40)

(1) ภาคใต้ มีพื้นที่เก็บเกี่ยว 2.85 ล้านไร่ คิดเป็นร้อยละ 55.2 ของพื้นที่เก็บเกี่ยวทั้งประเทศ ผลผลิตข้าวเปลือก 1.61 ล้านตันข้าวเปลือก คิดเป็นร้อยละ 55.1 ของผลผลิตทั้งประเทศ ผลผลิตต่อไร่ 567 กิโลกรัม จังหวัดปลูกข้าวที่สำคัญ เช่น สุวรรณเขต จำปาศักดิ์ และสาละวัน

(2) ภาคเหนือ มีพื้นที่เก็บเกี่ยว 1.31 ล้านไร่ คิดเป็นร้อยละ 25.3 ของพื้นที่เก็บเกี่ยวทั้งประเทศ ผลผลิตข้าวเปลือก 0.684 ล้านตันข้าวเปลือก คิดเป็นร้อยละ 23.4 ของผลผลิตทั้งประเทศ ผลผลิตต่อไร่ 523 กิโลกรัม จังหวัดปลูกข้าวที่สำคัญ เช่น ไชยบุรี เชียงขวาง และบ่อแก้ว ซึ่งพื้นที่ส่วนใหญ่ในภาคเหนือจะเป็นเขตที่ราบสูงหรือภูเขา (Upland)

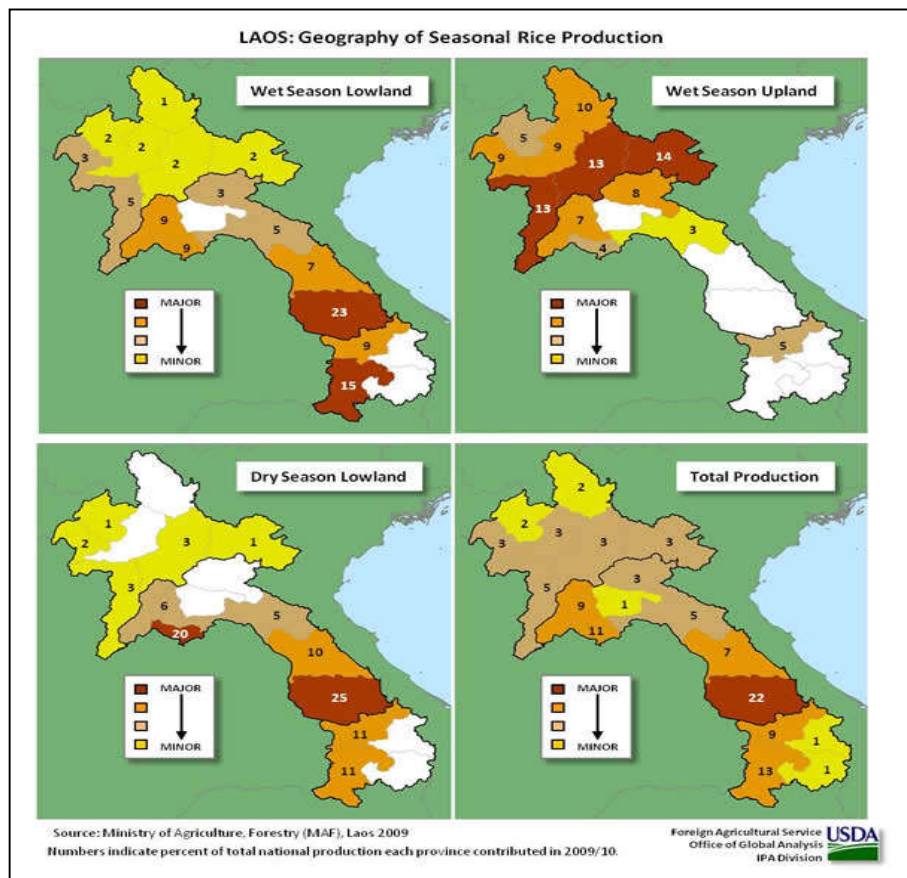
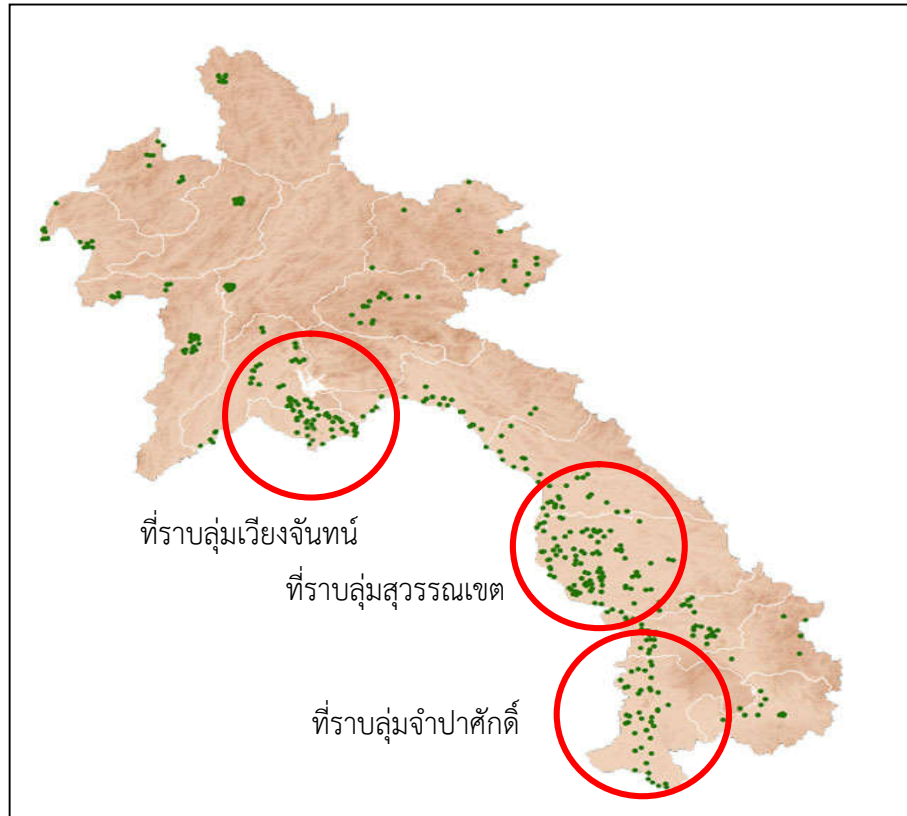
(3) ภาคกลาง มีพื้นที่เก็บเกี่ยว 1.00 ล้านไร่ คิดเป็นร้อยละ 19.5 ของพื้นที่เก็บเกี่ยวทั้งประเทศ ผลผลิตข้าวเปลือก 0.63 ล้านตันข้าวเปลือก คิดเป็นร้อยละ 21.5 ของผลผลิตทั้งประเทศ ผลผลิตต่อไร่ 626 กิโลกรัม ภาคกลางเป็นภาคที่มีพื้นที่น้อยที่สุดใน 3 ภาค เนื่องจากประกอบด้วย 3 จังหวัด ได้แก่ นครหลวงเวียงจันทน์ เวียงจันทน์ และบอลิคำไซ อย่างไรก็ตาม พื้นที่ภาคกลางถือว่าเป็นพื้นที่เพาะปลูกข้าวที่สำคัญเนื่องจากมีสภาพลุ่มเหมาะสมสำหรับการปลูกข้าว ดังจะเห็นได้จาก ผลผลิตต่อไร่ของภาคกลางนั้นสูงที่สุดใน 3 ภาค

ตารางที่ 40 พื้นที่ที่เก็บเกี่ยว ผลผลิต และผลผลิตต่อไร่ แยกตามเขตการปกครองของ สปป.ลาว

ปีการผลิต 2551/52

ภาค/จังหวัด	พื้นที่เก็บเกี่ยว (ไร่)	ผลผลิต (ตันข้าวเปลือก)	ผลผลิตต่อไร่ (กิโลกรัม)	สัดส่วน	
				พื้นที่	ผลผลิต
ใต้	2,846,875	1,613,220	567	55.2	55.1
สุวรรณเขต	1,174,519	682,015	581	22.8	23.3
จำปาศักดิ์	624,250	357,995	573	12.1	12.2
สาละวัน	497,031	284,065	572	9.6	9.7
คำม่วน	355,550	195,725	550	6.9	6.7
อัตตะปือ	126,944	59,290	467	2.5	2.0
เซกอง	68,581	34,130	498	1.3	1.2
เหนือ	1,307,794	683,520	523	25.3	23.4
ไชยบุรี	269,113	151,435	563	5.2	5.2
เชียงขวาง	178,981	96,110	537	3.5	3.3
บ่อแก้ว	153,894	92,420	601	3.0	3.2
หัวพัน	156,763	80,185	512	3.0	2.7
หลวงพระบาง	190,831	79,295	416	3.7	2.7
อุดมไซ	126,219	67,180	532	2.4	2.3
หลวงน้ำทา	114,025	61,155	536	2.2	2.1
พงสาลี	117,969	55,740	472	2.3	1.9
กลาง	1,004,988	628,770	626	19.5	21.5
นครหลวงเวียงจันทน์	382,669	263,285	688	7.4	9.0
เวียงจันทน์	418,656	260,085	621	8.1	8.9
บอลิคำไซ	203,663	105,400	518	3.9	3.6

ที่มา: International Rice Research Institute (2016)

ภาพที่ 16 แหล่งเพาะปลูกข้าวของ สปป.ลาว

ที่มา: Maclean et.al (2013) และ U.S. Department of Agriculture (2013)

1.2) ฤดูปลูกข้าว

(1) ฤดูฝน (Wet Season Paddy) เกษตรกรเพาะปลูกข้าวช่วงเดือนมิถุนายน - กรกฎาคม และเก็บเกี่ยวผลผลิตช่วงเดือนตุลาคม - ธันวาคม ของปีเดียวกัน

(2) ฤดูแล้ง (Dry Season Paddy) เกษตรกรปลูกข้าวช่วงเดือนมกราคม และเก็บเกี่ยวช่วงเดือนเมษายน ของปีเดียวกัน

ตารางที่ 41 ฤดูปลูกข้าวของ สปป.ลาว

	ช่วงเวลาเพาะปลูก						ช่วงเวลาเก็บเกี่ยว					
ฤดูเพาะปลูก	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
ฤดูฝน												
ฤดูแล้ง												

ที่มา: Food and Agriculture Organization of the United Nations (2016)

1.3) ชนิดและพันธุ์ข้าว

สปป.ลาว ผลิตข้าวเพื่อบริโภคในประเทศเป็นหลัก โดยพื้นที่ส่วนใหญ่ปลูกข้าวเหนียว ประมาณร้อยละ 92 ของพื้นที่ปลูกทั่วประเทศ (มีเกษตรกรผู้ปลูกข้าวเหนียวประมาณ 672,500 ครัวเรือน) ส่วนพื้นที่ปลูกข้าวเจ้ามีเพียงร้อยละ 8 ของพื้นที่ปลูกทั่วประเทศ (มีเกษตรกรผู้ปลูกข้าวเจ้าประมาณ 99,600 ราย)

สำหรับการพัฒนาพันธุ์ข้าว เมื่อปี 2534 รัฐบาลประเทศสวิตเซอร์แลนด์ได้ดำเนินการปรับปรุงพันธุ์ข้าวร่วมกับสถาบันวิจัยข้าวนานาชาติ (IRRI) ตามโครงการ Lao-IRRI โดยมีข้าวที่ได้จากการปรับปรุงประมาณ 18 ชนิดพันธุ์ แต่มีการนำมาปลูกในปัจจุบันจำนวน 2 พันธุ์ คือ พันธุ์ Thadokkham1 (TDK1) และพันธุ์ Thasanol (TSN1) ซึ่งปลูกในพื้นที่ราบน้ำฝน นอกจากนี้ สปป.ลาว ยังมีพันธุ์ดั้งเดิมที่ปลูกในปัจจุบันอีก 2 พันธุ์ คือ พันธุ์ Hom Nang Nouane (HNN) ซึ่งปลูกในพื้นที่ภาคกลางและภาคใต้ และพันธุ์ Kai NoyLeuang (KNL) ซึ่งปลูกในภาคกลางและภาคเหนือ โดยข้าวทั้ง 2 พันธุ์นี้มีความหอมและหุงแล้วนิ่ม ต่างจาก 2 พันธุ์ที่ IRRI ปรับปรุงซึ่งไม่มีความหอม

1.4) พื้นที่ ผลผลิต ผลผลิตต่อไร่

สปป.ลาว มีพื้นที่เก็บเกี่ยวและผลผลิตข้าวเป็นอันดับ 7 ของอาเซียน และมีผลผลิตต่อไร่เป็นอันดับ 5 ของอาเซียน โดยในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา (2553/54-2557/58) เนื้อที่เก็บเกี่ยว ผลผลิต และผลผลิตต่อไร่ เพิ่มขึ้นจาก 5.11 ล้านไร่ 2.21 ล้านตันข้าวเปลือก 434 กิโลกรัม ในปี 2553/54 เพิ่มขึ้นเป็น 6.03 ล้านไร่ 3.06 ล้านตันข้าวเปลือก 507 กิโลกรัม ในปี 2557/58 หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 3.65 ร้อยละ 7.74 และร้อยละ 3.95 ตามลำดับ สำหรับปี 2558/59 คาดว่ามีเนื้อที่เก็บเกี่ยว 6.06 ล้านไร่ ผลผลิต 3.10 ล้านตันข้าวเปลือก และผลผลิตต่อไร่ 511 กิโลกรัม เพิ่มขึ้นจากปี 2557/58 ร้อยละ 0.52 ร้อยละ 1.28 และร้อยละ 0.75 ตามลำดับ (ตารางที่ 42)

ตารางที่ 42 พื้นที่เก็บเกี่ยว ผลผลิต และผลผลิตต่อไร่ ข้าวของ สปป.ลาว ปี 2553/54 - 2558/59

ปีการผลิต	พื้นที่เก็บเกี่ยว (ล้านไร่)	ผลผลิต		ผลผลิตต่อไร่ (กิโลกรัม)
		(ล้านตันข้าวเปลือก)	(ล้านตันข้าวสาร)	
2553/54	5.11	2.21	1.40	434
2554/55	5.84	2.69	1.70	461
2555/56	5.57	2.62	1.65	470
2556/57	5.99	2.98	1.88	497
2557/58	6.03	3.06	1.93	507
อัตราการเพิ่ม (ร้อยละ)	3.65	7.74	7.73	3.95
2558/59	6.06	3.10	1.95	511
ผลต่าง (ร้อยละ)	0.52	1.28	1.30	0.75

ที่มา: U.S. Department of Agriculture (2016)

2) การตลาด

2.1) ความต้องการใช้ข้าวภายในประเทศ

ข้าวเป็นอาหารหลักที่สำคัญของ สปป.ลาว โดยร้อยละ 57 ของพลังงานที่ประชากร สปป.ลาว ได้รับจากการบริโภคข้าว (FAOSTAT, 2016) ซึ่งในปี 2556 สปป.ลาว มีความต้องการใช้ข้าวรวม 2.29 ล้านตันข้าวสาร แบ่งเป็นการบริโภคข้าวเพื่อเป็นอาหาร (Food Use) 1.08 ล้านตันข้าวสาร คิดเป็นอัตราการบริโภคข้าวต่อหัวของประชากร สปป.ลาว เฉลี่ย 159 กิโลกรัมต่อคนต่อปี นอกจากนี้ข้าวยังใช้ถูกใช้เป็นเมล็ดพันธุ์ 0.14 ล้านตันข้าวสาร อาหารสัตว์ 0.23 ล้านตันข้าวสาร แปรรูป 0.11 ล้านตันข้าวสาร และกิจกรรมอื่น 0.60 ล้านตันข้าวสาร และที่เหลืออีก 0.14 ล้านตันข้าวสาร เป็นการสูญเสีย (ตารางที่ 43)

ตารางที่ 43 การใช้ข้าวภายในประเทศของ สปป.ลาว จำแนกตามประเภทการใช้ข้าว ปี 2546 และ 2556

รายการ	2546	2556	อัตราการเพิ่ม (ร้อยละ)
การใช้ข้าวภายในประเทศ (ตันข้าวสาร)	1,611,000	2,290,000	42.15
อาหารมนุษย์ (Food)	904,000	1,077,000	19.14
เมล็ดพันธุ์ (Seed)	95,000	137,000	44.21
อาหารสัตว์ (Feed)	127,000	228,000	79.53
แปรรูป (Processing)	56,000	111,000	98.21
อื่นๆ (Other uses)	350,000	600,000	71.43
การสูญเสีย (Losses)	79,000	137,000	73.42
อัตราการบริโภคข้าวต่อคนต่อปี (กก.)	161	159	-1.12

ที่มา: Food and Agriculture Organization of the United Nations (2016)

2.2) การค้าระหว่างประเทศ

ในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา (ปี 2554– 2558) สปป.ลาว เป็นทั้งประเทศผู้ส่งออกสุทธิ (ปี 2555 - 2557) และผู้นำเข้าสุทธิ (ปี 2554 และปี 2558) เนื่องจาก สปป.ลาว ผลิตข้าวได้ใกล้เคียงกับความต้องการใช้ข้าว ซึ่งมีปริมาณส่วนเกินและส่วนขาดไม่มาก โดยในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา (ปี 2554– 2558) ปริมาณและมูลค่าการส่งออกข้าวของ สปป.ลาว เพิ่มขึ้นจาก 9,609 ตันข้าวสาร มูลค่า 4.35 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ในปี 2554 เป็น 71,475 ตันข้าวสาร มูลค่า 31.18 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ในปี 2558 หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 41.2 และร้อยละ 47.9 ต่อปี ตามลำดับ สำหรับการนำเข้า ทั้งปริมาณและมูลค่าการนำเข้าข้าวเพิ่มขึ้นจาก 27,617 ตันข้าวสาร มูลค่า 12.19 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ในปี 2554 เป็น 213,539 ตันข้าวสาร มูลค่า 70.03 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ในปี 2558 หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 58.7 และร้อยละ 45.9 ต่อปี ตามลำดับ (ตารางที่ 44)

ตารางที่ 44 มูลค่าและปริมาณการส่งออกและนำเข้าข้าวของ สปป.ลาว ปี 2554 - 2558

มูลค่า: พันดอลลาร์สหรัฐฯ, ปริมาณ: ตันข้าวสาร

รายการ		2554	2555	2556	2557	2558	อัตราการเพิ่ม (ร้อยละ)
การส่งออก	มูลค่า	4,348	14,182	13,984	13,788	31,182	47.9
	ปริมาณ	9,609	43,670	38,124	24,884	71,475	41.2
การนำเข้า	มูลค่า	12,189	7,233	5,675	9,608	70,029	45.9
	ปริมาณ	27,617	13,415	10,640	22,679	213,539	58.7
การค้าสุทธิ (ส่งออก-นำเข้า)	มูลค่า	-7,841	6,949	8,309	4,180	-38,847	
	ปริมาณ	-18,008	30,255	27,484	2,205	-142,064	

ที่มา: International Trade Centre (2016)

โดย สปป.ลาว ส่งออกข้าวส่วนใหญ่ไปยังประเทศในทวีปเอเชีย คิดเป็นร้อยละ 91.7 ของมูลค่าการส่งออกข้าวทั้งหมดของประเทศในปี 2558 แบ่งเป็นเอเชียอื่น ร้อยละ 73.9 และอาเซียน ร้อยละ 17.8 และ โดยที่จีนเป็นคู่ค้าที่สำคัญที่สุดของ สปป.ลาว มีมูลค่าการค้าสูงถึงร้อยละ 73.7 สำหรับอาเซียน สปป.ลาว ส่งออกข้าวมาไทยมากที่สุด ร้อยละ 12.4 รองลงมาได้แก่ เวียดนาม ร้อยละ 5.4 สำหรับคู่ค้าอื่นที่สำคัญ ได้แก่ ฝรั่งเศส ร้อยละ 3 และเยอรมัน ร้อยละ 1.7 (ตารางที่ 45)

ตารางที่ 45 มูลค่าและปริมาณการส่งออกข้าวของ สปป.ลาว จำแนกตามประเทศคู่ค้า ปี 2554 - 2558

ภูมิภาค/ประเทศ	2554	2555	2556	2557	2558	อัตราการเพิ่ม (ร้อยละ)	สัดส่วน ปี 2558
มูลค่า (พันดอลลาร์สหรัฐฯ)							
รวมทั้งหมด	4,348	14,182	13,984	13,788	31,182	47.9	100.0
เอเชีย	2,546	12,379	11,155	10,005	28,580	58.8	91.7
อาเซียน	399	5,893	5,412	3,026	5,557	58.4	17.8
เอเชียอื่น	2,147	6,486	5,743	6,979	23,023	61.9	73.9
ตะวันออกกลาง	-	-	-	-	-	ไม่นิยาม	-
ยุโรป	1,802	1,803	2,761	3,698	2,510	14.8	8.0
แอฟริกา	-	-	-	-	-	ไม่นิยาม	-
อเมริกา	-	-	68	85	92	71.5	0.3
โอเชียเนีย	-	-	-	-	-	ไม่นิยาม	-
ไทย	21	2	-	-	3,867	192.7	12.4
เวียดนาม	378	5,884	5,348	3,026	1,690	26.2	5.4
จีน	2,147	6,432	5,743	6,830	22,993	61.6	73.7
ฝรั่งเศส	1,071	709	818	1,068	929	1.3	3.0
เยอรมนี	159	231	265	311	543	31.7	1.7
เนเธอร์แลนด์	230	89	518	642	233	22.2	0.7
ประเทศอื่น	342	835	1,292	1,911	927	32.6	3.0
ปริมาณ (ตันข้าวสาร)							
รวมทั้งหมด	9,609	43,670	38,124	24,884	71,475	41.2	100.0
เอเชีย	7,942	41,970	35,470	21,346	68,691	43.9	96.1
อาเซียน	480	19,459	18,059	3,372	16,253	69.8	22.7
เอเชียอื่น	7,462	22,511	17,411	17,974	52,438	44.4	73.4
ตะวันออกกลาง	-	-	-	-	-	ไม่นิยาม	-
ยุโรป	1,667	1,700	2,593	3,462	2,682	18.1	3.8
แอฟริกา	-	-	-	-	-	ไม่นิยาม	-
อเมริกา	-	-	61	76	102	74.1	0.1
โอเชียเนีย	-	-	-	-	-	ไม่นิยาม	-
ไทย	33	4	-	-	11,011	207.5	15.4
เวียดนาม	447	19,450	17,993	3,372	5,242	37.3	7.3
จีน	7,462	22,445	17,411	17,825	52,378	44.3	73.3
ฝรั่งเศส	993	726	802	999	1,013	3.7	1.4
เยอรมนี	124	182	231	277	525	39.2	0.7
เนเธอร์แลนด์	237	86	469	616	255	23.6	0.4
ประเทศอื่น	313	777	1,218	1,795	1,051	38.5	1.5

ที่มา: International Trade Centre (2016)

3) นโยบายด้านข้าวที่สำคัญ

นโยบายข้าวของ สปป.ลาว มีเป้าหมายหลักที่สำคัญ 2 ประการ ได้แก่ เป้าหมายด้านความมั่นคงอาหาร และเป้าหมายด้านการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ซึ่งมีวัตถุประสงค์ 7 ประการ ได้แก่ การปรับปรุงด้านโภชนาการ ราคาที่ต่ำและมีเสถียรภาพ ปริมาณข้าวที่เพียงพอ ความพร้อมรับมือกับภัยพิบัติทางธรรมชาติ รายได้เกษตรกร การขยายตัวของการส่งออก และการเพิ่มมูลค่าเพิ่ม โดยมีนโยบายที่สำคัญดังนี้

3.1) นโยบายที่เกี่ยวข้องกับการค้าและการส่งออก

จุดประสงค์ของนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการค้าส่วนใหญ่ คือ การแก้ปัญหาความผันผวนของราคาข้าว ประกอบไปด้วยมาตรการหลัก 3 มาตรการ ได้แก่ (1) การห้ามค้าข้าวระดับแขวง ซึ่งอยู่ภายใต้การดูแลรับผิดชอบของเจ้าแขวง (Provincial Governor) (2) การห้ามส่งออก ซึ่งอยู่ภายใต้การดูแลรับผิดชอบของกรมการค้าภายใน กระทรวงอุตสาหกรรมและการค้า (Ministry of Industry and Commerce's Domestic Trade Department) มีจุดประสงค์ที่จะรักษาเสถียรภาพด้านราคา ปรึบลราคาข้าว และพัฒนาอุตสาหกรรมสีข้าวในประเทศ ซึ่ง สปป. ลาว เคยสั่งห้ามส่งออกในช่วงเดือนพฤศจิกายน 2553 ถึงเดือนกุมภาพันธ์ 2554 เป็นผลมาจากราคาข้าวในประเทศที่ปรับตัวสูงขึ้น และ (3) ข้อตกลงการค้าระดับทวิภาคีและการค้าในภูมิภาค ซึ่งอยู่ภายใต้การดูแลรับผิดชอบของกระทรวงอุตสาหกรรมและการค้า โดยตั้งแต่เดือนมกราคม 2556 ลาวได้โควตาขเวินภาษีในการส่งออกข้าวไปยังเวียดนามปีละ 70,000 ตัน

3.2) นโยบายสำรองข้าว

นโยบายที่เกี่ยวข้องกับการสำรองข้าวประกอบไปด้วย (1) โครงการสำรองข้าวแห่งชาติ (National Rice Reserve: NRR) ภายใต้ความรับผิดชอบของกรมการค้าภายใน กระทรวงอุตสาหกรรมและการค้า (2) การสำรองเมล็ดพันธุ์ ภายใต้ความรับผิดชอบของกระทรวงเกษตรและป่าไม้ และ (3) โครงการแจกจ่ายข้าวยามฉุกเฉิน ภายใต้ความรับผิดชอบของกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม

โครงการนำร่องของโครงการสำรองข้าวแห่งชาติ เริ่มเมื่อปี 2552 โดยความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน ซึ่งกระทรวงอุตสาหกรรมและการค้าจะสนับสนุนสินเชื่อดอกเบี้ยต่ำผ่านธนาคารของรัฐแก่โรงสี เพื่อเก็บสำรองข้าวในปริมาณขั้นต่ำที่ต้องการ ซึ่งภายหลังโครงการนำร่องดังกล่าวได้เปลี่ยนไปดำเนินการผ่าน Foodstuff Enterprise Company ซึ่งควบคุมและดูแลโดยตรงโดยเทศบาลนครเวียงจันทน์ และมีการทำสัญญากับโรงสี 2 แห่ง โดยได้รับสินเชื่อสนับสนุน 10,000 ล้านบาท (ประมาณ 40 ล้านบาท) ดอกเบี้ยร้อยละ 5 ต่อปี สำรองข้าวจำนวน 5,000 ตัน

3.3) นโยบายจัดซื้อข้าวของรัฐบาล

ลาวมีการจัดตั้งองค์กร The State Food Enterprise (SFE) เพื่อบริหารจัดการระบบการตลาดของสินค้าข้าว โดยมีหน้าที่รวบรวมสินค้าข้าวในช่วงฤดูการเก็บเกี่ยว แล้วนำออกจำหน่ายในช่วงที่ผลผลิตออกสู่ตลาดน้อย ซึ่งที่ผ่านมา SFE จะจัดซื้อข้าวปีละ 20,000 – 25,000 ตัน จากเกษตรกรที่ทำการเกษตรแบบพันธสัญญา ให้ความช่วยเหลือแก่เกษตรกรโดยการแจกเมล็ดพันธุ์และปุ๋ย และจ่ายเงินล่วงหน้าให้แก่เกษตรกร

3.4) การสนับสนุนเกษตรกรด้านชลประทาน

รัฐบาลให้การสนับสนุนแก่เกษตรกรด้านชลประทาน ผ่านมาตรการที่เกี่ยวข้อง 2 มาตรการ ได้แก่ (1) มาตรการลดภาษีสำหรับไฟฟ้าเพื่อการเกษตร โดยตั้งอัตราภาษีสำหรับไฟฟ้าที่จะนำมาใช้กับการเกษตร (ปั้มน้ำ) ต่ำกว่าอัตราภาษีสำหรับอุตสาหกรรมอื่นๆ และ (2) มาตรการพัฒนาระบบชลประทาน โดย สปป.ลาว วางเป้าหมายที่จะขยายพื้นที่ชลประทานเพิ่มขึ้นในอนาคต

3.5) สินเชื่อเพื่อเกษตรกร

ปัจจุบันมีธนาคารของรัฐที่บริการสินเชื่อให้แก่เกษตรกร 2 แห่ง ได้แก่ ธนาคารส่งเสริมการเกษตร (Agricultural Promotion Bank: APB) และธนาคารนโยบาย (Nayoby Bank: NBB) โดยธนาคารส่งเสริมการเกษตรจะให้บริการสินเชื่อตามฤดูกาล (Seasonal Credit) แก่เกษตรกร โดยเฉพาะเกษตรกรผู้ปลูกข้าว โดยจะอนุมัติสินเชื่อให้แก่เกษตรกรที่รวมกลุ่มกัน กลุ่มละ 5-10 คน ซึ่งแต่ละกลุ่มจะมีวงเงินกู้สูงสุดได้ไม่เกิน กลุ่มละ 10 ล้านกีบ (หรือประมาณ 40,000 บาท) ในอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 8 ในปี 2554 มียอดอนุมัติเงินกู้ 2.635 แสนล้านกีบ (หรือประมาณ 1.05 พันล้านบาท)

ในส่วนของธนาคารนโยบาย เปิดให้บริการตั้งแต่ปี 2549 โดยให้บริการเกษตรกรที่อาศัยอยู่ในเขตที่มีรายได้ต่ำ 47 เขตทั่วประเทศ สนับสนุนเงินกู้ 3 ลักษณะ ได้แก่ เงินกู้ระยะสั้นไม่เกิน 12 เดือน อัตราดอกเบี้ยร้อยละ 7 ต่อปี เงินกู้ระยะกลางไม่เกิน 36 เดือน อัตราดอกเบี้ยร้อยละ 8 ต่อปี และเงินกู้ระยะยาวมากกว่า 3 ปี อัตราดอกเบี้ยร้อยละ 10 ต่อปี โดยในปี 2554 ธนาคารนโยบายมียอดอนุมัติเงินกู้ 2.2 หมื่นล้านกีบ (หรือประมาณ 88 ล้านบาท) ให้บริการเกษตรกร 8,000 ราย

3.6) เป้าหมายภายในปี 2558

กระทรวงกสิกรรมและป่าไม้ กำหนดเป้าหมายภายในปี 2558 เกี่ยวกับการปลูกข้าว ตามรายงานการประชุมสมัชชาพรรคประชาชนปฏิวัติลาวครั้งที่ 9 และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 ดังนี้

- (1) เพิ่มผลผลิตเป็น 4.2 ล้านตันข้าวเปลือก
- (2) เพิ่มผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ เป็น 720 กิโลกรัมต่อไร่ สำหรับข้าวนาปีในเขตนํ้าฝน และ 880 กิโลกรัมต่อไร่ สำหรับข้าวนาปรัง
- (3) พื้นที่ 1,062,500 ไร่ (170,000 เฮกตาร์) ในพื้นที่ราบ จะต้องได้รับการพัฒนา และมีสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับการปลูกข้าว
- (4) ส่งออกข้าวคุณภาพดีที่ไม่ใช่ข้าวเหนียว 600,000 ตัน ไปยังประเทศต่างๆ โดยเฉพาะประเทศในกลุ่มอาเซียน

4.1.5 สถานการณ์สินค้าข้าวของมาเลเซีย

1) การผลิต

1.1) แหล่งปลูกข้าวที่สำคัญ

มาเลเซียสามารถปลูกข้าวได้ทุกรัฐ พื้นที่ปลูกข้าวส่วนใหญ่จะกระจายอยู่ตามพื้นที่ในฝั่งตะวันตกหรือคาบสมุทรมลายูหรือคาบสมุทรมมาเลเซีย โดยมีรัฐเกอดะฮ์หรือไทรบุรีเป็นแหล่งเพาะปลูกที่

สำคัญของประเทศ รัฐเกอดะฮ์ผลิตข้าวได้ปริมาณ 1 ใน 3 ของผลผลิตรวมทั้งประเทศ จนได้รับฉายาว่าเป็นชามข้าวของประเทศ (Rice Bowl of Malaysia) พื้นที่ปลูกข้าวของมาเลเซีย แบ่งตามลักษณะภูมิประเทศได้เป็น 2 ภาค ดังนี้ (ตาราง 46)

(1) พื้นที่ฝั่งตะวันตกหรือคาบสมุทรมมาเลเซียหรือคาบสมุทรมลายู มีพื้นที่เก็บเกี่ยว 3.13 ล้านไร่ คิดเป็นร้อยละ 74.3 ของพื้นที่เก็บเกี่ยวทั้งประเทศ ผลผลิตข้าวเปลือก 2.24 ล้านตันข้าวเปลือก คิดเป็นร้อยละ 85.8 ของผลผลิตทั้งประเทศ ผลผลิตต่อไร่เฉลี่ย 716 กิโลกรัม มีรัฐที่เป็นแหล่งผลิตข้าวที่สำคัญ เช่น เกอดะฮ์ (ไทรบุรี) เประกั ปะลิส และเซอลาโงร์ เป็นต้น

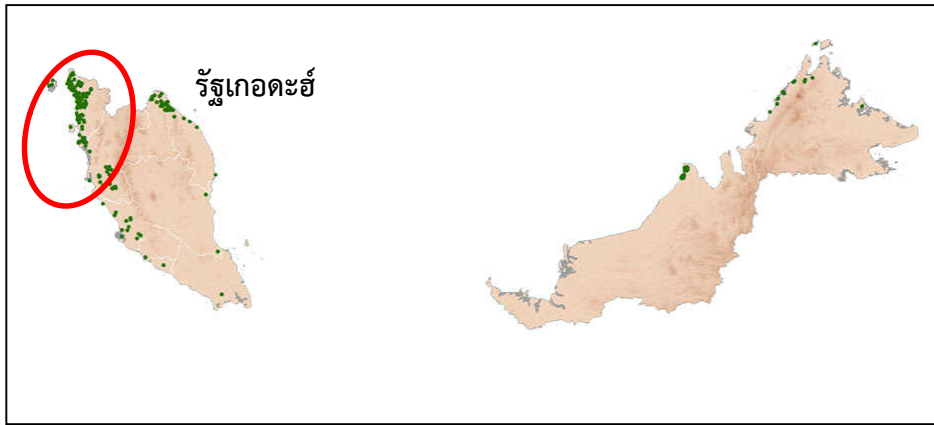
(2) ฝั่งตะวันออกประกอบด้วย 2 รัฐ ได้แก่ รัฐซาราวะก์ และซาบะฮ์ มีพื้นที่เก็บเกี่ยว 1.08 ล้านไร่ คิดเป็นร้อยละ 25.7 ของพื้นที่เก็บเกี่ยวทั้งประเทศ ผลผลิตข้าวเปลือก 0.37 ล้านตันข้าวเปลือก คิดเป็นร้อยละ 14.2 ของผลผลิตทั้งประเทศ ผลผลิตต่อไร่เฉลี่ย 344 กิโลกรัม ซึ่งต่ำกว่าผลผลิตต่อไร่ของรัฐในฝั่งคาบสมุทรมมาเลเซียอย่างมีนัยสำคัญ

ตารางที่ 46 พื้นที่เก็บเกี่ยว ผลผลิต และผลผลิตต่อไร่ แยกตามเขตการปกครองของมาเลเซีย

ปีการผลิต 2556/57

ภาค/รัฐ	พื้นที่เก็บเกี่ยว (ไร่)	ผลผลิต (ตันข้าวเปลือก)	ผลผลิตต่อไร่ (กิโลกรัม)	สัดส่วน	
				พื้นที่	ผลผลิต
ตะวันตก	3,131,813	2,243,206	716	74.3	85.8
รัฐเกอดะฮ์ (ไทรบุรี)	1,314,544	889,167	676	31.2	34.0
รัฐเประกั	510,225	360,135	706	12.1	13.8
รัฐปะลิส	325,531	251,449	772	7.7	9.6
รัฐเซอลาโงร์	236,456	237,594	1,005	5.6	9.1
รัฐกลันตัน	351,750	215,255	612	8.3	8.2
รัฐปีนัง	159,775	145,127	908	3.8	5.5
รัฐตรังกานู	120,494	81,226	674	2.9	3.1
รัฐปะหัง	64,731	31,471	486	1.5	1.2
รัฐยะโฮร์	18,500	13,400	724	0.4	0.5
รัฐมะละกา	17,394	9,957	572	0.4	0.4
รัฐเนอเกอรีเซิมบีตัน	12,413	8,425	679	0.3	0.3
ตะวันออก	1,082,763	372,639	344	25.7	14.2
รัฐซาราวะกั	839,125	253,740	302	19.9	9.7
รัฐซาบะฮ์	243,638	118,899	488	5.8	4.5

ที่มา: International Rice Research Institute (2016)

ภาพที่ 17 แหล่งเพาะปลูกข้าวของมาเลเซีย

ที่มา: Maclean, J., Hardy, B., & Hettel, G. (2013)

1.2) ฤดูปลูกข้าว

การปลูกข้าวของมาเลเซีย แบ่งตามภูมิประเทศออกเป็น 3 เขต ได้แก่

(1) พื้นที่คาบสมุทรมาเลเซียหรือคาบสมุทรลยาอู ในฤดูฝน (Main Season) เกษตรกรเริ่มเพาะปลูกข้าวเดือนกันยายน - ตุลาคม และเริ่มเก็บเกี่ยวข้าวเดือนธันวาคม - มีนาคม ของปีถัดไป สำหรับฤดูแล้ง (Dry season) เกษตรกรเริ่มเพาะปลูกข้าวเดือนมีนาคม - เมษายน และเริ่มเก็บเกี่ยวข้าวเดือนพฤศจิกายน - ธันวาคม ของปีเดียวกัน

(2) รัฐซาบะฮ์ ในฤดูฝน (Main Season) เกษตรกรปลูกเริ่มเพาะปลูกข้าวเดือนมิถุนายน - กันยายน และเริ่มเก็บเกี่ยวเดือนธันวาคม - เมษายน ของปีถัดไป

(3) รัฐซาราวะก์ ในฤดูฝน (Main Season) เกษตรกรปลูกเริ่มเพาะปลูกข้าวเดือนมกราคม - พฤษภาคม และเริ่มเก็บเกี่ยวเดือนสิงหาคม - กันยายน ของปีเดียวกัน

ตารางที่ 47 ฤดูปลูกข้าวของมาเลเซีย

ฤดูเพาะปลูก	ช่วงเวลาเพาะปลูก											
	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
คาบสมุทรมาเลเซีย												
ฤดูฝน	ช่วงเวลาเก็บเกี่ยว				ช่วงเวลาเพาะปลูก							
ฤดูแล้ง	ช่วงเวลาเพาะปลูก								ช่วงเวลาเก็บเกี่ยว			
รัฐซาบะฮ์	ช่วงเวลาเก็บเกี่ยว				ช่วงเวลาเพาะปลูก							
รัฐซาราวะก์	ช่วงเวลาเพาะปลูก								ช่วงเวลาเก็บเกี่ยว			

ที่มา: Food and Agriculture Organization of the United Nations (2016)

1.3) ชนิดและพันธุ์ข้าว

สถาบันวิจัยและพัฒนาการเกษตรแห่งมาเลเซีย (Malaysian Agricultural Research and Development Institute, MARDI) มีภารกิจที่เกี่ยวกับข้าว คือ การวิจัยและพัฒนาพันธุ์ข้าว โดยตั้งแต่มก่อตั้งสถาบัน ในปี 2555 สถาบันได้พัฒนาพันธุ์ข้าวจำนวน 45 สายพันธุ์ การพัฒนาพันธุ์ข้าวมีวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต เช่น การพัฒนาพันธุ์ข้าวให้มีลำต้นเตี้ยลงเพื่อป้องกันความเสียหายจากต้นข้าวล้ม เพิ่มความต้านทานโรคใบไหม้ (Blast Disease) และต้านทานเพลี้ยกระโดดสีน้ำตาล (Brown Plant Hopper) เป็นต้น เพื่อให้ได้พันธุ์ที่สอดคล้องกับวิธีการเพาะปลูกที่เปลี่ยนแปลงไป เช่น การเพาะปลูกด้วยวิธีการปลูกเมล็ดข้าวแห้ง (Direct Seeding) นอกจากนี้ ได้พัฒนาพันธุ์เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของตลาด เช่น พันธุ์ข้าว MRQ50 และ MRQ74 ที่มีกลิ่นหอม สำหรับพันธุ์ข้าวที่เกษตรกรมาเลเซียนิยมปลูกในปัจจุบัน คือ พันธุ์ MR219 (ได้รับการรับรองพันธุ์เมื่อปี 2544) และ MR220 (ได้รับการรับรองพันธุ์เมื่อปี 2546) โดยมีเกษตรกรปลูกข้าวทั้งสองพันธุ์นี้ประมาณร้อยละ 90 ของพื้นที่เพาะปลูกข้าวทั่วประเทศ เนื่องจากเป็นพันธุ์ที่ให้ผลผลิตต่อไร่สูง อย่างไรก็ตามผลผลิตต่อไร่มีแนวโน้มลดลงเนื่องจากโรคแมลงและการใช้สารเคมีที่มากขึ้น ซึ่ง MARDI ได้แก้ไขปัญหาดังกล่าวด้วยการพัฒนาพันธุ์ใหม่เพิ่มเติม เช่น MR220CL1 MR220CL2 เป็นต้น แต่ในปัจจุบันยังไม่เป็นที่แพร่หลาย (Nazuri and Man, 2016; Ramli, 2016)

1.4) พื้นที่ ผลผลิต ผลผลิตต่อไร่

มาเลเซียมีพื้นที่เก็บเกี่ยวและผลผลิตข้าวมากอันดับ 8 ของอาเซียน และอันดับ 24 และ 25 ของโลก ตามลำดับ และมีผลผลิตต่อไร่มากเป็นอันดับ 3 ของอาเซียน โดยในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา (2553/54 - 2557/58) เนื้อที่เก็บเกี่ยว ผลผลิต และผลผลิตต่อไร่เพิ่มขึ้นจาก 4.22 ล้านไร่ 2.60 ล้านตันข้าวเปลือก 616 กิโลกรัม ในปี 2553/54 เพิ่มขึ้นเป็น 4.31 ล้านไร่ 2.77 ล้านตันข้าวเปลือก 642 กิโลกรัม ในปี 2557/58 หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 0.44 ร้อยละ 1.88 และร้อยละ 1.44 ตามลำดับ สำหรับปี 2558/59 คาดว่ามีเนื้อที่เก็บเกี่ยว 4.34 ล้านไร่ ผลผลิต 2.80 ล้านตันข้าวเปลือก และผลผลิตต่อไร่ 645 กิโลกรัม เพิ่มขึ้นจากปี 2557/58 ร้อยละ 0.72 ร้อยละ 1.12 และร้อยละ 0.39 ตามลำดับ (ตารางที่ 48)

ตารางที่ 48 เนื้อที่เก็บเกี่ยว ผลผลิต และผลผลิตต่อไร่ ข้าวของมาเลเซีย ปี 2553/54 - 2558/59

ปีการผลิต	พื้นที่เก็บเกี่ยว (ล้านไร่)	ผลผลิต		ผลผลิตต่อไร่ (กิโลกรัม)
		(ล้านตันข้าวเปลือก)	(ล้านตันข้าวสาร)	
2553/54	4.22	2.60	1.69	616
2554/55	4.30	2.61	1.69	606
2555/56	4.31	2.70	1.76	626
2556/57	4.30	2.77	1.80	644
2557/58	4.31	2.77	1.80	642
อัตราการเพิ่ม (ร้อยละ)	0.44	1.88	1.89	1.44
2558/59	4.34	2.80	1.82	645
ผลต่าง (ร้อยละ)	0.72	1.12	1.11	0.39

ที่มา: U.S. Department of Agriculture (2016)

2) การตลาด

2.1) ความต้องการใช้ข้าวภายในประเทศ

ปี 2556 มาเลเซียมีความต้องการใช้ข้าวรวม 2.88 ล้านตันข้าวสาร แบ่งเป็นการบริโภคข้าวเพื่อเป็นอาหาร (Food Use) 2.41 ล้านตันข้าวสาร คิดเป็นอัตราการบริโภคข้าวต่อหัวของประชากรมาเลเซียเฉลี่ย 81 กิโลกรัมต่อคนต่อปี นอกจากนี้ข้าวยังใช้ถูกใช้เป็นเมล็ดพันธุ์ 0.01 ล้านตันข้าวสาร อาหารสัตว์ 0.05 ล้านตันข้าวสาร กิจกรรมอื่น 0.27 ล้านตันข้าวสาร และที่เหลืออีก 0.13 ล้านตันข้าวสาร เป็นการสูญเสีย (ตารางที่ 49)

ตารางที่ 49 การใช้ข้าวภายในประเทศของมาเลเซียจำแนกตามประเภทการใช้ข้าว ปี 2546 และ 2556

รายการ	2546	2556	อัตราการเพิ่ม (ร้อยละ)
การใช้ข้าวภายในประเทศ (ตันข้าวสาร)	1,977,000	2,882,000	45.78
อาหารมนุษย์ (Food)	1,871,000	2,415,000	29.08
เมล็ดพันธุ์ (Seed)	13,000	13,000	-
อาหารสัตว์ (Feed)	45,000	52,000	15.56
แปรรูป (Processing)	-	-	-
อื่นๆ (Other uses)	3,000	271,000	8,933.33
การสูญเสีย (Losses)	45,000	131,000	191.11
อัตราการบริโภคข้าวต่อคนต่อปี (กก.)	75	81	8.11

ที่มา: Food and Agriculture Organization of the United Nations (2016)

2.2) การค้าระหว่างประเทศ

มาเลเซีย เป็นประเทศผู้นำเข้าข้าวสาลี โดยในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา (ปี 2554 - 2558) ปริมาณและมูลค่าการนำเข้าข้าวของมาเลเซียลดลงร้อยละ 0.3 และร้อยละ 4.4 ต่อปี ตามลำดับ โดยปี 2558 นำเข้าปริมาณ 1.05 ล้านตันข้าวสาร มูลค่า 535 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ลดลงจากปี 2554 ที่นำเข้าปริมาณ 1.03 ล้านตันข้าวสาร มูลค่า 605 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ (ตารางที่ 50)

ตารางที่ 50 มูลค่าและปริมาณการส่งออกและนำเข้าข้าวของมาเลเซีย ปี 2554 - 2558

มูลค่า: พันดอลลาร์สหรัฐฯ, ปริมาณ: ตันข้าวสาร

รายการ		2554	2555	2556	2557	2558	อัตราการเพิ่ม (ร้อยละ)
การส่งออก	มูลค่า	422	559	6,652	18,207	31,889	236.5
	ปริมาณ	670	931	10,776	36,531	72,672	268.5
การนำเข้า	มูลค่า	605,911	605,436	503,264	494,484	535,140	-4.4
	ปริมาณ	1,031,389	1,005,968	890,073	942,080	1,051,189	-0.3
การค้าสุทธิ (ส่งออก-นำเข้า)	มูลค่า	-605,489	-604,877	-496,612	-476,277	-503,251	-5.9
	ปริมาณ	-1,030,719	-1,005,037	-879,297	-905,549	-978,517	-2.1

ที่มา: International Trade Centre (2016)

มาเลเซียนำเข้าข้าวเกือบทั้งหมดจากทวีปเอเชีย แบ่งเป็น นำเข้าจากอาเซียน คิดเป็นร้อยละ 75.2 และเอเชียอื่น ร้อยละ 24.7 ของมูลค่าการนำเข้าข้าวทั้งหมด โดยนำเข้าจากไทยมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 38.6 รองลงมาได้แก่ เวียดนาม ร้อยละ 28.8 และปากีสถาน ร้อยละ 14.3 ตามลำดับ (ตารางที่ 51)

ตารางที่ 51 มูลค่าและปริมาณการนำเข้าข้าวของมาเลเซียจำแนกตามประเทศคู่ค้า ปี 2554 - 2558

ภูมิภาค/ประเทศ	2554	2555	2556	2557	2558	อัตราการเพิ่ม (ร้อยละ)	สัดส่วน ปี 2558
มูลค่า (พันดอลลาร์สหรัฐฯ)							
รวมทั้งหมด	605,911	605,436	503,264	494,484	535,140	-4.4	100.0
เอเชีย	604,939	600,538	500,112	493,500	534,423	-4.3	99.9
อาเซียน	521,075	520,058	417,879	374,780	402,007	-8.1	75.2
เอเชียอื่น	83,864	80,480	82,233	118,720	132,416	13.9	24.7
ตะวันออกกลาง	88	-	41	-	-	ไม่นิยาม	-
ยุโรป	5	3	71	2	-	ไม่นิยาม	-
แอฟริกา	-	-	-	-	5	9.6	0.0
อเมริกา	170	4,017	1,190	293	-	ไม่นิยาม	-
โอเชียเนีย	709	878	1,851	689	712	-2.3	0.1

ที่มา: International Trade Centre (2016)

ตารางที่ 51 มูลค่าและปริมาณการนำเข้าข้าวของมาเลเซียจำแนกตามประเทศคู่ค้า ปี 2554 - 2558 (ต่อ)

ภูมิภาค/ประเทศ	2554	2555	2556	2557	2558	อัตราการเพิ่ม (ร้อยละ)	สัดส่วน ปี 2558
ไทย	205,330	75,915	96,785	181,607	206,431	9.2	38.6
เวียดนาม	305,081	418,746	272,177	150,689	154,067	-21.2	28.8
กัมพูชา	9,611	24,374	48,249	39,185	41,399	40.4	7.7
เมียนมาร์	731	961	605	3,268	46	-35.0	0.0
สปป.ลาว	-	-	-	-	-	ไม่นิยาม	-
ปากีสถาน	72,439	69,766	63,507	95,831	76,677	4.4	14.3
อินเดีย	10,516	10,173	18,018	22,015	54,542	50.1	10.2
ออสเตรเลีย	709	878	1,851	528	712	-4.9	0.1
ประเทศอื่น	1,494	4,623	2,073	1,361	1,266	-14.4	0.2
ปริมาณ (ตันข้าวสาร)							
รวมทั้งหมด	1,031,389	1,005,968	890,073	942,080	1,051,189	-0.3	100.0
เอเชีย	1,030,390	1,001,265	887,078	941,066	1,050,419	-0.2	99.9
อาเซียน	889,177	868,008	753,761	745,105	798,056	-3.6	75.9
เอเชียอื่น	141,213	133,257	133,317	195,961	252,363	16.7	24.0
ตะวันออกกลาง	115	-	45	-	-	ไม่นิยาม	-
ยุโรป	12	3	84	1	-	ไม่นิยาม	-
แอฟริกา	-	-	-	-	19	33.9	0.0
อเมริกา	116	3,715	1,082	183	-	ไม่นิยาม	-
โอเชียเนีย	756	987	1,783	830	750	-1.9	0.1
ไทย	325,708	74,012	144,604	378,224	419,378	23.8	39.9
เวียดนาม	550,597	765,750	553,981	310,751	326,577	-17.7	31.1
กัมพูชา	10,885	26,073	52,041	44,918	51,559	44.1	4.9
เมียนมาร์	1,625	2,125	3,071	11,192	500	-6.7	0.0
สปป.ลาว	-	-	-	-	-	ไม่นิยาม	-
ปากีสถาน	129,566	121,666	107,268	171,192	148,483	6.3	14.1
อินเดีย	10,884	11,192	25,610	24,183	103,119	69.3	9.8
ออสเตรเลีย	756	987	1,783	579	750	-5.3	0.1
ประเทศอื่น	1,368	4,165	1,714	1,041	822	-21.4	0.1

ที่มา: International Trade Centre (2016)

3) นโยบายด้านข้าวที่สำคัญ

20 กว่าปีที่ผ่านมา มาเลเซียเคยมีนโยบาย “ผลิตข้าวให้พอกิน” มาเลเซียจึงมีนโยบายลดการนำเข้าข้าวจากต่างประเทศโดยใช้วิธีการจำกัดโควตาการนำเข้า ซึ่งการนำเข้าข้าวเข้าจะทำได้โดยรัฐบาลเท่านั้น ห้ามเอกชนนำเข้า ทำให้ราคาข้าวในมาเลเซียสูงกว่าราคาข้าวในเมืองไทย แต่เนื่องจากข้าวที่มาเลเซียปลูกเป็นข้าวคุณภาพต่ำ จึงมีการลักลอบนำเข้าข้าวจากไทยเป็นประจำ ในที่สุดมาเลเซียก็ได้ยกเลิกนโยบายดังกล่าวและเปิดให้มีการนำเข้าอย่างเสรี อย่างไรก็ตาม การนำเข้าข้าวจะดำเนินการโดยองค์การข้าวสารและข้าวเปลือกแห่งชาติ หรือ BERNAS (มาจากภาษามาเลย์ว่า Padiberas Nasional Berhad) แต่เพียงผู้เดียว ซึ่ง BERNAS ได้ควบคุมข้าวเปลือกและภาคการผลิตข้าวตั้งแต่การผลิตจนถึงการแปรรูปในมาเลเซียตั้งแต่เดือนมกราคม 2539 เป็นต้นมา และมีส่วนร่วมในการจัดซื้อข้าวเปลือก การนำเข้า การส่งออก การจำหน่าย และการตลาด ซึ่งข้าวที่นำเข้ามาจะถูกกระจายต่อไปยังบริษัทผู้ค้าข้าวเสรีในมาเลเซียเพื่อกระจายต่อไปยังเมืองต่างๆ ทั่วมาเลเซีย สำหรับข้าวที่นำเข้านั้นเป็นข้าวที่มีคุณภาพดีถึงปานกลาง โดยจะนำมาบรรจุใหม่แล้วจำหน่าย ซึ่ง BERNAS ได้กระจายการซื้อข้าวไปยังประเทศต่างๆ เพื่อป้องกันการพึ่งพาสถานที่ใดที่หนึ่ง อย่างไรก็ตาม มาเลเซียได้ตั้งเป้าหมายจะยกเลิกการนำเข้าข้าวจากต่างประเทศในปี 2558 สำหรับนโยบายข้าวปี 2555 รัฐบาลมาเลเซียได้ดำเนินนโยบายในเชิงป้องกัน โดยข้าวในประเทศมาเลเซียจะได้รับการคุ้มครองผ่านการควบคุมราคา การให้เงินอุดหนุน การกำหนดอัตราภาษีนำเข้า และการจัดการคลังสินค้าข้าวเพื่อขาดแคลน สรุปได้ดังนี้

3.1) การควบคุมราคาขายปลีกสำหรับปลายข้าวหัก 5%, 10% และ 20% ภายในมาเลเซีย

3.2) การให้เงินอุดหนุนแก่เกษตรกรผู้ปลูกข้าว เช่น การเพิ่มงบประมาณเงินอุดหนุนเพื่อเป็นแรงจูงใจในการผลิตข้าว

3.3) การกำหนดอัตราภาษีนำเข้าข้าว เป็นมาตรการเพื่อปกป้องอุตสาหกรรมภายในประเทศ ถึงแม้ว่ามาเลเซียจะเป็นประเทศสมาชิกของเขตการค้าเสรีอาเซียน (AFTA) และองค์การการค้าโลก (WTO) แต่รัฐบาลมาเลเซียยังคงเรียกเก็บภาษีนำเข้าสูงสำหรับสินค้าข้าว โดยกำหนดให้สินค้าข้าวรวมอยู่ในรายการสินค้าที่มีความอ่อนไหวสูง ซึ่งอัตราภาษีนำเข้าสำหรับการนำเข้าข้าวเป็นร้อยละ 20 ภายใต้ความตกลงการค้าสินค้าอาเซียน (ATIGA) ของเขตการค้าเสรีอาเซียน และร้อยละ 40 ภายใต้ข้อตกลงว่าด้วยการเกษตรขององค์การการค้าโลก (WTO)

3.4) การจัดการคลังสินค้าข้าวเพื่อขาดแคลน นโยบายคลังสินค้าข้าวจะถูกใช้เพื่อรักษาเสถียรภาพราคาภายในประเทศจากความผันผวนของราคาในตลาดโลก และเพื่อให้แน่ใจว่ามาเลเซียจะมีผลผลิตข้าวเพียงพอสำหรับการบริโภคในประเทศ และเก็บรักษาข้าวไว้ในคลังสินค้าข้าวของรัฐบาลที่กำหนดไว้ปริมาณ 292,000 ตัน

3.5) การส่งเสริมการทำนา เพื่อเพิ่มผลผลิตข้าวในแหล่งปลูกข้าวที่สำคัญของประเทศให้ได้ประมาณร้อยละ 5 - 10

3.6) การรักษาความปลอดภัยของอาหาร ภายใต้แผนฉบับที่ 10 ของมาเลเซีย (Tenth Malaysian Plan หรือ TMP) ใน พ.ศ. 2554 - 2558 ได้ให้ความสำคัญกับนโยบายการรักษาความปลอดภัยของอาหาร โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสินค้าข้าว

4.1.6 สถานการณ์สินค้าข้าวของเมียนมาร์

1) การผลิต

1.1) แหล่งปลูกข้าวที่สำคัญ

เมียนมาร์สามารถปลูกข้าวได้ทุกรัฐ/เขต พื้นที่ปลูกข้าวส่วนใหญ่จะกระจายอยู่ตามพื้นที่ราบลุ่มแม่น้ำอิรวดี (ร้อยละ 50 ของผลผลิตทั้งประเทศ) และที่ราบลุ่มในเขตสะกาย พื้นที่ปลูกข้าวของเมียนมาร์ แบ่งตามเขตการปกครองได้เป็น 6 ภาค ดังนี้ (ตารางที่ 52)

(1) ที่ราบลุ่มแม่น้ำอิรวดี ประกอบด้วย เขตอิรวดี เขตพะโค และเขตย่างกุ้ง มีพื้นที่เก็บเกี่ยว 25.06 ล้านไร่ คิดเป็นร้อยละ 49.8 ของพื้นที่เก็บเกี่ยวทั้งประเทศ ผลผลิตข้าวเปลือกรวม 16.13 ล้านตัน ข้าวเปลือก คิดเป็นร้อยละ 50.1 ของผลผลิตทั้งประเทศ ผลผลิตต่อไร่ 644 กิโลกรัม

(2) ภาคเหนือ ประกอบด้วย เขตสะกายและรัฐกะฉิ่น มีพื้นที่เก็บเกี่ยว 7.46 ล้านไร่ คิดเป็นร้อยละ 14.8 ของพื้นที่เก็บเกี่ยวทั้งประเทศ ผลผลิตข้าวเปลือกรวม 4.98 ล้านตันข้าวเปลือก คิดเป็นร้อยละ 15.5 ของผลผลิตทั้งประเทศ ผลผลิตต่อไร่ 667 กิโลกรัม

(3) ภาคกลาง ประกอบด้วย เขตมะเภา และมัณฑะเลย์ มีพื้นที่เก็บเกี่ยว 4.88 ล้านไร่ คิดเป็นร้อยละ 9.7 ของพื้นที่เก็บเกี่ยวทั้งประเทศ ผลผลิตข้าวเปลือกรวม 3.37 ล้านตันข้าวเปลือก คิดเป็นร้อยละ 10.5 ของผลผลิตทั้งประเทศ ผลผลิตต่อไร่ 697 กิโลกรัม

(4) ภาคใต้ ประกอบด้วย รัฐมอญ กะเหรี่ยง และตะนาวศรี มีพื้นที่เก็บเกี่ยว 5.28 ล้านไร่ คิดเป็นร้อยละ 10.5 ของพื้นที่เก็บเกี่ยวทั้งประเทศ ผลผลิตข้าวเปลือกรวม 3.00 ล้านตันข้าวเปลือก คิดเป็นร้อยละ 9.3 ของผลผลิตทั้งประเทศ ผลผลิตต่อไร่ 569 กิโลกรัม

(5) ภาคตะวันออก ประกอบด้วย รัฐชาน และกะยา มีพื้นที่เก็บเกี่ยว 4.20 ล้านไร่ คิดเป็นร้อยละ 8.30 ของพื้นที่เก็บเกี่ยวทั้งประเทศ ผลผลิตข้าวเปลือกรวม 2.71 ล้านตันข้าวเปลือก คิดเป็นร้อยละ 8.40 ของผลผลิตทั้งประเทศ ผลผลิตต่อไร่ 645 กิโลกรัม

(6) ภาคตะวันตก ประกอบด้วย รัฐยะไข่และรัฐชิน มีพื้นที่เก็บเกี่ยว 3.48 ล้านไร่ คิดเป็นร้อยละ 6.90 ของพื้นที่เก็บเกี่ยวทั้งประเทศ ผลผลิตข้าวเปลือกรวม 1.98 ล้านตันข้าวเปลือก คิดเป็นร้อยละ 6.10 ของผลผลิตทั้งประเทศ ผลผลิตต่อไร่ 568 กิโลกรัม

ตารางที่ 52 พื้นที่เก็บเกี่ยว ผลผลิต และผลผลิตต่อไร่ แยกตามเขตปกครองของเมียนมาร์ ปี 2552/53

ภาค/เขต/รัฐ	พื้นที่เก็บเกี่ยว (ไร่)	ผลผลิต (ตันข้าวเปลือก)	ผลผลิตต่อไร่ (กิโลกรัม)	สัดส่วน	
				พื้นที่	ผลผลิต
ที่ราบลุ่มแม่น้ำอิรวดี	25,062,500	16,130,000	644	49.8	50.1
เขตอิรวดี	12,643,750	8,507,000	673	25.1	26.4
เขตพะโค	8,893,750	5,581,000	628	17.7	17.4
เขตย่างกุ้ง	3,525,000	2,042,000	579	7.0	6.3

ที่มา : International Rice Research Institute (2016)

ตารางที่ 52 พื้นที่เก็บเกี่ยว ผลผลิต และผลผลิตต่อไร่ แยกตามเขตปกครองของเมียนมาร์ ปี 2552/53 (ต่อ)

ภาค/เขต/รัฐ	พื้นที่เก็บเกี่ยว (ไร่)	ผลผลิต (ตันข้าวเปลือก)	ผลผลิตต่อไร่ (กิโลกรัม)	สัดส่วน	
				พื้นที่	ผลผลิต
เหนือ	7,456,250	4,975,000	667	14.8	15.5
เขตสะกาย	5,750,000	4,005,000	697	11.4	12.5
รัฐกะฉิ่น	1,706,250	970,000	568	3.4	3.0
กลาง	4,881,250	3,373,000	691	9.7	10.5
เขตมาเกว	2,550,000	1,729,000	678	5.1	5.4
เขตมณฑลพะโล่	2,331,250	1,644,000	705	4.6	5.1
ใต้	5,281,250	3,004,000	569	10.5	9.3
รัฐมอญ	2,568,750	1,501,000	584	5.1	4.7
รัฐกะเหรี่ยง	1,700,000	936,000	551	3.4	2.9
เขตตะนาวศรี	1,012,500	567,000	560	2.0	1.8
ตะวันออก	4,200,000	2,707,000	645	8.3	8.4
รัฐชาน	3,918,750	2,554,000	652	7.8	7.9
รัฐกะยา	281,250	153,000	544	0.6	0.5
ตะวันตก	3,481,250	1,976,000	568	6.9	6.1
รัฐยะไข่	3,131,250	1,856,000	593	6.2	5.8
รัฐชิน	350,000	120,000	343	0.7	0.4

ที่มา : International Rice Research Institute (2016)

1.2) ฤดูปลูกข้าว

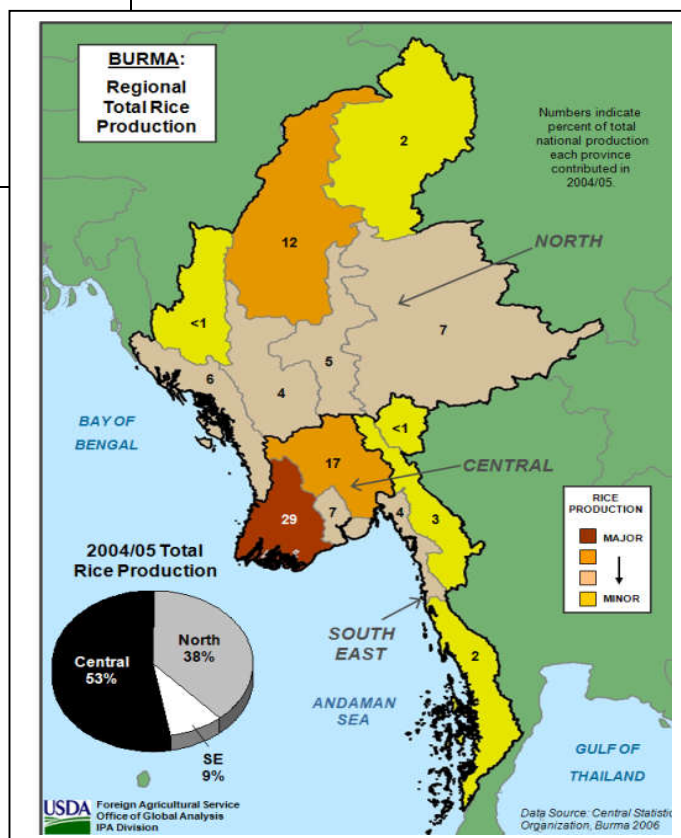
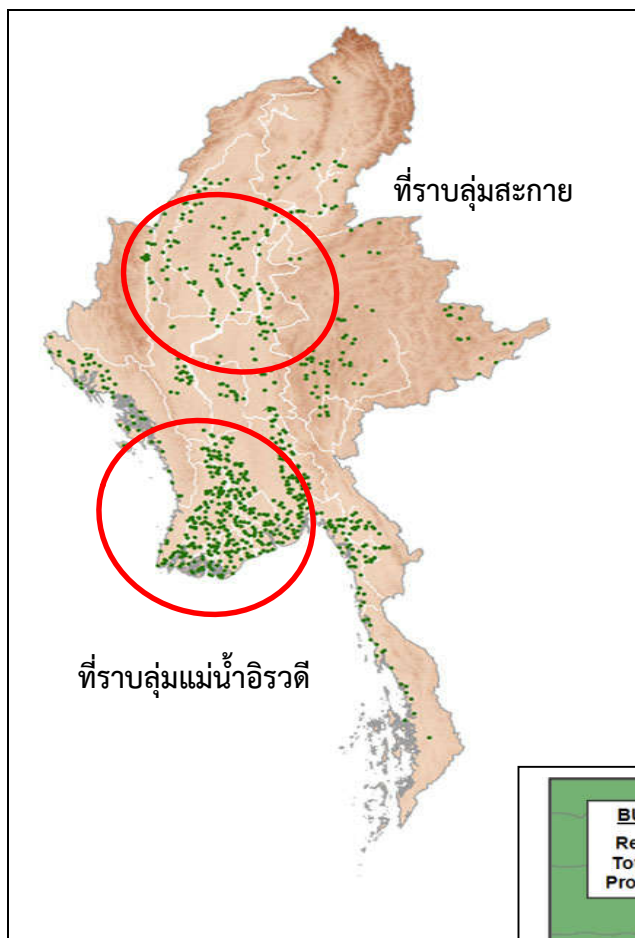
(1) ฤดูฝน (Wet Season Paddy) เกษตรกรเพาะปลูกข้าวช่วงเดือนพฤษภาคม - มิถุนายน และเก็บเกี่ยวผลผลิตช่วงเดือนตุลาคม - ธันวาคม ของปีเดียวกัน

(2) ฤดูแล้ง (Dry Season Paddy) เกษตรกรปลูกข้าวเดือนพฤศจิกายน - ธันวาคม และเก็บเกี่ยวเดือนมีนาคม - มิถุนายน ของปีถัดไป

ตารางที่ 53 ฤดูปลูกข้าวของเมียนมาร์

	ช่วงเวลาเพาะปลูก												ช่วงเวลาเก็บเกี่ยว												
ฤดูเพาะปลูก	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	
ฤดูฝน																									
ฤดูแล้ง																									

ที่มา: Food and Agriculture Organization of the United Nations (2016)

ภาพที่ 18 แหล่งเพาะปลูกข้าวของเมียนมาร์

ที่มา: Maclean et.al (2013) และ U.S. Department of Agriculture (2013)

1.3) ชนิดและพันธุ์ข้าว

ชนิดข้าวของเมียนมาร์ แบ่งออกได้เป็น 4 กลุ่มที่สำคัญ ดังนี้

- (1) Emata Group เป็นพันธุ์ข้าวเมล็ดปานกลางถึงยาว (Medium to Long Grain) ปลูกได้ตลอดทั้งปี มีอมีโลสประมาณร้อยละ 23-25 ผลผลิตต่อไร่ประมาณ 740 – 823 กิโลกรัม
- (2) Special Emata เป็นพันธุ์ข้าวเมล็ดยาวถึงยาวพิเศษ (Long Grain & Extra Long Grain) ปลูกได้ปีละ 1 ครั้ง เช่น พันธุ์ Zeera, Sin ThweLat, InnmaYebaw และ Lone ThweMhwe
- (3) Pow San Hmwe เป็นพันธุ์ข้าวคุณภาพดีของเมียนมาร์ ปลูกได้เพียงปีละ 1 ครั้ง ผลผลิตต่อไร่ประมาณ 411 – 493 กิโลกรัม (50 – 60 ตะกร้า/เอเคอร์) แหล่งปลูกข้าว Pow San Hmwe ได้แก่ บริเวณปากแม่น้ำอิระวดี พื้นที่ปลูกประมาณ 16 – 17 ล้านไร่ ข้าวปอร์ ซาน มุย (ในภาษาเมียนมาร์) หรือ ข้าวเพิร์ลปอร์ ซาน (Pearl Paw San) เป็นข้าวเมล็ดกลม มีความยาวเพียง 5.0 - 5.5 มิลลิเมตร แต่เมื่อหุงสุกจะมีขนาดเพิ่มขึ้นได้ 3-4 เท่า และมีกลิ่นหอม ซึ่งเป็นข้าวที่ได้รับรางวัลชนะเลิศในการประกวดสุดยอดข้าวในงานการประชุมข้าวโลกเมื่อวันที่ 19-21 ตุลาคม 2554 ณ นครโฮจิมินห์ ประเทศเวียดนาม โดยชนะข้าวกว่า 30 สายพันธุ์ที่ส่งเข้าประกวด (เกณฑ์การตัดสินข้าวพิจารณาจากรสชาติ สี และคุณภาพของตัวข้าวเป็นสำคัญ)
- (4) ข้าวพันธุ์พื้นเมือง (Local Varieties) ผลผลิตต่อไร่ประมาณ 320-480 กิโลกรัม

1.4) พื้นที่ ผลผลิต ผลผลิตต่อไร่

เมียนมาร์ มีพื้นที่เก็บเกี่ยวและผลผลิตข้าวมากเป็นอันดับ 4 ของอาเซียน และอันดับ 7 ของโลก และมีผลผลิตต่อไร่เป็นอันดับ 7 ของอาเซียน โดยในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา (2553/54 - 2557/58) พื้นที่เก็บเกี่ยวลดลงจาก 43.94 ล้านไร่ ในปี 2553/54 เหลือ 43.13 ล้านไร่ ในปี 2557/58 หรือลดลงร้อยละ 0.39 แต่ผลผลิตและผลผลิตต่อไร่เพิ่มขึ้นจาก 17.93 ล้านตันข้าวเปลือก 408 กิโลกรัม/ไร่ ในปี 2553/54 เป็น 19.06 ล้านตันข้าวเปลือก 442 กิโลกรัม/ไร่ ในปี 2557/58 หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 1.98 และ 2.37 ตามลำดับ สำหรับปี 2558/59 คาดว่ามีเนื้อที่เก็บเกี่ยว 43.75 ล้านไร่ ผลผลิต 19.53 ล้านตันข้าวเปลือก และผลผลิตต่อไร่ 446 กิโลกรัม เพิ่มขึ้นจากปี 2557/58 ร้อยละ 1.45 ร้อยละ 2.46 และร้อยละ 0.99 ตามลำดับ (ตารางที่ 54)

2) การตลาด

2.1) ความต้องการใช้ข้าวภายในประเทศ

ปี 2556 เมียนมาร์ มีความต้องการใช้ข้าวรวม 19.57 ล้านตันข้าวสาร แบ่งเป็นการบริโภคข้าวเพื่อเป็นอาหาร (Food Use) 7.07 ล้านตันข้าวสาร คิดเป็นอัตราการบริโภคข้าวต่อหัวของประชากรเมียนมาร์เฉลี่ย 133 กิโลกรัมต่อคนต่อปี นอกจากนี้ข้าวยังใช้ถูกใช้เป็นเมล็ดพันธุ์ 0.56 ล้านตันข้าวสาร อาหารสัตว์ 7.88 ล้านตันข้าวสาร แปรรูป 2.75 ล้านตันข้าวสาร กิจกรรมอื่น 0.76 ล้านตันข้าวสาร และที่เหลืออีก 0.58 ล้านตันข้าวสาร เป็นการสูญเสีย (ตารางที่ 55)

ตารางที่ 54 พื้นที่เก็บเกี่ยว ผลผลิต และผลผลิตต่อไร่ ข้าวของเมียนมาร์ ระหว่างปี 2553/54 - 2558/59

ปีการผลิต	พื้นที่เก็บเกี่ยว (ล้านไร่)	ผลผลิต		ผลผลิตต่อไร่ (กิโลกรัม)
		(ล้านตันข้าวเปลือก)	(ล้านตันข้าวสาร)	
2553/54	43.94	17.93	11.47	408
2554/55	44.00	18.31	11.72	416
2555/56	44.06	18.68	11.96	424
2556/57	43.94	19.69	12.60	448
2557/58	43.13	19.06	12.20	442
อัตราการเพิ่ม (ร้อยละ)	-0.39	1.98	1.98	2.37
2558/59	43.75	19.53	12.50	446
ผลต่าง (ร้อยละ)	1.45	2.46	2.46	0.99

ที่มา: U.S. Department of Agriculture (2016)

ตารางที่ 55 การใช้ข้าวภายในประเทศของเมียนมาร์ จำแนกตามประเภทการใช้ข้าว ปี 2546 และ 2556

รายการ	2546	2556	อัตราการเพิ่ม (ร้อยละ)
การใช้ข้าวภายในประเทศ (ตันข้าวสาร)	14,434,000	19,597,000	35.77
อาหารมนุษย์ (Food)	6,628,000	7,073,000	6.71
เมล็ดพันธุ์ (Seed)	471,000	556,000	18.05
อาหารสัตว์ (Feed)	4,318,000	7,882,000	82.54
แปรรูป (Processing)	1,906,000	2,753,000	44.44
อื่นๆ (Other uses)	648,000	757,000	16.82
การสูญเสีย (Losses)	463,000	576,000	24.41
อัตราการบริโภคข้าวต่อคนต่อปี (กก.)	134	133	-0.66

ที่มา: Food and Agriculture Organization of the United Nations (2016)

2.2) การค้าระหว่างประเทศ

เมียนมาร์ เป็นประเทศผู้ส่งออกข้าวสุทธิ โดยในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา (ปี 2554 - 2558) ปริมาณและมูลค่าการส่งออกข้าวของเมียนมาร์ลดลงจาก 0.63 ล้านตันข้าวสาร มูลค่า 260 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ในปี 2554 เหลือ 0.33 ล้านตันข้าวสาร มูลค่า 126 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ในปี 2558 หรือลดลงร้อยละ 13.9 และร้อยละ 14.9 ต่อปี ตามลำดับ (ตารางที่ 56)

ตารางที่ 56 มูลค่าและปริมาณการส่งออกและนำเข้าข้าวของเมียนมาร์ ปี 2554 - 2558

มูลค่า: พันดอลลาร์สหรัฐฯ, ปริมาณ: ตันข้าวสาร

รายการ		2554	2555	2556	2557	2558	อัตราการเพิ่ม (ร้อยละ)
การส่งออก	มูลค่า	260,261	223,541	144,296	190,807	126,039	-14.9
	ปริมาณ	629,817	604,320	361,261	480,328	333,343	-13.9
การนำเข้า	มูลค่า	1,656	836	838	859	3,858	18.8
	ปริมาณ	2,955	1,164	928	1,215	10,623	29.7
การค้าสุทธิ (ส่งออก-นำเข้า)	มูลค่า	258,605	222,705	143,458	189,948	122,181	-15.3
	ปริมาณ	626,862	603,156	360,333	479,113	322,720	-14.4

ที่มา: International Trade Centre (2016)

คู่ค้าข้าวที่สำคัญของเมียนมาร์ ได้แก่ ยุโรป แอฟริกา และเอเชีย โดย ปี 2558 เมียนมาร์ ส่งออกข้าวไปทวีปยุโรป ร้อยละ 74.1 รองลงมาได้แก่ ทวีปแอฟริกา ร้อยละ 13.6 และเอเชีย ร้อยละ 12.1 ของมูลค่าการส่งออกข้าวทั้งหมด สำหรับคู่ค้าที่สำคัญในอาเซียน ได้แก่ อินโดนีเซีย และสิงคโปร์ (ตารางที่ 57)

ตารางที่ 57 มูลค่าและปริมาณการส่งออกข้าวของเมียนมาร์ จำแนกตามประเทศคู่ค้า ปี 2554 - 2558

ภูมิภาค/ประเทศ	2554	2555	2556	2557	2558	อัตราการเพิ่ม (ร้อยละ)	สัดส่วน ปี 2558
มูลค่า (พันดอลลาร์สหรัฐฯ)							
รวมทั้งหมด	260,261	223,541	144,296	190,807	126,039	-14.9	100.0
เอเชีย	103,340	34,149	23,689	37,435	15,223	-31.2	12.1
อาเซียน	7,177	29,318	14,246	12,460	5,446	-13.1	4.3
เอเชียอื่น	96,163	4,831	9,443	24,975	9,777	-25.4	7.8
ตะวันออกกลาง	235	316	22	2,063	309	27.4	0.2
ยุโรป	16,986	34,466	40,840	92,858	93,339	55.3	74.1
แอฟริกา	139,680	154,445	79,669	58,017	17,095	-40.4	13.6
อเมริกา	-	-	44	427	73	83.5	0.1
โอเชียเนีย	20	165	32	7	-	ไม่นิยาม	-
อินโดนีเซีย	419	4,754	6,499	5,083	2,732	46.5	2.2
สิงคโปร์	4,083	5,911	3,639	4,108	2,668	-11.4	2.1
มาเลเซีย	731	961	605	3,268	46	-35.0	0.0
ฟิลิปปินส์	1,944	11,319	-	-	-	ไม่นิยาม	-
บรูไน	-	-	-	-	-	ไม่นิยาม	-
เบลเยียม	2,570	7,563	7,860	22,247	22,696	72.2	18.0

ที่มา: International Trade Centre (2016)

ตารางที่ 57 มูลค่าและปริมาณการส่งออกข้าวของเมียนมาร์ จำแนกตามประเทศคู่ค้า ปี 2554 - 2558 (ต่อ)

ภูมิภาค/ประเทศ	2554	2555	2556	2557	2558	อัตราการเพิ่ม (ร้อยละ)	สัดส่วน ปี 2558
ไต้หวัน	59,312	51,580	10,902	30,054	12,354	-30.8	9.8
เยอรมนี	-	254	229	4,080	11,644	105.0	9.2
ประเทศอื่น	191,202	141,199	114,562	121,967	73,899	-18.5	58.6
ปริมาณ (ตันข้าวสาร)							
รวมทั้งหมด	629,817	604,320	361,261	480,328	333,343	-13.9	100.0
เอเชีย	237,313	92,531	60,859	100,514	43,866	-28.1	13.2
อาเซียน	16,499	78,433	40,516	37,910	16,645	-6.8	5.0
เอเชียอื่น	220,814	14,098	20,343	62,604	27,221	-23.6	8.2
ตะวันออกกลาง	400	548	50	4,245	825	41.8	0.2
ยุโรป	34,067	71,261	86,879	218,424	235,680	64.7	70.7
แอฟริกา	358,016	439,449	213,368	156,464	52,890	-38.5	15.9
อเมริกา	-	-	41	669	82	91.7	0.0
โอเชียเนีย	21	531	64	12	-	ไม่นิยาม	-
อินโดนีเซีย	1,140	11,820	18,450	15,616	8,775	54.7	2.6
สิงคโปร์	9,609	14,688	9,027	11,102	7,370	-7.8	2.2
มาเลเซีย	1,625	2,125	3,071	11,192	500	-6.7	0.1
ฟิลิปปินส์	4,125	29,674	-	-	-	ไม่นิยาม	-
บรูไน	-	-	-	-	-	ไม่นิยาม	-
เบลเยียม	6,929	21,632	22,375	64,388	69,944	77.1	21.0
ไต้หวัน	118,181	119,235	25,925	74,298	32,429	-26.4	9.7
เยอรมนี	-	629	475	9,181	27,177	104.0	8.2
ประเทศอื่น	488,208	404,517	281,938	294,551	187,148	-20.0	56.1

ที่มา: International Trade Centre (2016)

3) นโยบายด้านข้าวที่สำคัญ

เมียนมาร์ ตั้งเป้าจะกลับมาเป็นผู้ส่งออกข้าวอันดับต้นๆ ของโลกอีกครั้ง ซึ่งนโยบายแรกๆ ที่ทำคือ การจัดตั้งสมาคมอุตสาหกรรมข้าวของเมียนมาร์ (Myanmar Rice Industry Association : MRIA) ซึ่งเป็นการรวมกลุ่มของสมาคมผู้ค้าข้าว มีนักธุรกิจใหญ่ในเมียนมาร์คือ นายชิตไค (Mr. U Chit Khine) เจ้าของกลุ่มบริษัท Eden Group of Companies เข้ามาเป็นประธาน

บทบาทของ MRIA คือ เป็นที่ปรึกษาให้คำแนะนำด้านคุณสมบัติของบริษัทส่งออกข้าวให้แก่กระทรวงพาณิชย์เมียนมาร์ เพื่อที่กระทรวงพาณิชย์จะใช้ประกอบการพิจารณาการให้ใบอนุญาตส่งออก นอกจากนี้ยังเป็นเวทีของการรวมตัวของสมาคมข้าวต่างๆ และการรวมตัวของนักเศรษฐศาสตร์และนักวิชาการ เพื่อเข้ามาให้คำปรึกษาและข้อเสนอแนะต่างๆ ในการพัฒนาข้าวของเมียนมาร์ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น นอกจากนี้ เมียนมาร์มีแผนพัฒนาระบบสาธารณูปโภคของท่าเรือให้ได้มาตรฐานมากยิ่งขึ้น รวมทั้งสร้างท่าเรือ

และเขตอุตสาหกรรมให้อยู่ใกล้กันอย่างกึ่ง เพื่ออำนวยความสะดวกด้านการส่งออกให้สะดวกรวดเร็วยิ่งขึ้น เพื่อเป็นการผลักดันและการพัฒนาการผลิตข้าวให้สามารถส่งออกข้าวแข่งขันกับไทยและเวียดนามได้ ซึ่งรัฐบาลเมียนมาร์ตั้งเป้าว่าตั้งแต่ปี 2553 เป็นต้นไป จะเพิ่มปริมาณผลผลิตข้าวให้ได้ 2,000 ล้านถัง (ประมาณ 66 ล้านตัน)

อย่างไรก็ตาม ข้าวเมียนมาร์เริ่มได้รับความนิยมจากผู้บริโภคเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ เนื่องจากข้าวทุกประเภทของเมียนมาร์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้าวหอมมีราคาต่ำกว่าราคาข้าวประเภทเดียวกันในประเทศเพื่อนบ้านในอาเซียน ทั้งนี้เมียนมาร์ได้เน้นการปลูกข้าวหอมคุณภาพดีพันธุ์ดั้งเดิมที่เรียกว่า ข้าวหอมสายพันธุ์ Paw San Hmue และรัฐบาลเมียนมาร์ตั้งเป้าไว้ว่าภายในปี 2558 ข้าวส่งออกส่วนใหญ่ของเมียนมาร์จะเป็นข้าวหอม ซึ่งเมียนมาร์ได้ดำเนินมาตรการต่างๆ เพื่อพัฒนาตลาดข้าวในประเทศ ดังนี้

1) สมาคมอุตสาหกรรมข้าวเมียนมาร์ได้เริ่มสต็อกข้าวมาตั้งแต่ปลายปี 2554 มีการจัดเก็บสถิติต่างๆ อย่างเป็นระบบยิ่งกว่าทุกปีที่ผ่านมา ทำให้ทราบปริมาณที่ผลิตได้ทั้งหมด ปริมาณที่ต้องการบริโภคภายในประเทศ และปริมาณสำรองที่เพียงพอ เพื่อให้สามารถคิดคำนวณปริมาณส่งออกล่วงหน้าได้

2) เมียนมาร์เร่งพัฒนาระบบสาธารณูปโภคพื้นฐาน เพื่อรองรับการขนส่งสินค้าที่กำลังขยายตัว ในปี 2554 เป็นปีแรกที่เมียนมาร์สามารถส่งออกข้าวจากท่าเรือในเขตที่ราบปากแม่น้ำอิรวดี ซึ่งเป็นอยู่ข้าวที่สำคัญได้โดยตรงไม่ต้องขนส่งไปยังท่าเรือกรุงย่างกุ้งก่อน ทำให้ลดต้นทุนในด้านการขนส่งได้อย่างมาก

นอกจากนี้ เมียนมาร์ได้รับความช่วยเหลือในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมจากรัฐบาลชาติตะวันตก รวมถึงสิทธิประโยชน์ด้านภาษีในการส่งออกสินค้าต่างๆ รวมทั้งข้าวด้วย ซึ่งสมาคมอุตสาหกรรมข้าวของเมียนมาร์มีความมั่นใจเกี่ยวกับมาตรการการส่งออกข้าวจะดีขึ้น เนื่องจากเมื่อช่วงกลางปี 2554 รัฐบาลเมียนมาร์ชุดใหม่ได้มีการประกาศลดภาษีส่งออกจากร้อยละ 10 เหลือเพียงร้อยละ 7 ทำให้เมียนมาร์สามารถส่งออกข้าวได้มากขึ้น และยังเป็นการเอื้อประโยชน์ให้ผู้ส่งออกข้าวได้มีกำไรเพิ่มขึ้น รวมทั้งสามารถรับซื้อข้าวจากเกษตรกรได้ในราคาที่สูงขึ้นด้วย

4) ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสามารถในการแข่งขัน

4.1) ทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์เอื้ออำนวยต่อการผลิตข้าว

เมียนมาร์ มีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์เหมาะแก่การทำเกษตรกรรม รวมถึงการเพาะปลูกข้าว พื้นที่ว่างเปล่าสามารถนำไปขยายเป็นพื้นที่เพาะปลูกข้าวได้เกือบร้อยละ 50 โดยพื้นที่เพาะปลูกข้าวของเมียนมาร์มีขนาดเฉลี่ยแปลงละ 2.5 เฮกตาร์ (15.63 ไร่) ถือว่ามีขนาดเล็กเมื่อเทียบกับมาตรฐานตะวันตก แต่ก็ยังมีขนาดใหญ่กว่าเมื่อเทียบกับประเทศฟิลิปปินส์ สเปน ลาว อินเดีย และจีน อีกทั้งเมียนมาร์ยังมีทรัพยากรน้ำและแรงงานที่สำคัญแก่การทำเกษตรกรรม แม่น้ำของประเทศได้รับน้ำจากทั้งจีนและอินเดีย ทำให้ประเทศมีศักยภาพที่จะเพิ่มผลผลิตข้าวเพื่อทำการส่งออก สำหรับแรงงานของเมียนมาร์เป็นแรงงานที่มีความอดทนและค่าจ้างต่ำเมื่อเทียบกับประเทศในภูมิภาค ส่งผลให้ต้นทุนการผลิตของเมียนมาร์ต่ำ แม้มีข้อจำกัดด้านเครื่องจักรในภาคเกษตรกรรม

รัฐบาลเมียนมาร์ได้ให้ความสำคัญกับการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐาน เช่น การสร้างเขื่อน และการบูรณะคลองระบายน้ำ เพื่อให้การเพาะปลูกในหน้าแล้ง รัฐบาลได้ตั้งเป้าหมายที่จะเพิ่มผลผลิตเป็น 5.2 ตันข้าวเปลือกต่อเฮกตาร์ (832 กิโลกรัมต่อไร่) ซึ่งเป็นสองเท่าที่ USDA คาดการณ์ไว้ มีการใช้แบบจำลองวงจรข้าว ในการวิเคราะห์ผลของการขยายพื้นที่เพาะปลูกในเขตชลประทานข้าวในหน้าแล้ง ร้อยละ 10 ซึ่งได้ผลผลิตมากกว่าพื้นที่ที่ไม่มีชลประทานถึงร้อยละ 25 ผลของแบบจำลองชี้ว่าผลผลิตข้าวของเมียนมาร์ในปี 2556 สูงขึ้นถึงร้อยละ 8 และการส่งออกอาจขยายตัวถึงร้อยละ 59 โดยตลาดจากแอฟริกาและเอเชียจะเป็นตลาดคู่ค้ารายใหญ่ของประเทศ ซึ่งการส่งออกสู่จีนขยายตัวถึงร้อยละ 67 มีการเปลี่ยนแปลงเพียงเล็กน้อยในตลาดอเมริกา เนื่องจากไม่ใช่คู่ค้าหลักของประเทศ

4.2) ต้นทุนการผลิตที่ต่ำ

ต้นทุนการผลิตข้าวเปลือกในฤดูฝนของเมียนมาร์อยู่ที่ประมาณ 137 ดอลลาร์สหรัฐ ในปี 2555 ต้นทุนดังกล่าวประกอบไปด้วยค่าเมล็ดพันธุ์ ปุ๋ย แรงงาน (ทั้งที่จ้าง และแรงงานในครอบครัว) และต้นทุนคงที่ต่างๆ เช่น เครื่องจักรที่ใช้ในการเกษตร แต่ยังไม่รวมค่าเช่าที่และดอกเบี้ยจากการกู้ยืมมาลงทุน ต้นทุนที่แพงที่สุดคือ ต้นทุนค่าปุ๋ย ซึ่งถือเป็นครึ่งหนึ่งของต้นทุนในการเพาะปลูก เนื่องจากรัฐบาลยังไม่ให้การสนับสนุนทางด้านนี้ ดังนั้นราคาปุ๋ยจึงขึ้นอยู่กับราคาของต่างประเทศ มีรายงานกล่าวว่าอัตราส่วนระหว่างปุ๋ยต่อราคาข้าวนั้นไม่เอื้ออำนวยต่อชาวนา ราคาปุ๋ยที่แพงเกินไปไม่จูงใจให้ชาวนาหันมาใช้ปุ๋ย

4.3) สาธารณูปโภคในการสีข้าวที่ไม่เพียงพอและไม่มีคุณภาพ

โรงสีข้าวของเมียนมาร์มีขนาดเล็ก มีจำนวนไม่มาก และยังเป็นเทคโนโลยีที่ล้าหลัง ส่งผลให้ข้าวที่สีได้มีคุณภาพที่ต่ำ เช่น ในปี 2553 - 2555 ข้าวที่เมียนมาร์ส่งออกประมาณร้อยละ 92 เป็นปลายข้าวหัก 25% ส่งผลให้เมียนมาร์เผชิญกับข้อกีดกันทางด้านคุณภาพข้าวที่ใช้ทำการส่งออกของประเทศ สำหรับข้าวคุณภาพดีที่ผลิตได้จำนวนไม่มากของประเทศจะถูกส่งออกไปยังประเทศญี่ปุ่นและยุโรป

4.4) สาธารณูปโภคทางถนนและทางเรือที่ไม่มีประสิทธิภาพ

ถนนหนทางและท่าเรือที่ไม่เอื้ออำนวย ส่งผลให้ต้นทุนในการขนส่งสินค้าข้าวของประเทศสู่ตลาดโลกสูงขึ้น ต้นทุนการขนส่งที่สูงรวมถึงระยะเวลาในการขนส่งที่นาน ส่งผลให้ต้นทุนของข้าวที่จะเข้าสู่โรงสีสูงขึ้นรวมถึงราคา ก่อนถึงมือผู้บริโภคด้วย นอกจากนี้เมียนมาร์ยังมีอัตราการเข้าถึงพาหนะที่ต่ำที่สุดในเอเชีย (7 คัน ต่อ 1,000 คน) ชาวนาส่วนใหญ่เมื่อเกี่ยวข้าวแล้วจะเก็บข้าวเปลือกไว้บนที่นาของตนก่อนส่งผลให้ข้าวที่ส่งให้กับโรงสีมีคุณภาพต่ำลง ระบบถนนในประเทศทำให้ค่าบรรทุกสินค้าเกษตรสูงกว่าประเทศอื่นๆ ในภูมิภาคถึง 3-5 เท่า ท่าเรือรานกุนซึ่งเป็นท่าเรือที่ใหญ่ที่สุดของประเทศ ที่ควบคุมการค้าทางทะเลของประเทศประมาณร้อยละ 90 ยังไม่สามารถรองรับเรือบรรทุกสินค้าที่บรรทุกเกิน 15,000 ตันได้ เนื่องจากท่าเรือมีสินทราย นั่นหมายความว่าเรือขนส่งสินค้าที่มีขนาดใหญ่กว่านี้ต้องไปที่ท่าเรือติลาวาที่ห่างไปทางใต้อีก 25 กิโลเมตรจากรานกุน ส่งผลต่อค่าขนส่งทางถนนที่สูงขึ้นอีก นอกจากนี้ท่าเทียบเรือหลายแห่งในท่าเรือรานกุน รัฐบาลเรียกเก็บค่าธรรมเนียมเอง ส่งผลให้ท่าเรือรานกุนเป็นท่าเรือที่แพงที่สุดแห่งหนึ่งในโลก

4.1.7 สถานการณ์สินค้าข้าวของฟิลิปปินส์

1) การผลิต

1.1) แหล่งปลูกข้าวที่สำคัญ

ฟิลิปปินส์ มีลักษณะเป็นหมู่เกาะเช่นเดียวกับอินโดนีเซีย พื้นที่ปลูกข้าวของฟิลิปปินส์ แบ่งได้เป็น 3 หมู่เกาะหลัก ได้แก่

(1) เกาะลูซอน มีพื้นที่เก็บเกี่ยว 15.92 ล้านไร่ คิดเป็นร้อยละ 54.7 ของพื้นที่เก็บเกี่ยวทั้งประเทศ ผลผลิตข้าวเปลือก 10.71 ล้านตันข้าวเปลือก คิดเป็นร้อยละ 59.0 ของผลผลิตทั้งประเทศ ผลผลิตต่อไร่ 673 กิโลกรัม สูงที่สุดในประเทศ จังหวัดปลูกข้าวที่สำคัญ เช่น นูเวบาเอเชียอา อีซาเบลา ปังกาซินัน และคากายัน เป็นต้น

(2) เกาะมินดาเนา มีพื้นที่เก็บเกี่ยว 6.98 ล้านไร่ คิดเป็นร้อยละ 24.0 ของพื้นที่เก็บเกี่ยวทั้งประเทศ ผลผลิตข้าวเปลือก 4.09 ล้านตันข้าวเปลือก คิดเป็นร้อยละ 22.5 ของผลผลิตทั้งประเทศ ผลผลิตต่อไร่ 586 กิโลกรัม จังหวัดปลูกข้าวที่สำคัญ เช่น โคตาบาโต บุกิดโนน และซุลตันคูดาร์ต เป็นต้น

(3) เกาะบิซายา มีพื้นที่เก็บเกี่ยว 6.21 ล้านไร่ คิดเป็นร้อยละ 21.3 ของพื้นที่เก็บเกี่ยวทั้งประเทศ ผลผลิตข้าวเปลือก 3.35 ล้านตันข้าวเปลือก คิดเป็นร้อยละ 18.5 ของผลผลิตทั้งประเทศ ผลผลิตต่อไร่ 540 กิโลกรัม จังหวัดปลูกข้าวที่สำคัญ เช่น อีโลอีโล เนโกรสออกซิเดนตัล และเลเต เป็นต้น

ตารางที่ 58 พื้นที่เก็บเกี่ยว ผลผลิต และผลผลิตต่อไร่ แยกตามเขตการปกครองของฟิลิปปินส์

ปีการผลิต 2558/59

ภาค/จังหวัด	พื้นที่เก็บเกี่ยว (ไร่)	ผลผลิต (ตันข้าวเปลือก)	ผลผลิตต่อไร่ (กิโลกรัม)	สัดส่วน	
				พื้นที่	ผลผลิต
รวมทั้งประเทศ	29,101,420	18,149,838	624	100	100
ลูซอน	15,919,639	10,711,177	673	54.7	59.0
นูเวบาเอเชียอา	1,927,788	1,580,620	820	6.6	8.7
อีซาเบลา	1,768,144	1,256,390	711	6.1	6.9
ปังกาซินัน	1,625,544	1,081,157	665	5.6	6.0
คากายัน	1,369,963	884,334	646	4.7	4.9
คามารีเนสเดลซัวร์	1,070,275	658,548	615	3.7	3.6
ตาร์ลัก	838,038	570,095	680	2.9	3.1
ปัมปังกา	564,563	425,609	754	1.9	2.3

ที่มา: International Rice Research Institute (2016)

ตารางที่ 58 พื้นที่เก็บเกี่ยว ผลผลิต และผลผลิตต่อไร่ แยกตามเขตการปกครองของฟิลิปปินส์
ปีการผลิต 2558/59 (ต่อ)

ภาค/จังหวัด	พื้นที่เก็บเกี่ยว (ไร่)	ผลผลิต (ตันข้าวเปลือก)	ผลผลิตต่อไร่ (กิโลกรัม)	สัดส่วน	
				พื้นที่	ผลผลิต
ออเรียนทัลมินโดโร	634,463	392,213	618	2.2	2.2
ออกซิเดนทัลมินโดโร	534,969	362,514	678	1.8	2.0
บูลาคัน	495,606	351,437	709	1.7	1.9
อีโลโคสเนอร์เต	413,956	313,089	756	1.4	1.7
पालาวัน	503,169	280,240	557	1.7	1.5
นูเวบาปิซคายา	377,913	269,120	712	1.3	1.5
อีโลโคสซัวร์	302,256	210,875	698	1.0	1.2
อัลไบ	324,269	204,345	630	1.1	1.1
ลาอูนีโยน	239,094	172,000	719	0.8	0.9
บาตางัน	198,969	151,610	762	0.7	0.8
มัสบาเต	325,244	147,754	454	1.1	0.8
เคโซน	305,631	146,988	481	1.1	0.8
คาลิงกา	196,400	141,094	718	0.7	0.8
ซัมบาลัส	210,500	137,968	655	0.7	0.8
ลา구나	195,931	133,138	680	0.7	0.7
ซอร์โซโกน	209,138	128,445	614	0.7	0.7
อาปาเยา	172,200	96,453	560	0.6	0.5
คามารีเนสเดลนอร์เต	143,850	89,615	623	0.5	0.5
เอาโรรา	137,325	86,971	633	0.5	0.5
คีรีโน	134,188	79,730	594	0.5	0.4
อาบรา	149,919	66,716	445	0.5	0.4
อีฟูเกา	107,869	63,362	587	0.4	0.3
คาบีเต	72,713	42,361	583	0.2	0.2
บาตังกัส	81,781	40,009	489	0.3	0.2
คาตันดัวเนส	66,644	35,741	536	0.2	0.2
โรมโบลอน	63,138	30,977	491	0.2	0.2

ที่มา: International Rice Research Institute (2016)

ตารางที่ 58 พื้นที่เก็บเกี่ยว ผลผลิต และผลผลิตต่อไร่ แยกตามเขตการปกครองของฟิลิปปินส์
ปีการผลิต 2558/59 (ต่อ)

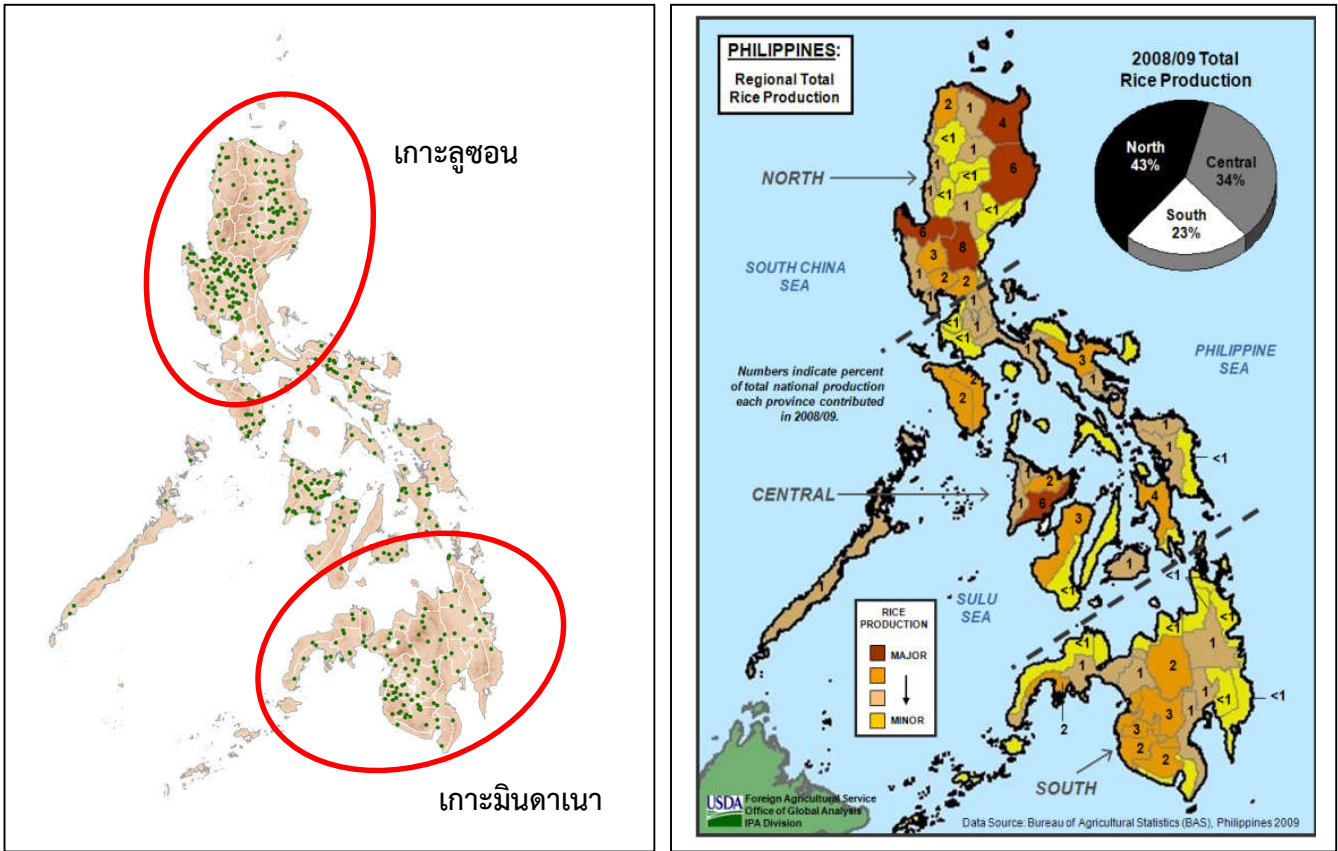
ภาค/จังหวัด	พื้นที่เก็บเกี่ยว (ไร่)	ผลผลิต (ตันข้าวเปลือก)	ผลผลิตต่อไร่ (กิโลกรัม)	สัดส่วน	
				พื้นที่	ผลผลิต
รีซัล	50,606	30,411	601	0.2	0.2
เบงเก็ต	39,275	18,144	462	0.1	0.1
มารินดูเค	36,675	15,889	433	0.1	0.1
เมฆาร์เทน	31,100	15,142	487	0.1	0.1
บาตนาเนส	539	73	136	0.0	0.0
มินดาเนา	6,975,175	4,089,934	586	24.0	22.5
โคตาบาโต	785,038	475,085	605	2.7	2.6
บูคิตโนน	604,131	436,575	723	2.1	2.4
ซูลตันคูดาร์ต	715,075	432,842	605	2.5	2.4
ซัมบวงกาเดลซัวร์	517,225	361,695	699	1.8	2.0
เซาท์โคตาบาโต	535,425	337,445	630	1.8	1.9
มากินดาเนา	844,219	333,258	395	2.9	1.8
อากูซันเดลซัวร์	471,438	233,526	495	1.6	1.3
ซัมบวงกาซิบูโก	275,250	175,015	636	0.9	1.0
ลาเนาเดลนอร์เต	250,263	173,586	694	0.9	1.0
ลาเนาเดลซัวร์	352,219	149,354	424	1.2	0.8
ดาเบาเดลซัวร์	165,375	136,322	824	0.6	0.8
ดาเบาเดลนอร์เต	178,288	125,919	706	0.6	0.7
ซัมบวงกาเดลนอร์เต	230,250	125,065	543	0.8	0.7
ซุรีเกาเดลซัวร์	205,300	104,883	511	0.7	0.6
ลัมบักนางโคมโปสเตลา	155,488	95,947	617	0.5	0.5
มิซามิสออกซิเดนตัล	126,238	87,467	693	0.4	0.5
อากูซันเดลนอร์เต	146,025	76,191	522	0.5	0.4
ดาเบาโอริเอนตัล	94,681	69,443	733	0.3	0.4
ซุรีเกาเดลนอร์เต	129,013	60,576	470	0.4	0.3
ซารังกานี	89,075	46,272	519	0.3	0.3

ที่มา: International Rice Research Institute (2016)

ตารางที่ 58 พื้นที่เก็บเกี่ยว ผลผลิต และผลผลิตต่อไร่ แยกตามเขตการปกครองของฟิลิปปินส์
ปีการผลิต 2558/59 (ต่อ)

ภาค/จังหวัด	พื้นที่เก็บเกี่ยว (ไร่)	ผลผลิต (ตันข้าวเปลือก)	ผลผลิตต่อไร่ (กิโลกรัม)	สัดส่วน	
				พื้นที่	ผลผลิต
มิซามิสโอริเอนตัล	38,756	24,869	642	0.1	0.1
ดาเบาอกซิเดนตัล	26,294	14,237	541	0.1	0.1
คาบูลูอันตินากัต	17,788	6,136	345	0.1	0.0
บาซีลัน	7,506	2,710	361	0.0	0.0
คามิเกิน	4,081	2,623	643	0.0	0.0
ซูลู	9,194	2,402	261	0.0	0.0
ตาวี-ตาวี	1,544	491	318	0.0	0.0
ปีชายา	6,206,606	3,348,727	540	21.3	18.5
อีโลอีโล	1,699,713	877,076	516	5.8	4.8
เนโกรสออกซิเดนตัล	787,856	491,239	624	2.7	2.7
เลเต	744,894	489,405	657	2.6	2.7
อันตีเค	513,006	285,203	556	1.8	1.6
คาปิซ	588,963	256,823	436	2.0	1.4
โบโฮล	470,375	252,816	537	1.6	1.4
ซามาร์	312,994	127,528	407	1.1	0.7
นอร์เทิร์นซามาร์	256,838	117,240	456	0.9	0.6
อักลัน	202,863	106,329	524	0.7	0.6
เซาเทิร์นเลย์เต	136,044	92,581	681	0.5	0.5
ปีลีปิน	92,444	66,567	720	0.3	0.4
เนโกรสโอริเอนตัล	137,200	66,393	484	0.5	0.4
อีสเทิร์นซามาร์	133,756	62,388	466	0.5	0.3
กีมาร์ัส	97,069	40,154	414	0.3	0.2
เซบู	28,000	14,291	510	0.1	0.1
ซิคีฮอร์	4,594	2,694	586	0.0	0.0

ที่มา: International Rice Research Institute (2016)

ภาพที่ 19 แหล่งเพาะปลูกข้าวของฟิลิปปินส์

ที่มา: Maclean et.al (2013) และ U.S. Department of Agriculture (2013)

1.2) ฤดูปลูกข้าว

(1) ฤดูฝน (Wet Season Paddy) เกษตรกรเพาะปลูกข้าวช่วงเดือนเมษายน - มิถุนายน และเก็บเกี่ยวผลผลิตช่วงเดือนกันยายน - ธันวาคม ของปีเดียวกัน

(2) ฤดูแล้ง (Dry Season Paddy) เกษตรกรปลูกข้าวเดือนตุลาคม - ธันวาคม และเก็บเกี่ยวเดือนมกราคม - เมษายน ของปีถัดไป

ตารางที่ 59 ฤดูปลูกข้าวของฟิลิปปินส์

	ช่วงเวลาเพาะปลูก						ช่วงเวลาเก็บเกี่ยว					
ฤดูเพาะปลูก	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
ฤดูฝน												
ฤดูแล้ง												

ที่มา: Food and Agriculture Organization of the United Nations. (2016)

1.3) ชนิดและพันธุ์ข้าว

ฟิลิปปินส์ พัฒนาพันธุ์ข้าวตั้งแต่ปี 2498 พันธุ์ข้าวที่จำหน่ายต้องได้รับการรับรองจาก คณะกรรมการเมล็ดพันธุ์แห่งชาติ (Philippine Seed Board: PSB) ซึ่งต่อมาในปี 2535 ได้เปลี่ยนชื่อเป็นสภาอุตสาหกรรมเมล็ดพันธุ์แห่งชาติ (National Seed Industry Council : NSIC) นอกจากนี้รัฐบาลยังมีหน่วยงานที่มีบทบาทในการพัฒนาพันธุ์คือ Philippine Rice Research Institute (PhilRice) และ Bureau of Plant Industry (BPI) รวมทั้งมีสถาบันการศึกษา เช่น คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยแห่งฟิลิปปินส์ (The University of the Philippines (UP)-College of Agriculture) และสถาบันวิจัยข้าวนานาชาติ (International Rice Research Institution: IRRI) ซึ่งมีสำนักงานใหญ่ตั้งอยู่ที่ลอสบาโนส ลากูนา (Los Banos, Laguna) ประเทศฟิลิปปินส์

ระหว่างปี 2509 - 2556 ฟิลิปปินส์มีพันธุ์ข้าวที่ได้รับการรับรองแล้วจำนวน 242 พันธุ์ จำแนกเป็นพันธุ์ข้าวสำหรับพื้นที่ลุ่มเขตชลประทาน 178 พันธุ์ พันธุ์ข้าวสำหรับพื้นที่อาศัยน้ำฝน 45 พันธุ์ พันธุ์ข้าวที่ทนต่อสภาพอากาศหนาว 6 พันธุ์ พันธุ์ข้าวที่ทนต่อภัยแล้ง/น้ำท่วม 2 พันธุ์ และพันธุ์ข้าวที่ทนต่อสภาวะดินเค็ม 26 พันธุ์ โดยในจำนวนนี้มีพันธุ์ข้าวลูกผสม (Hybrid) จำนวน 53 พันธุ์ (Laborteet al., 2015)

จากการสำรวจของฟิลิปปินส์ในปี 2529 และ ปี 2541 พบว่า พันธุ์ที่เกษตรกรนิยมปลูกมากที่สุดคือพันธุ์ IR64 (ได้รับการเผยแพร่ครั้งแรกในปี 2528) ต่อมาในปี 2546 เกษตรกรนิยมปลูกพันธุ์ PSB Rc82 และเปลี่ยนเป็น NSIC Rc128 ในปี 2550 และ NSIC Rc216 ในปี 2554 นอกจากพันธุ์ที่ได้รับการรับรองแล้ว ฟิลิปปินส์มีพันธุ์พื้นเมืองที่ยังได้รับความนิยม เช่น พันธุ์ข้าว Dinarodo ที่ปลูกในพื้นที่สูง เนื่องจากเป็นข้าวที่มีกลิ่นหอม เป็นที่ต้องการของตลาดซึ่งปลูกในหุบเขาอารากัน (Arakan Valley) จังหวัดโคตาบาโต เกาะมินดาเนา (Reyes, 2012)

1.4) พื้นที่ ผลผลิต ผลผลิตต่อไร่

ฟิลิปปินส์มีพื้นที่เก็บเกี่ยวและผลผลิตข้าวเป็นอันดับ 5 ของอาเซียน และอันดับ 8 ของโลก และมีผลผลิตต่อไร่เป็นอันดับ 4 ของอาเซียน โดยในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา (2553/54-2557/58) พื้นที่เก็บเกี่ยว ผลผลิต และผลผลิตต่อไร่ เพิ่มขึ้นจาก 28.62 ล้านไร่ 17.00 ล้านตันข้าวเปลือก 594 กิโลกรัม ในปี 2553/54 เป็น 28.84 ล้านไร่ 18.02 ล้านตันข้าวเปลือก 625 กิโลกรัม ในปี 2557/58 หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 0.17 ร้อยละ 1.59 และร้อยละ 1.42 ต่อปี ตามลำดับ สำหรับปี 2558/59 คาดว่ามีพื้นที่เก็บเกี่ยว 29.69 ล้านไร่ ผลผลิต 19.05 ล้านตันข้าวเปลือก และผลผลิตต่อไร่ 642 กิโลกรัม เพิ่มขึ้นจากปี 2557/58 ร้อยละ 2.93 ร้อยละ 5.73 และร้อยละ 2.72 ตามลำดับ (ตารางที่ 60)

ตารางที่ 60 พื้นที่เก็บเกี่ยว ผลผลิต และผลผลิตต่อไร่ ข้าวของฟิลิปปินส์ ปี 2553/54 - 2558/59

ปีการผลิต	พื้นที่เก็บเกี่ยว (ล้านไร่)	ผลผลิต		ผลผลิตต่อไร่ (กิโลกรัม)
		(ล้านตันข้าวเปลือก)	(ล้านตันข้าวสาร)	
2553/54	28.62	17.00	10.71	594
2554/55	29.36	18.14	11.43	618
2555/56	30.00	18.82	11.86	627
2556/57	29.41	18.91	11.92	643
2557/58	28.84	18.02	11.35	625
อัตราการเพิ่ม (ร้อยละ)	0.17	1.59	1.59	1.42
2558/59	29.69	19.05	12.00	642
ผลต่าง (ร้อยละ)	2.93	5.73	5.73	2.72

ที่มา: U.S. Department of Agriculture (2016)

2) การตลาด

2.1) ความต้องการใช้ข้าวภายในประเทศ

ปี 2556 ฟิลิปปินส์มีความต้องการใช้ข้าวรวม 13.05 ล้านตันข้าวสาร แบ่งเป็นการบริโภคข้าวเพื่อเป็นอาหาร (Food Use) 11.75 ล้านตันข้าวสาร คิดเป็นอัตราการบริโภคข้าวต่อหัวของประชากรฟิลิปปินส์เฉลี่ย 119 กิโลกรัมต่อคนต่อปี นอกจากนี้ข้าวยังใช้ถูกใช้เป็นเมล็ดพันธุ์ 0.16 ล้านตันข้าวสาร อาหารสัตว์ 0.40 ล้านตันข้าวสาร แปรรูป 0.002 ล้านตันข้าวสาร กิจกรรมอื่น 0.02 ล้านตันข้าวสาร และที่เหลืออีก 0.72 ล้านตันข้าวสาร เป็นการสูญเสีย (ตารางที่ 61)

ตารางที่ 61 การใช้ข้าวภายในประเทศของฟิลิปปินส์ จำแนกตามประเภทการใช้ข้าว ปี 2546 และ 2556

รายการ	2546	2556	อัตราการเพิ่ม (ร้อยละ)
การใช้ข้าวภายในประเทศ (ตันข้าวสาร)	10,112,000	13,049,000	29.04
อาหารมนุษย์ (Food)	8,857,000	11,752,000	32.69
เมล็ดพันธุ์ (Seed)	201,000	155,000	-22.89
อาหารสัตว์ (Feed)	451,000	402,000	-10.86
แปรรูป (Processing)	1,000	2,000	100.00
อื่นๆ (Other uses)	11,000	17,000	54.55
การสูญเสีย (Losses)	591,000	721,000	22.00
อัตราการบริโภคข้าวต่อคนต่อปี (กก.)	107	119	11.39

ที่มา: Food and Agriculture Organization of the United Nations (2016)

2.2) การค้าระหว่างประเทศ

ฟิลิปปินส์เป็นประเทศผู้นำเข้าข้าวสุทธิ โดยในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา (ปี 2554 - 2558) ปริมาณและมูลค่าการนำเข้าข้าวของฟิลิปปินส์ เพิ่มขึ้นจาก 0.71 ล้านตันข้าวสาร มูลค่า 383 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ในปี 2554 เป็น 1.10 ล้านตันข้าวสาร มูลค่า 465 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ในปี 2558 หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 9.75 และร้อยละ 4.46 ต่อปี ตามลำดับ (ตารางที่ 62)

ในปี 2558 ฟิลิปปินส์นำเข้าข้าวจากทวีปเอเชียทั้งหมด โดยนำเข้าจากอาเซียนมากถึง ร้อยละ 90.5 แหล่งนำเข้าที่สำคัญ ได้แก่ เวียดนามร้อยละ 48 และไทยร้อยละ 42.4 ตามลำดับ (ตารางที่ 63)

ตารางที่ 62 มูลค่าและปริมาณการส่งออกและนำเข้าข้าวของฟิลิปปินส์ ปี 2554 - 2558

มูลค่า: พันดอลลาร์สหรัฐฯ, ปริมาณ: ตันข้าวสาร

รายการ		2554	2555	2556	2557	2558	อัตราการเพิ่ม (ร้อยละ)
การส่งออก	มูลค่า	2,162	1,268	5,389	3,318	802	-9.71
	ปริมาณ	587	3,934	2,736	1,119	223	-27.33
การนำเข้า	มูลค่า	383,203	424,024	172,313	446,220	464,729	4.46
	ปริมาณ	709,798	1,022,801	405,202	1,079,470	1,100,067	9.75
การค้าสุทธิ	มูลค่า	-381,041	-422,756	-166,924	-442,902	-463,927	
(ส่งออก-นำเข้า)	ปริมาณ	-709,211	-1,018,867	-402,466	-1,078,351	-1,099,844	

ที่มา: International Trade Centre (2016)

ตารางที่ 63 มูลค่าและปริมาณการนำเข้าข้าวของฟิลิปปินส์ จำแนกตามประเทศคู่ค้า ปี 2554 - 2558

ภูมิภาค/ประเทศ	2554	2555	2556	2557	2558	อัตราการเพิ่ม (ร้อยละ)	สัดส่วน ปี 2558
มูลค่า (พันดอลลาร์สหรัฐฯ)							
รวมทั้งหมด	383,203	424,024	172,313	446,220	464,729	4.5	100.0
เอเชีย	383,037	423,979	172,308	446,188	464,715	4.5	100.0
อาเซียน	373,156	364,552	158,105	421,231	420,552	3.9	90.5
เอเชียอื่น	9,881	59,427	14,203	24,957	44,163	23.7	9.5
ตะวันออกกลาง	-	-	-	-	5	9.6	0.0
ยุโรป	-	-	4	32	9	32.8	0.0
แอฟริกา	-	-	-	-	-	ไม่นิยาม	-
อเมริกา	167	45	-	-	-	ไม่นิยาม	-
โอเชียเนีย	-	-	-	-	-	ไม่นิยาม	-
เวียดนาม	307,672	346,196	102,475	343,120	223,292	-6.3	48.0
ไทย	62,520	6,625	54,186	78,111	197,155	61.0	42.4
อินเดีย	5,019	39,307	10,242	20,440	29,799	33.8	6.4
จีน	4,862	6,021	3,883	4,430	13,266	18.5	2.9
ไต้หวัน	-	703	78	-	1,098	-9.6	0.2
ประเทศอื่น	3,131	25,172	1,448	119	119	-69.6	0.0
ปริมาณ (ตันข้าวสาร)							
รวมทั้งหมด	709,798	1,022,801	405,202	1,079,470	1,100,067	9.7	100.0
เอเชีย	709,578	1,022,701	405,199	1,079,438	1,100,051	9.8	100.0
อาเซียน	705,904	874,851	386,457	1,056,352	1,084,830	11.0	98.6
เอเชียอื่น	3,674	147,850	18,742	23,086	15,221	10.4	1.4
ตะวันออกกลาง	-	-	-	-	10	21.6	0.0
ยุโรป	-	-	3	33	5	23.5	0.0
แอฟริกา	-	-	-	-	-	ไม่นิยาม	-
อเมริกา	220	99	-	-	-	ไม่นิยาม	-
โอเชียเนีย	-	-	-	-	-	ไม่นิยาม	-
เวียดนาม	581,880	822,940	216,686	855,833	580,951	0.4	52.8
ไทย	118,385	20,563	165,508	200,519	503,629	67.8	45.8
อินเดีย	2,147	102,154	13,645	20,990	6,881	7.8	0.6
จีน	1,527	1,891	4,897	2,042	4,478	25.0	0.4
ไต้หวัน	-	1,062	200	-	3,862	-2.1	0.4
ประเทศอื่น	5,859	74,190	4,266	87	265	-72.6	0.0

ที่มา: International Trade Centre (2016)

3) นโยบายด้านข้าวที่สำคัญ

ฟิลิปปินส์ มีหน่วยงานที่มีบทบาทสำคัญต่อการผลิตและการค้าข้าวคือ องค์การอาหารแห่งฟิลิปปินส์ (National Food Authority : NFA) เป็นหน่วยงานที่ขึ้นตรงกับสำนักประธานาธิบดี มีหน้าที่ควบคุมการนำเข้าข้าวของฟิลิปปินส์มาตั้งแต่ปี 2546 และเป็นหน่วยงานที่นำเข้าข้าวเองแบบรัฐต่อรัฐ หรือรัฐกับเอกชนในต่างประเทศ (กรณีซื้อจากเอกชนจากต่างประเทศ) โดยหน่วยงาน NFA จะประกาศประกวดราคารับซื้อข้าวเป็นครั้งคราว รวมทั้งเป็นผู้อนุมัติการนำเข้าข้าวให้กับเอกชนใน 2 ลักษณะ คือ การนำเข้าข้าวชนิดคุณภาพดี (ข้าวหอมมะลิ ข้าว 5-10%) และการนำเข้าโดยการประมูลโควตา (ข้าวคุณภาพต่ำ 15-25%) เงื่อนไขของผู้นำเข้าเอกชนทั้ง 2 ลักษณะ ประกอบด้วย

1) เอกชนหรือสหกรณ์การเกษตรที่จัดตั้งขึ้น โดยเอกชนที่เป็นผู้นำเข้าข้าวชนิดคุณภาพดีต้องยื่นขอจดทะเบียนเป็นผู้นำเข้าที่หน่วยงาน NFA

2) เอกชนหรือสหกรณ์การเกษตรที่จัดตั้งขึ้น โดยเอกชนที่จะนำเข้าข้าวโดยการประมูลโควตา สามารถนำเข้าข้าวสูงสุดครั้งละไม่เกิน 25,000 เมตริกตัน

รัฐบาลฟิลิปปินส์ มีเป้าหมายที่จะยกระดับการพึ่งพาตนเองในการผลิตข้าวให้ได้ร้อยละ 97- 100 โดยในปี 2556 ได้กำหนดไว้ใน “Food Security Master Plan” ให้แต่ละจังหวัดของฟิลิปปินส์มีโครงการ “Rice Champions” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้การสนับสนุนด้านเงินทุนและสร้างแรงจูงใจให้เกษตรกรแต่ละจังหวัดสามารถผลิตข้าวได้ในปริมาณที่เพิ่มขึ้นมากกว่าเป้าหมายที่แต่ละจังหวัดได้กำหนดไว้ เพื่อลดการพึ่งพาการนำเข้าข้าวจากต่างประเทศ และเพื่อให้การดำเนินงานสัมฤทธิ์ผล รัฐบาลได้ร่วมมือกับภาคเอกชนและสถาบันการเงินจัดสรรงบประมาณเพื่อใช้ในการดำเนินการทั้งหมด 30,000 ล้านเปโซ

สำหรับนโยบายข้าวของฟิลิปปินส์ สรุปได้ 3 ข้อดังนี้

3.1) นโยบายประมูลราคาข้าวของฟิลิปปินส์

ในปี 2551 หน่วยงาน NFA ได้เริ่มซื้อข้าวผ่าน “วิธีการเปิดประมูล” โดยให้เอกชนต่างประเทศเข้าร่วมการประมูลได้ ซึ่งวิธีการประมูลในระบบดังกล่าวได้ส่งผลให้ระดับราคาข้าวสูงขึ้น ประกอบกับเกิดภาวะวิกฤตราคาอาหารโลกสูงขึ้นในช่วงปี 2551 - 2552 รัฐบาลฟิลิปปินส์จึงได้ปรับเปลี่ยนเป็นการซื้อข้าวในรูปแบบ “การซื้อขายระหว่างรัฐต่อรัฐ” (Government-to-Government หรือ G-to-G) โดยหวังว่าจะทำให้ราคาข้าวมีเสถียรภาพมากขึ้น โดยให้ประเทศที่มีข้อตกลงการค้าซื้อข้าวกับฟิลิปปินส์มาประมูลขายข้าวให้แก่ฟิลิปปินส์ ซึ่งปัจจุบันมี 2 ประเทศ คือ ไทยและเวียดนาม

ในปี 2556 รัฐบาลฟิลิปปินส์ได้กำหนดปริมาณการนำเข้าข้าวเพื่อสำรองไว้ในคลังสำหรับการบริโภคในช่วงฤดูแล้ง (มิถุนายน - สิงหาคม) จำนวน 187,000 ตัน โดยไทยได้เข้าร่วมเสนอราคา แต่ไม่ได้รับการพิจารณาซื้อ เนื่องจากราคาข้าวไทยสูงกว่าเวียดนามถึงตันละ 100 ดอลลาร์สหรัฐ อย่างไรก็ตาม ไทยจำเป็นต้องเข้าร่วมประมูลทุกครั้ง เพื่อเก็บประวัติไว้ตามเงื่อนไขที่ทางฟิลิปปินส์กำหนดว่าผู้เสนอราคาควรเข้าร่วมการประมูลอย่างต่อเนื่อง

ทั้งนี้ในปี 2555 - 2556 เวียดนามเป็นฝ่ายชนะการประมูลทั้งหมด ด้วยข้อเสนอทั้งราคาและเงื่อนไขการชำระเงินที่ดีกว่าไทย โดยปริมาณข้าวที่นำเข้าโดย NFA จะรวมอยู่ในโควตานำเข้าต่ำสุด (Minimum Access Value หรือ MAV) ตามข้อกำหนดของ WTO ที่ฟิลิปปินส์มีข้อตกลงว่าจะให้มีโควตานำเข้าข้าวขั้นต่ำที่ 350,000 ตัน ซึ่งกำหนดอัตราภาษีนำเข้าไว้ที่ร้อยละ 40 หากเกินกว่าโควตานำเข้าข้าวนี้จะต้องเสียภาษีในอัตราร้อยละ 50

3.2) นโยบายอุดหนุนราคาขายข้าว

นโยบายนี้เป็นการช่วยเหลือผู้บริโภคภายในประเทศ โดยในแต่ละปี NFA จะกำหนดปริมาณนำเข้าข้าวจากต่างประเทศเพื่อการสำรองข้าวเพื่อบริโภคภายในประเทศ อีกทั้งรัฐบาลฟิลิปปินส์ยังได้ซื้อข้าวจากเกษตรกรภายในประเทศในราคาตลาดและขายข้าวให้กับคนยากจนในราคาที่ต่ำกว่าท้องตลาด

อย่างไรก็ตาม กระทรวงการเกษตรของฟิลิปปินส์มีนโยบายจะลดการนำเข้าข้าวลง โดยปี 2556 ฟิลิปปินส์ตั้งเป้าที่จะนำเข้าข้าวทั้งสิ้น 500,000 ตัน ซึ่งลดลงจากปี 2555 ที่มีปริมาณการนำเข้าข้าวทั้งสิ้น 860,000 ตัน โดยข้าวที่นำเข้าประมาณ 500,000 ตัน ในปี 2556 นั้น เป็นการนำเข้าโดยหน่วยงาน NFA 120,000 ตัน ส่วนที่เหลืออีก 380,000 ตัน รัฐบาลได้เปิดให้ภาคเอกชนทั้งผู้ค้าและกลุ่มเกษตรกรประมูลซื้อใบอนุญาตนำเข้าข้าว โดยแบ่งการประมูล 2 ครั้ง ครั้งละ 190,000 ตัน ซึ่งได้ดำเนินการไปเรียบร้อยแล้ว ทั้งนี้ได้กำหนดเงื่อนไขให้ข้าวที่นำเข้าทั้งหมดต้องถึงฟิลิปปินส์ภายในสิ้นเดือนมิถุนายน 2556 ก่อนที่จะถึงช่วงเดือนกรกฎาคม-กันยายน ซึ่งเป็นช่วงที่ผลผลิตข้าวในประเทศมีน้อย

3.3) นโยบายเพิ่มความสามารถในการพึ่งพาตนเองทางด้านอาหาร

ในระยะยาวรัฐบาลฟิลิปปินส์มีนโยบายเพิ่มความสามารถในการพึ่งพาตนเองด้านอาหารและการเกษตร โดยประธานาธิบดีฟิลิปปินส์ได้ตั้งเป้าหมายลดการนำเข้าข้าวจากต่างประเทศลงและเพิ่มปริมาณการผลิตข้าวในประเทศ นอกจากนี้ ยังได้เน้นเรื่องการฟื้นฟูภาคการเกษตรและประมงเพื่อเพิ่มความมั่นคงทางอาหารของฟิลิปปินส์

นอกจากนโยบายหลักของหน่วยงาน NFA ทั้ง 3 นโยบายข้างต้น รัฐบาลฟิลิปปินส์ยังได้กำหนดนโยบายด้านภาษีการนำเข้าข้าว โดยขอสงวนข้าวเป็นสินค้าอ่อนไหวสูง และขอสงวนให้มีกำแพงภาษีต่อไป ซึ่งฟิลิปปินส์เรียกเก็บภาษีนำเข้าข้าวสาร (ข้าวขาว ข้าวหนึ่ง และข้าวหอมมะลิ) จากประเทศในอาเซียน อัตราร้อยละ 40 สำหรับข้าวที่นำเข้าตามโควตา และร้อยละ 50 สำหรับข้าวที่นำเข้านอกโควตา

4) ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสามารถในการแข่งขัน

4.1) ต้นทุนการผลิตสูงเนื่องจากค่าจ้างแรงงานที่แพง

4.2) ความแปรปรวนต่อสภาพภูมิอากาศ

ฟิลิปปินส์เป็นประเทศที่ประสบกับเหตุการณ์สภาพอากาศผันผวนอย่างรุนแรงอยู่บ่อยครั้ง เช่น พายุไต้ฝุ่น หรือภาวะแห้งแล้ง ปัจจัยทางสภาพอากาศทำให้ฟิลิปปินส์ไม่สามารถผลิตข้าวได้เพียงพอต่อความต้องการอย่างสม่ำเสมอ โดยเฉพาะแล้วฟิลิปปินส์จะประสบกับพายุประมาณ 25 ครั้งต่อปี ในขณะเดียวกันภัยแล้งที่รุนแรงขึ้นในช่วง 2-3 ปีที่ผ่านมา ทำให้ปริมาณน้ำในระบบชลประทานมีจำนวนน้อยลง ซึ่งสภาพอากาศที่รุนแรงเช่นนี้ ได้สร้างความเสียหายต่อผลผลิตข้าวและทำให้ผลผลิตต่อไร่ต่ำ

4.3) การวิจัยและพัฒนาของอุตสาหกรรมเมล็ดพันธุ์ข้าว

ฟิลิปปินส์เป็นประเทศผู้นำในด้านการวิจัยเรื่องข้าวของภูมิภาค เป็นที่ตั้งของสถาบันวิจัยข้าวนานาชาติ (International Rice Research Institute หรือ IRRI) และเป็นที่ตั้งของสถาบันวิจัยที่เป็นที่ยอมรับในระดับนานาชาติ เช่น สถาบันวิจัยข้าวแห่งฟิลิปปินส์ (Philippines Rice Research Institute หรือ PhilRice) มีการพัฒนาพันธุ์ข้าวให้เหมาะสมต่อสภาพการเพาะปลูกของประเทศ ระบบการจัดการเมล็ดพันธุ์ที่มีประสิทธิภาพทำให้เกษตรกรสามารถเข้าถึงพันธุ์ข้าวที่ได้รับการวิจัยและพัฒนาขึ้น นอกจากนี้รัฐบาลฟิลิปปินส์ได้ลงนามในข้อตกลงกับ IRRI ในการพัฒนาพันธุ์ข้าวในด้านต่างๆ เช่น การเพิ่มผลผลิตต่อไร่ ความต้านทานโรคและแมลง และการทนต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ทั้งข้าวสายพันธุ์แท้และข้าวสายพันธุ์ลูกผสม

4.4) โครงสร้างพื้นฐานที่ยังไม่พัฒนา

การพัฒนาและดูแลรักษาโครงสร้างพื้นฐานในการเพาะปลูกข้าวในฟิลิปปินส์ทำได้ยากและมีต้นทุนที่สูง เนื่องจากลักษณะภูมิประเทศที่เป็นหมู่เกาะ ระบบชลประทานมีอยู่อย่างจำกัดและขาดประสิทธิภาพ รัฐบาลมีความพยายามที่จะลงทุนในการพัฒนาระบบชลประทานแต่ยังไม่ประสบความสำเร็จ เนื่องจากระบบชลประทานเก่าได้รับความชำรุดเสียหายในอัตราที่เร็วกว่าการสร้างระบบชลประทานใหม่ ส่งผลให้พื้นที่ชลประทานมีจำนวนลดลงเฉลี่ยร้อยละ 3 ถึง 5 ต่อปี ปัจจุบันรัฐบาลมีแนวทางพัฒนาแหล่งน้ำสำหรับการเพาะปลูกข้าว ด้วยการสร้างเขื่อนขนาดเล็กและระบบน้ำบาดาล

โครงสร้างพื้นฐานทางระบบคมนาคม โดยเฉพาะระบบถนนขาดประสิทธิภาพ ส่งผลให้ต้นทุนการขนส่งสูง เกิดความล่าช้าในการขนส่งและกระจายข้าวไปยังแต่ละพื้นที่ของประเทศ ปัญหาด้านการขนส่งจะทวีความรุนแรงขึ้นในช่วงที่ประเทศประสบภัยพิบัติ ด้วยข้อจำกัดด้านโครงสร้างพื้นฐานทำให้ผู้เชี่ยวชาญหลายคนไม่เชื่อว่าฟิลิปปินส์จะสามารถผลิตข้าวได้เพียงพอต่อความต้องการในประเทศได้

4.5) ระบบการลดความชื้นและการสีข้าวขาดประสิทธิภาพ

แม้ว่าการใช้เมล็ดพันธุ์สมัยใหม่ที่ให้ผลผลิตสูงจะเป็นที่แพร่หลาย แต่ข้าวที่ผลิตได้ของฟิลิปปินส์ยังมีคุณภาพต่ำ การศึกษาของธนาคารโลกในปี 2554 พบว่ากว่าร้อยละ 80 ของข้าวสารที่ซื้อขายในตลาดขายปลีกขนาดใหญ่ ไม่ผ่านเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้ (Alavi et al., 2012) การสูญเสียหลังการเก็บเกี่ยวมีอัตราสูง เนื่องจากชานาเก็บเกี่ยวและขายข้าวที่มีความชื้นสูง (ข้าวสด) หรือใช้ลดความชื้นข้าวที่ขาดประสิทธิภาพ เช่น การตากข้าวบนถนนหรือทางเดิน เป็นต้น นอกจากนี้ยังขาดแคลนอุปกรณ์และการจัดการการตลาดที่มีประสิทธิภาพ เช่น เครื่องคัดแยกข้าว เครื่องบรรจุถุง รวมถึงสถานที่จัดเก็บข้าว

สาเหตุหลักที่ทำให้ฟิลิปปินส์ไม่สามารถพัฒนาคุณภาพข้าวได้ คือ การขาดแรงจูงใจ (Incentive) ในการพัฒนาคุณภาพข้าว กล่าวคือ ผู้ประกอบการโรงสีข้าวส่วนใหญ่ไม่ได้ให้ความสำคัญกับคุณภาพข้าว เนื่องจากตลาดขายส่งและขายปลีก ไม่ได้ให้ส่วนต่างทางราคากับข้าวที่มีคุณภาพดี (ตลาดข้าวคุณภาพดียังเป็นตลาดที่แคบ มีจำหน่ายเฉพาะในตลาดซูเปอร์มาร์เก็ตระดับบน ข้าวสารที่ซื้อขายในฟิลิปปินส์ส่วนมากเป็นข้าวขาว 30-40%) ด้วยเหตุนี้ทำให้โรงสีไม่ได้ซื้อข้าวตามคุณภาพข้าว แต่จะให้ความสำคัญกับราคาเป็นสำคัญ ดังนั้นเกษตรกรจึงขาดแรงจูงใจในการพัฒนาคุณภาพข้าว ผลผลิตข้าวเปลือกที่ชานาขายจะมีความชื้นสูงและสิ่งเจือปนมาก ผู้ประกอบการโรงสีข้าวก็ขาดแรงจูงใจในการลงทุนในเครื่องจักรสมัยใหม่

4.1.8 สถานการณ์สินค้าข้าวของสิงคโปร์

1) การผลิต

สิงคโปร์ไม่ได้เพาะปลูกข้าวเพื่อเลี้ยงชีพหรือเชิงพาณิชย์ เนื่องจากข้อจำกัดด้านพื้นที่ นอกจากนี้เศรษฐกิจสิงคโปร์เน้นการค้าและบริการ ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ให้ผลตอบแทนสูงกว่าการปลูกข้าวมาก

2) การตลาด

2.1) ความต้องการใช้ข้าวภายในประเทศ

ในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา (ปี 2554 - 2558) ความต้องการใช้ข้าวในประเทศเพิ่มขึ้นจาก 0.25 ล้านตันข้าวสาร ในปี 2554 เป็น 0.30 ล้านตันข้าวสาร ในปี 2558 หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 3.79 ต่อปี รวมทั้งอัตราการใช้ข้าวต่อคนต่อปีของชาวสิงคโปร์มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเช่นกัน โดยเพิ่มขึ้นจาก 49 กิโลกรัมต่อคน ในปี 2554 เป็น 55 กิโลกรัมต่อคน ในปี 2558 หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 1.83 ต่อปี

สำหรับปี 2559 การใช้ข้าวภายในประเทศคาดว่าจะมีปริมาณ 0.30 ล้านตันข้าวสาร ทรงตัวต่อเนื่องจากปี 2558 สำหรับอัตราการใช้ข้าวมีแนวโน้มลดลงร้อยละ 1.18 (ตารางที่ 64)

ตารางที่ 64 การใช้ข้าวภายในประเทศของสิงคโปร์ ปี 2554 - 2559

ปี	การใช้ข้าว ภายในประเทศ (ล้านตันข้าวสาร)	จำนวนประชากร (ล้านคน)	อัตราการใช้ข้าว ต่อคนต่อปี (กก.)
2554	0.25	5.08	49
2555	0.29	5.18	57
2556	0.32	5.31	61
2557	0.29	5.40	53
2558	0.30	5.47	55
อัตราการเพิ่ม (ร้อยละ)	3.79	1.92	1.83
2559	0.30	5.54	54
ผลต่าง (ร้อยละ)	-	1.19	-1.18

ที่มา: U.S. Department of Agriculture (2016) และ World Bank (2017)

2.2) การค้าระหว่างประเทศ

สิงคโปร์เป็นประเทศผู้นำเข้าข้าวสุทธิ โดยในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา (ปี 2554 - 2558) ปริมาณและมูลค่าการนำเข้าข้าวของสิงคโปร์เพิ่มขึ้นจาก 0.36 ล้านตันข้าวสาร มูลค่า 284 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ในปี 2554 เป็น 0.42 ล้านตันข้าวสาร มูลค่า 263 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ในปี 2558 หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 6.6 และร้อยละ 0.7 ต่อปี ตามลำดับ (ตารางที่ 65)

ตารางที่ 65 มูลค่าและปริมาณการส่งออกและนำเข้าข้าวของสิงคโปร์ ปี 2554 - 2558

มูลค่า: พันดอลลาร์สหรัฐฯ, ปริมาณ: ตันข้าวสาร

รายการ		2554	2555	2556	2557	2558	อัตราการเพิ่ม (ร้อยละ)
การส่งออก	มูลค่า	52,625	57,461	69,570	83,063	62,270	7.3
	ปริมาณ	85,962	109,891	137,581	172,823	137,043	14.9
การนำเข้า	มูลค่า	284,363	257,429	309,136	323,071	263,246	0.7
	ปริมาณ	361,930	357,847	431,283	498,633	422,487	6.6
การค้าสุทธิ (ส่งออก-นำเข้า)	มูลค่า	-231,738	-199,968	-239,566	-240,008	-200,976	-1.0
	ปริมาณ	-275,968	-247,956	-293,702	-325,810	-285,444	3.5

ที่มา: International Trade Centre (2016)

สำหรับปี 2558 สิงคโปร์นำเข้าข้าวจากทวีปเอเชียมากถึงร้อยละ 96.2 เป็นนำเข้าจากอาเซียน ร้อยละ 62.9 และเอเชียอื่น ร้อยละ 33.3 ของมูลค่าการนำเข้าข้าวทั้งหมด โดยนำเข้าจากไทยมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 41.4 รองลงมา ได้แก่ อินเดีย ร้อยละ 30.7 เวียดนาม ร้อยละ 18.6 กัมพูชาและเมียนมาร์ ร้อยละ 2.8 ตามลำดับ (ตารางที่ 66)

ตารางที่ 66 มูลค่าและปริมาณการนำเข้าข้าวของสิงคโปร์ จำแนกตามประเทศคู่ค้า ปี 2554 - 2558

ภูมิภาค/ประเทศ	2554	2555	2556	2557	2558	อัตราการเพิ่ม (ร้อยละ)	สัดส่วน ปี 2558
มูลค่า (พันดอลลาร์สหรัฐฯ)							
รวมทั้งหมด	284,363	257,429	309,136	323,071	263,246	0.7	100.0
เอเชีย	274,048	246,544	296,775	310,349	253,312	0.7	96.2
อาเซียน	225,309	183,025	205,557	204,905	165,678	-4.9	62.9
เอเชียอื่น	48,739	63,519	91,218	105,444	87,634	18.3	33.3
ตะวันออกกลาง	4	-	3	-	-	ไม่มียาม	-
ยุโรป	312	262	417	342	251	-1.7	0.1
แอฟริกา	2	-	-	-	1	-12.9	0.0
อเมริกา	7,946	7,922	9,512	9,250	6,891	-1.3	2.6
โอเชียเนีย	2,050	2,700	2,428	3,127	2,790	7.9	1.1
ไทย	164,080	122,662	135,078	135,867	108,924	-6.9	41.4
เวียดนาม	56,294	50,346	62,717	61,230	48,874	-0.9	18.6
กัมพูชา	385	3,065	2,982	2,873	4,653	63.5	1.8
เมียนมาร์	4,083	5,911	3,639	4,108	2,668	-11.4	1.0
สปป.ลาว	-	7	45	-	-	-	-

ที่มา: International Trade Centre (2016)

ตารางที่ 66 มูลค่าและปริมาณการนำเข้าข้าวของสิงคโปร์ จำแนกตามประเทศคู่ค้า ปี 2554 - 2558 (ต่อ)

ภูมิภาค/ประเทศ	2554	2555	2556	2557	2558	อัตราการเพิ่ม (ร้อยละ)	สัดส่วน ปี 2558
อินเดีย	43,150	57,144	82,160	96,383	80,800	19.5	30.7
สหรัฐอเมริกา	7,922	7,922	9,511	9,250	6,891	-1.2	2.6
ปากีสถาน	2,408	2,804	5,118	4,358	1,881	-0.5	0.7
ประเทศอื่น	6,040	7,567	7,885	8,999	8,554	9.1	3.2
ปริมาณ (ตันข้าวสาร)							
รวมทั้งหมด	361,930	357,847	431,283	498,633	422,487	6.6	100.0
เอเชีย	351,962	346,376	418,297	486,582	413,098	6.8	97.8
อาเซียน	290,366	234,502	259,861	289,383	233,804	-2.2	55.3
เอเชียอื่น	61,596	111,874	158,436	197,199	179,294	31.0	42.4
ตะวันออกกลาง	7	-	3	-	-	ไม่นิยาม	-
ยุโรป	210	171	281	286	160	-0.3	0.0
แอฟริกา	-	-	-	-	-	ไม่นิยาม	-
อเมริกา	7,638	8,417	10,143	8,554	6,378	-3.4	1.5
โอเชียเนีย	2,112	2,881	2,562	3,210	2,850	7.3	0.7
ไทย	184,182	126,359	126,592	161,174	128,341	-4.7	30.4
เวียดนาม	95,820	88,167	119,385	112,780	91,612	1.6	21.7
กัมพูชา	423	3,491	3,450	3,614	5,976	70.4	1.4
เมียนมาร์	9,609	14,688	9,027	11,102	7,370	-7.8	1.7
สปป.ลาว	-	5	43	-	-	ไม่นิยาม	-
อินเดีย	57,187	105,466	146,792	186,710	173,422	32.2	41.0
สหรัฐอเมริกา	7,619	8,417	10,142	8,554	6,378	-3.3	1.5
ญี่ปุ่น	602	701	1,013	1,444	1,929	35.7	0.5
ประเทศอื่น	6,487	10,551	14,842	13,254	7,458	5.2	1.8

ที่มา: International Trade Centre (2016)

3) นโยบายด้านข้าวที่สำคัญ

รัฐบาลสิงคโปร์ ได้ปรับเปลี่ยนนโยบายการนำเข้าสินค้าข้าวเมื่อเดือนเมษายน 2554 โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1) ผู้นำเข้าต้องจดทะเบียนจัดตั้งบริษัทไว้กับหน่วยงานสิงคโปร์ คือ Accounting & Corporate Regulatory Authority (ACRA) และได้รับใบอนุญาตการนำเข้า (Import License) จากหน่วยงาน International Enterprise Singapore (IE Singapore)

2) ผู้นำเข้าข้าวต้องเพิ่มปริมาณการสำรองข้าวไว้ในปริมาณ 2 เท่าของปริมาณที่นำเข้าแต่ละเดือน เช่น กรณีผู้นำเข้าข้าวเพื่อจำหน่ายปริมาณ 500 ตัน จะต้องนำเข้าเพื่อสำรองไว้ปริมาณ 1,000 ตันรวมเป็นการนำเข้าปริมาณ 1,500 ตัน

3) ชนิดของข้าวที่ต้องมีการสำรองคือ ข้าวหอม ข้าวขาว และข้าวหัก ส่วนข้าวที่ได้รับการยกเว้นไม่ต้องสำรองคือ ข้าวกล้อง ข้าวเหนียว ข้าวเหนียว และข้าวบาสมชาติ

4) ต้องเก็บสำรองข้าวไว้ที่โกดังสินค้าของรัฐบาล Singapore Storage & Warehouse Pte. Ltd. (SSW) ควบคุมโดย IE Singapore

5) กำหนดปริมาณนำเข้าประจำเดือน (Monthly Import Quantity หรือ MIQ) สำหรับข้าวขาว จำนวนขั้นต่ำเดือนละ 50 ตัน แต่สำหรับข้าว Ponni Rice ข้าวเหนียว และข้าวบาสมชาติ ไม่มีการกำหนดปริมาณขั้นต่ำ

6) หากผู้นำเข้าต้องการนำเข้าข้าวเพิ่มขึ้นหรือลดลงจากจำนวนที่แจ้งไว้ ผู้นำเข้าจะต้องทำหนังสือขออนุมัติจาก IE Singapore ล่วงหน้าเป็นเวลา 3 เดือน ก่อนการนำเข้าสินค้าข้าว

นอกจากนี้ สำนักส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ ณ สิงคโปร์ ได้มีการส่งเสริมสินค้าข้าวหอมมะลิในสิงคโปร์อย่างต่อเนื่อง เช่น การจัดโครงการส่งเสริมการขายสินค้าอาหารไทยร่วมกับซูเปอร์มาร์เก็ตในสิงคโปร์ (ซูเปอร์มาร์เก็ต NTUC Fair Price, Giant Hypermarket และ Carrefour Hypermarket) และประสานงานกับกรมการค้าต่างประเทศเพื่อส่งเสริมและประชาสัมพันธ์ข้าวหอมมะลิเป็นประจำอย่างต่อเนื่องทุกปี ซึ่งเป็นกิจกรรมสำคัญที่สามารถสนับสนุนให้ผู้บริโภคนิยมรับประทานข้าวหอมมะลิไทยมากขึ้น

4.1.9 สถานการณ์สินค้าข้าวของไทย

1) การผลิต

1.1) แหล่งปลูกข้าวที่สำคัญ

ประเทศไทยสามารถปลูกข้าวได้ทั่วทุกภาคของประเทศ แบ่งเป็นรายภาคได้ดังนี้

1.1.1 ภาคเหนือ ปลูกข้าวนาสวนในที่ราบระหว่างภูเขาเป็นส่วนใหญ่ เนื่องจากมีระดับน้ำในนาตื้นกว่า 80 เซนติเมตร และปลูกข้าวไรในที่ดอนและที่สูงบนภูเขา เนื่องจากไม่มีน้ำขังในพื้นที่ปลูก ส่วนมากชนิดของข้าวที่ปลูกเป็นทั้งข้าวเหนียวและข้าวเจ้า และในบางท้องที่มีการปลูกข้าวนาปรังด้วย แมลงศัตรูข้าวที่สำคัญ ได้แก่ แมลงบั่ว หนอนกอ เพลี้ยจักจั่นสีเขียว และสีน้ำตาล และโรคข้าวที่สำคัญ ได้แก่ โรคไหม้ โรคขอบใบแห้ง โรคใบสีแสด และโรคยอดฝักดาบ ภาคนี้มีความอุดมสมบูรณ์ของดินนาดีกว่าภาคอื่น ข้าวนาปีทำการเก็บเกี่ยวในระหว่างเดือนพฤศจิกายนถึงเดือนธันวาคม

1.1.2 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สภาพของพื้นที่นาในภาคนี้เป็นที่ราบ และมักจะแห้งแล้ง ชาวนาทำการปลูกข้าวนาสวน ทางตอนเหนือของภาคปลูกข้าวเหนียวอายุเบา ส่วนทางตอนใต้ของภาคปลูกข้าวเจ้าอายุหนัก โดยแถบริมฝั่งแม่น้ำโขงโดยเฉพาะในเขตจังหวัดอุบลราชธานี นครพนม และสกลนคร จะมีแมลงบั่วทำลายต้นข้าวนาปีเสียหายเป็นประจำ นอกจากนี้ยังมีแมลงเพลี้ยกระโดดสีน้ำตาลระบาดด้วย โรคข้าวที่สำคัญ ได้แก่ โรคไหม้ โรคขอบใบแห้ง และโรคใบจุดสีน้ำตาล ความอุดมสมบูรณ์ของดินในภาคนี้ต่ำมาก บางแห่งเป็นดินเกลือ และมักจะมีความแห้งแล้งกว่าภาคอื่น ด้วยเหตุนี้จึงมีการทำนาปรังน้อยมาก ข้าวนาปีจะทำการเก็บเกี่ยวในระหว่างเดือนตุลาคมถึงเดือนธันวาคม

1.1.3 ภาคกลาง พื้นที่ทำนาในภาคนี้เป็นที่ราบลุ่ม ทำการปลูกข้าวเจ้ากันเป็นส่วนใหญ่ ในเขตจังหวัดปทุมธานี อัญญา อ่างทอง สิงห์บุรี อุทัยธานี นครสวรรค์ พิจิตร พิษณุโลก สุพรรณบุรี และปราจีนบุรี โดยระดับน้ำในนาระหว่างเดือนกันยายนและพฤศจิกายน จะลึกประมาณ 1-3 เมตร ด้วยเหตุนี้ ชาวนาในจังหวัดดังกล่าวจึงต้องปลูกข้าวนาเมืองหรือข้าวขึ้นน้ำ นอกนั้นปลูกข้าวนาสวน และบางท้องที่ซึ่งอยู่ในเขตชลประทาน เช่น จังหวัดนนทบุรี นครปฐม เพชรบุรี ปทุมธานี สุพรรณบุรี ชัยนาท และฉะเชิงเทรา มีการทำนาปรังด้วย โรคข้าวที่สำคัญได้แก่ โรคไหม้ โรคขอบใบแห้ง โรคใบสีส้ม โรคจู้ และแมลงศัตรูข้าวที่สำคัญ ได้แก่ แมลงเพลี้ยกระโดดสีน้ำตาล แมลงเพลี้ยจักจั่นสีเขียว แมลงหนอนกอ ความอุดมสมบูรณ์ของดินดีปานกลาง และบางท้องที่เขตจังหวัดปทุมธานี นครนายก และปราจีนบุรี ดินที่ปลูกข้าวมีฤทธิ์เป็นกรดหรือเป็นดินเหนียวมากกว่าในท้องที่นาอื่นๆ ข้าวนาปีที่ปลูกเป็นข้าวนาสวนจะเก็บเกี่ยวในระหว่างเดือนตุลาคมและธันวาคม ส่วนข้าวนาปีที่ปลูกเป็นข้าวนาเมืองเก็บเกี่ยวระหว่างเดือนธันวาคมถึงเดือนมกราคม

1.1.4 ภาคใต้ สภาพพื้นที่ปลูกข้าวในภาคใต้เป็นที่ราบริมทะเล และเป็นที่ราบระหว่างภูเขา ส่วนใหญ่ใช้น้ำฝนในการทำนา และฝนจะมาล่าช้ากว่าภาคอื่น ด้วยเหตุนี้การทำนาในภาคใต้จึงล่าช้ากว่าภาคอื่น ชาวนาในภาคนี้ปลูกข้าวเจ้าในฤดูนาปีกันเป็นส่วนใหญ่ ส่วนน้อยในเขตชลประทานของจังหวัดนครศรีธรรมราช พัทลุง และสงขลา มีการปลูกข้าวนาปรังและปลูกแบบนาสวน บริเวณพื้นที่ดอนและที่สูงบนภูเขาชาวนาปลูกข้าวไร่ เช่น การปลูกข้าวไร่เป็นพืชแซมยางพารา แมลงศัตรูข้าวที่สำคัญได้แก่ หนอนกอ เพลี้ยจักจั่นสีเขียว และเพลี้ยกระโดดสีน้ำตาล โรคข้าวที่สำคัญ ได้แก่ โรคไหม้ โรคขอบใบแห้ง โรคดอกกระถิน โรคใบจุดสีน้ำตาล และโรคใบจุดขีดสีน้ำตาล นอกจากนี้ ดินนายังมีปัญหาเกี่ยวกับดินเค็มและดินเปรี้ยวด้วย วิธีการเกี่ยวข้าวในภาคใต้แตกต่างไปจากภาคอื่นเพราะชาวนาใช้กระเกี่ยวข้าว โดยเก็บที่ละรวงแล้วมัดเป็นก้า ปกติทำการเก็บเกี่ยวในระหว่างเดือนพฤศจิกายนถึงกุมภาพันธ์

- **ข้าวไร่ (Upland Rice)** เป็นข้าวที่ปลูกได้ทั้งบนที่ราบและที่ลาดชันไม่ต้องทำคันนาเก็บกักน้ำ นิยมปลูกกันมากในบริเวณที่ราบสูงตามไหล่เขาทางภาคเหนือ ภาคใต้ ภาคตะวันออก และภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศ คิดเป็นพื้นที่เพาะปลูกประมาณร้อยละ 10 ของพื้นที่เพาะปลูกทั่วประเทศ

- **ข้าวนาสวนหรือนาดำ (Lowland Rice)** ปลูกในพื้นที่ลุ่มต่ำๆ ไปมีน้ำขังระดับตั้งแต่ 5-10 ซม. จนถึง 70-80 ซม. เพื่อให้มีน้ำหล่อเลี้ยงต้นข้าวตั้งแต่ปลูกจนกระทั่งก่อนเก็บเกี่ยว โดยที่สามารถรักษาระดับน้ำได้และระดับน้ำต้องไม่สูงเกิน 1 เมตร ข้าวนาสวนนิยมปลูกกันมากแทบทุกภาคของประเทศ คิดเป็นพื้นที่เพาะปลูกประมาณร้อยละ 80 ของพื้นที่เพาะปลูกทั่วประเทศ

- **ข้าวข้าวนาเมืองหรือข้าวขึ้นน้ำ (Floating Rice)** เป็นข้าวที่ปลูกในแหล่งที่ไม่สามารถรักษาระดับน้ำได้ บางครั้งระดับน้ำในบริเวณที่ปลูกอาจสูงกว่า 80 ซม. จนถึง 3-4 เมตร ต้องใช้ข้าวพันธุ์พิเศษที่เรียกว่า “ข้าวลอย หรือข้าวฟางลอย” ส่วนมากปลูกแถบจังหวัดพระนครศรีอยุธยา สุพรรณบุรี ลพบุรี พิจิตร อ่างทอง ชัยนาท และสิงห์บุรี คิดเป็นเนื้อที่เพาะปลูกประมาณร้อยละ 10 ของพื้นที่เพาะปลูกทั่วประเทศ

1.2) ฤดูปลูกข้าว

1.2.1 ข้าวนาปี (Major Rice) หมายถึง ข้าวที่เพาะปลูกระหว่างวันที่ 1 พฤษภาคม - 31 ตุลาคม ยกเว้นจังหวัดนครศรีธรรมราช พัทลุง สงขลา ปัตตานี ยะลา นราธิวาส หมายถึงข้าวที่เพาะปลูกระหว่างวันที่ 16 มิถุนายน - 28 กุมภาพันธ์ ของปีถัดไป

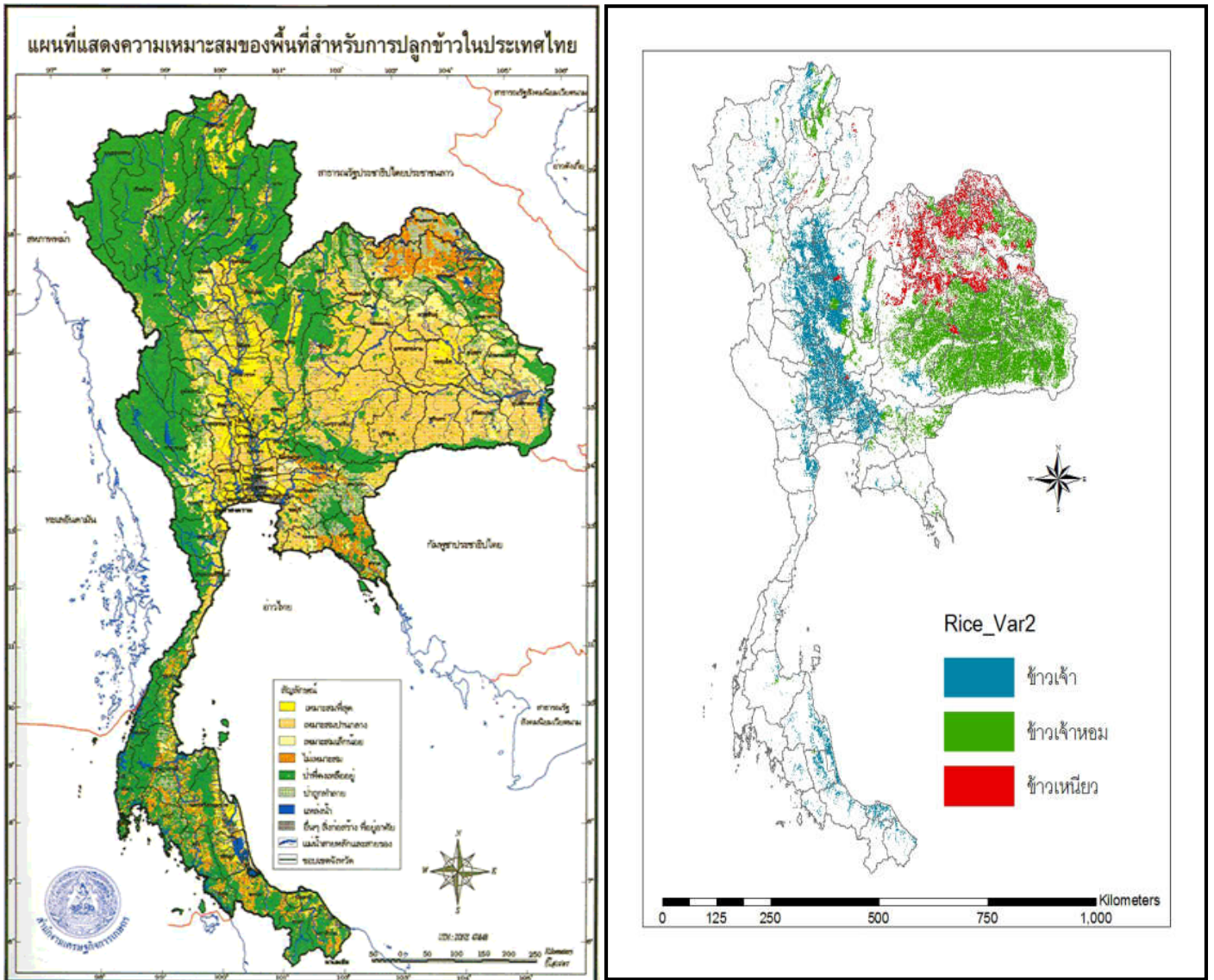
1.2.2 ข้าวนาปรัง (Second Rice) หมายถึง ข้าวที่เพาะปลูกระหว่างวันที่ 1 พฤศจิกายน - 30 เมษายน ของปีถัดไป ยกเว้นจังหวัดนครศรีธรรมราช สงขลา พัทลุง ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส หมายถึงข้าวที่เพาะปลูกอยู่ในระหว่างวันที่ 1 มีนาคม - 15 มิถุนายน ของปีเดียวกัน

ตารางที่ 67 ฤดูปลูกข้าวของไทย

ช่วงเวลาเพาะปลูก
 ช่วงเวลาเก็บเกี่ยว

ฤดูเพาะปลูก	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
ข้าวนาปี ปลูก เก็บ												
ข้าวนาปรัง ปลูก เก็บ												

ที่มา: สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2557)

ภาพที่ 20 ความเหมาะสมของพื้นที่สำหรับปลูกข้าวของไทย

ที่มา: สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร และกรมการข้าว (2556)

1.3) ชนิดและพันธุ์ข้าว

1.3.1 ข้าวพันธุ์ไวแสง หมายถึง ข้าวที่มีกำหนดการออกดอกที่แน่นอน หรือถ้าคลาดเคลื่อนก็เพียงเล็กน้อย แม้จะปลูกในเวลาที่แตกต่างกัน ข้าวไวแสงจัดเป็นพืชวันสั้นที่จะออกดอกในเวลาทีกลางวันสั้นกว่ากลางวัน จึงใช้ปลูกในฤดูนาปีหรือฤดูฝน เพื่อให้ออกดอกต้นฤดูหนาวหรือระหว่างฤดูหนาว ซึ่งเวลากลางวันสั้นกว่า 12 ชั่วโมง แบ่งออกเป็น ข้าวเบาที่ออกดอกช่วงเดือนกันยายน - ตุลาคม ข้าวกลางที่ออกดอกช่วงเดือนตุลาคม - พฤศจิกายน และข้าวหนักที่ออกดอกช่วงเดือนธันวาคม- กุมภาพันธ์ของปีถัดไป พันธุ์ข้าวไวแสง ได้แก่ ข้าวพันธุ์พื้นเมืองเกือบทุกพันธุ์ และข้าวพันธุ์อื่นๆ เช่น พันธุ์ข้าวนาปี เช่น กข6 กข8 กข13 กข15 กข27 ขาวดอกมะลิ105 เหลืองใหญ่148 เหลืองประทิว123 ขาวตาแห้ง17 นางพญา 132 ขาวปากหม้อ148 พวงไร่2 เหนียวสันป่าตอง ปราจินบุรี1 ปราจินบุรี2 เป็นต้น พันธุ์ข้าวขึ้นน้ำ เช่น กข19 ตะเภาแก้ว161 เล็บมีอนาง111 ปิ่นแก้ว56 พันธุ์ข้าวไร่ เช่น เจ้าฮ่อ ขาวโป่งไคร้ ชิวแม่จัน ดอกพะยอม และน้ำรู่ เป็นต้น

1.3.2 ข้าวพันธุ์ไม่ไวแสง หมายถึง ข้าวที่ออกดอกเมื่อข้าวมีระยะเวลาการเจริญเติบโต และให้ผลผลิตตามอายุ จึงสามารถเพาะปลูกได้ตลอดปีถ้ามีน้ำเพียงพอ แต่จะได้ผลดีกว่าเมื่อปลูกในฤดูนาปรังหรือฤดูร้อน เนื่องจากกลางวันมีแสงแดดมากกว่าในฤดูอื่น ข้าวประเภทนี้จะมีอายุตั้งแต่ประมาณ 110-150 วัน พันธุ์ข้าวที่ปลูกในขณะนี้ส่วนใหญ่ได้จากการผสมพันธุ์ข้าวไทยกับพันธุ์ข้าวต่างประเทศ (ฟิลิปปินส์ อินเดียนโดนีเซีย) เช่น พันธุ์ กข ชนิดต่างๆ ได้แก่ กข1 กข2 กข3 กข4 กข7 กข9 กข10 กข11 กข21 กข23 กข25 รวมทั้งข้าวพันธุ์ชยันนาท1 ปทุมธานี1 สุพรรณบุรี1 สุพรรณบุรี2 สุพรรณบุรี60 สุพรรณบุรี90 พิษณุโลก1 พิษณุโลก2 คลองหลวง1 สันป่าตอง1 สุรินทร์1 และสกลนคร เป็นต้น

1.4) พื้นที่ ผลผลิต ผลผลิตต่อไร่

ไทยมีพื้นที่เก็บเกี่ยวมากเป็นอันดับ 2 ของอาเซียน รองจากอินโดนีเซีย (อันดับ 5 ของโลก) มีผลผลิตข้าวมากเป็นอันดับ 3 ของอาเซียน รองจากอินโดนีเซียและเวียดนาม (อันดับ 6 ของโลก) และมีผลผลิตต่อไร่เป็นอันดับ 6 ของอาเซียน

โดยในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา (2553/54 - 2557/58) พื้นที่เก็บเกี่ยว ผลผลิต และผลผลิตต่อไร้อลดลงจาก 75.75 ล้านไร่ 36 ล้านตันข้าวเปลือก 475 กิโลกรัม ในปี 2553/54 เหลือ 66.66 ล้านไร่ 31.62 ล้านตันข้าวเปลือก 474 กิโลกรัม ในปี 2557/58 หรือลดลงร้อยละ 2.75 ร้อยละ 2.91 และร้อยละ 0.18 ต่อปี ตามลำดับ สำหรับปี 2558/59 คาดว่ามีพื้นที่เก็บเกี่ยว 60.18 ล้านไร่ ผลผลิต 27.42 ล้านตันข้าวเปลือก และผลผลิตต่อไร่ 456 กิโลกรัม ลดลงจากปี 2557/58 ร้อยละ 9.72 ร้อยละ 13.28 และร้อยละ 3.80 ตามลำดับ (ตารางที่ 68)

ตารางที่ 68 พื้นที่เก็บเกี่ยว ผลผลิต และผลผลิตต่อไร่ ข้าวของไทย ปี 2553/54 - 2558/59

ปีการผลิต	พื้นที่เก็บเกี่ยว (ล้านไร่)	ผลผลิต		ผลผลิตต่อไร่ (กิโลกรัม)
		(ล้านตันข้าวเปลือก)	(ล้านตันข้าวสาร)	
2553/54	75.75	36.00	23.76	475
2554/55	74.73	38.10	25.15	510
2555/56	74.73	38.00	25.08	509
2556/57	73.03	36.76	24.26	503
2557/58	66.66	31.62	20.87	474
อัตราการเพิ่ม (ร้อยละ)	-2.75	-2.91	-2.91	-0.18
2558/59	60.18	27.42	18.10	456
ผลต่าง (ร้อยละ)	-9.72	-13.28	-13.28	-3.80

ที่มา: สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2559)

2) การตลาด

2.1) ความต้องการใช้ข้าวภายในประเทศ

ปี 2559/60 ไทยมีความต้องการใช้ข้าวรวม 10.11 ล้านตันข้าวสาร แบ่งเป็นการบริโภคข้าวเพื่อเป็นอาหาร (Food Use) 7.77 ล้านตันข้าวสาร คิดเป็นอัตราการบริโภคข้าวต่อหัวของประชากรไทยเฉลี่ย 103 กิโลกรัมต่อคนต่อปี นอกจากนี้ข้าวยังใช้ถูกใช้เป็นเมล็ดพันธุ์ 0.77 ล้านตันข้าวสาร และใช้ในอุตสาหกรรม 1.56 ล้านตันข้าวสาร (ตารางที่ 69)

ตารางที่ 69 การใช้ข้าวภายในประเทศของไทย จำแนกตามประเภทการใช้ข้าว ปี 2559/60

รายการ	ปี 2559/60
การใช้ข้าวภายในประเทศ (ล้านตันข้าวสาร)	10.11
อาหารมนุษย์ (Food)	7.77
เมล็ดพันธุ์ (Seed)	0.77
อุตสาหกรรม (Processing)	1.57
อัตราการบริโภคข้าวต่อคนต่อปี (กก.)	103

ที่มา: กรมการค้าภายใน (2559)

2.2) การค้าระหว่างประเทศ

ไทยเป็นประเทศผู้ส่งออกข้าวสุทธิ โดยในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา (ปี 2554 - 2558) ปริมาณการส่งออกข้าวของไทยมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นร้อยละ 3.1 ต่อปี ส่วนมูลค่าการส่งออกมีแนวโน้มลดลงร้อยละ 5.4 ต่อปี โดยปี 2558 ไทยส่งออกข้าวปริมาณ 9.80 ล้านตันข้าวสาร มูลค่า 4,543 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ลดลงจากปริมาณ 10.71 ล้านตันข้าวสาร มูลค่า 6,507 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ในปี 2554 (ตารางที่ 70)

ตารางที่ 70 มูลค่าและปริมาณการส่งออกและนำเข้าข้าวของไทย ระหว่างปี 2554 - 2558

มูลค่า: พันดอลลาร์สหรัฐฯ, ปริมาณ: ตันข้าวสาร

รายการ		2554	2555	2556	2557	2558	อัตราการเพิ่ม (ร้อยละ)
การส่งออก	มูลค่า	6,507,473	4,632,270	4,420,370	5,438,804	4,542,595	-5.4
	ปริมาณ	10,706,229	6,734,427	6,612,620	10,969,362	9,795,763	3.1
การนำเข้า	มูลค่า	8,913	11,556	12,950	7,123	15,397	6.3
	ปริมาณ	10,695	26,949	25,024	6,968	26,887	5.0
การค้าสุทธิ (ส่งออก-นำเข้า)	มูลค่า	6,498,560	4,620,714	4,407,420	5,431,681	4,527,198	-5.5
	ปริมาณ	10,695,534	6,707,478	6,587,596	10,962,394	9,768,876	3.1

ที่มา: International Trade Centre (2016)

ปี 2558 ไทยส่งออกไปทวีปแอฟริกามากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 39.5 รองลงมาได้แก่ ทวีปเอเชีย ร้อยละ 34.9 (อาเซียน ร้อยละ 17.5 และเอเชียอื่น 17.4) ของมูลค่าการส่งออกข้าวทั้งหมด ตามลำดับสำหรับประเทศคู่ค้าข้าวไทยที่สำคัญในอาเซียน ได้แก่ ฟิลิปปินส์ มาเลเซีย และอินโดนีเซีย (ตารางที่ 71)

ตารางที่ 71 มูลค่าและปริมาณการส่งออกข้าวของไทยจำแนกตามประเทศคู่ค้า ปี 2554 - 2558

ภูมิภาค/ประเทศ	2554	2555	2556	2557	2558	อัตราการเพิ่ม (ร้อยละ)	สัดส่วน ปี 2558
มูลค่า (พันดอลลาร์สหรัฐฯ)							
รวมทั้งหมด	6,507,473	4,632,270	4,420,370	5,438,804	4,542,595	-5.4	100.0
เอเชีย	2,036,947	914,155	949,623	1,447,014	1,584,769	-0.4	34.9
อาเซียน	987,265	441,946	336,138	680,094	794,049	0.0	17.5
เอเชียอื่น	1,049,682	472,209	613,485	766,920	790,720	-0.8	17.4
ตะวันออกกลาง	797,352	751,175	652,361	319,374	261,604	-26.5	5.8
ยุโรป	387,090	273,737	284,746	306,159	268,121	-6.0	5.9
แอฟริกา	2,495,498	2,049,906	1,845,587	2,642,684	1,796,472	-4.0	39.5
อเมริกา	624,996	513,018	558,304	596,173	505,872	-2.7	11.1
โอเชียเนีย	161,690	126,562	124,989	122,990	121,475	-5.8	2.7
อื่นๆ	3,900	3,717	4,760	4,410	4,282	3.6	0.1

ที่มา: International Trade Centre (2016)

ตารางที่ 71 มูลค่าและปริมาณการส่งออกข้าวของไทยจำแนกตามประเทศคู่ค้า ปี 2554 - 2558 (ต่อ)

ภูมิภาค/ประเทศ	2554	2555	2556	2557	2558	อัตราการเพิ่ม (ร้อยละ)	สัดส่วน ปี 2558
ฟิลิปปินส์	94,003	3,062	30,532	141,570	294,524	84.4	6.5
มาเลเซีย	200,294	69,619	91,207	185,429	177,858	7.7	3.9
อินโดนีเซีย	481,230	189,079	52,492	157,365	111,507	-26.7	2.5
สิงคโปร์	161,097	120,753	132,167	134,106	106,261	-7.0	2.3
บรูไน	34,475	46,759	20,287	48,031	23,699	-7.0	0.5
จีน	235,352	152,582	251,133	384,463	471,841	26.1	10.4
สหรัฐอเมริกา	494,727	407,428	458,081	448,949	406,103	-2.9	8.9
เบนิน	104,067	189,543	466,808	484,949	292,312	35.1	6.4
อื่นๆ	4,702,228	3,453,445	2,917,663	3,453,942	2,658,490	-10.8	58.5
ปริมาณ (ตันข้าวสาร)							
รวมทั้งหมด	10,706,229	6,734,427	6,612,620	10,969,362	9,795,763	3.1	100.0
เอเชีย	3,375,571	1,188,477	1,271,571	2,783,947	3,419,663	9.2	34.9
อาเซียน	1,672,088	603,165	456,587	1,377,105	1,930,769	11.8	19.7
เอเชียอื่น	1,703,483	585,312	814,984	1,406,842	1,488,894	6.3	15.2
ตะวันออกกลาง	1,431,594	1,226,727	1,139,418	562,995	533,406	-24.1	5.4
ยุโรป	489,947	284,211	292,699	420,712	396,233	-0.3	4.0
แอฟริกา	4,683,383	3,440,537	3,306,449	6,349,027	4,709,140	6.4	48.1
อเมริกา	540,088	462,969	475,281	697,622	564,401	5.1	5.8
โอเชียเนีย	182,022	128,248	122,983	151,152	168,609	0.1	1.7
อื่นๆ	3,624	3,258	4,219	3,907	4,311	5.4	0.0
ฟิลิปปินส์	185,966	3,323	66,138	353,044	821,088	114.6	8.4
มาเลเซีย	330,932	70,768	144,281	422,167	443,169	26.7	4.5
อินโดนีเซีย	901,308	337,711	84,336	366,360	274,481	-20.5	2.8
สิงคโปร์	184,886	127,706	126,013	162,577	128,941	-4.7	1.3
บรูไน	32,805	40,026	18,543	42,207	25,961	-4.1	0.3
จีน	303,237	176,214	327,559	734,765	958,368	45.2	9.8
สหรัฐอเมริกา	394,887	363,345	388,094	479,909	433,498	4.8	4.4
เบนิน	199,799	335,096	919,041	1,112,602	805,765	49.0	8.2
อื่นๆ	8,172,409	5,280,238	4,538,615	7,295,731	5,904,492	-3.2	60.3

ที่มา: International Trade Centre (2016)

3) นโยบายด้านข้าวที่สำคัญ

3.1) โครงการรับจำนำข้าวเปลือก

รัฐบาลดำเนินโครงการรับจำนำข้าวเปลือกตั้งแต่ 2554/55 เป็นต้นมาถึงปี 2556/57 โดยมีวัตถุประสงค์โครงการ คือ (1) เพื่อเพิ่มทางเลือกให้เกษตรกรมีช่องทางการตลาดเพิ่มขึ้น สร้างอำนาจต่อรองในการขายข้าวเปลือก (2) เพื่อยกระดับรายได้และลดช่องว่างรายได้ รวมทั้งเพิ่มการใช้จ่ายของเกษตรกร และ (3) เพื่อสร้างการเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศด้วยการขยายตัวของภาคการบริโภคภายใน รวมทั้งสร้างความแข็งแกร่งและความมีเสถียรภาพของเศรษฐกิจจากการบริโภคภายในประเทศและการพึ่งพาตนเอง ซึ่งรัฐบาลได้กำหนดราคารับจำนำสูงนำตลาด และเกษตรกรผู้มีสิทธิจำนำจะจำนำข้าวเปลือกได้ปีละไม่เกิน 2 ครั้ง/แปลง/ราย

3.2) การกำหนดเขตเหมาะสมสำหรับการปลูกข้าว

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้ประกาศพื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับการปลูกข้าว เมื่อวันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2556 ซึ่งข้าวมียพื้นที่ความเหมาะสมรวมทั้งประเทศ 76 จังหวัด 809 อำเภอ 5,880 ตำบล จำนวนพื้นที่ 43.918 ล้านไร่ ประกอบด้วยพื้นที่ปลูกข้าวในเขตพื้นที่เหมาะสมมาก (S1) 17.346 ล้านไร่ และเขตพื้นที่เหมาะสมปานกลาง (S2) 26.572 ล้านไร่ และมีพื้นที่เขตไม่เหมาะสมสำหรับการปลูกข้าวรวม 27.408 ล้านไร่ ประกอบด้วยเขตพื้นที่เหมาะสมเล็กน้อย (S3) 16.186 ล้านไร่ และเขตพื้นที่ไม่เหมาะสม (N) 11.222 ล้านไร่ รวมทั้งได้กำหนดแนวทางการบริหารจัดการพื้นที่ในและพื้นที่นอกเขตเหมาะสมสำหรับการปลูกข้าว ซึ่งได้ผ่านความเห็นชอบของคณะกรรมการนโยบายข้าวแห่งชาติ (กขช.) เมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม 2556

3.3) มาตรการเพิ่มรายได้ให้แก่ผู้มีรายได้น้อย

คณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ 1 ตุลาคม 2557 เห็นชอบการดำเนินมาตรการกระตุ้นเศรษฐกิจในระยะ 3 เดือน (ตุลาคม - ธันวาคม 2557) โดยให้เงินช่วยเหลือไร่ละ 1,000 บาท แก่เกษตรกรที่จดทะเบียนไว้กับกระทรวงเกษตรและสหกรณ์และเปิดบัญชีไว้กับ ธ.ก.ส. ซึ่งมีที่ดินทำกินไม่เกิน 15 ไร่ และเกษตรกรที่มีที่ดินมากกว่า 15 ไร่ ให้เงินช่วยเหลือครอบครัวละ 15,000 บาท เพื่อช่วยเหลือเกษตรกรให้มีรายได้เพียงพอต่อการดำรงชีพ

3.4) มาตรการช่วยเหลือเกษตรกร ปีการผลิต 2557/58

คณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ 2 กรกฎาคม 2557 เห็นชอบแนวทางการช่วยเหลือเกษตรกรผู้ปลูกข้าวนาปี ปีการผลิต 2557/58 ดังนี้

1) มาตรการหลัก : การลดต้นทุนการผลิต

โดยการลดราคาปัจจัยการผลิตและบริการ ดังนี้

- ปุ๋ยเคมี จัดหาปุ๋ยเคมีราคาถูกให้แก่เกษตรกรอย่างทั่วถึงและเพียงพอ โดยควบคุมราคา ปิดป้ายประกาศราคา และใช้มาตรการควบคุม (ลดลงไร่ละ 40 บาท) (กรมการค้าภายใน)
- สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืช จัดหาสารเคมีกำจัดศัตรูพืชคุณภาพดี ราคาถูก ให้เกษตรกรอย่างทั่วถึงและเพียงพอ โดยควบคุมราคา ปิดป้ายประกาศราคา และใช้มาตรการควบคุม (ลดลงไร่ละ 20 บาท) (กรมการค้าภายใน)

- เมล็ดพันธุ์ จัดหาเมล็ดพันธุ์คุณภาพดี ราคาถูก ให้เกษตรกรอย่างทั่วถึงและเพียงพอ รวมทั้งขยายการจัดตั้งศูนย์ข้าวชุมชนให้ครอบคลุมทั่วประเทศ (ลดลงไร่ละ 122 บาท) (กรมการข้าว)

- ค่าบริการรถเกี่ยวข้าว กำหนดวิธีการประกาศราคาค่าบริการที่เหมาะสมในแต่ละพื้นที่ (ลดลงไร่ละ 50 บาท) (กรมการข้าว)

- ค่าเช่าที่นา กำหนดค่าเช่าที่นา ออกประกาศ ติดตาม และรายงานให้เห็นผลเป็นรูปธรรม (ลดลงไร่ละ 200 บาท) (กรมการปกครอง)

2) มาตรการสนับสนุน

(2.1) การส่งเสริมปัจจัยการผลิต

(2.1.1) การเพิ่มผลผลิตต่อไร่ โดยใช้เทคโนโลยีการปลูกข้าวที่ถูกต้องและเหมาะสม รวมทั้งการถ่ายทอดเทคโนโลยีเพื่อลดต้นทุนและเพิ่มผลผลิตต่อไร่ (กรมการข้าว กรมส่งเสริมการเกษตร และกรมพัฒนาที่ดิน)

(2.1.2) การจัดตั้งธนาคารเมล็ดพันธุ์ข้าว โดยการจัดตั้งธนาคารเมล็ดพันธุ์ข้าวระดับอำเภอ 17 แห่ง (กรมการข้าว)

(2.1.3) Zoning โดยกำหนดเขตที่เหมาะสมในการปลูกข้าว ใช้พันธุ์ข้าวที่เหมาะสมตามความต้องการของตลาด และใช้กลไกผู้ว่าราชการจังหวัดขับเคลื่อนการบริหารจัดการสินค้าข้าวอย่างยั่งยืน (กรมการข้าว กรมส่งเสริมการเกษตร และหน่วยงานในจังหวัด)

(2.2) การสนับสนุนแหล่งเงินทุน

(2.2.1) โครงการสินเชื่อเพื่อรวบรวมข้าวและสร้างมูลค่าเพิ่มโดยสถาบันเกษตรกร โดย ธ.ก.ส. ดำเนินโครงการสินเชื่อ เพื่อใช้เป็นเงินทุนหมุนเวียนให้แก่สถาบันเกษตรกร และกลุ่มเกษตรกร 20,000 ล้านบาท (ธ.ก.ส. และกรมส่งเสริมสหกรณ์)

(2.2.2) การลดดอกเบี้ยเงินกู้ให้เกษตรกร สนับสนุนสินเชื่อแก่เกษตรกร 3.57 ล้านราย โดยลดดอกเบี้ยเงินกู้ ร้อยละ 3 ต่อปี นาน 6 เดือน รายละไม่เกิน 50,000 บาท (ธ.ก.ส.)

(2.3) การส่งเสริมการตลาด

(2.3.1) การเร่งหาตลาดใหม่ โดยการผลักดันการส่งออกข้าว ส่งเสริมการซื้อขายข้าวแบบรัฐต่อรัฐ และส่งเสริมและขยายตลาดค้าข้าวภายในประเทศและต่างประเทศ (กรมการค้าต่างประเทศ)

(2.3.2) การเชื่อมโยงตลาดข้าวในประเทศและต่างประเทศ เพื่อเชื่อมโยงเครือข่ายสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร จัดหาช่องทางการจัดจำหน่ายข้าวสาร และเชื่อมโยงตลาดใช้ช่องทางตลาดใหม่ เช่น โรงพยาบาล ค่ายทหาร และเรือนจำ เป็นต้น (กรมส่งเสริมสหกรณ์ กรมการข้าว)

(2.3.3) การช่วยเหลือผู้ประกอบการค้าข้าวในการเก็บสต็อก โดยการชดเชยดอกเบี้ยร้อยละ 3 ให้ผู้ประกอบการรับซื้อข้าวเปลือกและเก็บสต็อกไว้ช่วงที่ผลผลิตออกสู่ตลาดมาก ปริมาณ 2 ล้านตัน ไม่เกิน 6 เดือน (กรมการข้าว)

(2.3.4) การให้สินเชื่อเกษตรกรเพื่อชะลอการขายข้าวเปลือก (ประกัน
 ยั่งยืน) โดยการให้สินเชื่อเกษตรกร ร้อยละ 80 ของราคาตลาดเฉลี่ย เพื่อชะลอการขายข้าวเปลือกในช่วงออกสู่
 ตลาดมาก เป้าหมาย 1.5 ล้านตันข้าวเปลือก (ธ.ก.ส. และกรมส่งเสริมสหกรณ์)

(2.4) การส่งเสริมการมีส่วนร่วม

(2.4.1) โครงการประกันภัยข้าวนาปี ปีการผลิต 2557 คุ่มครองไร่ละ
 1,111 บาท พื้นที่เป้าหมาย 1.5 ล้านไร่ เกษตรกรจ่ายเบี้ยประกันภัยไร่ละ 60 - 100 บาท ธ.ก.ส. สมทบค่าเบี้ย
 ประกันไร่ละ 10 บาท หากเกษตรกรประสบภัยจะได้รับค่าชดเชยไร่ละ 2,224 บาท (ธ.ก.ส.)

(2.4.2) การจัดตั้งสถาบันพัฒนาศักยภาพการค้าข้าวแบบครบวงจร เพื่อ
 เป็นศูนย์กลางรวบรวม วิเคราะห์ เผยแพร่ข้อมูลการค้าและการตลาด เพื่อการพัฒนาการผลิตและแปรรูปข้าว
 และผลิตภัณฑ์แบบเบ็ดเสร็จ (กระทรวงพาณิชย์)

(2.4.3) การจัดตั้งกองทุนข้าวและชานาแห่งชาติ เพื่อให้การช่วยเหลือ
 อุดหนุน ในการจัดหาปัจจัยการผลิตข้าวและค่าใช้จ่ายอื่นๆ และชดเชยรายได้จากการจำหน่ายข้าวเปลือกใน
 ภาวะราคาตกต่ำ (กรมการข้าว)

3.5) มาตรการช่วยเหลือเกษตรกรและรักษาเสถียรภาพราคาข้าว ปีการผลิต 2558/59
 ประกอบด้วย 7 มาตรการ ได้แก่

1) มาตรการลดต้นทุนการผลิตข้าว ปีเพาะปลูก 2558/59

(1.1) มาตรการที่ 1 ลดราคาจำหน่ายปัจจัยการผลิต ค่าบริการและค่าเช่านา
 (ต้นทุนลดลงไร่ละ 391 บาท) ประกอบด้วย

(1.1.1) ลดราคาจำหน่ายปุ๋ยเคมี (40 บาท/ไร่)

(1.1.2) ลดราคาจำหน่ายปลีกลยาปราบศัตรูพืช (20 บาท/ไร่)

(1.1.3) ลดราคาจำหน่ายปลีกลีตพันธุ์ข้าวจากเดิม (81 บาท/ไร่)

(1.1.4) ลดราคาค่าบริการรถเกี่ยวนา (50 บาท/ไร่)

(1.1.5) ควบคุมค่าเช่าที่นา (200 บาท/ไร่)

(1.2) มาตรการที่ 2 มาตรการส่งเสริมกิจกรรมลดต้นทุนการผลิต ประกอบด้วย

(1.2.1) ส่งเสริมการทำปุ๋ยอินทรีย์

(1.2.2) ส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ในครัวเรือน

(1.2.3) ถ่ายทอดเทคโนโลยีลดต้นทุนการผลิตและเพิ่มผลผลิตต่อไร่

(1.2.4) ส่งเสริมสนับสนุนการใช้พลังงานทดแทนในการสูบน้ำ

2) โครงการชดเชยดอกเบี้ยให้ผู้ประกอบการค้าข้าวในการเก็บสต็อก (ผ่าน กรม.เมื่อ

22 กันยายน 2558)

- ให้ผู้ประกอบการรับซื้อข้าวเปลือก เป้าหมาย 3 ล้านตัน วงเงินชดเชย 382.5
 ล้านบาท โดยรัฐจะชดเชยดอกเบี้ยร้อยละ 3 ตามมูลค่าข้าวที่เก็บสต็อก และตามระยะเวลาเก็บสต็อก 2-6 เดือน

- ระยะเวลารับซื้อข้าว : ตุลาคม 2558 - กันยายน 2559

3) โครงการสินเชื่อเพื่อรวบรวมข้าวและสร้างมูลค่าเพิ่มโดยสถาบันเกษตรกร ปีการผลิต 2558/59 (ผ่าน ครม.เมื่อ 27 ตุลาคม 2558)

- สถาบันเกษตรกร กลุ่มเกษตรกร และวิสาหกิจชุมชน ดำเนินการรวบรวมข้าวเปลือกเพื่อจำหน่ายและแปรรูป ปริมาณเป้าหมาย 2.5 ล้านตันข้าวเปลือก โดยรัฐจะชดเชยดอกเบี้ยร้อยละ 3 ระยะเวลาชดเชยดอกเบี้ยจากรัฐไม่เกิน 12 เดือน

- ระยะเวลาดำเนินการ : ตุลาคม 2558 – กันยายน 2559

4) โครงการสินเชื่อเกษตรกรเพื่อชะลอการขายข้าวเปลือก ปีการผลิต 2558/59 (ผ่าน ครม.เมื่อ 27 ตุลาคม 2558)

- จำยสินเชื่อชะลอการขายผลผลิตข้าวเปลือกหอมมะลิ และข้าวเหนียวเป้าหมาย 2 ล้านตันข้าวเปลือก วงเงินกู้ไม่เกินรายละ 300,000 บาท

- วงเงินสินเชื่อจำแนกตามชนิดข้าวและชั้นคุณภาพข้าว โดยข้าวหอมมะลิตันละ 13,500 บาท และข้าวเหนียวตันละ 11,300 บาท

- ให้ค่าเช่าและค่าเก็บรักษาข้าวเปลือกแก่เกษตรกรและสหกรณ์การเกษตร ตันละ 1,000 บาท

- ระยะเวลาจ่ายเงินกู้ 1 พฤศจิกายน 2558 - 28 กุมภาพันธ์ 2559

- ระยะเวลาโครงการ 1 พฤศจิกายน 2558 - 30 กันยายน 2559

5) โครงการลดดอกเบี้ยเงินกู้ให้เกษตรกรผู้ปลูกข้าว ปีการผลิต 2558/59 (ผ่าน ครม.เมื่อ 27 ตุลาคม 2558)

- ลดดอกเบี้ยเงินกู้ให้เกษตรกรร้อยละ 3 ต่อปี จากต้นเงินกู้ไม่เกิน 80,000 บาท ระยะเวลาไม่เกิน 6 เดือน

- ระยะเวลาทำสัญญา 1 มกราคม - 31 ธันวาคม 2558 (ยกเว้นภาคใต้ถึง 31 มีนาคม 2559)

6) โครงการประกันภัยข้าวนาปี ปีการผลิต 2558 (ผ่าน ครม.เมื่อ 28 เมษายน 2558)

- พื้นที่เป้าหมายดำเนินการ 2 ล้านไร่

- ภัยธรรมชาติ 7 ประเภท คือ (1) น้ำท่วม/ฝนตกหนัก (2) ภัยแล้ง/ฝนแล้ง/ฝนทิ้งช่วง (3) ลมพายุ/พายุไต้ฝุ่น (4) ภัยอากาศหนาว/น้ำค้างแข็ง (5) ลูกเห็บ (6) ไฟไหม้ และ (7) ศัตรูพืชและโรคระบาด โดยแบ่งพื้นที่ประกันภัยเป็น 5 พื้นที่ ตามระดับความเสี่ยง

- ระยะเวลาสิ้นสุดการขายกรมธรรม์ ภายใน 30 วัน หลังจากเดือนที่มีปริมาณพื้นที่เพาะปลูกสูงสุด (เดือนกรกฎาคม)

- เกษตรกรรับภาระค่าเบี้ยประกันภัย ไร่ละ 60 - 100 บาท และรัฐอุดหนุนค่าเบี้ยประกันภัยในส่วนที่เกิน โดยมีวงเงินคุ้มครองไร่ละ 1,111 บาท (ยกเว้นภัยศัตรูพืชและโรคระบาด ไร่ละ 555 บาท)

7) โครงการจัดตลาดนัดข้าวเปลือก

- กำหนดเป้าหมาย 56 จังหวัด
- ระยะเวลาดำเนินการ : ตุลาคม 2558 - กันยายน 2559

3.6) มาตรการส่งออก และนำเข้าข้าวของไทย

1) การส่งออกข้าว

ระเบียบและหลักเกณฑ์การส่งออกตามประกาศกระทรวงพาณิชย์ พ.ศ. 2549 กำหนดไว้ดังนี้ (1) ไร่ข้าวและข้าวเปลือก ในหลักการไม่อนุญาตให้ส่งออก และ (2) ข้าวชนิดอื่น ให้ส่งออกได้โดยไม่จำกัดปริมาณ โดยผู้ส่งออกต้องขออนุญาตเป็นผู้ประกอบการค้าข้าวประเภทส่งออกไปจำหน่ายต่างประเทศ ตาม พ.ร.บ. การค้าข้าว พ.ศ. 2489 ต่อกรมการค้าภายใน และขึ้นทะเบียนเป็น “ผู้ส่งออกข้าว” ต่อกรมการค้าต่างประเทศ นอกจากนี้การส่งออกข้าวต้องขออนุญาตส่งออก ตามประกาศกระทรวงพาณิชย์ เรื่อง กำหนดให้ข้าวเป็นสินค้าที่ต้องขออนุญาตในการส่งออกไปนอกราชอาณาจักร พ.ศ. 2555

2) การนำเข้าข้าว

การนำเข้าข้าวเปลือก กระทรวงพาณิชย์กำหนดเป็นสินค้าควบคุมห้ามนำเข้ามาในราชอาณาจักร เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ หรือผู้ซึ่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์มอบหมาย โดยอาศัยอำนาจตามความมาตรา 3 แห่งพระราชกฤษฎีกาควบคุมการนำเข้าข้าวในราชอาณาจักร ซึ่งสินค้าบางอย่าง (ฉบับที่ 9) พ.ศ. 2496 นอกจากนี้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์จัดเป็นสิ่งต้องห้าม บุคคลใดนำเข้าหรือนำผ่านต้องได้รับอนุญาตจากอธิบดีกรมวิชาการเกษตร ตามประกาศเรื่องกำหนดพืชและพาหะจากแหล่งที่กำหนดเป็นสิ่งต้องห้าม ข้อยกเว้น และเงื่อนไขตามพระราชบัญญัติกักพืช พ.ศ. 2507 (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2550 ข้อ 3 ลงวันที่ 26 เมษายน 2550 โดยอาศัยอำนาจตามความมาตรา 6 และมาตรา 8 แห่งพระราชบัญญัติกักพืช พ.ศ. 2507 และที่แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติกักพืช (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติกักพืช (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2551 ซึ่งในทางปฏิบัติการที่จะได้รับอนุญาตให้นำเข้าได้ต้องผ่านการวิเคราะห์ความเสี่ยงศัตรูพืช เพื่อป้องกันศัตรูพืชมิให้ระบาดเข้ามาในราชอาณาจักร

3.7 ด้านต่างประเทศ นโยบายและมาตรการนำเข้าข้าวภายใต้กรอบการเจรจาต่างๆ ดังนี้ (ตารางที่ 72)

ตารางที่ 72 มาตรการนำเข้าข้าวภายใต้กรอบการเจรจาต่างๆ ของไทย

กรอบการเจรจาการค้า	รายการ
1 .WTO	อัตราภาษีในโควตา 30% ปริมาณโควตา 249,757 ตัน อัตราภาษีนอกโควตา 52%
2. AFTA (อาเซียน)	ลดภาษีเหลือ 0% ตั้งแต่ปี 2553 โดย - ต้องนำเข้าเพื่อใช้ในอุตสาหกรรมแปรรูปอาหารเพื่อการอุปโภค/บริโภคสำหรับมนุษย์เท่านั้น - ต้องนำเข้าระหว่างเดือนพฤษภาคม-กรกฎาคม และระหว่างเดือนสิงหาคม-ตุลาคม ของแต่ละปี - ต้องนำเข้าทางด่านศุลกากร 6 ด่านที่กำหนดไว้เท่านั้น
3. ความตกลงเขตการค้าเสรี ไทย – ออสเตรเลีย (Thailand – Australia Free Trade Agreement : TAFTA)	มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2548 โดยภาษีเหลือ 0% ตั้งแต่ปี 2548
4. ความตกลงเขตการค้าเสรี ไทย - นิวซีแลนด์ (Thailand - New Zealand Closer Economic Partnership : TNZCEPA)	มีผลบังคับใช้ ตั้งแต่วันที่ 1 กรกฎาคม 2548 โดยภาษีเหลือ 0% ตั้งแต่ปี 2548
5. ความตกลงหุ้นส่วนเศรษฐกิจไทย – ญี่ปุ่น (Japan-Thailand Economic Partnership Agreement : JTEPA)	มีผลบังคับใช้ ตั้งแต่วันที่ 1 พฤศจิกายน 2550 โดยทยอยลดภาษีเฉพาะในโควตาเหลือ 0% ในวันที่ 1 เมษายน 2560 เป็นต้นไป
6. ความตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียน – เกาหลี (ASEAN – Republic of Korea Free Trade Agreement: AKFTA)	มีผลบังคับใช้ตั้งแต่ปลายปี 2551 โดยทยอยลดภาษีเหลือ 0% ในปี 2559
7. ความตกลงเขตการค้าเสรี อาเซียน – จีน (Asean-China Free Trade Agreement : ACFTA)	เป็นสินค้าที่มีความอ่อนไหวสูง (Highly Sensitive List : HSL) ไม่ได้นำมาเจรจาลดภาษี ยังต้องนำเข้าภายใต้ WTO

ที่มา: กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ (2560)

ตารางที่ 72 มาตรการนำเข้าข้าวภายใต้กรอบการเจรจาต่างๆ ของไทย (ต่อ)

กรอบการเจรจาการค้า	รายการ
8. ความตกลงการค้าเสรี อาเซียน – อินเดีย (ASEAN – INDIA Free Trade Agreement: AFTA)	มีผลบังคับใช้ 1 มกราคม 2553 โดยอัตราภาษีนำเข้าข้าวของไทย อยู่ในกลุ่มสินค้าที่ไม่นำมาลดภาษี (Exclusion List: EL) กำหนดอัตราภาษี 30%
9. ความตกลงหุ้นส่วนเศรษฐกิจอาเซียน-ญี่ปุ่น (ASEAN-Japan Comprehensive Economic Partnership: AJCEP)	ไม่ได้นำมาเจรจาลดภาษี ยังต้องนำเข้าภายใต้ WTO

ที่มา: กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ (2560)

4.1.10 สถานการณ์สินค้าข้าวของเวียดนาม

1) การผลิต

1.1) แหล่งปลูกข้าวที่สำคัญ

เวียดนามสามารถปลูกข้าวได้ทุกจังหวัด พื้นที่ปลูกข้าวส่วนใหญ่จะกระจายอยู่ตามพื้นที่ราบลุ่มแม่น้ำโขง และที่ราบลุ่มแม่น้ำแดง โดยแบ่งตามเขตการปกครองได้เป็น 6 ภาค ดังนี้ (ตาราง 80)

(1) ที่ราบลุ่มแม่น้ำโขง มีพื้นที่เก็บเกี่ยว 26.93 ล้านไร่ คิดเป็นร้อยละ 37.9 ของพื้นที่เก็บเกี่ยวทั่วประเทศ ผลผลิตข้าวเปลือก 25.70 ล้านตันข้าวเปลือก คิดเป็นร้อยละ 39.7 ของผลผลิตทั้งประเทศ ผลผลิตต่อไร่ 954 กิโลกรัม จังหวัดที่เป็นแหล่งปลูกที่สำคัญ เช่น เกียนซาง อานซาง ด่งท้าป ลีงอาน ซ็อกจิ่ง และเกิ่นเทอ เป็นต้น

(2) ชายฝั่งตอนกลางเหนือ มีพื้นที่เก็บเกี่ยว 7.63 ล้านไร่ คิดเป็นร้อยละ 10.7 ของพื้นที่เก็บเกี่ยวทั่วประเทศ ผลผลิตข้าวเปลือก 6.86 ล้านตันข้าวเปลือก คิดเป็นร้อยละ 10.6 ของผลผลิตทั้งประเทศ ผลผลิตต่อไร่ 899 กิโลกรัม จังหวัดที่เป็นแหล่งปลูกที่สำคัญ เช่น ทัญฮว่า และเหงะอาน เป็นต้น

(3) ที่ราบลุ่มแม่น้ำแดง มีพื้นที่เก็บเกี่ยว 6.67 ล้านไร่ คิดเป็นร้อยละ 9.4 ของพื้นที่เก็บเกี่ยวทั่วประเทศ ผลผลิตข้าวเปลือก 6.52 ล้านตันข้าวเปลือก คิดเป็นร้อยละ 10.1 ของผลผลิตทั้งประเทศ ผลผลิตต่อไร่ 977 กิโลกรัม จังหวัดที่เป็นแหล่งปลูกที่สำคัญ เช่น ฮานอย และท้ายบิญ เป็นต้น

(4) ที่สูงตอนเหนือ มีพื้นที่เก็บเกี่ยว 4.54 ล้านไร่ คิดเป็นร้อยละ 6.4 ของพื้นที่เก็บเกี่ยวทั่วประเทศ ผลผลิตข้าวเปลือก 3.55 ล้านตันข้าวเปลือก คิดเป็นร้อยละ 5.5 ของผลผลิตทั้งประเทศ ผลผลิตต่อไร่ 780 กิโลกรัม จังหวัดที่เป็นแหล่งปลูกที่สำคัญ เช่น บักซาง และท้ายงเวียน เป็นต้น

(5) ชายฝั่งตอนกลางใต้ มีพื้นที่เก็บเกี่ยว 1.71 ล้านไร่ คิดเป็นร้อยละ 2.4 ของพื้นที่เก็บเกี่ยวทั่วประเทศ ผลผลิตข้าวเปลือก 1.37 ล้านตันข้าวเปลือก คิดเป็นร้อยละ 2.1 ของผลผลิตทั้งประเทศ ผลผลิตต่อไร่ 804 กิโลกรัม จังหวัดที่เป็นแหล่งปลูกที่สำคัญ เช่น เตียนญู และด่งนาย เป็นต้น

(6) ที่สูงตอนกลาง มีพื้นที่เก็บเกี่ยว 1.49 ล้านไร่ คิดเป็นร้อยละ 2.1 ของพื้นที่เก็บเกี่ยวทั้งประเทศ ผลผลิตข้าวเปลือก 1.21 ล้านตันข้าวเปลือก คิดเป็นร้อยละ 1.9 ของผลผลิตทั้งประเทศ ผลผลิตต่อไร่ 816 กิโลกรัมต่อไร่ จังหวัดที่เป็นแหล่งปลูกที่สำคัญ เช่น ตี๋ก๊ก และซาถาย เป็นต้น

ตารางที่ 73 พื้นที่เก็บเกี่ยว ผลผลิต และผลผลิตต่อไร่ แยกตามเขตการปกครองของเวียดนาม

ปีการผลิต 2558/59

ภาค/จังหวัด	พื้นที่เก็บเกี่ยว (ไร่)	ผลผลิต (ตันข้าวเปลือก)	ผลผลิตต่อไร่ (กิโลกรัม)	สัดส่วน	
				พื้นที่	ผลผลิต
ที่ราบลุ่มแม่น้ำโขง	26,928,125	25,699,700	954	37.9	39.7
เกียนซาง	4,809,375	4,662,600	969	6.8	7.2
อานซาง	4,026,250	4,078,000	1,013	5.7	6.3
ด่งทำป	3,412,500	3,394,200	995	4.8	5.2
ล็องอาน	3,281,875	2,924,100	891	4.6	4.5
ซ็อกจิ่ง	2,293,750	2,294,700	1,000	3.2	3.5
เกิ่นเทอ	1,486,875	1,405,300	945	2.1	2.2
จำวิญ	1,483,125	1,353,900	913	2.1	2.1
เตียนซาง	1,404,375	1,344,400	957	2.0	2.1
เหวซาง	1,293,750	1,277,500	987	1.8	2.0
หวิญล็อง	1,128,125	1,094,700	970	1.6	1.7
บั๊กเลียว	1,130,000	1,056,800	935	1.6	1.6
กำเมา	784,375	534,700	682	1.1	0.8
เบนแจ	393,750	278,800	708	0.6	0.4
ชายฝั่งตอนกลางเหนือ	7,628,125	6,860,500	899	10.7	10.6
ทัญฮัว	1,606,250	1,475,300	918	2.3	2.3
เหงะอาน	1,166,250	982,500	842	1.6	1.5
บิญดิญ	660,625	662,100	1,002	0.9	1.0
บิญถ่วน	718,750	659,100	917	1.0	1.0
हांติญ	635,625	521,700	821	0.9	0.8
กว่างนาม	553,125	461,200	834	0.8	0.7
กว่างหงาย	473,125	427,500	904	0.7	0.7
ฟู่เอียน	357,500	377,200	1,055	0.5	0.6

ที่มา : International Rice Research Institute (2016)

ตารางที่ 73 พื้นที่เก็บเกี่ยว ผลผลิต และผลผลิตต่อไร่ แยกตามเขตการปกครองของเวียดนาม
ปีการผลิต 2558/59 (ต่อ)

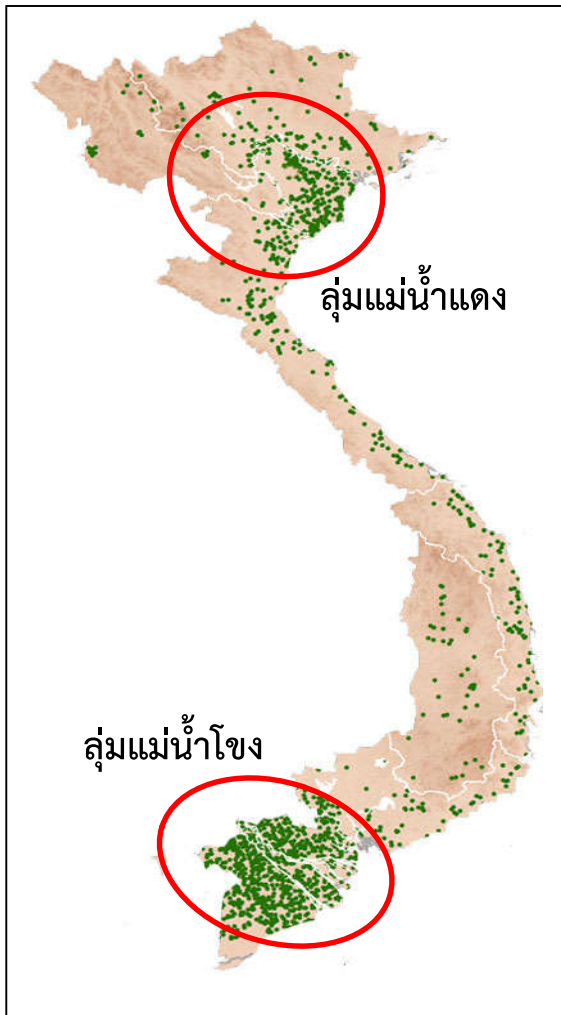
ภาค/จังหวัด	พื้นที่เก็บเกี่ยว (ไร่)	ผลผลิต (ตันข้าวเปลือก)	ผลผลิตต่อไร่ (กิโลกรัม)	สัดส่วน	
				พื้นที่	ผลผลิต
เถื่อเทียน-เว้	340,000	319,300	939	0.5	0.5
กว๋างบิญ	338,125	275,400	814	0.5	0.4
กว๋างจิ	298,125	239,400	803	0.4	0.4
นิญถ่วน	233,125	229,500	984	0.3	0.4
คั้ญฮว่า	213,750	199,000	931	0.3	0.3
ดานัง	33,750	31,300	927	0.0	0.0
ที่ราบลุ่มแม่น้ำแดง	6,674,375	6,523,900	977	9.4	10.1
ฮานอย	1,253,125	1,171,300	935	1.8	1.8
ท่ายบิญ	1,003,750	1,065,200	1,061	1.4	1.6
นามดีญ	965,000	935,200	969	1.4	1.4
หายเซือง	766,875	740,000	965	1.1	1.1
ฮึงเฮียน	484,375	480,500	992	0.7	0.7
ไฮฟอง	473,750	478,300	1,010	0.7	0.7
นิญบิญ	495,625	475,400	959	0.7	0.7
บักนิญ	449,375	445,700	992	0.6	0.7
हांนาม	417,500	406,200	973	0.6	0.6
หวิญฟุก	365,000	326,100	893	0.5	0.5
ที่สูงตอนเหนือ	4,542,500	3,545,000	780	6.4	5.5
บักซาง	696,875	621,500	892	1.0	1.0
ท่ายเงวียน	452,500	378,100	836	0.6	0.6
ฟู่เถาะ	433,750	370,300	854	0.6	0.6
เตวียนกวาง	285,000	266,100	934	0.4	0.4
กว๋างนิญ	265,625	210,600	793	0.4	0.3
หลั่งเซิน	311,250	210,500	676	0.4	0.3
เฮียนบ้าย	258,125	207,500	804	0.4	0.3
हांซาง	230,000	203,900	887	0.3	0.3
ฮหว่าบิญ	245,625	196,400	800	0.3	0.3
เตียนเปียน	308,750	174,700	566	0.4	0.3

ที่มา : International Rice Research Institute (2016)

ตารางที่ 73 พื้นที่เก็บเกี่ยว ผลผลิต และผลผลิตต่อไร่ แยกตามเขตการปกครองของเวียดนาม
ปีการผลิต 2558/59 (ต่อ)

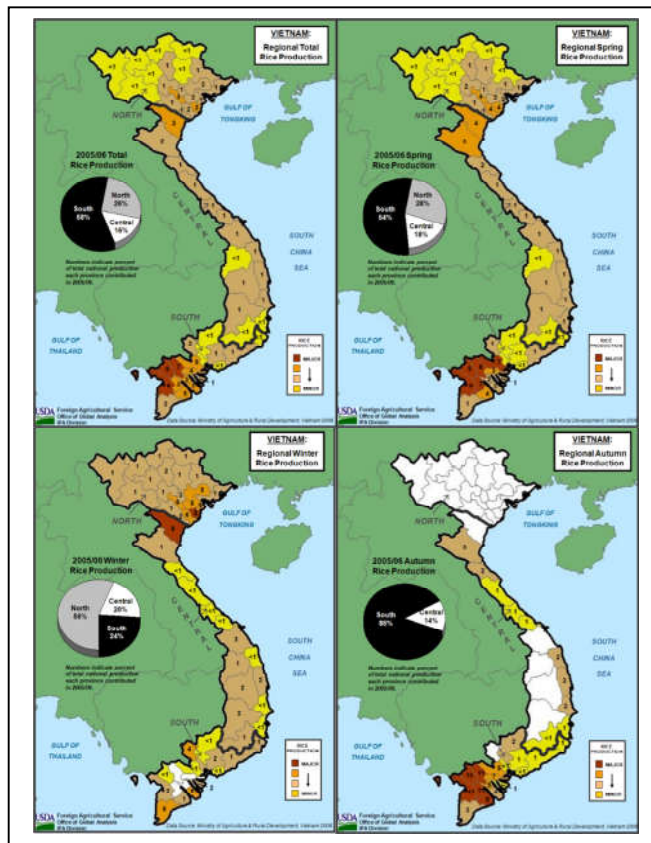
ภาค/จังหวัด	พื้นที่เก็บเกี่ยว (ไร่)	ผลผลิต (ตันข้าวเปลือก)	ผลผลิตต่อไร่ (กิโลกรัม)	สัดส่วน	
				พื้นที่	ผลผลิต
เขินลา	325,625	174,400	536	0.5	0.3
หล่าวกาย	191,875	150,000	782	0.3	0.2
ลายเจิว	193,125	132,600	687	0.3	0.2
กาวบั้ง	190,625	129,400	679	0.3	0.2
บักกั้น	153,750	119,000	774	0.2	0.2
ชายฝั่งตอนกลางใต้	1,707,500	1,373,200	804	2.4	2.1
เตียนญู	903,125	761,000	843	1.3	1.2
ด่งนาย	397,500	334,700	842	0.6	0.5
บ่าเสี่ยะ-หวงเต่า	152,500	115,900	760	0.2	0.2
นครโฮจิมินห์ (ไซ่ง่อน)	126,875	87,600	690	0.2	0.1
บิญเฟือก	80,000	42,700	534	0.1	0.1
บิญเซือง	47,500	31,300	659	0.1	0.0
ที่สูงตอนกลาง	1,487,500	1,213,300	816	2.1	1.9
ดักลัก	587,500	558,000	950	0.8	0.9
ซาลาย	470,000	333,100	709	0.7	0.5
เลิมด่ง	198,750	158,100	795	0.3	0.2
กอนตูม	152,500	91,100	597	0.2	0.1
ดักนง	78,750	73,000	927	0.1	0.1

ที่มา : International Rice Research Institute (2016)

ทั้งปี

ฤดูใบไม้ผลิ

ฤดูหนาว

ฤดูใบไม้ร่วง

ภาพที่ 21 แหล่งเพาะปลูกข้าวของเวียดนาม

ที่มา: Maclean et.al (2013) และ U.S. Department of Agriculture (2013)

1.2) ฤดูปลูกข้าว

(1) ฤดูใบไม้ผลิ (Spring Season Paddy) เกษตรกรเพาะปลูกข้าวช่วงเดือนพฤศจิกายน - กุมภาพันธ์ ของปีถัดไป และเก็บเกี่ยวผลผลิตช่วงเดือนเมษายน - กรกฎาคม ของปีถัดไป โดยพื้นที่ที่จะกระจายอยู่ทั่วประเทศ แต่จะปลูกมากในบริเวณลุ่มแม่น้ำโขงและลุ่มน้ำแม่ น้ำแดง

(2) ฤดูใบไม้ร่วง (Autumn Season Paddy) เกษตรกรปลูกข้าวเดือนเมษายน - มิถุนายน และเก็บเกี่ยวเดือนกรกฎาคม - ตุลาคม ของปีเดียวกัน โดยพื้นที่ส่วนใหญ่จะอยู่ในทางใต้ของประเทศ โดยเฉพาะบริเวณลุ่มแม่น้ำโขง

(3) ฤดูหนาว (Winter Season Paddy) เกษตรกรปลูกข้าวเดือนมิถุนายน - กันยายน และเก็บเกี่ยวเดือนตุลาคม - ธันวาคม ของปีเดียวกัน โดยพื้นที่ส่วนใหญ่จะอยู่ในทางเหนือของประเทศ โดยเฉพาะบริเวณลุ่มน้ำแดง

ตารางที่ 74 ฤดูปลูกข้าวของเวียดนาม

ช่วงเวลาเพาะปลูก
 ช่วงเวลาเก็บเกี่ยว

ฤดูเพาะปลูก	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
ฤดูใบไม้ผลิ												
ฤดูใบไม้ร่วง												
ฤดูหนาว												

ที่มา: Food and Agriculture Organization of the United Nations (2016)

1.3) ชนิดและพันธุ์ข้าว

เวียดนามมีพันธุ์ข้าวกว่า 200 ชนิด ที่กระทรวงเกษตรและพัฒนาชนบทของเวียดนามให้การรับรอง ซึ่งกระทรวงเกษตรฯ จะเป็นผู้กำหนดพันธุ์ข้าวที่จะปลูกในฤดูกาลต่างๆ ตามความเหมาะสม เนื่องจากข้าวให้ผลผลิตแตกต่างกันไปตามสภาพภูมิอากาศในฤดูกาลที่ต่างกัน และการผลิตข้าวยังจะต้องสอดคล้องกับความต้องการของตลาดโลกในแต่ละช่วงอีกด้วย

โดยพันธุ์ข้าวที่มีการปลูกมาก ได้แก่ ข้าวพันธุ์ IR50404 คิดเป็นร้อยละ 27.6 ของที่นาในเขตที่ราบปากแม่น้ำโขงทั้งหมด โดยเฉพาะอย่างยิ่งใน จ.โด่งท้าป (Đông Tháp) ปลูกข้าวพันธุ์นี้มากที่สุด ประมาณร้อยละ 52 ของพื้นที่นาทั้งจังหวัด รวมทั้งพันธุ์ OM 3217 ซึ่งทั้ง 2 พันธุ์นี้ให้ผลผลิตต่อไร่สูง ทนทานต่อโรคพืช แต่มีเมล็ดสั้น รสชาติไม่อร่อย และคุณภาพต่ำ ทำให้ขายได้ราคาไม่ดี นอกจากนี้เกษตรกรในพื้นที่ราบลุ่มปากแม่น้ำโขง ยังนิยมปลูกพันธุ์ OM 5451 OM 6976 และ Jasmine 85 ที่มีอายุเก็บเกี่ยวระหว่าง 90-110 วัน ทั้งนี้เกษตรกรเวียดนามจะนิยมปลูกข้าวที่มีอายุเก็บเกี่ยวปานกลางมากที่สุด

1.4) พื้นที่ ผลผลิต ผลผลิตต่อไร่

เวียดนามมีพื้นที่เก็บเกี่ยวอันดับ 3 ของอาเซียน รองจากอินโดนีเซียและไทย และอันดับ 6 ของโลก แต่มีผลผลิตข้าวมากเป็นอันดับ 2 ของอาเซียน รองจากอินโดนีเซีย และอันดับ 5 ของโลก และมีผลผลิตต่อไร่มากเป็นอันดับ 1 ของอาเซียน

โดยในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา (2553/54 - 2557/58) เนื้อที่เก็บเกี่ยวลดลงจาก 48.38 ล้านไร่ ในปี 2553/54 เป็น 47.84 ล้านไร่ ในปี 2557/58 หรือลดลงร้อยละ 0.28 ต่อปี แต่ผลผลิตและผลผลิตต่อไร่เพิ่มขึ้นจาก 43.44 ล้านตันข้าวเปลือก 898 กิโลกรัม ในปี 2553/54 เป็น 44.00 ล้านไร่ 920 กิโลกรัม ในปี 2557/58 หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 0.48 และร้อยละ 0.76 ต่อปี ตามลำดับ สำหรับปี 2558/59 มีเนื้อที่เก็บเกี่ยว 48.44 ล้านไร่ ผลผลิต 45.60 ล้านตันข้าวเปลือก และผลผลิตต่อไร่ 941 กิโลกรัม เพิ่มขึ้นจากปี 2557/58 ร้อยละ 1.25 ร้อยละ 3.64 และร้อยละ 2.35 ตามลำดับ (ตารางที่ 75)

ตารางที่ 75 พื้นที่เก็บเกี่ยว ผลผลิต และผลผลิตต่อไร่ ข้าวของเวียดนาม ปี 2553/54 - 2558/59

ปีการผลิต	พื้นที่เก็บเกี่ยว (ล้านไร่)	ผลผลิต		ผลผลิตต่อไร่ (กิโลกรัม)
		(ล้านตันข้าวเปลือก)	(ล้านตันข้าวสาร)	
2553/54	48.38	43.44	27.15	898
2554/55	49.15	44.06	27.54	896
2555/56	48.68	45.06	28.16	926
2556/57	48.89	45.07	28.17	922
2557/58	47.84	44.00	27.50	920
อัตราการเพิ่ม (ร้อยละ)	-0.28	0.48	0.48	0.76
2558/59	48.44	45.60	28.50	941
ผลต่าง (ร้อยละ)	1.25	3.64	3.64	2.35

ที่มา: U.S. Department of Agriculture (2016)

2) การตลาด

2.1) ความต้องการใช้ข้าวภายในประเทศ

การใช้ข้าวในกิจกรรมต่างๆ ในปี 2556 เวียดนามมีความต้องการใช้ข้าวรวม 21.39 ล้านตันข้าวสาร แบ่งเป็นการบริโภคข้าวเพื่อเป็นอาหาร (Food Use) 13.25 ล้านตันข้าวสาร คิดเป็นอัตราการบริโภคข้าวต่อหัวของชาวเวียดนามเฉลี่ย 145 กิโลกรัมต่อคนต่อปี นอกจากนี้ข้าวยังใช้ถูกใช้เป็นเมล็ดพันธุ์ 0.88 ล้านตันข้าวสาร อาหารสัตว์ 2.71 ล้านตันข้าวสาร แปรรูป 0.36 ล้านตันข้าวสาร ใช้ในกิจกรรมอื่นๆ 1.48 ล้านตันข้าวสาร และที่เหลืออีก 2.70 ล้านตันข้าวสาร เป็นการสูญเสีย (ตารางที่ 76)

ตารางที่ 76 การใช้ข้าวภายในประเทศของเวียดนาม จำแนกตามประเภทการใช้ข้าว ปี 2546 และ 2556

รายการ	2546	2556	อัตราการเพิ่ม (ร้อยละ)
การใช้ข้าวภายในประเทศ (ตันข้าวสาร)	18,703,000	21,392,000	14.38
อาหารมนุษย์ (Food)	12,953,000	13,253,000	2.32
เมล็ดพันธุ์ (Seed)	692,000	881,000	27.31
อาหารสัตว์ (Feed)	1,777,000	2,712,000	52.62
แปรรูป (Processing)	168,000	362,000	115.48
อื่นๆ (Other uses)	980,000	1,481,000	51.12
การสูญเสีย (Losses)	2,133,000	2,703,000	26.72
อัตราการบริโภคข้าวต่อคนต่อปี (กก.)	155	145	-6.98

ที่มา: Food and Agriculture Organization of the United Nations (2016)

2.2) การค้าระหว่างประเทศ

เวียดนาม เป็นประเทศผู้ส่งออกข้าวที่สำคัญในอาเซียนและโลก โดยในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา (ปี 2554 - 2558) ปริมาณการส่งออกข้าวของเวียดนามมีแนวโน้มลดลงจากปริมาณ 7.12 ล้านตันข้าวสาร มูลค่า 3,659 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ในปี 2554 เหลือ 6.60 ล้านตันข้าวสาร มูลค่า 2,808 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ในปี 2558 หรือลดลงร้อยละ 3.1 และร้อยละ 7.3 ต่อปี ตามลำดับ (ตารางที่ 77)

ตารางที่ 77 มูลค่าและปริมาณการส่งออกและนำเข้าข้าวของเวียดนาม ระหว่างปี 2554 - 2558

มูลค่า: พันดอลลาร์สหรัฐฯ, ปริมาณ: ตันข้าวสาร

รายการ		2554	2555	2556	2557	2558	อัตราการเพิ่ม (ร้อยละ)
การส่งออก	มูลค่า	3,659,212	3,677,939	2,926,255	2,936,931	2,807,904	-7.3
	ปริมาณ	7,116,616	7,467,747	6,594,736	6,334,786	6,603,083	-3.1
การนำเข้า	มูลค่า	58,651	53,152	46,477	40,494	37,692	-10.9
	ปริมาณ	78,238	57,762	66,553	60,414	50,117	-8.1
การค้าสุทธิ (ส่งออก-นำเข้า)	มูลค่า	3,600,561	3,624,787	2,879,778	2,896,437	2,770,212	-7.2
	ปริมาณ	7,038,378	7,409,985	6,528,183	6,274,372	6,552,966	-3.0

ที่มา: International Trade Centre (2016)

โดยปี 2558 เวียดนามส่งออกไปทวีปเอเชียมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 70.8 ของมูลค่าการส่งออกข้าวทั้งหมด แบ่งเป็นอาเซียนร้อยละ 36.4 และเอเชียอื่นร้อยละ 34.4 ประเทศคู่ค้าข้าวที่สำคัญของเวียดนาม ได้แก่ จีน ฟิลิปปินส์ มาเลเซีย และอินโดนีเซีย (ตารางที่ 78)

ตารางที่ 78 มูลค่าและปริมาณการส่งออกข้าวของเวียดนาม จำแนกตามประเทศคู่ค้า ปี 2554 - 2558

ภูมิภาค/ประเทศ	2554	2555	2556	2557	2558	อัตราการเพิ่ม (ร้อยละ)	สัดส่วน ปี 2558
มูลค่า (พันดอลลาร์สหรัฐฯ)							
รวมทั้งหมด	3,659,212	3,677,939	2,926,255	2,936,931	2,807,904	-7.3	100.0
เอเชีย	2,495,860	2,619,328	1,796,055	2,141,053	1,987,233	-6.4	70.8
อาเซียน	2,000,499	1,479,992	719,879	1,064,831	1,020,912	-15.4	36.4
เอเชียอื่น	495,361	1,139,336	1,076,176	1,076,222	966,321	13.6	34.4
ตะวันออกกลาง	63,123	40,788	36,552	45,591	43,817	-6.0	1.6
ยุโรป	52,338	42,537	90,042	41,051	53,924	0.2	1.9
แอฟริกา	738,595	760,218	767,750	403,863	399,147	-17.0	14.2
อเมริกา	17,520	48,761	90,240	110,430	52,325	35.1	1.9
โอเชียเนีย	43,422	40,572	22,090	48,885	89,346	17.7	3.2
อื่นๆ	248,354	125,735	123,526	146,058	182,112	-4.6	6.5
ฟิลิปปินส์	478,279	475,264	225,122	598,649	467,553	1.9	16.7
อินโดนีเซีย	1,019,301	458,392	91,325	150,618	266,721	-31.6	9.5
มาเลเซีย	292,092	403,309	231,433	216,003	214,916	-11.6	7.7
สิงคโปร์	197,938	131,360	162,024	91,432	62,296	-23.5	2.2
บรูไน	9,650	8,697	6,986	7,552	6,867	-7.9	0.2
จีน	160,689	902,291	903,709	892,604	866,551	39.9	30.9
กานา	77,030	149,728	182,637	176,200	182,848	20.8	6.5
ไอวอรีโคสต์	138,811	203,374	228,534	104,706	115,533	-9.8	4.1
ปริมาณ (ตันข้าวสาร)							
รวมทั้งหมด	7,116,616	7,467,747	6,594,736	6,334,786	6,603,083	-3.1	100.0
เอเชีย	4,727,907	3,565,259	3,995,660	4,719,000	4,803,518	3.2	72.7
อาเซียน	3,801,188	3,092,472	1,502,604	2,330,234	2,471,562	-10.8	37.4
เอเชียอื่น	926,719	472,787	2,493,056	2,388,766	2,331,956	41.4	35.3
ตะวันออกกลาง	111,920	81,597	69,508	77,086	79,265	-7.2	1.2
ยุโรป	99,284	88,873	205,263	83,584	134,151	5.6	2.0
แอฟริกา	1,608,145	1,727,859	1,812,793	800,935	855,118	-18.4	13.0
อเมริกา	28,214	108,965	183,444	228,143	101,142	39.0	1.5
โอเชียเนีย	80,171	86,385	46,473	104,046	185,226	20.5	2.8
อื่นๆ	460,975	1,808,809	281,595	321,992	444,663	-16.5	6.7

ที่มา: International Trade Centre (2016)

ตารางที่ 78 มูลค่าและปริมาณการส่งออกข้าวของเวียดนาม จำแนกตามประเทศคู่ค้า ปี 2554 - 2558 (ต่อ)

ภูมิภาค/ประเทศ	2554	2555	2556	2557	2558	อัตราการเพิ่ม (ร้อยละ)	สัดส่วน ปี 2558
ฟิลิปปินส์	978,919	1,112,326	504,038	1,329,371	1,142,227	5.0	17.3
อินโดนีเซีย	1,882,971	929,905	156,853	327,648	673,022	-26.7	10.2
มาเลเซีย	530,433	764,922	465,977	472,893	511,759	-5.4	7.8
สิงคโปร์	386,003	268,531	356,413	185,808	125,170	-23.1	1.9
บรูไน	16,210	14,730	12,811	13,453	13,581	-4.3	0.2
จีน	309,003	1,545,079	2,156,370	2,020,802	2,125,930	51.1	32.2
กานา	138,011	307,868	380,478	319,515	358,397	21.5	5.4
ไอวอรีโคสต์	291,751	479,590	561,333	213,854	255,799	-10.2	3.9

ที่มา: International Trade Centre (2016)

3) นโยบายด้านข้าวที่สำคัญ

3.1) นโยบายด้านการผลิต

รัฐบาลเวียดนาม ได้ให้ความสำคัญกับนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการผลิตข้าวเป็นอย่างมาก ซึ่งนโยบายด้านการผลิตข้าวจะมีทั้งส่วนที่เกี่ยวข้องกับการรักษาพื้นที่เพาะปลูก การปรับปรุงและพัฒนาพันธุ์ข้าว รวมทั้งการลดต้นทุนการผลิต เพิ่มผลผลิตข้าว ตลอดจนสร้างคลังสินค้าและไซโลเก็บข้าวที่ได้มาตรฐาน ดังนี้

(1) การรักษาพื้นที่เพาะปลูก

จากสถิติของกระทรวงเกษตรและพัฒนาชนบทของเวียดนามระบุว่า ประเทศเวียดนามมีพื้นที่เพาะปลูกลดลงโดยเฉลี่ยปีละ 41,000 เฮกตาร์ (0.3 ล้านไร่) เนื่องจากการขยายตัวของเมือง และการเติบโตของเขตอุตสาหกรรม ขณะที่ประชากรของเวียดนามยังคงเติบโตอย่างรวดเร็ว คาดว่าจะมีมากกว่า 100 ล้านคน ภายในปี 2563 และ 110 ล้านคน ในปี 2573 อย่างไรก็ตาม การลงทุนในภาคการเกษตรของประเทศยังมีเพียงร้อยละ 10 ของการลงทุนทั้งหมด ดังนั้นรัฐบาลจึงมีนโยบายรักษาพื้นที่เพาะปลูกข้าวให้อยู่ที่ 3.8 ล้านเฮกตาร์ (23.2 ล้านไร่) ตั้งแต่ปี 2552 - 2563 และภายในปี 2573 พื้นที่ปลูกข้าวจำนวน 3.8 ล้านเฮกตาร์ (23.2 ล้านไร่) จะต้องมีระบบชลประทานไม่น้อยกว่าจำนวน 3.2 ล้านเฮกตาร์ (19.5 ไร่) ที่สามารถปลูกข้าวได้ 2 ฤดูหรือมากกว่า และสามารถผลิตข้าวได้ปีละ 41- 43 ล้านตันข้าวเปลือก

นอกจากนี้ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องหาวิธีลดต้นทุนการผลิต เพื่อตั้งเป้าให้ภายในปี 2563 การผลิตข้าวของเวียดนามจะต้องได้รับผลกำไรสูงกว่าปี 2552 จำนวน 2.5 เท่า และหามาตรการจูงใจให้เกษตรกรคงพื้นที่ที่เหมาะสมในการปลูกข้าวไม่ให้เปลี่ยนเป็นสวนอุตสาหกรรม สนามกอล์ฟ หรือธุรกิจอื่นๆ ส่วนพื้นที่แถบภูเขาจะสนับสนุนการทำนาขั้นบันไดเพื่อเพิ่มพื้นที่ปลูกข้าว และสร้างความมั่นคงด้านอาหารในเขตห่างไกล รัฐบาลได้มอบหมายให้กระทรวงเกษตรและพัฒนาชนบทของเวียดนามร่วมมือกับกระทรวงทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม กระทรวงอุตสาหกรรมและการค้า กระทรวงก่อสร้าง และกระทรวงคมนาคม จัดทำรายละเอียดในการแบ่งโซนพื้นที่ปลูกข้าวของประเทศ

(2) การปรับปรุงและพัฒนาพันธุ์ข้าว

เพื่อเพิ่มผลผลิตข้าวให้เพียงพอต่อการบริโภคในประเทศ และสร้างความสามารถในการแข่งขันในตลาดโลก รวมทั้งสร้างเสถียรภาพให้แก่ราคาข้าวเวียดนามทั้งในและต่างประเทศ รัฐบาลเวียดนามจึงกำหนดนโยบายผลักดันการพัฒนาพันธุ์ข้าวให้ดีขึ้นเพื่อการบริโภคและการส่งออก โดยให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเร่งโครงการทดลองพัฒนาพันธุ์ข้าวและการทำนาในรูปแบบใหม่ มีการนำเทคโนโลยีใหม่ๆ เข้ามาใช้รวมทั้งพัฒนาระบบชลประทาน เพื่อยกระดับคุณภาพข้าวให้มีผลผลิตต่อไร่สูงขึ้น ซึ่งจะมีผลต่อการเพิ่มปริมาณการส่งออกข้าวคุณภาพดี เพื่อตอบสนองความต้องการของตลาดโลก โดยเฉพาะข้าวประเภทข้าว 5% ข้าว 10% และ 15%

สำหรับพันธุ์ข้าวของเวียดนามที่ภาครัฐต้องการพัฒนาพันธุ์ข้าวให้มีคุณภาพมากขึ้น ได้แก่ พันธุ์หน่วงยาง (Nang Nhang) พันธุ์หน่วงเฮือง (Nang Huong) และพันธุ์ตามซวาม (Tam Xoan) เนื่องจากเป็นพันธุ์ให้ผลผลิตค่อนข้างต่ำ และยังไม่เป็นที่นิยมของตลาดเท่าที่ควร

(3) การลดต้นทุนการผลิตและเพิ่มผลผลิต

นโยบายลด 3 เพิ่ม 3 เป็นโครงการของรัฐบาลเวียดนามที่เริ่มมาตั้งแต่ปี 2549 เพื่อลดต้นทุนในการผลิตข้าวและให้เกษตรกรทำนาแบบถูกวิธี ซึ่งเป็นโครงการที่แพร่หลายโดยทั่วไปในเวียดนามโดยเฉพาะทางภาคใต้ ลด 3 คือ 1) ลดปริมาณเมล็ดพันธุ์ให้เหมาะสม 2) ลดการใช้ปุ๋ยเคมี 3) ลดการใช้ยาปราบศัตรูพืชและวัชพืช ส่วนเพิ่ม 3 คือ 1) เพิ่มผลผลิต 2) เพิ่มคุณภาพ 3) เพิ่มผลกำไร

(4) การสร้างคลังและไซโลเก็บข้าวที่ได้มาตรฐาน

จากปัญหาการขาดแคลนคลังและไซโลเก็บข้าวของเวียดนาม ทำให้ในบางพื้นที่เมื่อเก็บเกี่ยวข้าวแล้วไม่มีโกดังเก็บซึ่งจะส่งผลต่อคุณภาพข้าว รัฐจึงมีมติให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเร่งสร้างไซโลเก็บข้าวความจุ 4 ล้านตันข้าวเปลือกอย่างเร่งด่วน โดยให้แล้วเสร็จภายในปี 2555 นอกจากนี้ เพื่อให้มั่นใจว่าในระยะยาวผลผลิตข้าวเวียดนามจะมีปริมาณเพียงพอต่อความต้องการบริโภคของคนในประเทศ รัฐบาลจึงส่งเสริมให้มีการวิจัยด้านวิทยาศาสตร์ และให้ความร่วมมือกับนานาชาติที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงด้านอาหาร โดยในแต่ละปีรัฐจะจัดสรรงบประมาณเพื่อการลงทุนสำหรับภาคการเกษตรเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 10 - 15 รวมทั้งส่งเสริมให้มีการฝึกอบรมด้านวิทยาศาสตร์และเทคนิคการจัดการแก่เกษตรกร เพื่อเป็นการเพิ่มผลผลิตและเพิ่มรายได้ โดยรัฐได้ตั้งเป้าหมายว่าภายในปี 2563 เกษตรกรครึ่งหนึ่งของประเทศ จะได้รับการฝึกอบรมด้านการผลิต

3.2) นโยบายการส่งออก

นับตั้งแต่เวียดนามเข้าเป็นสมาชิกองค์การการค้าโลก กระทรวงอุตสาหกรรมและการค้าเวียดนาม ได้มอบหมายให้สมาคมอาหารเวียดนาม (The Vietnam Food Association : VFA) ทำหน้าที่กำหนดราคาส่งออกข้าวขั้นต่ำ (Minimum Export Price : MEP) ที่สมาชิกผู้ส่งออกจะต้องทำสัญญาซื้อขายกับต่างประเทศ และทำหน้าที่เป็นผู้จัดสรรโควตาในการส่งออกข้าวให้แก่ผู้ส่งออกแต่ละราย ซึ่งบทบาทที่รัฐมอบให้สมาคมอาหารเวียดนามดำเนินการทั้ง 2 อย่างนี้ยังเป็นข้อถกเถียงกันในกลุ่มผู้ส่งออกข้าวของเวียดนามว่ามีความเหมาะสมมากน้อยเพียงใด เนื่องจากสมาคมอาหารเวียดนามมีสมาชิกของตนเองมากกว่า 100 บริษัท จึงเป็นการยากที่จะเชื่อว่าสมาคมจะปฏิบัติหน้าที่โดยไม่ลำเอียงเข้าข้างสมาชิกของตน โดยเฉพาะอย่างยิ่งใน

เรื่องของการจัดสรรโควตาส่งออกข้าวให้ผู้ส่งออกในแต่ละจังหวัด เนื่องจากมีผู้ส่งออกข้าวหลายรายได้รับโควตาส่งออกข้าวน้อยกว่ากำลังการผลิตที่มี ในขณะที่ผู้ส่งออกข้าวรายใหญ่ของประเทศ 2 รายคือ Vinafood1 และ Vinafood2 กลับได้รับโควตาการส่งออกจำนวนมาก ซึ่งในอนาคตอันใกล้รัฐบาลเวียดนามมีแผนที่จะยกเลิกระบบโควตาดังกล่าว

นอกจากนี้ เวียดนามได้ออกกฎหมายเกี่ยวกับการส่งออกและค้าข้าวฉบับใหม่ (มีผลบังคับใช้ 1 มกราคม 2553) โดยกำหนดให้บริษัทส่งออกต้องมีคลังและไซโลเก็บข้าวขนาด 5,000 ตัน (ภายในกันยายน 2553) และมีโรงสีที่สามารถสีข้าวได้อย่างต่ำ 10 ตันต่อชั่วโมงเป็นของตนเอง โดยบริษัทส่งออกที่ไม่สามารถส่งออกข้าวได้ 12 เดือนติดต่อกัน จะถูกเพิกถอนใบอนุญาตให้ส่งออกข้าว ทั้งนี้เพื่อเป็นหลักประกันว่าเวียดนามจะมีข้าวเพียงพอสำหรับการส่งออกและยกระดับความสามารถในการแข่งขัน อย่างไรก็ตาม มาตรการดังกล่าวอาจทำให้บริษัทส่งออกขนาดเล็กประสบปัญหาและต้องปิดกิจการไปบางส่วน

3.3) นโยบายการสร้างเสถียรภาพให้กับตลาดข้าวภายในประเทศ

กระทรวงการคลังเวียดนาม จัดทำโครงการเพื่อสนับสนุนนโยบายของรัฐบาลในการสร้างเสถียรภาพให้กับตลาดข้าวในประเทศ โดยกำหนดมาตรการให้ความช่วยเหลือเกษตรกรหลายด้าน เช่น ให้การอุดหนุนดอกเบี้ยเงินกู้เพื่อซื้อวัตถุดิบ เครื่องมือและอุปกรณ์ในการผลิต เสนอให้รัฐบาลยกเว้น ภาษีสรรพสามิต เพื่อเป็นการลดต้นทุนปัจจัยการผลิตสำหรับการผลิตสินค้าเกษตร และเสนอให้มีการตั้งกองทุนเพื่อสนับสนุนการผลิตและส่งออกข้าว ซึ่งจะส่งผลให้เกิดความมีเสถียรภาพด้านราคาข้าวในระยะยาว

นอกจากนี้ นาย Nguyen Tan Dung นายกรัฐมนตรีของเวียดนาม ได้ประกาศเมื่อเดือนมีนาคม ปี 2553 ขอให้ส่วนกลางและคณะกรรมการประชาชนจังหวัดต่างๆ กำหนดราคาข้าวเปลือกที่จะขายให้กับพ่อค้าคนกลาง เพื่อให้เกษตรกรได้กำไรอย่างน้อยร้อยละ 30 โดยมอบหมายให้กระทรวงการคลังและกระทรวงเกษตรและพัฒนาชนบทในการประกาศระเบียบและแนวทางการคำนวณต้นทุนการผลิตเพื่อใช้เป็นฐานในการกำหนดราคาข้าวเปลือก รวมทั้ง บริษัทผู้ส่งออกข้าวต้องมีแผนในการเชื่อมโยงกับพ่อค้าคนกลางเพื่อรับซื้อข้าวจากเกษตรกรตามราคาที่กำหนด

3.4) นโยบายความร่วมมือด้านข้าวกับต่างประเทศ

รัฐบาลเวียดนาม ได้มีนโยบายร่วมมือด้านข้าวกับประเทศเพื่อนบ้านในหลากหลายรูปแบบด้วยกัน โดยความร่วมมือระหว่างไทยกับเวียดนามส่วนใหญ่จะเป็นความร่วมมือทางด้านการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร ความรู้เรื่องการวิจัยในส่วนที่เกี่ยวข้องกับโรคระบาด ศัตรูพืช และผลกระทบต่อข้าวจากปัญหาภาวะโรคธรีน ระบบการรับฝาก และจำหน่ายข้าวระหว่างชวานากับรัฐบาล

ด้านความร่วมมือระหว่างเวียดนามกับกัมพูชา เวียดนามได้ตั้งบริษัทร่วมทุนด้านข้าวกับกัมพูชา (Cavifoods) เพื่อทำธุรกิจข้าวแบบครบวงจรในกัมพูชา โดยเน้นการลงทุนด้านกระบวนการผลิต การเก็บรักษา และการส่งออก รวมถึงการสร้างโรงสีข้าว ไซโลเก็บข้าว และโรงงานแปรรูปผลิตภัณฑ์ข้าวเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม นอกจากนี้ บริษัทได้จัดตั้งคลังสินค้าในต่างประเทศ 4 แห่ง ได้แก่ ฟิลิปปินส์ แทนซาเนีย กานา และแอฟริกาใต้ รวมทั้งยังมีแผนที่จะก่อตั้งบริษัทร่วมทุนด้านอาหารกับเมียนมาร์อีกด้วย

3.5) นโยบายการพัฒนาการเกษตรชนบทเวียดนาม

การพัฒนาด้านการเกษตรของเวียดนาม หลังจากมีการประกาศใช้นโยบายโดยเหมย (Doi Moi) เมื่อปี 2529 จนถึงปัจจุบัน ถือว่าประสบความสำเร็จในระดับหนึ่ง ทำให้เวียดนามเปลี่ยนสถานะจากผู้นำเข้าข้าวมาเป็นผู้ส่งออกข้าวได้ โดยปี 2531 เวียดนามต้องนำเข้าข้าวมากกว่า 4 แสนตัน แต่อีก 11 ปี ต่อมา ในปี 2542 เวียดนามสามารถผลิตข้าวได้ในปริมาณที่มากขึ้น และเพียงพอสำหรับการบริโภคทั้งในประเทศและเพื่อการส่งออก

ชาวนาของเวียดนามในชนบทยังคงต้องประสบกับปัญหาการถูกกดราคาจากพ่อค้าคนกลางซึ่งเป็นผู้รับซื้อข้าว อีกทั้งราคาปัจจัยในการผลิตของภาคเกษตรกรรมก็มีราคาเพิ่มสูงขึ้นตั้งแต่ ปี 2546 เช่น ราคาวัตถุดิบเพิ่มขึ้นเฉลี่ย 2-2.5 เท่า ค่าแรงงานเพิ่มขึ้น 2-3 เท่า ในขณะที่มีผลผลิตเพิ่มขึ้นเพียง 1.3-2 เท่า นอกจากนี้ทรัพยากรที่ใช้ในการผลิต เช่น ที่ดิน น้ำ แรงงาน และเงินลงทุนในภาคเกษตรกรรมกลับลดลงเรื่อยๆ ประกอบกับสถานะของโลก ทำให้เกษตรกรต้องเผชิญกับความเสี่ยงที่มาจากโรคระบาดและภัยธรรมชาติ และการแข่งขันในตลาดที่เกิดขึ้นอย่างรุนแรง ทำให้ชาวนาต้องตกอยู่ในสถานะที่เสียเปรียบด้านราคา

ผลผลิตข้าวที่ผลิตได้มีคุณภาพต่ำ เนื่องจากพื้นที่ในการปลูกข้าวของชาวนาเวียดนาม ส่วนใหญ่จะมีขนาดเล็กและกระจายกันออกไปอยู่ในหลายๆพื้นที่ ทำให้ผลผลิตข้าวที่ได้มีคุณภาพที่แตกต่างกันออกไป อีกทั้งอากาศในเวียดนามก็มีความชื้นสูง ทำให้ข้าวเปลือกเสี้ง่าย นอกจากนี้ กรรมวิธีในการเก็บเกี่ยวและการสีข้าวยังไม่ทันสมัยและขาดคุณภาพ ทำให้ข้าวเปลือกที่ได้แตกหักเป็นจำนวนมาก คลังสินค้าและไซโลในการเก็บรักษาข้าวเปลือก ลานตากแห้ง โรงสีข้าว ยังไม่เพียงพอกับความต้องการ ด้านผู้ประกอบการในภาคการผลิตและผู้ส่งออกข้าวในเวียดนามจำนวนมาก ไม่ได้ให้ความสำคัญกับกฎระเบียบหรือข้อปฏิบัติที่ใช้ในตลาดโลก เช่น มาตรการด้านสุขอนามัย แหล่งกำเนิดของสินค้า การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม คุ้มครองแรงงาน ลิขสิทธิ์ บรรจุภัณฑ์ และตราสินค้า ซึ่งสิ่งเหล่านี้ยังเป็นอุปสรรคสำคัญในการส่งออกข้าวของเวียดนามในตลาดโลก

แม้ว่ารัฐบาลเวียดนามจะออกนโยบายต่างๆ เพื่อใช้ปรับปรุงระบบการปฏิบัติงานของหน่วยงานภาครัฐ แต่ในความเป็นจริง กระบวนการในการปฏิรูดยังล่าช้าและไม่สอดคล้องกับความต้องการของประเทศ อีกทั้งระเบียบราชการ การให้บริการของภาครัฐยังไม่ชัดเจน ขาดความร่วมมือและประสานงานที่ดีระหว่างหน่วยงาน ทำให้การติดต่อกับหน่วยงานของรัฐมีขั้นตอนที่ยุ่งยาก

ยุทธศาสตร์การพัฒนาการเกษตรชนบท พ.ศ. 2554 - 2563 เพื่อวางทิศทางและเป้าหมายในการพัฒนาการผลิตด้านการเกษตรของประเทศในอีก 10 ปีข้างหน้า โดยการผลิตข้าวมีเป้าหมายที่จะพัฒนากรรมวิธีการผลิตข้าวให้มีความทันสมัย สามารถผลิตได้ในปริมาณมากและได้ผลผลิตข้าวที่มีคุณภาพมากขึ้น เพื่อสร้างความมั่นคงทางด้านอาหารให้กับประเทศ อีกทั้งยังเป็นการเสริมสร้างความสามารถการแข่งขันในการส่งออก ซึ่งนโยบายที่รัฐบาลเวียดนามจะนำมากำหนดใช้จะต้องเป็นนโยบายที่มีความเหมาะสม สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชน และอยู่บนพื้นฐานความต้องการที่แท้จริงของเกษตรกรในประเทศเป็นหลัก โดยเฉพาะการจัดสรรที่ดินและเครื่องมือให้แก่ชาวนา การสร้างความเสรีทางการค้าเพื่ออำนวยความสะดวก

ให้กับภาคเกษตรกรรม รวมถึงการกำหนดนโยบายและมาตรการใหม่ๆ ที่ช่วยเสริมสร้างการผลิตสินค้าและระบบกลไกตลาด เช่น

- นโยบายในการส่งเสริมและสนับสนุนประชาชนในด้านต่างๆ เช่น บริการสินเชื่อเพื่อช่วยกระตุ้นการเกษตร ถ่ายทอดเทคโนโลยี และโครงสร้างพื้นฐานเพื่อเสริมสร้างกำลังการผลิต
- นโยบายในการคุ้มครองการผลิต ลดความเสี่ยงจากภัยธรรมชาติเพื่อสร้างความมั่นคงในการผลิต และการปรับระบบโครงสร้างหรือรูปแบบในการผลิต เช่น การผลิตในรูปแบบของธุรกิจส่วนบุคคล ฟาร์ม ธุรกิจร่วมทุน
- ความร่วมมือระหว่างประชาชนและนักธุรกิจ จัดระบบบริษัทของรัฐ และฟาร์ม เกษตรและป่าไม้ของรัฐ ซึ่งเป็นส่วนช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันในภาคการเกษตรและชนบท
- นโยบายลดความยากจน พัฒนาชนบท ส่งเสริมความเป็นเจ้าของประเทศให้แก่ประชาชนในระดับล่าง สร้างโอกาสให้สัมผัสกับผลประโยชน์จากการพัฒนาของประเทศ
- นโยบายเข้าร่วมเศรษฐกิจโลก สร้างพื้นฐานด้านกฎระเบียบ เพื่อเพิ่มโอกาสในการแข่งขันของสินค้าเกษตร ป่าไม้ และประมงในตลาดโลก นอกจากนี้ ยังเป็นการเพิ่มโอกาสในการดึงดูดให้นักลงทุนต่างชาติเข้ามาลงทุนในประเทศเพิ่มขึ้น

3.6) นโยบายช่วยเหลือเกษตรกร โดยการจัดตั้งโครงการสินเชื่อเกษตรกรและโครงการประกันภัย

นโยบายช่วยเหลือเกษตรกร โดยการจัดตั้งโครงการสินเชื่อเกษตรกรและโครงการประกันภัย มีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในเวียดนามให้ได้รับความคุ้มครองการขาดทุนหากผลผลิตตกต่ำอันเป็นผลมาจากภัยพิบัติทางธรรมชาติ เช่น ภัยแล้ง อุทกภัย พายุ และไต้ฝุ่น โดยปี 2553 บริษัท Swiss Reinsurance Company Ltd (Swiss Re) ได้เปิดตัวโครงการประกันภัย ซึ่งพัฒนาร่วมกับบริษัท Vietnam Agribank Insurance Joint Stock Company (ABIC) โดยโครงการประกันภัยครอบคลุมถึงการปล่อยสินเชื่อให้กับเกษตรกรผู้ปลูกข้าวใน 10 จังหวัดของเวียดนาม และมีโอกาสขยายโครงการไปทั่วประเทศในอนาคต ซึ่งข้อตกลงระบุว่า ABIC ซึ่งเป็นบริษัทประกันที่อยู่ภายใต้การดูแลของ Agribank ซึ่งเป็นธนาคารเพื่อการเกษตรเวียดนาม และเป็นผู้ปล่อยสินเชื่อเพื่อการเกษตรรายหลักของประเทศ จะคุ้มครองเกษตรกรผู้ปลูกข้าวที่เป็นลูกค้าของ Agribank ที่ไม่สามารถชำระหนี้ได้เนื่องจากผลผลิตตกต่ำโดย ABIC จะโอนความเสี่ยงผ่านการประกันภัยต่อไปยัง Swiss Re และบริษัท Vietnam National Reinsurance Company (Vina Re) โดยที่ผ่านมา Agribank ได้ปล่อยสินเชื่อให้กับเกษตรกรผู้ปลูกข้าว 5 ล้านครัวเรือนทั่วประเทศ ซึ่งโครงการประกันภัยนี้จะช่วยให้ Agribank มีความมั่นใจในการปล่อยสินเชื่อให้กับเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในการลดผลกระทบจากการที่เกษตรกรไม่สามารถชำระหนี้คืนได้เนื่องจากผลผลิตตกต่ำ ถือเป็นโครงการที่มีความสำคัญโครงการหนึ่ง เนื่องจากผลผลิตทางการเกษตรที่เสียหายมีสัดส่วนมากถึงร้อยละ 5 ของจีดีพีของเวียดนาม

4) ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสามารถในการแข่งขัน

ความอุดมสมบูรณ์ในทรัพยากรของประเทศ คือสิ่งที่ได้เปรียบที่สุดในการผลิตของเวียดนาม โดยบริเวณพื้นที่สามเหลี่ยมปากแม่น้ำโขง และแม่น้ำแดง เป็นพื้นที่ที่มีดินที่อุดมสมบูรณ์ และมีน้ำเพียงพอสำหรับการทำชลประทาน รวมถึงผลที่มาจากการลงทุนในปริมาณมากของรัฐบาลในการทำวิจัย เมล็ดพันธุ์ และการดำเนินการของภาคเอกชนในการพัฒนาการผลิต ทำให้ภาคการเกษตรได้รับผลผลิตต่อไร่สูงขึ้น และเกษตรกรยังทำการปรับเปลี่ยนการเพาะปลูกเป็นข้าวหอมที่มีคุณค่าสูงขึ้น ข้าวเมล็ดยาวเพื่อให้ตรงกับความต้องการของผู้บริโภค และเพิ่มรายได้ให้กับเกษตรกร อย่างไรก็ตาม เวียดนามยังต้องเจอกับความท้าทายในการขยายส่วนแบ่งตลาดส่งออก ความไม่มีประสิทธิภาพในการจัดการหลังการเก็บเกี่ยวในขั้นตอนต่างๆ การมีส่วนร่วมที่มากเกินไปในขั้นตอนการส่งออกของนายหน้าและผู้ค้า และการเปลี่ยนแปลงทางสภาพภูมิอากาศ ซึ่งเป็นผลให้น้ำเค็มรุกเพิ่มขึ้น และระดับน้ำเค็มในแม่น้ำโขงมีสูงขึ้น ในด้านการแปรรูปและการลงทุนก็ยังต้องพบเจอกับปัญหาที่ค่อนข้างหนัก นั่นคือการขาดความโปร่งใสในข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการไหลเวียนของการค้าต่างประเทศและในประเทศ รวมถึงเวียดนามมีความจำเป็นที่ต้องจัดการในเรื่องของการรับรองการปลอดศัตรูพืช รวมทั้งระดับสารเคมีตกค้างในข้าว หากจะส่งออกสู่ตลาดที่มีรายได้สูง เช่น สหรัฐอเมริกา

ซึ่งปัจจัยที่ส่งผลต่อความสามารถในการแข่งขันของเวียดนาม มีดังนี้

4.1 ความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ

บริเวณสามเหลี่ยมปากแม่น้ำโขง เป็นพื้นที่เพาะปลูกที่อุดมสมบูรณ์จากผลของน้ำท่วมทุกๆปี และการยอมให้มีการเก็บเกี่ยวข้าว 7 ครั้งใน 2 ปี ช่องทางน้ำของแม่น้ำโขงมีประสิทธิภาพและสะดวกต่อการเดินทางเพื่อเข้าสู่ทางถนนในเวียดนาม ผู้ประกอบการหลายรายสร้างโกดังเก็บสินค้าและโรงงานบริเวณแม่น้ำหรือลำคลองต่างๆ เพื่อขนถ่ายสินค้าทางเรือ โดยเรือบรรทุกข้าวส่วนใหญ่จะถูกส่งไปยังท่าเรือใหญ่ของเมืองโฮจิมินห์เพื่อส่งออก

ปัจจุบันการเพาะปลูกบริเวณสามเหลี่ยมปากแม่น้ำโขง ทำให้อุตสาหกรรมข้าวมีข้อได้เปรียบทางการแข่งขัน อย่างไรก็ตาม การวางแผนการสร้างเขื่อนทางต้นน้ำในประเทศจีน ลาว และกัมพูชา อาจส่งผลเสียต่อระดับน้ำในแม่น้ำโขงได้ ในขณะที่ระดับน้ำเค็มที่สูงขึ้นอาจส่งผลกระทบต่อผลผลิตข้าว นอกจากนี้การใช้ปุ๋ยและสารเคมีฆ่าแมลงที่มากเกินไป อาจส่งผลกระทบต่อคุณภาพข้าวได้ สถาบันวิจัยต่างชาติ เช่น IRRI กำลังทำการวิจัยเกี่ยวกับความเสี่ยงจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ และความเสี่ยงทางการผลิตบริเวณตลอดลุ่มแม่น้ำโขง

4.2) การจัดการเมล็ดพันธุ์ที่ดีขึ้นทำให้ผลผลิตเพิ่มขึ้น

เวียดนามเป็นประเทศที่มีผลผลิตข้าวสูงสุดในเอเชีย และแนวโน้มผลผลิตก็ยังคงเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ เนื่องจากการลงทุนทำวิจัยหาสายพันธุ์ใหม่ของข้าวเมล็ดยาว การให้เกษตรกรใช้พันธุ์ดี การฝึกอบรมเกษตรกร และเทคนิคการจัดการเมล็ดพันธุ์ที่ดี โดยรัฐบาลเวียดนามได้ให้งบประมาณกับงานด้านวิจัยเมล็ดพันธุ์เพื่อมุ่งเป้าตอบสนองต่อการบริโภคในประเทศ และเน้นคุณภาพเพื่อการส่งออก

ในจังหวัด SocTrang บริเวณสามเหลี่ยมปากแม่น้ำโขง นักวิทยาศาสตร์ได้มีการพัฒนาข้าวหอมสายพันธุ์ใหม่ที่ให้ผลผลิตต่อไร่สูงและต้านทานโรค ข้าวหอมถือเป็นสินค้าคุณภาพพรีเมียม และสร้างรายได้เพิ่มให้กับเกษตรกรของเวียดนาม ทั้งนี้บริเวณแม่น้ำโขงได้เพาะปลูกข้าวหอมประมาณ 200,000 เฮกตาร์ (1.25 ล้านไร่)

4.3) ข้อมูลของรัฐบาลที่ไม่ดีและการขาดแคลนข่าวสารของตลาด

เวียดนามขาดแคลนข้อมูลที่น่าเชื่อถือของรัฐบาลเกี่ยวกับผลผลิตข้าว ต้นทุน การลงทุน และการค้า เป็นผลให้อุตสาหกรรมข้าวไม่สามารถวิเคราะห์ตลาดที่ชัดเจนได้ ซึ่งเวียดนามจำเป็นต้องลงทุนด้านนี้ในอนาคต

4.1.1.1 เปรียบเทียบระหว่างไทย และประเทศในอาเซียน

ตารางที่ 79 เปรียบเทียบการผลิต การตลาด และนโยบายสินค้าข้าวของกลุ่มประเทศในอาเซียน ปี 2558

รายการ	บรูไน	กัมพูชา	อินโดนีเซีย	ลาว	มาเลเซีย	เมียนมาร์	ฟิลิปปินส์	สิงคโปร์	ไทย	เวียดนาม	
1. การผลิต											
1.1 พื้นที่เก็บเกี่ยวข้าว (ล้านไร่) - อันดับในอาเซียน	0.01 9	18.13 6	75.63 1	6.03 7	4.31 8	43.13 4	28.84 5	-	66.69 2	47.84 3	
1.2 ผลผลิต (ล้านตันข้าวเปลือก) - อันดับในอาเซียน	0.003 9	6.80 6	57.01 1	3.06 7	2.77 8	19.06 4	18.02 5	-	31.64 3	44.00 2	
1.3 ผลผลิตต่อไร่ (กิโลกรัม) - อันดับในอาเซียน	391 8	375 9	754 2	507 5	642 3	442 7	625 4	-	474 6	920 1	
1.4 เดือนเก็บเกี่ยว	ฤดูฝน : มค. - มีย. ฤดูแล้ง : กค. - ธค.	ฤดูฝน : ธค. - กพ. ฤดูแล้ง : มีค. - เมย.	ฤดูฝน : กพ. - เมย. ฤดูแล้ง : กค. - ธค.	ฤดูฝน : ธค. - ธค. ฤดูแล้ง : เมย.	ฤดูฝน : ธค. - มีค. ฤดูแล้ง : พย. - ธค.	ฤดูฝน : ธค. - ธค. ฤดูแล้ง : มีค. - มีย.	ฤดูฝน : กย. - ธค. ฤดูแล้ง : มค. - เมย.	ฤดูฝน : กย. - ธค. ฤดูแล้ง : กย. - ธค.	ฤดูฝน : สค. - เมย. ฤดูแล้ง : กย. - ธค.	ฤดูใบไม้ผลิ : เมย. - กค. ฤดูใบไม้ร่วง : กค. - ธค. ฤดูหนาว : ธค. - ธค.	ฤดูใบไม้ผลิ : เมย. - กค. ฤดูใบไม้ร่วง : กค. - ธค. ฤดูหนาว : ธค. - ธค.
1.5 แหล่งเพาะปลูกที่สำคัญ	เขตเด็มบุง เขตบรูไน-มัวรา เขตเบอไลต์	ที่ราบลุ่มน้ำโขง ที่ราบตอนกลาง	เกาะชวา เกาะสุมาตรา เกาะชูลาเวซี	สุวรรณเขต จำปาศักดิ์ สกลวัน	รัฐเกอดะฮ์ รัฐปะรังค์ รัฐซาราวะก์	เขตอิระวดี เขตพะโค เขตสะกาย	เกาะลูซอน เกาะมินดาเนา เกาะบิซายา	-	ลุ่มเจ้าพระยา ลุ่มแม่น้ำมูล ลุ่มแม่น้ำชี	ลุ่มแม่น้ำโขง ลุ่มแม่น้ำแดง	
1.6 พันธุ์ข้าว	Laila BDR5 MRQ76	สุมาลี เนียงงะลี ผกามะลี เนียงคอน IR66	IR-64 Ciherang	Thadokkham1 Thasanol Hom Nang - Nouane	MRQ50 MRQ74 MR219 MR220	Pow San Hmwe Emata Group Special Emata	IR64 PSB Rc128 NSIC Rc216 Dinarodo	-	ชาตอมะลี 105 กข6 ราชการไม่แสง (ปทุมธานี สุพรรณบุรี ชัยนาท พิษณุโลก)	IR50404 OM5451 OM6976 Jasmine 85	

ตารางที่ 79 เปรียบเทียบการผลิต การตลาด และนโยบาย สิ้นค้าข้าวของกลุ่มประเทศในอาเซียน ปี 2558 (ต่อ)

รายการ	บรูไน	กัมพูชา	อินโดนีเซีย	ลาว	มาเลเซีย	เมียนมาร์	ฟิลิปปินส์	สิงคโปร์	ไทย	เวียดนาม
2. การตลาด										
2.1 ความต้องการใช้ข้าว (ล้านตันข้าวสาร)	0.04	3.60	38.10	2.05	29.90	10.60	13.20	0.30	10.00	21.80
- อันดับในอาเซียน	10	7	1	8	2	5	4	9	6	3
2.2 อัตราการบริโภคข้าวปี 2556 (กก./คน/ปี)	77	159	135	159	81	133	119	55	115	145
- อันดับในอาเซียน	9	1	4	1	8	5	6	10	7	3
2.3 การส่งออก										
1) ปริมาณ (ล้านตัน)	น้อยมาก	0.47	น้อยมาก	0.07	0.07	0.33	น้อยมาก	0.14	9.80	6.60
2) มูลค่า (ล้านดอลลาร์)	น้อยมาก	284	น้อยมาก	31.18	31.89	126.04	น้อยมาก	62.27	4,542.60	2,807.90
- อันดับในอาเซียน (ตามมูลค่าการส่งออก)	10	3	9	7	6	4	8	5	1	2
2.4 การนำเข้า										
1) ปริมาณ (ล้านตัน)	0.03	0.07	0.86	0.21	1.05	0.01	1.10	0.42	0.03	0.05
2) มูลค่า (ล้านดอลลาร์)	30.70	11.00	351.60	70.03	535.14	3.86	464.73	263.25	15.40	37.69
- อันดับในอาเซียน (ตามมูลค่าการนำเข้า)	7	8	3	5	1	10	2	4	9	6

ตารางที่ 79 เปรียบเทียบการผลิต การตลาด และนโยบายของสินค้าข้าวของกลุ่มประเทศในอาเซียน ปี 2558 (ต่อ)

รายการ	บรูไน	กัมพูชา	อินโดนีเซีย	ลาว	มาเลเซีย	เมียนมาร์	ฟิลิปปินส์	สิงคโปร์	ไทย	เวียดนาม
3.1 ด้านการผลิต	<ul style="list-style-type: none"> ลดการพึ่งพิงการนำเข้าข้าวจากตปท. โดยเพิ่มการพึ่งพาตนเอง โดยจะเพิ่มการผลิตภายในประเทศ 	<ul style="list-style-type: none"> ผลิตข้าวเปลือกคงเหลือเพื่อส่งออกให้ได้มากกว่า 4 ล้านตัน ตั้งจุดนิคมลงทุนตปท. ให้เข้ามาลงทุนโรงสีข้าวในประเทศ ส่งเสริมการปลูกข้าวอินทรีย์ เพื่อจำหน่ายสู่ตลาด Niche Market 	<ul style="list-style-type: none"> การจัดหาสินค้าทดแทนข้าว เพื่อแก้ปัญหาการขาดแคลนข้าวในประเทศ 	<ul style="list-style-type: none"> เพิ่มผลผลิตเป็น 4.2 ล้านตันข้าวเปลือก เพิ่ม yield เป็น 720 กก./ไร่ สำหรับข้าวนาปีเป็นเขตน้ำฝน และ 880 กก./ไร่ สำหรับข้าวปรัง สินเชื่อเพื่อเกษตรกร การสนับสนุนเกษตรกรด้านชลประทาน 	<ul style="list-style-type: none"> ส่งเสริมการทำนา เพื่อเพิ่มผลผลิตข้าวในแหล่งปลูกข้าวที่สำคัญให้ได้ร้อยละ 5-10 ให้เงินอุดหนุนแก่เกษตรกรผู้ปลูกข้าว 	<ul style="list-style-type: none"> ตั้งเป้าการผลิต ตั้งแต่ปี 2553 เป็นต้นไป จะเพิ่มปริมาณผลผลิตข้าวให้ได้ 66 ล้านตัน เน้นการปลูกข้าวหอมคุณภาพดีพันธุ์ดั้งเดิม (Paw San Hmue) 	<ul style="list-style-type: none"> เพิ่มความสามารถในการพึ่งพาตนเองด้านอาหาร 	-	<ul style="list-style-type: none"> กำหนดเขตที่เหมาะสมสำหรับการปลูกข้าว มาตรการลดต้นทุนการผลิตและส่งเสริมปัจจัยการผลิต ลดดอกเบี้ยเงินกู้ ประกันภัยข้าว 	<ul style="list-style-type: none"> การรักษาระดับพื้นที่เพาะปลูก ลดต้นทุนการผลิตและเพิ่มผลผลิต จัดโซนพื้นที่ปลูกข้าวของประเทศไทย ปรับปรุงและพัฒนาพันธุ์ข้าว การสร้างคลังและไซโลเก็บข้าวที่ได้มาตรฐาน ยุทธศาสตร์การพัฒนาการเกษตรชนบท พ.ศ. 2554-2563

ตารางที่ 79 เปรียบเทียบการผลิต การตลาด และนโยบายสินค้านำเข้าของกลุ่มประเทศในอาเซียน ปี 2558 (ต่อ)

รายการ	บรูไน	กัมพูชา	อินโดนีเซีย	ลาว	มาเลเซีย	เมียนมาร์	ฟิลิปปินส์	สิงคโปร์	ไทย	เวียดนาม
3.2 ด้านการตลาด	<ul style="list-style-type: none"> กำหนดให้ข้าวเป็นสินค้าควบคุม เอกชนนำเข้าข้าวได้ แต่ต้องได้รับอนุญาตจากหน่วยงานของรัฐบาล 	<ul style="list-style-type: none"> ส่งออกข้าวสารสู่ตลาดโลกได้ อย่างน้อย 1 ล้านตัน ในปี 2558 ยกเลิกข้อกีดกันการขอใบอนุญาตของผู้ส่งออกข้าว ผลักดันให้การส่งออกข้าว 	<ul style="list-style-type: none"> ควบคุมการนำเข้าข้าว โดยกำหนดอัตราภาษีนำเข้าข้าวร้อยละ 30 มีระบบราคาต่ำสุด (Floor Price) สำหรับการซื้อขายแปรรูปจากข้าวเปลือกจากเกษตรกร Regulation of Minister of Trade No. 12/M-DAG/PER/4/พ.ศ. 2551 ควบคุมการนำเข้าเพื่อรักษาเสถียรภาพราคา 	<ul style="list-style-type: none"> แก้ปัญหาความผันผวนของราคาข้าว นโยบายจัดซื้อข้าวของรัฐบาล ส่งออกข้าวคุณภาพดีที่ไม่ใช่ข้าวเหนียว 600,000 ตัน ไปยังประเทศต่างๆ โดยเฉพาะประเทศในกลุ่มอาเซียน 	<ul style="list-style-type: none"> ควบคุมราคาขายปลีกสำหรับปลายข้าวหัก กำหนดอัตราภาษีนำเข้าข้าว การจัดการคลังสินค้าข้าวเพื่อขาดมือ 	<ul style="list-style-type: none"> การจัดตั้งสมาคมอุตสาหกรรมข้าว (MRIA) ลดภาษีส่งออกจากร้อยละ 10 เหลือร้อยละ 7 ได้รับสิทธิประโยชน์ด้านภาษีเงินการส่งออกข้าวจากชาติตะวันตก 	<ul style="list-style-type: none"> มีหน่วยงาน NFA ควบคุมการนำเข้า การซื้อข้าวในรูปแบบ “การซื้อขายระหว่างรัฐต่อรัฐ” การอุดหนุนราคาขายข้าว นโยบายลดการนำเข้าข้าว 	<ul style="list-style-type: none"> ผู้นำเข้าต้องจดทะเบียนจัดตั้งบริษัทไว้กับหน่วยงานสิงคโปร์ ต้องสำรองข้าวไว้ปริมาณ 2 เท่าของปริมาณที่นำเข้าแต่ละเดือน กำหนดปริมาณนำเข้าประจำเดือน 	<ul style="list-style-type: none"> โครงการรับจำนำข้าวเปลือก มาตรการเพิ่มรายได้ให้แก่ผู้มีรายได้น้อย การสนับสนุนแหล่งเงินทุน การส่งเสริมการตลาด/สินเชื่อ จัดตั้งสถาบันพัฒนาศึกษากภาพ การค้าข้าวแบบครบวงจร จัดตลาดนัดข้าวเปลือก ทำนำเข้าข้าวเปลือก 	<ul style="list-style-type: none"> สมาคมอาหารเวียดนามกำหนดราคาส่งออกข้าว (MEP) บริษัทส่งออกต้องมีคลังและไซโลเก็บข้าวขนาด 5,000 ตัน กำหนดราคาข้าวเปลือกเพื่อให้เกษตรกรได้กำไรอย่างน้อย 30% นโยบายความร่วมมือด้านข้าวกับต่างประเทศ

4.2 การวิเคราะห์ความสามารถในการแข่งขัน

4.2.1 การวิเคราะห์ส่วนแบ่งการตลาด

1) การวิเคราะห์ส่วนแบ่งการตลาดในตลาดโลก

ผลการคำนวณส่วนแบ่งการตลาดข้าวในตลาดโลก ซึ่งคิดในรูปของมูลค่าของการส่งออกข้าว (รหัส HS-Code ของข้าว คือ 1006 ในช่วงระยะเวลาที่ศึกษา 10 ปี (ปี 2549-2558) พบว่า (ตารางที่ 80 และ ภาพที่ 22)

ไทย : มีส่วนแบ่งการตลาดข้าวโลกประมาณร้อยละ 24 ต่อปี โดยในปี 2549 ส่วนแบ่งการส่งออกข้าวของไทยคิดเป็นร้อยละ 24.5 ของมูลค่าการส่งออกข้าวรวมของโลก และเพิ่มขึ้นจนถึงปี 2554 ซึ่งเป็นช่วงเวลาเดียวกับที่อินเดียดำเนินนโยบายห้ามการส่งออกข้าวในข้าวที่ไม่ใช่ข้าวบาสมาดิ (Kozicka et. al 2015) ทำให้ไทยส่งข้าวออกมากที่สุดในโลกในขณะนั้น และส่วนแบ่งการตลาดลดลงของไทยเริ่มลดลงในปี 2555 - 2556 เนื่องจากราคาส่งออกข้าวไทยสูงกว่าประเทศอื่น ซึ่งเป็นผลจากโครงการรับจำนำข้าว และอินเดียเริ่มกลับมาส่งออกข้าวขาวได้ตามเดิม สำหรับปี 2558 ไทยมีส่วนแบ่งการตลาดเป็นที่ 2 ของโลก รองจากอินเดีย และยังคงเป็นอันดับ 1 ในอาเซียน โดยในปี 2558 ส่วนแบ่งการส่งออกข้าวของไทยคิดเป็นร้อยละ 20 ของมูลค่าการส่งออกข้าวรวมของโลก

เวียดนาม : มีส่วนแบ่งการตลาดข้าวโลกประมาณร้อยละ 13 ต่อปี โดยส่วนแบ่งการตลาดสูงขึ้นในช่วงปี 2551 - 2555 ซึ่งเป็นช่วงการห้ามส่งออกข้าวที่ไม่ใช่ข้าวบาสมาดิของอินเดีย หลังจากอินเดียยกเลิกมาตรการห้ามส่งออก ส่วนแบ่งการตลาดข้าวของเวียดนามลดลงเช่นเดียวกับไทย

กัมพูชา เมียนมาร์ และ สปป.ลาว : ทั้ง 3 ประเทศมีส่วนแบ่งการตลาดข้าวโลกเพียงเล็กน้อย แต่ส่วนแบ่งการตลาดมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะกัมพูชา

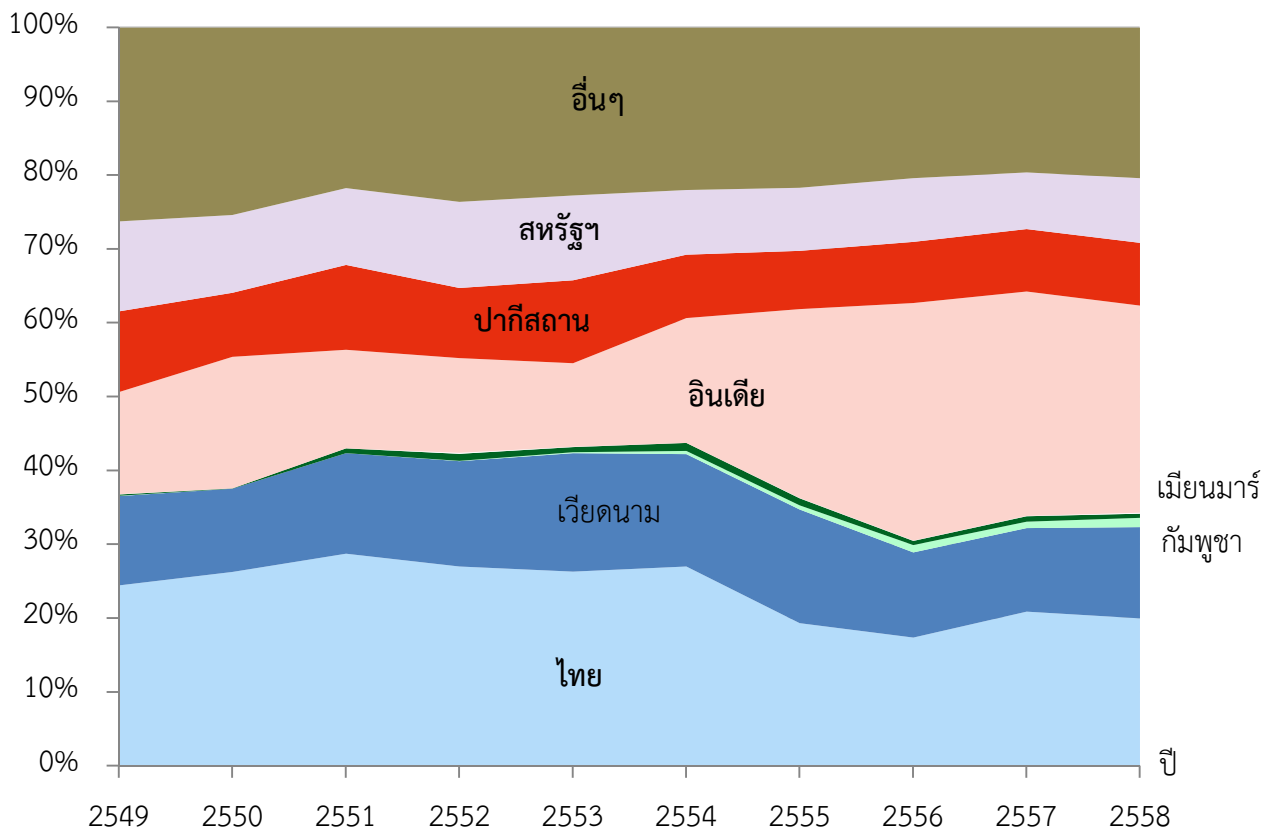
อินเดีย : มีส่วนแบ่งการตลาดข้าวโลกประมาณร้อยละ 20 ต่อปี โดยส่วนแบ่งการตลาดข้าวเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 13.8 ในปี 2549 เป็นร้อยละ 28.1 ในปี 2558 ซึ่งปัจจัยหลักที่ทำให้ส่วนแบ่งการตลาดข้าวของอินเดียเพิ่มขึ้น คือการยกเลิกมาตรการส่งออกข้าวของอินเดีย และราคาข้าวไทยที่สูงกว่าคู่แข่งค่อนข้างมาก

ปากีสถานและสหรัฐอเมริกา : ส่วนแบ่งการตลาดข้าวของทั้ง 2 ประเทศ รวมกันประมาณร้อยละ 20 ต่อปี โดยในช่วง 10 ปี ส่วนแบ่งการตลาดข้าวมีแนวโน้มลดลง

ตารางที่ 80 ส่วนแบ่งการตลาดส่งออกข้าวของประเทศสมาชิกอาเซียน และประเทศผู้ส่งออกอื่นๆ
ที่สำคัญ ในตลาดโลก ปี 2549 - 2558

ประเทศ	2549	2550	2551	2552	2553	2554	2555	2556	2557	2558
อาเซียน	36.8	37.6	43.0	42.4	43.2	43.8	36.3	30.5	33.9	34.3
ไทย	24.5	26.3	28.7	27.0	26.3	27.0	19.4	17.4	20.9	20.0
เวียดนาม	12.1	11.3	13.6	14.3	16.0	15.2	15.4	11.5	11.3	12.4
กัมพูชา	0.0	0.0	0.0	0.1	0.2	0.4	0.6	1.0	0.9	1.3
เมียนมาร์	0.2	0.0	0.6	1.0	0.7	1.1	0.9	0.6	0.7	0.6
สปป.ลาว	0.0	0.0	0.0	0.1	0.0	0.0	0.1	0.1	0.1	0.1
อินเดีย	13.8	17.8	13.4	12.8	11.3	16.9	25.6	32.2	30.4	28.1
ปากีสถาน	10.9	8.7	11.5	9.5	11.2	8.6	7.9	8.3	8.5	8.5
สหรัฐอเมริกา	12.2	10.6	10.4	11.7	11.5	8.8	8.6	8.6	7.7	8.8
อื่นๆ	26.3	25.4	21.7	23.6	22.7	22.0	21.7	20.4	19.6	20.4

ที่มา: คำนวณจาก International Trade Centre (Trade Map)

ภาพที่ 22 ส่วนแบ่งการตลาดส่งออกข้าวของประเทศสมาชิกอาเซียน และประเทศผู้ส่งออกอื่นๆ
ที่สำคัญ ในตลาดโลก ปี 2549 - 2558

ที่มา: คำนวณจาก International Trade Centre (Trade Map)

2) การวิเคราะห์ส่วนแบ่งการตลาดในตลาดอาเซียน

ผลการคำนวณส่วนแบ่งการตลาดข้าวในตลาดอาเซียน คิดในรูปของมูลค่าของการส่งออกข้าว (รหัส HS-code ของข้าว คือ 1006) ในช่วงระยะเวลาที่ศึกษา 10 ปี (ปี 2549-2558) พบว่า (ตารางที่ 81 และ ภาพที่ 23)

ไทย : มีส่วนแบ่งการตลาดข้าวในอาเซียนประมาณร้อยละ 30 ต่อปี เป็นอันดับ 2 รองจากเวียดนาม ซึ่งในช่วงปี 2552 และ ปี 2555 ส่วนแบ่งการตลาดข้าวของไทยอาเซียนลดลง เนื่องจากปี 2552 ฟิลิปปินส์ลดการนำเข้าข้าวจากไทยและนำเข้าจากเวียดนามมากขึ้น สำหรับปี 2555 ฟิลิปปินส์และมาเลเซีย นำเข้าจากไทยลดลง โดยฟิลิปปินส์นำเข้าข้าวจากเวียดนาม เมียนมาร์ อินเดีย และปากีสถานมากขึ้น ส่วนมาเลเซีย นำเข้าจากเวียดนามและกัมพูชามากขึ้นแทน

เวียดนาม : มีส่วนแบ่งการตลาดข้าวอาเซียนมากเป็นอันดับที่ 1 เฉลี่ยประมาณร้อยละ 53 ต่อปี แต่ส่วนแบ่งการตลาดมีแนวโน้มลดลง โดยในปี 2549 เวียดนามมีส่วนแบ่งการตลาดข้าวอาเซียนมากถึงร้อยละ 59.9 และมากขึ้นเป็นร้อยละ 70.0 ในปี 2552 แต่หลังจากนั้นส่วนแบ่งการตลาดมีแนวโน้มลดลงเหลือร้อยละ 35.6 ในปี 2558

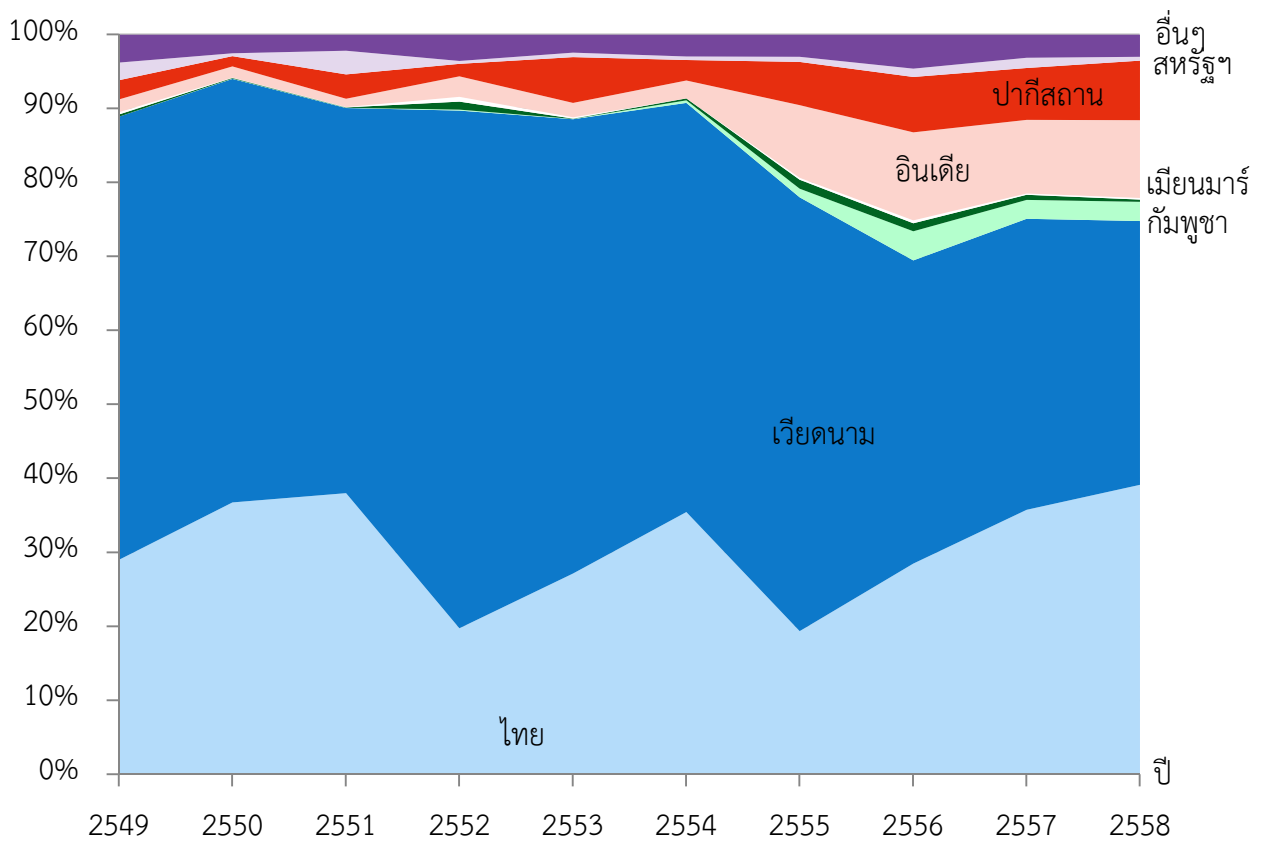
กัมพูชา เมียนมาร์ และ สปป.ลาว : ทั้ง 3 ประเทศ มีส่วนแบ่งการตลาดข้าวในอาเซียนเพียงเล็กน้อย โดยในช่วง 10 ปี มีส่วนแบ่งการตลาดอาเซียนคิดเป็นร้อยละ 1.1 ร้อยละ 0.5 และร้อยละ 0.2 ตามลำดับ

นอกจากประเทศในอาเซียนแล้ว ประเทศผู้นำเข้าข้าวในอาเซียนยังนำเข้าข้าวจากประเทศนอกสมาชิกอาเซียน โดยมีอินเดียและปากีสถานเป็นประเทศคู่ค้าที่สำคัญและมีส่วนแบ่งการตลาดที่เพิ่มมากขึ้น โดยในปี 2549 อินเดียและปากีสถาน มีส่วนแบ่งการตลาดร้อยละ 1.7 และร้อยละ 2.6 เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 10.5 และร้อยละ 8.0 ในปี 2558 ตามลำดับ สำหรับสหรัฐอเมริกา ซึ่งเป็นผู้ส่งออกข้าวที่สำคัญในตลาดโลกมีส่วนแบ่งการตลาดข้าวในอาเซียนประมาณร้อยละ 1.1 ต่อปี เท่านั้น

ตารางที่ 81 ส่วนแบ่งการตลาดส่งออกข้าวของประเทศสมาชิกอาเซียน และประเทศผู้ส่งออกอื่นๆ
ที่สำคัญ ในตลาดอาเซียน ปี 2549 - 2558

ประเทศ	2549	2550	2551	2552	2553	2554	2555	2556	2557	2558
อาเซียน	89.5	94.2	90.2	91.6	88.8	91.4	80.6	74.9	78.5	77.9
ไทย	29.0	36.8	38.0	19.7	27.1	35.4	19.4	28.5	35.8	39.2
เวียดนาม	59.9	57.2	52.0	70.0	61.4	55.3	58.6	41.0	39.4	35.6
กัมพูชา	0.0	0.1	0.1	0.1	0.0	0.3	1.2	3.9	2.5	2.6
เมียนมาร์	0.3	0.1	0.1	1.1	0.1	0.2	1.2	1.1	0.7	0.3
สปป.ลาว	0.3	0.0	0.0	0.6	0.2	0.0	0.2	0.4	0.2	0.2
อินเดีย	1.7	1.5	1.1	2.8	2.0	2.4	9.8	11.9	10.0	10.5
ปากีสถาน	2.6	1.4	3.3	1.7	6.2	2.8	5.8	7.5	7.0	8.0
สหรัฐฯ	2.4	0.4	3.2	0.4	0.6	0.5	0.7	1.1	1.4	0.5
อื่นๆ	3.8	2.5	2.2	3.6	2.4	2.9	3.0	4.6	3.1	3.0

ที่มา: คำนวณจาก International Trade Centre (Trade Map)

ภาพที่ 23 ส่วนแบ่งการตลาดส่งออกข้าวของประเทศสมาชิกอาเซียน และประเทศผู้ส่งออกอื่นๆ
ที่สำคัญ ในตลาดอาเซียน ปี 2549 - 2558

ที่มา: คำนวณจาก International Trade Centre (Trade Map)

4.2.2 การวิเคราะห์ดัชนีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏ (Revealed Comparative Advantage Index: RCA)

1) การวิเคราะห์ดัชนีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏ (RCA) ในตลาดโลก

ผลการคำนวณค่าดัชนีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏ (RCA) ของไทยในตลาดโลก ในช่วงระยะเวลาที่ศึกษา (ปี 2549 - 2558) ของประเทศสมาชิกอาเซียน 10 ประเทศ และประเทศนอกสมาชิกอาเซียน ได้แก่ อินเดีย ซึ่งเป็นประเทศผู้ส่งออกข้าวรายใหญ่ของโลกในช่วง 2-3 ปีที่ผ่านมา ผลการการคำนวณพบว่า (ตารางที่ 82 และภาพที่ 24)

ไทย : มีค่า RCA มากกว่า 1 ในช่วงระยะเวลาที่ศึกษา หมายความว่า ไทยมีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในการส่งออกข้าวไปยังตลาดโลก อย่างไรก็ตาม ไทยมีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในการส่งออกข้าวไปยังตลาดโลกลดลง โดยค่า RCA ลดลงจาก 22.08 ในปี 2549 เหลือ 15.45 ในปี 2558

เวียดนาม : มีค่า RCA มากกว่า 1 ในช่วงระยะเวลาที่ศึกษา หมายความว่า เวียดนามมีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในการส่งออกข้าวไปยังตลาดโลก อย่างไรก็ตาม เวียดนามมีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในการส่งออกข้าวไปยังตลาดโลกลดลง โดยค่า RCA ลดลงจาก 35.82 ในปี 2549 เหลือ 10.8 ในปี 2558

กัมพูชา : มีค่า RCA น้อยกว่า 1 ในปี 2549 - 2551 แต่มีค่า RCA มากกว่า 1 ในปี 2552 - 2558 หมายความว่า ในช่วงปี 2549 - 2551 กัมพูชาไม่มีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในการส่งออกข้าวไปยังตลาดโลก แต่หลังจากปี 2552 เป็นต้นมา กัมพูชามีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในการส่งออกข้าวไปยังตลาดโลก ซึ่งในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา กัมพูชามีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในการส่งออกข้าวไปยังตลาดโลกเพิ่มขึ้น โดยค่า RCA เพิ่มขึ้นจาก 0.76 ในปี 2549 เป็น 15.09 ในปี 2558

เมียนมาร์ : มีค่า RCA มากกว่า 1 ในช่วงระยะเวลาที่ศึกษา ยกเว้นปี 2550 หมายความว่า เมียนมาร์มีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในการส่งออกข้าวไปยังตลาดโลก โดยเมียนมาร์มีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในการส่งออกข้าวไปยังตลาดโลกเพิ่มขึ้นในช่วงปี 2551-2554 หลังจากนั้นมีความได้เปรียบลดลงเหลือ 6.90 ในปี 2558

สปป.ลาว : มีค่า RCA มากกว่า 1 ในช่วงระยะเวลาที่ศึกษา หมายความว่า สปป.ลาว มีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในการส่งออกข้าวไปยังตลาดโลก ซึ่ง สปป.ลาว มีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในการส่งออกข้าวไปยังตลาดโลกเพิ่มขึ้น โดยค่า RCA เพิ่มขึ้นจาก 4.79 ในปี 2549 เป็น 6.51 ในปี 2558

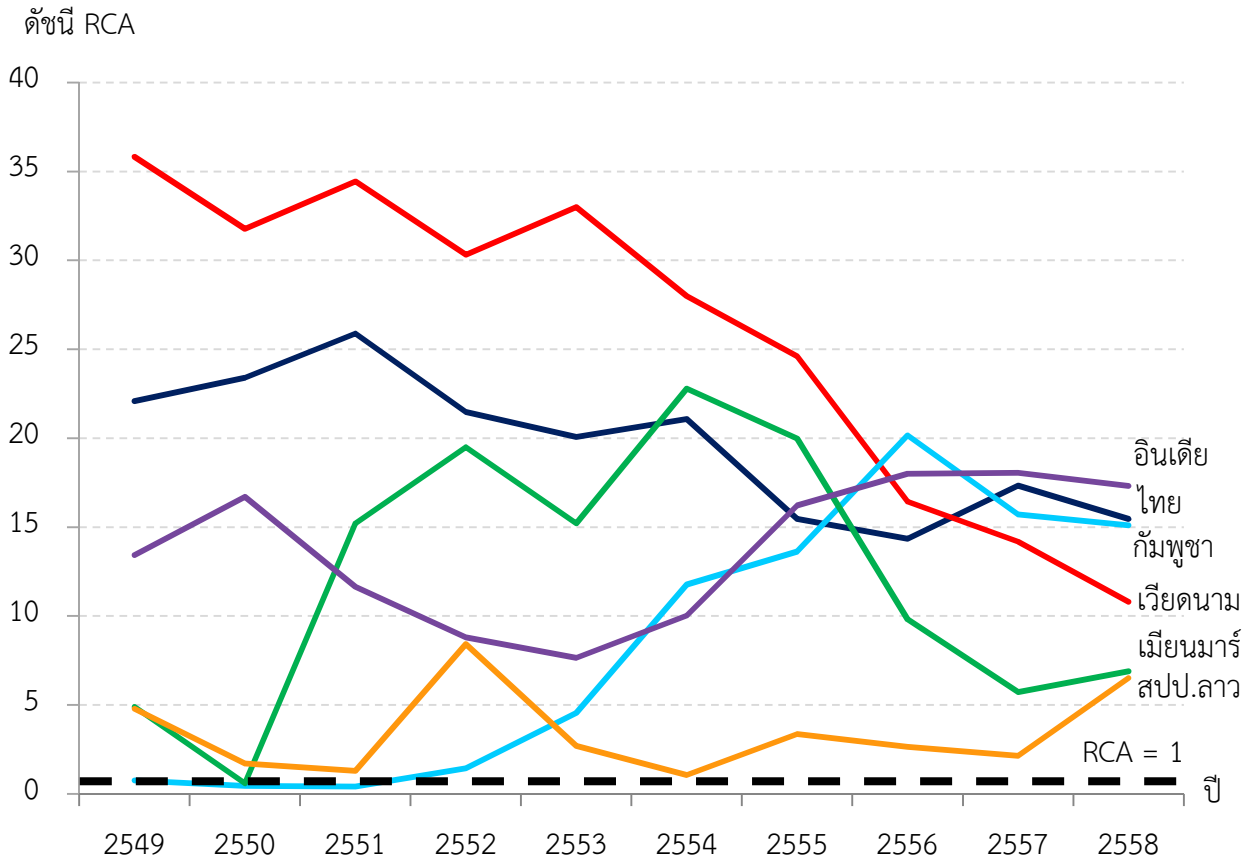
อินเดีย : มีค่า RCA มากกว่า 1 ในช่วงระยะเวลาที่ศึกษา หมายความว่า อินเดียมีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในการส่งออกข้าวไปยังตลาดโลก ซึ่งอินเดียมีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในการส่งออกข้าวไปยังตลาดโลกเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะระหว่างปี 2554 - 2557 ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่อินเดียมีส่วนแบ่งการตลาดในการส่งออกข้าวโลกเพิ่มขึ้น เนื่องจากข้าวไทยมีราคาสูง ทำให้ค่า RCA ของอินเดียเพิ่มขึ้นจาก 10.02 ในปี 2554 เป็น 18.05 ในปี 2557

สำหรับประเทศอาเซียนอื่นที่ผลิตข้าว ได้แก่ อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ มาเลเซีย และบรูไน มีค่า RCA น้อยกว่า 1 ตลอดช่วงระยะเวลาที่ศึกษา หมายความว่า ประเทศเหล่านี้ไม่มีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในการส่งออกข้าวไปยังตลาดโลก เนื่องจากประเทศเหล่านี้ยังไม่สามารถผลิตข้าวได้เพียงพอต่อความต้องการของประเทศ

ตารางที่ 82 ค่าดัชนีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏ (RCA) ในการส่งออกข้าวของประเทศสมาชิกอาเซียนและอินเดีย ในตลาดโลก ปี 2549 - 2558

ประเทศ	2549	2550	2551	2552	2553	2554	2555	2556	2557	2558	อัตราเพิ่ม (ร้อยละ)
ไทย	22.08	23.39	25.88	21.48	20.06	21.08	15.46	14.35	17.33	15.45	-5.42
เวียดนาม	35.82	31.77	34.43	30.31	33.00	27.99	24.61	16.44	14.18	10.80	-11.91
กัมพูชา	0.76	0.46	0.42	1.43	4.56	11.76	13.63	20.16	15.71	15.09	61.10
เมียนมาร์	4.89	0.59	15.20	19.50	15.20	22.79	19.99	9.81	5.73	6.90	11.06
สปป.ลาว	4.79	1.71	1.30	8.42	2.71	1.07	3.36	2.64	2.14	6.51	2.57
อินโดนีเซีย	0.01	0.00	0.00	0.01	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	-
ฟิลิปปินส์	0.00	0.01	0.05	0.01	0.01	0.03	0.02	0.07	0.04	0.01	-
มาเลเซีย	0.01	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.02	0.06	0.11	-
บรูไน	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	-
อินเดีย	13.44	16.70	11.65	8.81	7.64	10.02	16.22	18.00	18.05	17.31	4.40

ที่มา: คำนวณจาก International Trade Centre (Trade Map)

ภาพที่ 24 ค่าดัชนีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏ (RCA) ในการส่งออกข้าวของประเทศสมาชิกที่สำคัญของอาเซียน และอินเดีย ในตลาดโลก ปี 2549 - 2558

ที่มา: คำนวณจาก International Trade Centre (Trade Map)

2) การวิเคราะห์ดัชนีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏ (RCA) ในตลาดอาเซียน

ผลการคำนวณค่าดัชนีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏ (RCA) ของไทยในตลาดอาเซียนในช่วงระยะเวลาที่ศึกษา (ปี 2549 - 2558) ของประเทศสมาชิกอาเซียน และประเทศนอกสมาชิกอาเซียน ได้แก่ อินเดีย ซึ่งเป็นประเทศผู้ส่งออกข้าวในที่มีส่วนแบ่งการตลาดที่เพิ่มมากขึ้น ผลการการคำนวณพบว่า (ตารางที่ 83 และภาพที่ 25)

ไทย : มีค่า RCA มากกว่า 1 ในปี 2550-2551 ปี 2554 และปี 2556-2558 หมายความว่า ในช่วงปีดังกล่าว ไทยมีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในการส่งออกข้าวไปยังตลาดอาเซียน อย่างไรก็ตาม ในภาพรวมแล้ว ไทยมีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในการส่งออกข้าวไปยังตลาดอาเซียนเพิ่มขึ้น โดยค่า RCA เพิ่มขึ้นจาก 0.80 ในปี 2549 เป็น 1.68 ในปี 2558

เวียดนาม : มีค่า RCA มากกว่า 1 ในช่วงระยะเวลาที่ศึกษา หมายความว่า เวียดนามมีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในการส่งออกข้าวไปยังตลาดอาเซียน อย่างไรก็ตาม เวียดนามมีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในการส่งออกข้าวไปยังตลาดโลกลดลง โดยค่า RCA ลดลงจาก 7.75 ในปี 2549 เป็น 5.01 ในปี 2558

กัมพูชา : มีค่า RCA น้อยกว่า 1 ในช่วงปี 2549 – 2554 และค่า RCA มากกว่า 1 ในช่วงปี 2555 - 2558 หมายความว่า ในปี 2549 - 2554 กัมพูชายังไม่มีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในการส่งออกข้าวไปยังตลาดอาเซียน แต่หลังจากปี 2552 เป็นต้นมา กัมพูชามีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในการส่งออกข้าวไปยังตลาดอาเซียน ทั้งนี้ กัมพูชามีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในการส่งออกข้าวไปยังตลาดอาเซียนเพิ่มขึ้น โดยค่า RCA เพิ่มขึ้นจาก 0.04 ในปี 2549 เป็น 6.37 ในปี 2558

เมียนมาร์ และ สปป.ลาว : มีค่า RCA น้อยกว่า 1 ในช่วงระยะเวลาที่ศึกษา หมายความว่า เมียนมาร์และ สปป.ลาว ไม่มีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในการส่งออกข้าวไปยังตลาดอาเซียน โดยในปี 2558 เมียนมาร์ และ สปป.ลาว มีค่า RCA เท่ากับ 0.18 และ 0.35 ตามลำดับ

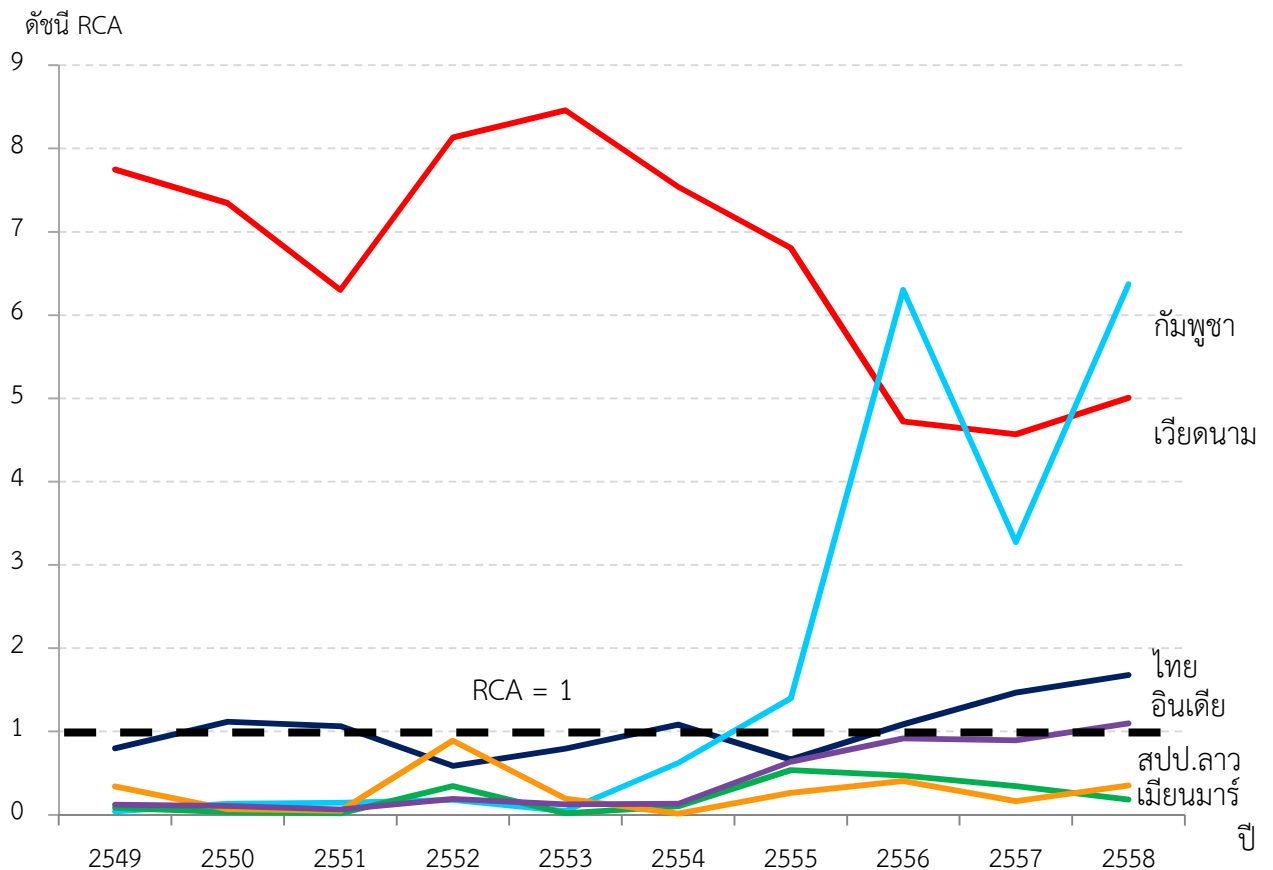
อินเดีย : มีค่า RCA น้อยกว่า 1 ในช่วงระยะเวลาที่ศึกษา ยกเว้นปี 2558 หมายความว่า ในช่วงปี 2549 - 2557 อินเดียไม่มีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในการส่งออกข้าวไปยังตลาดอาเซียน แต่ปี 2558 อินเดียเริ่มมีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในการส่งออกข้าวไปยังตลาดอาเซียน โดยค่า RCA เพิ่มขึ้นจาก 0.12 ในปี 2549 เป็น 1.10 ในปี 2558

สำหรับประเทศอาเซียนอื่นที่ผลิตข้าว ได้แก่ อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ มาเลเซีย และบรูไน มีค่า RCA น้อยกว่า 1 ตลอดในช่วงระยะเวลาที่ศึกษา หมายความว่า ทั้ง 4 ประเทศ ไม่มีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในการส่งออกข้าวไปยังตลาดอาเซียน เนื่องจากประเทศเหล่านี้ไม่สามารถผลิตข้าวได้เพียงพอต่อความต้องการในประเทศ

ตารางที่ 83 ค่าดัชนีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏ (RCA) ในการส่งออกข้าวของประเทศสมาชิกอาเซียนและอินเดีย ในตลาดอาเซียน ปี 2549 - 2558

ประเทศ	2549	2550	2551	2552	2553	2554	2555	2556	2557	2558	อัตราเพิ่ม (ร้อยละ)
ไทย	0.80	1.12	1.06	0.59	0.79	1.08	0.66	1.09	1.47	1.68	5.84
เวียดนาม	7.75	7.34	6.30	8.13	8.46	7.54	6.81	4.72	4.57	5.01	-5.50
กัมพูชา	0.04	0.13	0.14	0.18	0.04	0.62	1.40	6.30	3.27	6.37	79.08
เมียนมาร์	0.08	0.03	0.02	0.35	0.02	0.10	0.54	0.47	0.34	0.18	29.76
สปป.ลาว	0.34	0.07	0.05	0.89	0.19	0.01	0.26	0.40	0.16	0.35	6.12
อินโดนีเซีย	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	-
ฟิลิปปินส์	0.00	0.01	0.01	0.01	0.00	0.01	0.01	0.03	0.02	0.01	-
มาเลเซีย	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	-
บรูไน	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	-
อินเดีย	0.12	0.10	0.06	0.19	0.13	0.13	0.64	0.92	0.89	1.10	37.49

ที่มา: คำนวณจาก International Trade Centre (Trade Map)

ภาพที่ 25 ค่าดัชนีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏ (RCA) ในการส่งออกข้าวของประเทศสมาชิกที่สำคัญของอาเซียน และอินเดีย ในตลาดอาเซียน ปี 2549 - 2558

ที่มา: คำนวณจาก International Trade Centre (Trade Map)

4.2.3 การวิเคราะห์ตำแหน่งและความสามารถในการแข่งขัน (Boston Consulting Group : BCG Matrix)

1) การวิเคราะห์ตำแหน่งและความสามารถในการแข่งขัน (BCG Matrix) ในตลาดโลก

เป็นการเปรียบเทียบส่วนแบ่งตลาดเชิงเปรียบเทียบ (Relative Market Share) และอัตราการขยายตัวของตลาด (Market Growth Rate) ในการส่งออกข้าวของประเทศสมาชิกอาเซียนที่เป็นผู้ส่งออกข้าวที่สำคัญ ประกอบด้วย ไทย เวียดนาม กัมพูชา เมียนมาร์ สปป.ลาว และประเทศนอกสมาชิกอาเซียน คือ อินเดีย ไปยังตลาดโลก เปรียบเทียบ 2 ช่วงเวลา คือ ช่วงแรกระหว่างปี 2549-2553 และช่วงที่ 2 ระหว่างปี 2554 - 2558 ผลการวิเคราะห์ มีดังนี้ (ตารางที่ 84 และภาพที่ 26)

ไทย : ในช่วงปี 2549 - 2553 ข้าวของไทยอยู่ในตำแหน่งสินค้าดาวรุ่ง (Stars) คือ มีส่วนแบ่งตลาดสูงและมีอัตราการขยายตัวของตลาดสูงกว่าร้อยละ 10 หลังจากนั้นในช่วงปี 2554-2558 ข้าวไทยได้เปลี่ยนตำแหน่งไปสู่สินค้าดาวร่วง (Dogs) คือ มีส่วนแบ่งตลาดต่ำและมีอัตราการขยายตัวของตลาดต่ำกว่าร้อยละ 10 เนื่องจากราคาข้าวไทยสูงกว่าข้าวอินเดียค่อนข้างมาก โดยเฉพาะช่วงที่ไทยดำเนินโครงการจำหน่ายข้าว ประกอบกับอินเดียยกเลิกมาตรการห้ามการส่งออกข้าวที่ไม่ใช่บาทสมมติ ทำให้ผู้นำเข้าข้าวไทยบางส่วนปรับเปลี่ยนไปซื้อข้าวจากอินเดียแทน ส่งผลให้มูลค่าการส่งออกข้าวไทยไปตลาดโลกมีแนวโน้มลดลง

ในทางกลับกัน ในช่วงปี 2549 - 2553 ข้าวของอินเดียอยู่ในตำแหน่งสินค้าดาวรุ่ง (Dogs) หลังจากนั้นในช่วงปี 2554 - 2558 ข้าวอินเดียได้เปลี่ยนตำแหน่งไปสู่สินค้าดาวรุ่ง (Stars) แทนไทย

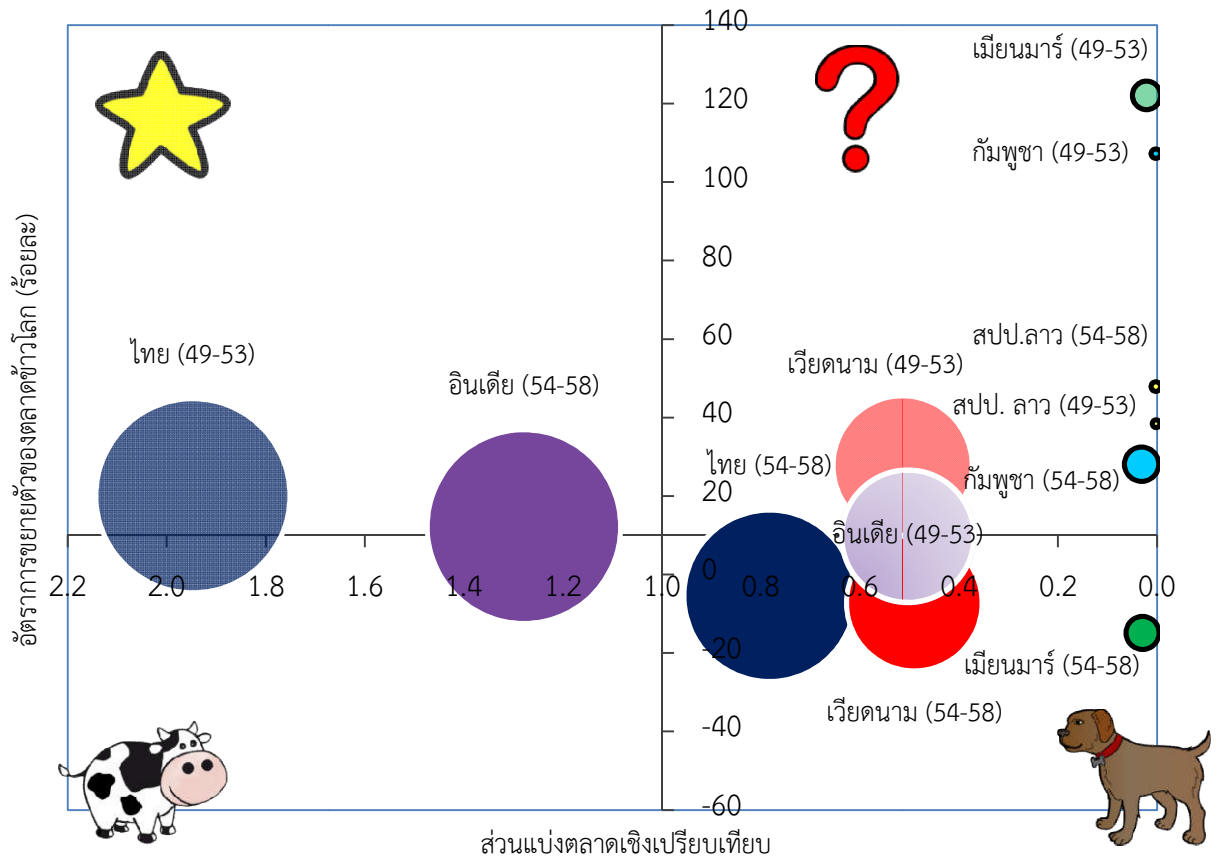
เวียดนาม : ในช่วงปี 2549 - 2553 ข้าวเวียดนามอยู่ในตำแหน่งสินค้ามีปัญหา (Question Marks) คือ มีส่วนแบ่งตลาดต่ำแต่อัตราการขยายตัวของตลาดสูงกว่าร้อยละ 10 หลังจากนั้นในช่วงปี 2554 - 2558 ข้าวเวียดนามได้เปลี่ยนตำแหน่งไปสู่สินค้าดาวรุ่ง (Dogs) คือ มีส่วนแบ่งตลาดต่ำและมีอัตราการขยายตัวของตลาดต่ำกว่าร้อยละ 10

กัมพูชา เมียนมาร์ และ สปป.ลาว : ในช่วงปี 2549 - 2553 ทั้งสามประเทศอยู่ในตำแหน่งสินค้ามีปัญหา (Question Marks) คือ มีส่วนแบ่งตลาดต่ำแต่อัตราการขยายตัวของตลาดสูงกว่าร้อยละ 10 และในช่วงปี 2554 - 2558 กัมพูชา และ สปป.ลาว ยังอยู่ในตำแหน่งสินค้ามีปัญหา แต่เมียนมาร์ เปลี่ยนตำแหน่งไปสู่สินค้าดาวรุ่ง (Dogs) คือ มีส่วนแบ่งตลาดต่ำและมีอัตราการขยายตัวของตลาดต่ำกว่าร้อยละ 10

ตารางที่ 84 ส่วนแบ่งตลาดเชิงเปรียบเทียบและอัตราการเติบโตของตลาด ในการส่งออกข้าวของประเทศผู้ส่งออกข้าวที่สำคัญของอาเซียนและอินเดีย ไปยังตลาดโลก เปรียบเทียบช่วงปี 2549 - 2553 กับช่วงปี 2554 - 2558

ประเทศ	ช่วงปี 2549-2553		ช่วงปี 2554-2558	
	ส่วนแบ่งตลาด	อัตราการขยายตัว	ส่วนแบ่งตลาด	อัตราการขยายตัว
	เชิงเปรียบเทียบ (Relative Market Share)	ของตลาด (Market Growth Rate)	เชิงเปรียบเทียบ (Relative Market Share)	ของตลาด (Market Growth Rate)
ไทย	1.95	20.09	0.78	-5.43
เวียดนาม	0.51	27.78	0.49	-7.27
กัมพูชา	0.00	107.26	0.03	28.12
เมียนมาร์	0.02	122.09	0.03	-14.86
สปป.ลาว	0.00	38.43	0.00	47.88
อินเดีย	0.50	9.74	1.28	12.21

ที่มา: คำนวณจาก International Trade Centre (Trade Map)

ภาพที่ 26 การวิเคราะห์ตำแหน่งและความสามารถในการแข่งขัน (BCG) ของประเทศผู้ส่งออกข้าวที่สำคัญของอาเซียนและอินเดีย ในตลาดโลก เปรียบเทียบช่วงปี 2549 - 2553 กับช่วงปี 2554 - 2558
ที่มา: คำนวณจาก International Trade Centre (Trade Map)

2) การวิเคราะห์ตำแหน่งและความสามารถในการแข่งขัน (BCG Matrix) ในตลาดอาเซียน

เป็นการเปรียบเทียบส่วนแบ่งตลาดเชิงเปรียบเทียบ (Relative Market Share) และอัตราการขยายตัวของตลาด (Market Growth Rate) ในการส่งออกข้าวของประเทศสมาชิกอาเซียนและประเทศนอกสมาชิกอาเซียนที่เป็นผู้ส่งออกข้าวที่สำคัญไปยังตลาดอาเซียน ประกอบด้วย ไทย เวียดนาม กัมพูชา เมียนมาร์ สปป.ลาว และอินเดีย เปรียบเทียบ 2 ช่วงเวลา คือ ช่วงแรกระหว่างปี 2549 - 2553 และช่วงที่ 2 ระหว่างปี 2554 - 2558 ผลการวิเคราะห์ มีดังนี้ (ตารางที่ 85 และภาพที่ 27)

ไทย : ในช่วงปี 2549 - 2553 ข้าวของไทยอยู่ในตำแหน่งสินค้ามีปัญหา (Question Marks) คือ มีส่วนแบ่งตลาดต่ำแต่อัตราการขยายตัวของตลาดสูงกว่าร้อยละ 10 หลังจากนั้นในช่วงปี 2554 - 2558 ข้าวไทยได้เปลี่ยนตำแหน่งไปสู่สินค้าดาวร่วง (Dogs) คือ มีส่วนแบ่งตลาดต่ำและมีอัตราการขยายตัวของตลาดต่ำกว่าร้อยละ 10

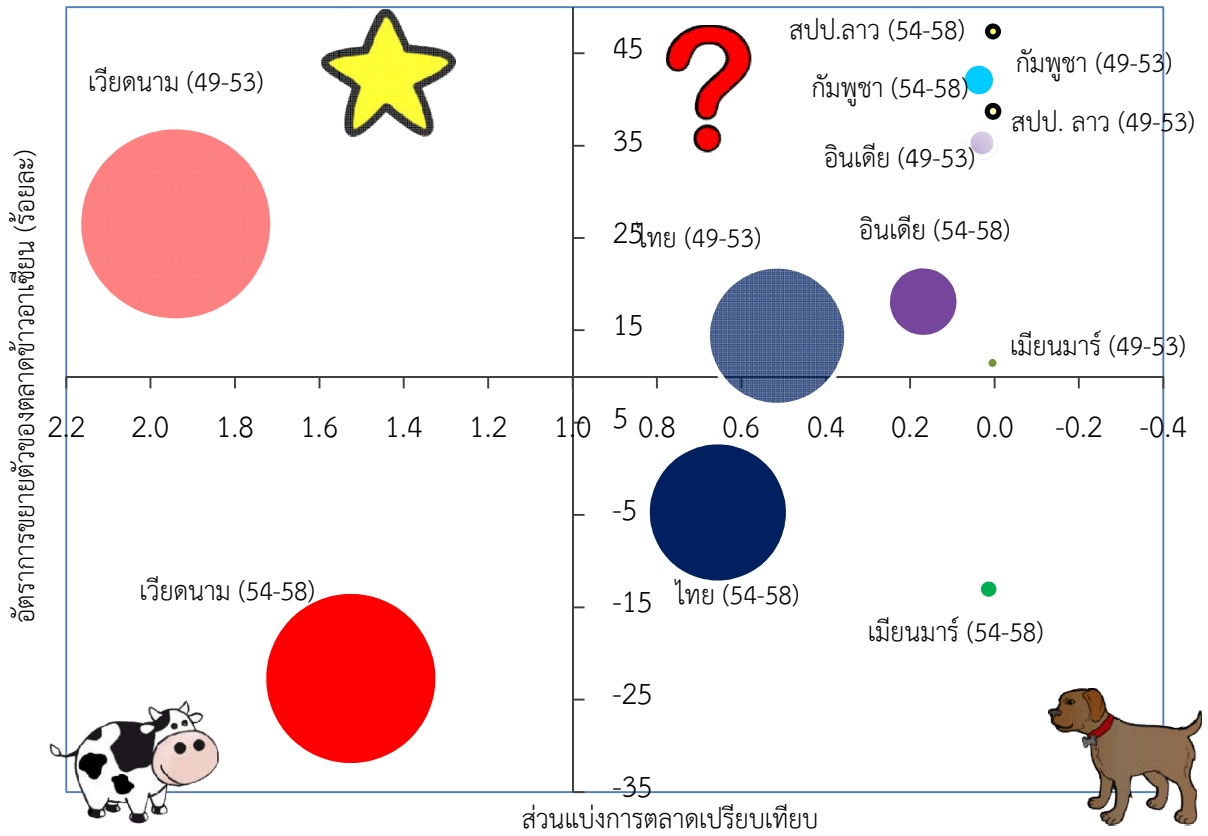
เวียดนาม : ในช่วงปี 2549 - 2553 ข้าวของเวียดนามอยู่ในตำแหน่งสินค้าดาวรุ่ง (Stars) คือ มีส่วนแบ่งตลาดสูงและมีอัตราการขยายตัวของตลาดสูงกว่าร้อยละ 10 หลังจากนั้นในช่วงปี 2554 - 2558 ข้าวเวียดนามได้เปลี่ยนตำแหน่งไปสู่สินค้าทำเงิน (Cash Cows) คือ มีส่วนแบ่งตลาดสูงแต่มีอัตราการขยายตัวของตลาดต่ำกว่าร้อยละ 10

กัมพูชา เมียนมาร์ สปป.ลาว และอินเดีย : ในช่วงปี 2549 - 2553 ทั้งสี่ประเทศอยู่ในตำแหน่งสินค้ามีปัญหา (Question Marks) คือ มีส่วนแบ่งตลาดต่ำแต่อัตราการขยายตัวของตลาดสูงกว่าร้อยละ 10 หลังจากนั้นในช่วงปี 2554-2558 กัมพูชา สปป.ลาว และอินเดีย ยังคงอยู่ในตำแหน่งสินค้ามีปัญหา (Question Marks) ขณะที่เมียนมาร์ เปลี่ยนตำแหน่งไปสู่สินค้าดาวร่วง (Dogs) คือ มีส่วนแบ่งตลาดต่ำและมีอัตราการขยายตัวของตลาดต่ำกว่าร้อยละ 10

ตารางที่ 85 ส่วนแบ่งตลาดเชิงเปรียบเทียบและอัตราการเติบโตของตลาด ในการส่งออกข้าวของประเทศผู้ส่งออกข้าวที่สำคัญของอาเซียนและอินเดีย ไปยังตลาดอาเซียน เปรียบเทียบช่วงปี 2549 - 2553 กับช่วงปี 2554 - 2558

ประเทศ	ช่วงปี 2549-2553		ช่วงปี 2554-2558	
	ส่วนแบ่งตลาด	อัตราการขยายตัว	ส่วนแบ่งตลาด	อัตราการขยายตัว
	เชิงเปรียบเทียบ (Relative Market Share)	ของตลาด (Market Growth Rate)	เชิงเปรียบเทียบ (Relative Market Share)	ของตลาด (Market Growth Rate)
ไทย	0.52	14.43	0.66	-4.73
เวียดนาม	1.94	26.54	1.53	-22.71
กัมพูชา	0.00	43.10	0.04	42.10
เมียนมาร์	0.00	11.46	0.01	-13.04
สปป.ลาว	0.00	38.71	0.00	47.36
อินเดีย	0.03	35.30	0.17	18.09

ที่มา: คำนวณจาก International Trade Centre (Trade Map)

ภาพที่ 27 การวิเคราะห์ตำแหน่งและความสามารถในการแข่งขัน (BCG) ของประเทศผู้ส่งออกข้าวที่สำคัญของอาเซียนและอินเดีย ในตลาดอาเซียน เปรียบเทียบช่วงปี 2549 - 2553 กับช่วงปี 2554 - 2558

ที่มา: คำนวณจาก International Trade Centre (Trade Map)

4.3 การกำหนดกลยุทธ์สินค้าข้าวของไทยในอาเซียน

4.3.1 การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT Analysis) สินค้าข้าวของไทย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลสถานการณ์และแนวโน้มด้านการผลิต การตลาด นโยบาย รวมทั้งปัจจัยที่ส่งผลต่อความสามารถในการแข่งขัน ประกอบการกับวิเคราะห์ส่วนแบ่งการตลาด ดัชนีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏ (RCA) และศักยภาพในการแข่งขันโดยใช้ทฤษฎีการจัดการเชิงกลยุทธ์ (BCG Martix) และได้นำข้อมูลที่ได้มาประมวลวิเคราะห์จุดแข็ง (Strengths) จุดอ่อน (Weakness) โอกาส (Opportunities) และอุปสรรค (Threats) ของข้าวไทย โดยได้จัดประชุมระดมความคิดเห็น (Focus Group) ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้แทนเกษตรกร สภาเกษตรกร ผู้ประกอบการ โรงสี หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และสถาบันการศึกษา

ผลการวิเคราะห์ SWOT สรุปได้ดังนี้

1) จุดแข็ง (Strengths) ประกอบด้วย

- S1 พันธุ์ข้าวของไทยมีคุณภาพดี เป็นที่ยอมรับในตลาด

พันธุ์ข้าวที่มีคุณภาพดีและเป็นที่ยอมรับคือ ข้าวหอมมะลิ (Thai Hom Mali Rice) ซึ่งมีคุณลักษณะที่ให้กลิ่นหอมคล้ายใบเตย และเคยได้รับรางวัลชนะเลิศการประกวดข้าว (World's Best Rice) ในการประชุม World Rice Conference เมื่อปี 2552 และ 2553 และในปี 2556 ข้าวหอมมะลิทุ่งกุลาร้องไห้ (Khao Hom Mali Thung Kula Rong-Hai) ได้รับการรับรองให้เป็นการคุ้มครองตามภูมิประเทศที่ผลิต (Protected Geographical Indications: PGI) จากสหภาพยุโรปอย่างเป็นทางการ (European Union 2013) นอกจากนี้ข้าวหอมมะลิแล้ว ไทยมีพันธุ์ข้าวที่มีศักยภาพในการทำตลาดให้เป็นข้าวคุณภาพสูงได้หรือที่เรียกว่าตลาดเฉพาะ (Niche Market) โดยเฉพาะข้าวเฉพาะถิ่นที่ได้รับการรับรองจากกระทรวงพาณิชย์ GI เช่น ข้าวสังข์หยดเมืองพัทลุง ข้าวฮางหอมทองสกลทวาปี ข้าวแจ็กเขย ข้าวเสาไห้ ข้าวเหลืองปะทิวชุมพร ข้าวกำลัสนา ข้าวเหนียวเขาวงกตสินธุ์ ข้าวไร่ลิ้มผิวเพชรบูรณ์ ข้าวที่มีคุณลักษณะทางโภชนาการสูง เช่น ข้าวหอมนิล ข้าวหอมมะลิแดง เป็นต้น

- S2 มีสภาพภูมิประเทศและอากาศที่เหมาะสมในการเป็นแหล่งเพาะปลูกข้าว

ประเทศไทยสามารถปลูกข้าวได้ทุกจังหวัดทั่วประเทศ โดยพื้นที่ลุ่มในภาคกลางมีระบบชลประทานสามารถปลูกข้าวได้ปีละสองครั้งเหมาะกับการปลูกข้าวเจ้าขาว ส่วนภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีสภาพที่เหมาะสมต่อการปลูกข้าวหอมมะลิและข้าวเหนียว

- S3 โรงสีมีเทคโนโลยีที่มีประสิทธิภาพ

ไทยมีผู้ประกอบการโรงสีที่ใช้เทคโนโลยีในการสีที่ทันสมัยและมีประสิทธิภาพ เช่น เครื่องคัดแยกสี (Color Sorters, Optical Sorters) หรือเรียกว่าอีกชื่อว่าเครื่องยิงสี หรือเครื่องคัดแยกเพื่อปรับปรุงคุณภาพข้าว ซึ่งทำให้ข้าวของไทยที่ได้มีคุณภาพและมีความแน่นอน

- S4 ผู้ส่งออกมีประสบการณ์สูงและมีเครือข่ายในหลายประเทศ

นอกจากไทยจะเป็นประเทศที่ผู้ส่งออกข้าวที่สำคัญของโลกทั้งมูลค่าและปริมาณแล้ว ไทยยังเป็นประเทศที่ขายข้าวไปได้ในหลายประเทศ ครอบคลุมทุกทวีป (ในปี 2558 เปรียบเทียบจำนวนประเทศคู่ค้า พบว่า อินเดีย สามารถส่งข้าวไปได้มากที่สุดจำนวน 154 ประเทศ รองลงมาได้แก่ ไทย ส่งออกข้าวไปได้ 149 ประเทศ สำหรับประเทศผู้ส่งออกข้าวของอาเซียนอื่นๆ คือ เวียดนาม ส่งออกข้าวไป 110 ประเทศ ตามด้วยกัมพูชา (60 ประเทศ) เมียนมาร์ (42 ประเทศ) และ สปป.ลาว (17 ประเทศ) ตามลำดับ และไม่ได้พึ่งพิงตลาดไหนเป็นตลาดหลัก สะท้อนให้เห็นถึงประสบการณ์และเครือข่ายของผู้ส่งออกที่มีความได้เปรียบเมื่อเทียบกับประเทศอื่นในอาเซียน

- S5 ภาครัฐให้การสนับสนุนเรื่องข้าว และมีหน่วยงานที่รับผิดชอบเรื่องข้าว

เช่น กรมการข้าว กรมการค้าภายใน กรมการค้าต่างประเทศ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) เป็นต้น เนื่องจากข้าวเป็นสินค้าที่สำคัญของประเทศ มีภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับเรื่องข้าวเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะเกษตรกรที่มีเป็นจำนวนมากและส่วนใหญ่ยังขาดโอกาสในหลายๆ ด้าน ในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา รัฐบาลทุกสมัยให้ความสำคัญกับเรื่องข้าว ดังจะเห็นได้จากองค์กรที่ทำหน้าที่กำหนดนโยบายและบริหารจัดการข้าว จะมีนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน (คณะกรรมการนโยบายข้าวแห่งชาติ: กชช. ในสมัยรัฐบาลยิ่งลักษณ์ชินวัตร หรือ คณะกรรมการนโยบายและการบริหารจัดการข้าว: นบข. ในรัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา)

2) จุดอ่อน (Weaknesses) ประกอบด้วย

- W1 ผลผลิตต่อไร่ต่ำ

ไทยมีผลผลิตต่อไร่ที่ยังต่ำกว่าประเทศเพื่อนบ้านอยู่มาก สาเหตุหนึ่งที่ทำให้ผลผลิตต่อไร่ของไทยต่ำ คือ ผลผลิตต่อไร่ของข้าวหอมมะลิซึ่งเป็นพันธุ์ดั้งเดิมที่ให้ผลผลิตต่อไร่ต่ำและปลูกในพื้นที่น้ำฝน

- W2 ชาวนาสวนใหญ่เป็นรายย่อย

ชาวนาไทยมีพื้นที่ทำการเกษตรเฉลี่ย 15.69 ไร่ต่อครัวเรือน โดยร้อยละ 72.26 ของชาวนามีพื้นที่ทำการเกษตรน้อยกว่า 20 ไร่ และร้อยละ 93.86 ของชาวนามีพื้นที่ทำการเกษตรเฉลี่ยน้อยกว่า 40 ไร่ การที่พื้นที่ทำการเกษตรต่อครัวเรือนมีน้อยและมีอยู่อย่างกระจาย ทำให้การใช้ประโยชน์จากเครื่องจักรและการประหยัดต่อขนาดยังไม่เต็มประสิทธิภาพ

- W3 องค์กรชาวนาขาดความเข้มแข็ง

องค์กรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการผลิตข้าวและชาวนาจำนวนมาก ซึ่งถูกจัดตั้งขึ้นตามวัตถุประสงค์ที่กลุ่มบุคคลทั่วไปประกอบอาชีพเหมือนกันต้องการแก้ปัญหาของตนเป็นหลัก สมาคมต่างๆ ยังขาดความเป็นเอกภาพในการร่วมกันแก้ไขปัญหาการผลิตข้าวของชาวนา

- W4 การบริหารจัดการช่วงการเก็บเกี่ยวและหลังการเก็บเกี่ยวยังไม่มีประสิทธิภาพ

เช่น รถเกี่ยวขนาดไม่เพียงพอ ทำให้ในบางพื้นที่ต้องเก็บเกี่ยวก่อนหรือหลังช่วงเวลาที่เหมาะสม (ระยะพลับพลึง) การลดความชื้นที่ไม่ถูกต้อง เช่น การตากข้าวโดยไม่มีกรกลับข้าว เป็นต้น การบริหารจัดการข้าวเปลือกในช่วงการเก็บเกี่ยวและหลังการเก็บเกี่ยวที่ไม่มีประสิทธิภาพ ส่งผลต่อคุณภาพข้าวสาร ทำให้ได้ข้าวหักในปริมาณมาก ข้าวมีกลิ่นเหม็นอับหรือสูญเสียความหอมของข้าว

- W5 ผลผลิตส่วนใหญ่ยังไม่ได้รับการรับรองมาตรฐาน

เช่น มาตรฐานการเกษตรที่ดี (Good Agricultural Practice, GAP) หรือเกษตรอินทรีย์ (Organic Thailand, IFOAM, USDA Organic)

- W6 ขาดการวิจัยและพัฒนาการแปรรูปข้าว และการพัฒนาต่อยอดเชิงอุตสาหกรรม

การใช้ข้าวในประเทศส่วนใหญ่อยู่ในรูปของการหุงสำหรับรับประทานเป็นอาหาร หรือเรียกว่า Table Rice ส่วนการแปรรูปส่วนใหญ่จะเป็นการแปรรูปขั้นต้น เช่น การทำเส้นก๋วยเตี๋ยว สุราพื้นบ้าน แป้งข้าวเจ้า แป้งข้าวเหนียว เป็นต้น แม้ว่าในช่วง 5 ปี ที่ผ่านมา จะมีงานวิจัยด้านการแปรรูปเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มมากขึ้น เช่น การทำเครื่องสำอาง อาหารเสริม เวชภัณฑ์ เป็นต้น แต่ส่วนมากยังอยู่ในรูปแบบของงานวิจัยยังไม่สามารถขยายผลเพื่อผลิตในเชิงอุตสาหกรรมได้

- W7 การขับเคลื่อนนโยบายภาครัฐยังขาดประสิทธิภาพ

แม้ว่ารัฐบาลจะให้ความสำคัญต่อเรื่องข้าว แต่การกำหนดและขับเคลื่อนนโยบายด้านข้าวยังขาดประสิทธิภาพ เช่น นโยบายหรือโครงการของรัฐบาลไม่มีความต่อเนื่อง มีลักษณะเป็นการสั่งจากส่วนกลางหรือที่เรียกว่าจากบนลงล่าง (Top-down Policy) ซึ่งขาดการมีส่วนร่วม การดำเนินการหรือขับเคลื่อนโครงการมีความล่าช้า ทำให้หลายโครงการไม่ประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ การขาดความเป็นเอกภาพของนโยบายเนื่องจากมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหลายหน่วยงาน รวมทั้งต้องใช้งบประมาณในการช่วยเหลือเกษตรกรเป็นจำนวนมากในแต่ละปี

3) โอกาส (Opportunities) ประกอบด้วย

- O1 ประชากรอาเซียนมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น

องค์การสหประชาชาติคาดการณ์ว่าในปี 2558 ประชากรของอาเซียนมีประมาณ 633 ล้านคน และจะเพิ่มขึ้น 93 ล้านคนเป็น 726 ล้านคนในปี 2563 (UN 2016) ความต้องการใช้ข้าวจึงมีแนวโน้มมากขึ้นตามการเพิ่มขึ้นของประชากร

- O2 กระแสอาหารเพื่อสุขภาพ

จากเศรษฐกิจที่เติบโต ทำให้รายได้ต่อประชากรของอาเซียนมีมากขึ้น ซึ่งทำให้ผู้บริโภคเลือกบริโภคข้าวที่มีคุณภาพ (ความนุ่มหรือความหอม) และมีประโยชน์ต่อสุขภาพ (ข้าวอินทรีย์ ปลอดภัยสารพิษ มีสารอาหาร) มากขึ้น เป็นโอกาสให้กับข้าวตลาดเฉพาะ

- O3 การเติบโตของการค้าสมัยใหม่ (Modern Trade)

ผู้บริโภคมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม จากการซื้อของจากตลาดสดหรือร้านขายของชำ เป็นการซื้อของจากร้านค้าขายปลีกหรือขายส่งสมัยใหม่ โดยเฉพาะในเมืองขนาดใหญ่ ร้านค้าสมัยใหม่เปิดโอกาสให้เกษตรกรหรือกลุ่มเกษตรกรที่มีศักยภาพและต้องการขายผลิตภัณฑ์ที่เป็นตลาดเฉพาะ สามารถเข้าถึงผู้บริโภคที่มีความยินดีที่จะจ่ายแพงขึ้นได้มาก

- O4 การเติบโตของตลาดดิจิทัล

การค้าขายผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (E-commerce) ไม่ว่าจะเป็นการขายผ่านเว็บไซต์ หรือการขายผ่านระบบ Social Networks ของผู้ให้บริการ เช่น Facebook Instagram หรือ Line เป็นต้น ซึ่งมีหลายกลุ่มใช้ช่องทางนี้ขายข้าว

- O5 การพัฒนาด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ (Information Technologies)

ทำให้อุปกรณ์การเกษตรสามารถทำงานได้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ฉลาดมากขึ้น ด้วยการให้อุปกรณ์สามารถรับข้อมูลจากสิ่งแวดล้อม ประมวลผล รวมทั้งตัดสินใจทำงานให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมที่เผชิญอยู่ เทคโนโลยีเช่นนี้เรียกว่า Internet of Things (IoT) ตัวอย่างของการใช้ IoT ในทางการเกษตร เช่น การบริหารจัดการน้ำให้กับพืชตามความต้องการน้ำของพืช โดยคำนวณจากข้อมูลความชื้นของดินที่วัดได้จาก Sensors เป็นต้น

4) อุปสรรค (Threats) ประกอบด้วย

- T1 การเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ (Climate Change)

พื้นที่เพาะปลูกข้าวส่วนใหญ่ของไทยเป็นพื้นที่น้ำฝน ต้องพึ่งพิงปริมาณและความสม่ำเสมอของน้ำฝนในการเพาะปลูก คาดการณ์ว่าการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ จะส่งผลให้ประเทศไทยมีอุณหภูมิสูงขึ้นรวม ปริมาณน้ำฝนน้อยลงและมีความไม่แน่นอนสูงขึ้น ทำให้ภาวะแห้งแล้งจะมีบ่อยครั้งขึ้นและมีความรุนแรงมากขึ้น

- T2 การเข้าสู่สังคมสูงวัย (Aging Population)

ประเทศไทย กำลังจะเข้าสู่สังคมที่มีสัดส่วนประชากรเป็นผู้สูงอายุ องค์การสหประชาชาติ คาดการณ์ว่าในปี 2558 ไทยมีประชากรประมาณ 68.7 ล้านคน เป็นประชากรที่มีอายุมากกว่า 65 ปี 7.3 ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ 10 ของประเทศ ประชากรไทยเพิ่มขึ้นเล็กน้อยเป็น 69.6 ล้านคน แต่ประชากรที่มีอายุมากกว่า 65 ปี เพิ่มขึ้นเป็น 13.5 ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ 20 ของประเทศ (UN 2016) และจากผลการสำรวจภาวะเศรษฐกิจสังคมครัวเรือนและแรงงานเกษตรของสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร ปีเพาะปลูก 2558-2559 พบว่าหัวหน้าครัวเรือนเกษตรมีอายุเฉลี่ย 56 ปี โดยที่สัดส่วนหัวหน้าครัวเรือนเกษตรที่อายุมากกว่า 65 ปี คิดเป็นร้อยละ 24 ของหัวหน้าครัวเรือนเกษตรทั้งหมด ส่วนแรงงานในภาคเกษตรจำนวน 24 ล้านคน มีแรงงานที่อายุมากกว่า 65 ปี ประมาณ 3 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 12.4 ของแรงงานภาคเกษตรทั้งหมด อายุที่มากขึ้นของแรงงานภาคเกษตร ประกอบกับการโยกย้ายแรงงานจากภาคเกษตรสู่ภาคอุตสาหกรรมหรือบริการมากขึ้น ทำให้แรงงานภาคเกษตรหายากขึ้นหรือมีค่าจ้างที่แพงขึ้น

- T3 มาตรฐานของการนำเข้าข้าวที่มีความเข้มงวดมากขึ้น

โดยเฉพาะมาตรการที่เกี่ยวกับความปลอดภัยหรือที่เรียกว่า มาตรการด้านสุขอนามัย และสุขอนามัยพืช (Sanitary and Phytosanitary Measures: SPS) สำหรับข้าว มีความพยายามในการ กำหนดการใช้สารเคมีที่ใช้ในนาข้าวที่มีความเสี่ยงต่อการเกิดโรคของมนุษย์ เช่น Glyphosate Tricyclazole เป็นต้น ในหลายประเทศ โดยเฉพาะสหภาพยุโรป เป็นกลุ่มประเทศผู้นำในการผลักดันเรื่องนี้

- T4 การแข่งขันในตลาดข้าวมีความรุนแรงมากขึ้น

ประเทศที่มีต้นทุนการผลิตต่ำ เช่น กัมพูชา และเมียนมาร์ ได้รับการลงทุนจากต่างชาติ เช่น จีน และญี่ปุ่น เพื่อพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่จะพัฒนาคุณภาพข้าวสำหรับการส่งออก สำหรับเวียดนาม จากที่ประสบความสำเร็จในการใช้กลยุทธ์การขายข้าวคุณภาพต่ำที่มีราคาถูก เริ่มมีแนวคิดการเปลี่ยนจากการ ส่งออกข้าวคุณภาพต่ำเป็นการส่งออกข้าวคุณภาพสูง เช่น ข้าวที่มีกลิ่นหอม ข้าวที่ดีต่อสุขภาพ เป็นต้น

- T5 ประเทศผู้นำเข้าดำเนินนโยบายพึ่งพิงตนเอง (Self-Sufficiency)

ฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย มาเลเซีย และบรูไน เร่งดำเนินนโยบายพึ่งพิงตนเอง (Self-Sufficiency) โดยการเพิ่มพื้นที่ปลูกข้าว ลดการนำเข้าข้าวจากต่างประเทศ ซึ่งจะทำให้ความต้องการข้าวใน ภาพรวมลดลง และส่งผลต่อการส่งออกข้าวของไทย

ตารางที่ 86 การวิเคราะห์ SWOT สินค้าข้าวไทย

จุดแข็ง (S)		จุดอ่อน (W)	
S1	มีพันธุ์ข้าวคุณภาพดี เป็นที่ยอมรับของตลาดต่างประเทศ	W1	ผลผลิตต่อไร่ต่ำ
S2	มีสภาพภูมิประเทศและอากาศที่เหมาะสมในการเป็นแหล่งเพาะปลูกข้าว	W2	ชาวนาส่วนใหญ่เป็นรายย่อย (เกษตรกรแปลงเล็ก)
S3	โรงสีมีเทคโนโลยีที่ทันสมัย	W3	องค์กรชานาขาดความเข้มแข็ง
S4	ผู้ส่งออกมีประสบการณ์สูงและมีเครือข่ายในหลายประเทศ	W4	การบริหารจัดการช่วงการเก็บเกี่ยวยังไม่มีประสิทธิภาพ
S5	ภาครัฐให้ความสำคัญกับเรื่องข้าว	W5	ผลผลิตส่วนใหญ่ไม่ได้เข้าสู่ระบบการตรวจรับรองมาตรฐาน
		W6	ขาดการวิจัยและพัฒนาการแปรรูปข้าว และการพัฒนาต่อยอดเชิงอุตสาหกรรม
		W7	การขับเคลื่อนนโยบายภาครัฐยังขาดประสิทธิภาพ

ที่มา: การประชุมระดมความคิดเห็น (Focus Group)

ตารางที่ 86 การวิเคราะห์ SWOT สินค้าข้าวไทย (ต่อ)

โอกาส (O)	อุปสรรค (T)
O1 ประชากรอาเซียนมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น	T1 การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (climate change)
O2 กระแสอาหารเพื่อสุขภาพ	T2 การเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ
O3 การเติบโตของการค้าปลีกสมัยใหม่ (modern trade)	T3 มาตรฐานการนำเข้าข้าวที่เข้มงวดมากขึ้น
O4 การเติบโตของตลาดดิจิทัล	T4 การแข่งขันในตลาดข้าวมีความรุนแรงมากขึ้น
O5 การพัฒนาของเทคโนโลยีสารสนเทศ	T5 นโยบายพึ่งพิงตนเอง (self-sufficiency) ของประเทศผู้นำเข้า

ที่มา: การประชุมระดมความคิดเห็น (Focus Group)

4.3.2 การกำหนดกลยุทธ์โดย TOWS

การกำหนดกลยุทธ์สินค้าข้าวของไทย โดยใช้ TOWS Matrix เป็นการกำหนดกลยุทธ์จากการวิเคราะห์ SWOT ประกอบด้วย 4 กลยุทธ์ ดังนี้

1) กลยุทธ์เชิงรุก (SO Strategies) ประกอบด้วย

1.1 การวิจัยและพัฒนาพันธุ์ที่เป็นที่ต้องการของตลาด (S1 S5 O1 O2)

ในอดีตนักวิจัยข้าวเน้นการพัฒนาพันธุ์โดยมีเป้าหมายที่จะแก้ไขปัญหาด้านการผลิต เช่น เพิ่มผลผลิตต่อไร่ เพิ่มความต้านทานโรคหรือแมลง แต่คุณลักษณะของข้าว เช่น ความหอม การหุงขึ้นหม้อ สีสันของแป้ง รวมทั้งสารอาหาร เป็นปัจจัยสำคัญในการกำหนดความต้องการรวมถึงราคาของผู้บริโภคชนิดที่จะจ่าย ดังนั้นการพัฒนาพันธุ์ข้าวจะต้องคำนึงถึงด้านการตลาดด้วย ทั้งนี้ความต้องการใช้ข้าวในแต่ละกิจกรรมอาจจะมีความต้องการที่แตกต่างกัน เช่น ข้าวสำหรับทำเส้นก๋วยเตี๋ยวอาจจะต้องการสีส่วนของแป้งมากกว่าข้าวที่ให้คนบริโภค เป็นต้น

1.2 การขยายตลาดและเป็นผู้นำตลาดข้าวที่มีคุณภาพสูง หรือข้าวตลาดเฉพาะ (S1 S2 S3 S4 S5 O2 O3 O4)

ประเทศไทยมีข้าวหอมมะลิ เป็นข้าวคุณภาพสูงในตลาดส่งออก ประกอบกับกระแสสุขภาพที่กำลังเกิดขึ้น ไทยมีข้าวที่มีมีคุณลักษณะทางโภชนาการสูงในกลุ่มข้าวสี และยังสามารถผลิตข้าวอินทรีย์ได้ ทำให้ไทยสามารถก้าวขึ้นเป็นผู้นำตลาดในตลาดข้าวระดับบนได้ สร้างความแตกต่างในผลิตภัณฑ์ และใช้เครือข่ายทั้งของภาครัฐและเอกชนในการส่งเสริมการบริโภคข้าวไทยในต่างประเทศ ทั้งนี้การส่งเสริมให้มีร้านอาหารไทยในต่างประเทศก็เป็นอีกกลยุทธ์ที่ควรดำเนินการ เนื่องจากจะสร้างความต้องการอาหารไทยได้ในระยะยาว เหมือนกับที่ประเทศตะวันตกสามารถเผยแพร่วัฒนธรรมการบริโภคอาหารที่ทำจากแป้งสาลีได้สำเร็จ

2) กลยุทธ์เชิงป้องกัน (ST Strategies) ประกอบด้วย

2.1 การพัฒนาพันธุ์ที่ทนต่อสภาพภูมิอากาศที่เปลี่ยนแปลง (S1 S2 S5 T1)

ไทยมีนักวิจัยที่มีความสามารถในการพัฒนาพันธุ์ข้าว และเพื่อรองรับการสภาพภูมิอากาศที่เปลี่ยนแปลง ไทยควรให้ความสำคัญกับการวิจัยพันธุ์ข้าวที่สามารถทนความแห้งแล้ง ทนต่อน้ำท่วม หรือน้ำเค็มได้ดี รวมทั้งการพัฒนาเทคโนโลยีหรือวิธีการเพาะปลูกข้าวเพื่อรองรับกับสภาพอากาศที่มีการเปลี่ยนแปลง เช่น เทคโนโลยีที่ใช้น้ำน้อยหรือมีประสิทธิภาพ เป็นต้น นอกจากนี้ควรมีการศึกษาการตัดสินใจของเกษตรกรในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ เพื่อให้เป็นข้อมูลในการกำหนดนโยบายมาตรการในการช่วยให้เกษตรกรปรับตัวได้อย่างรวดเร็ว

2.2 การพัฒนาความร่วมมือระหว่างสมาชิกอาเซียนในการค้าข้าว เพื่อความมั่นคงทางอาหาร (S2 S3 S4 S5 T5)

การค้าระหว่างประเทศ เป็นเครื่องมือที่สำคัญในการบรรลุเป้าหมายความมั่นคงทางอาหารของประเทศ นอกจากนี้ประเทศที่เป็นผู้ส่งออกและผู้นำเข้าจะได้ประโยชน์จากการค้า (Gain from Trade) ผ่านการชำนาญเฉพาะด้าน (Specialization) ปัจจุบันประเทศในอาเซียนร่วมกับจีน ญี่ปุ่น และเกาหลีใต้ ได้จัดตั้งกลไกบริหารข้าวระหว่างประเทศ ชื่อว่า องค์กรสำรองข้าวฉุกเฉินของอาเซียนบวกสาม (ASEAN Plus Three Emergency Rice Reserve: APTERR) ซึ่งมีสำนักงานอยู่ที่ประเทศไทย วัตถุประสงค์ของการตั้งองค์กรคือการสร้างความเชื่อมั่นให้กับประเทศสมาชิกว่าจะมีข้าวบริโภคแม้ในยามฉุกเฉิน ซึ่งจะส่งเสริมการค้าข้าวระหว่างประเทศ

3) กลยุทธ์เชิงแก้ไข (WO Strategies) ประกอบด้วย

3.1 การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต (W1 W2 O5)

ผลผลิตต่อไร่ของไทยยังอยู่ในระดับต่ำเมื่อเทียบกับประเทศเพื่อนบ้าน ส่วนหนึ่งจะมาจาก การปลูกข้าวพันธุ์ที่มีผลผลิตต่อไร่ต่ำ แต่การปลูกข้าวเจ้าในพื้นที่ชลประทานที่มีผลผลิตต่อไร่สูงกว่า (ประมาณ 600 กิโลกรัมต่อไร่) ก็ยังมีทางที่จะสามารถเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตได้ โดยประสิทธิภาพการผลิตสามารถพิจารณาได้สองด้าน คือ การเพิ่มผลผลิตต่อไร่เมื่อเทียบกับต้นทุนที่ใช้เท่าเดิม หรือการลดต้นทุนการผลิตเมื่อเทียบกับผลผลิตเท่าเดิม เมื่อประสิทธิภาพการผลิตมากขึ้น เกษตรกรจะได้รับผลตอบแทนสุทธิมากขึ้นตาม ทั้งนี้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสามารถทำได้หลายทาง โดยรัฐบาลควรร่วมกับเอกชนและเกษตรกรในการพัฒนาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ เช่น

- การจัดพื้นที่เพาะปลูกข้าวตามความเหมาะสมทั้งทางกายภาพและทางเศรษฐกิจ
- การพัฒนาระบบชลประทานหรือระบบการจัดการน้ำ โดยเฉพาะในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ควรมุ่งเน้นการลงทุนในระบบชลประทานหรือการจัดการน้ำขนาดเล็ก
- การพัฒนาระบบผลิตและกระจายเมล็ดพันธุ์ เพื่อให้เกษตรกรได้ใช้เมล็ดพันธุ์ที่มีคุณภาพ ซึ่งจะทำให้ผลผลิตต่อไร่และคุณภาพดีขึ้น
- การจัดการธาตุอาหารในดิน การใส่ปุ๋ยอย่างเหมาะสม การปลูกพืชหมุนเวียน เป็นต้น

3.2 การสร้างความเข้มให้กับองค์กรเกษตรกร (W2 W3 W7 O2 O3 O4 O5)

ผ่านการรวมกลุ่มของเกษตรกร อาจอยู่ในรูปของสหกรณ์ วิสาหกิจชุมชน หรือกลุ่มเกษตรกร มาตรการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ ที่เน้นการบริหารและจัดการตั้งแต่การผลิต การแปรรูป และการตลาด การรวมกลุ่มกันจะทำให้เกิดการประหยัดต่อขนาด (Economies of Scale) เช่น การใช้เครื่องจักรร่วมกันทำให้ต้นทุนต่อหน่วยถูกลงได้ นอกจากนี้การรวมกลุ่มกันอาจจะทำให้ต้นทุนในการดำเนินธุรกรรม (Transaction Cost) ลดลงได้ และยังสามารถช่วยแก้ปัญหาที่ต้องการความร่วมมือกัน เช่น การวางแผนการผลิตที่เป็นระบบในพื้นที่ จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการน้ำ การดูแลรักษา ผลิตภัณธ์จากโรคแมลงระบาด รวมทั้งง่ายต่อการวางแผนการเก็บเกี่ยว การขนส่งและการขายผลผลิต ภาครัฐและเอกชนสามารถมีบทบาทในการเข้าไปส่งเสริมการรวมกลุ่มของเกษตรกรได้ โดยเอกชนสามารถถ่ายทอดความรู้ในการบริหารจัดการธุรกิจ การทำการตลาด การออกแบบผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เป็นต้น ภาครัฐสามารถมีบทบาทในการสนับสนุนทั้งด้านงบประมาณ

ทั้งนี้ การรวมกลุ่มของเกษตรกรแล้วประสบความสำเร็จนั้นทำได้ยาก อุปสรรคที่สำคัญ เช่น การตัดสินใจในประเด็นที่เป็นผลดีกับสมาชิกในกลุ่มแต่เป็นผลเสียต่อสมาชิกอีกบางกลุ่ม กลไกในการแบ่งปันผลประโยชน์ในกลุ่ม การตรวจสอบดูแลของกลุ่มในกรณีที่ต้องขอความร่วมมือกันของสมาชิก โดยที่สมาชิกมีแรงจูงใจในการไม่ปฏิบัติตาม ภาครัฐควรคำนึงถึงประเด็นต่างๆ เหล่านี้ ด้วยเพื่อให้องค์กรเกษตรกรมีความเข้มแข็งในระยะยาว

3.3 การเพิ่มประสิทธิภาพช่วงการเก็บเกี่ยวและหลังการเก็บเกี่ยว (W4 O5)

คุณภาพของข้าวเปลือกเป็นปัจจัยสำคัญที่กำหนดคุณภาพของข้าวสาร การบริหารจัดการในขั้นตอนการเก็บเกี่ยวและการจัดการหลังการเก็บเกี่ยวจึงมีความสำคัญมาก การเก็บเกี่ยวในระยะเวลาที่เหมาะสมและการลดความชื้นที่ถูกต้องจะทำให้ข้าวที่สีได้มีคุณภาพดี เมล็ดแตกหักน้อย การใช้รถเกี่ยวขนาดเป็นที่แพร่หลายมากขึ้นหลังจากที่แรงงานหายากและมีอัตราค่าจ้างที่สูง การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศจะช่วยให้เกษตรกรและผู้ให้บริการรถเกี่ยวขนาดสามารถวางแผนการผลิตและการเก็บเกี่ยวได้แม่นยำมากขึ้น

4) กลยุทธ์เชิงรับ (WT Strategies) ประกอบด้วย

4.1 ส่งเสริมการผลิต และการรับรองมาตรฐานข้าว (W5 T3)

เพื่อเป็นการรองรับมาตรการด้านสุขอนามัยและสุขอนามัยพืช ที่มีแนวโน้มเข้มงวดมากขึ้น และที่สำคัญคือการทำให้ผู้บริโภคในประเทศ มีสุขภาพแข็งแรง ไม่เจ็บป่วยจากการบริโภคสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ดังนั้น การส่งเสริมการผลิตด้วยระบบการรับรองมาตรฐานเป็นสิ่งที่สำคัญ นอกจากนี้การผลิตให้ได้ตามมาตรฐานนั้น จะเป็นแรงจูงใจให้เกษตรกรพัฒนาประสิทธิภาพการผลิตและเพิ่มคุณภาพของผลผลิต ส่งผลดีต่ออุตสาหกรรมข้าวในภาพรวม อย่างไรก็ดี การผลิตตามมาตรฐานมีต้นทุน ทั้งต้นทุนการปรับเปลี่ยนวิธีการผลิต และต้นทุนการติดตาม ตรวจสอบรับรอง แต่เกษตรกรซึ่งส่วนใหญ่มีฐานะยากจน ดังนั้นภาครัฐมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนให้เกษตรกรสามารถปรับเปลี่ยนโดยไม่เป็นภาระกับเกษตรกรมากเกินไป

4.2 การใช้ข้าวในการแปรรูปผลิตภัณฑ์ (W6 T4 T5)

ประเทศผู้นำเข้าข้าวหลายประเทศมีนโยบายพึ่งพาตนเอง ซึ่งอาจจะส่งผลกระทบต่อปริมาณความต้องการข้าวที่ลดลงในอนาคต ดังนั้นควรเพิ่มความต้องการใช้ข้าวในกิจกรรมอื่นให้มากขึ้น โดยข้าวมีส่วนประกอบที่สามารถนำไปแปรรูปในเชิงอุตสาหกรรมได้หลายหลาย เช่น แป้งข้าวเจ้า แป้งข้าวเหนียว เส้นก๋วยเตี๋ยว ขนมขบเคี้ยว สุราพื้นบ้าน เป็นต้น แต่ด้วยการพัฒนาการของเทคโนโลยีชีวภาพและวิทยาศาสตร์อื่นๆ ทำให้สามารถสกัดสารจากข้าวโดยเฉพาะสารออริซานอล (Oryzanol) ที่มีประโยชน์ต่อสุขภาพ (เป็นสารที่ยับยั้งการเกิดออกซิเดชัน สามารถลดความเสี่ยงต่อการเป็นโรคมะเร็ง) เพื่อการแปรรูปทางอุตสาหกรรมซึ่งสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มได้มาก เช่น ผลิตภัณฑ์เครื่องสำอาง เวชภัณฑ์ อาหารเสริม แป้งตัดแปร เป็นต้น ดังนั้นไทยควรจะต้องผลักดันให้เกิดการวิจัยและพัฒนา นวัตกรรมการแปรรูปสร้างมูลค่าเพิ่มจากข้าว และต้องผลักดันให้เกิดการนำผลงานวิจัยที่ได้ต่อยอดในการผลิตเชิงพาณิชย์ เพื่อเพิ่มปริมาณความต้องการข้าวที่มีนัยสำคัญ การจัดตั้งให้มีหน่วยงานที่สนับสนุนและดูแลรับผิดชอบเรื่องนวัตกรรมข้าวเป็นการเฉพาะมีความสำคัญ ซึ่งจะช่วยให้กระบวนการพัฒนาอุตสาหกรรมที่แปรรูปจากข้าวเติบโตอย่างยั่งยืน

4.3 ส่งเสริมการใช้เครื่องจักรกลในการผลิต (W1 W2 T2)

เกษตรกรส่วนใหญ่มีที่ดินเป็นของตนเองน้อย ประกอบกับการที่จะเข้าสู่สังคมผู้สูงวัย จึงควรส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการใช้เครื่องจักรกลในการทำการเกษตร เนื่องจากเครื่องจักรกลสามารถทดแทนแรงงานได้และจะทำงานได้ดีขึ้นหากที่ดินอยู่ในรูปของแปลงขนาดใหญ่ ซึ่งเป็นอีกข้อจำกัดของเกษตรกรไทย ดังนั้นจึงควรผลักดันให้เกิดการจัดรูปที่นารวมถึงการปรับระดับความสูงของพื้นที่ (Land Levelling) เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของการใช้เครื่องจักรในแต่ละขั้นตอนการผลิต เช่น เตรียมดิน เพาะปลูก จัดการน้ำ ดูแลรักษา และเก็บเกี่ยว รวมทั้งการแก้ปัญหาพื้นที่นาที่มีกระจัดกระจาย (Land Fragmentation) โดยการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่

ตารางที่ 87 การวิเคราะห์ TOWS Matrix สินค้าข้าวไทย

<p style="text-align: center;">สภาพแวดล้อมภายใน</p> <hr/> <p style="text-align: center;">สภาพแวดล้อมภายนอก</p>	<p>จุดแข็ง (S)</p> <p>S1 มีพื้นที่ข้าวคุณภาพดี เป็นที่ยอมรับของตลาดต่างประเทศ</p> <p>S2 มีสภาพภูมิประเทศและอากาศที่เหมาะสมในการปลูกข้าว</p> <p>S3 โรงสีมีเทคโนโลยีที่ทันสมัย</p> <p>S4 ผู้ส่งออกมีประสบการณ์สูงและมีเครือข่ายในหลายประเทศ</p> <p>S5 ภาครัฐให้ความสำคัญกับเรื่องข้าว</p>	<p>จุดอ่อน (W)</p> <p>W1 ผลผลิตต่อไร่ต่ำ</p> <p>W2 ขาดงานสวนใหญ่เป็นรายย่อย (เกษตรกรแปลงเล็ก)</p> <p>W3 องค์การชำนานขาดความเข้มแข็ง</p> <p>W4 การบริหารจัดการช่วงการเก็บเกี่ยวยังไม่มีประสิทธิภาพ</p> <p>W5 ผลผลิตส่วนใหญ่ไม่ได้เข้าสู่ระบบการตรวจรับรองมาตรฐาน</p> <p>W6 ขาดการวิจัยและพัฒนาการแปรรูปข้าว และการพัฒนาต่อยอดเชิงอุตสาหกรรม</p> <p>W7 การขับเคลื่อนนโยบายภาครัฐยังขาดประสิทธิภาพ</p>
<p>โอกาส (O)</p> <p>O1 ประชากรอาเซียนมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น</p> <p>O2 กระแสอาหารเพื่อสุขภาพ</p> <p>O3 การเติบโตของการค้าปลีกสมัยใหม่ (modern trade)</p> <p>O4 การเติบโตของตลาดดิจิทัล</p> <p>O5 การพัฒนาของเทคโนโลยีสารสนเทศ</p>	<p>กลยุทธ์เชิงรุก (SO)</p> <p>S1 S5 O1 O2 การพัฒนาพันธุ์ที่เป็นที่ต้องการของตลาด</p> <p>S1 S2 S3 S4 S5 O2 O3 O4 การขยายตลาดและเป็นผู้นำตลาดข้าวที่มีคุณภาพสูง หรือข้าวตลาดเฉพาะ</p>	<p>กลยุทธ์เชิงแก้ไข (WO)</p> <p>W1 W2 O5 การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต</p> <p>W2 W3 W7 O2 O3 O4 O5 การสร้างความเข้มให้กับองค์การเกษตรกร</p> <p>W4 O5 การเพิ่มประสิทธิภาพช่วงการเก็บเกี่ยวและหลังการเก็บเกี่ยว</p>
<p>อุปสรรค (T)</p> <p>T1 การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (climate change)</p> <p>T2 การเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ</p> <p>T3 มาตรฐานการนำเข้าข้าวที่เข้มงวดมากขึ้น</p> <p>T4 การแข่งขันในตลาดข้าวที่มีความรุนแรงมากขึ้น</p> <p>T5 นโยบายพึ่งพิงตนเอง (self-sufficiency) ของประเทศผู้นำเข้า</p>	<p>กลยุทธ์เชิงป้องกัน (ST)</p> <p>S1 S2 S5 T1 การพัฒนาพันธุ์ที่ทนต่อสภาพภูมิอากาศที่เปลี่ยนแปลง</p> <p>S2 S3 S4 S5 T5 การพัฒนาความร่วมมือระหว่างสมาชิกอาเซียนในการค้าข้าว เพื่อความมั่นคงทางอาหาร</p>	<p>กลยุทธ์เชิงรับ (WT)</p> <p>W5 T3 ส่งเสริมการผลิต และการรับรองมาตรฐานข้าว</p> <p>W6 T4 T5 การใช้ข้าวในการแปรรูปผลิตภัณฑ์</p> <p>W1 W2 T2 ส่งเสริมการใช้เครื่องจักรกลในการผลิต</p>

บทที่ 5

สรุปและข้อเสนอแนะ

การศึกษาศักยภาพเศรษฐกิจสินค้าเกษตรเพื่อรองรับการเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน กรณีศึกษา : สินค้าข้าว มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสถานการณ์การผลิต การตลาด นโยบาย ที่เกี่ยวข้องกับสินค้าข้าว ตลอดจน ศักยภาพและความสามารถในการแข่งขันสินค้าข้าวของไทยเปรียบเทียบกับประเทศในภูมิภาคอาเซียน เพื่อใช้ในการกำหนดกลยุทธ์ข้าวไทย โดยใช้ข้อมูลหัตถ์ภูมิการส่งออกข้าวในช่วงปี 2549-2558 วิเคราะห์ ศักยภาพและความสามารถในการแข่งขัน ด้วยวิธีหาค่าดัชนีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏ (RCA) การจัดการเชิงกลยุทธ์ (BCG Matrix) การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก (SWOT Analysis) และการกำหนดกลยุทธ์ (TOWS Matrix) เพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจด้านการผลิตและการตลาดสินค้าข้าว เพื่อรองรับการเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน และเสนอแนะนโยบาย และแนวทางการเพิ่มศักยภาพการผลิต การตลาด เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันสินค้าข้าวของไทย ผลการศึกษาสรุปได้ดังนี้

5.1 สรุป

5.1.1 สถานการณ์การผลิต และการตลาดข้าวของอาเซียน ปี 2554 - 2558

1) การผลิต

ในช่วง 5 ปี (ปี 2554 - 2558) อาเซียนมีพื้นที่เก็บเกี่ยวข้าวเฉลี่ย 290.4 ล้านไร่ต่อปี (ร้อยละ 28.9 ของพื้นที่เก็บเกี่ยวข้าวโลก) ได้ผลผลิต 114.1 ล้านตันข้าวสารต่อปี (ร้อยละ 23.9 ของผลผลิตข้าวโลก) โดยอินโดนีเซียมีพื้นที่เก็บเกี่ยวและผลผลิตข้าวมากเป็นอันดับที่ 1 ในอาเซียน โดยมีพื้นที่เก็บเกี่ยวเฉลี่ย 75.5 ล้านไร่ ผลผลิต 36.3 ล้านตันข้าวสาร คิดเป็นร้อยละ 26.0 และร้อยละ 31.8 ของพื้นที่และผลผลิตข้าวของอาเซียน สำหรับไทยมีพื้นที่เก็บเกี่ยวเฉลี่ย 73.0 ล้านไร่ต่อปี (ร้อยละ 25.1 ของพื้นที่เก็บเกี่ยวข้าวอาเซียน) มากเป็นอันดับ 2 ของอาเซียนรองจากอินโดนีเซีย มีผลผลิต 23.8 ล้านตันข้าวสารต่อปี (ร้อยละ 20.9 ของผลผลิตข้าวอาเซียน) มากเป็นอันดับ 3 ของอาเซียนรองจากอินโดนีเซียและเวียดนาม แต่มีผลผลิตต่อไร่เป็นอันดับ 6 ของอาเซียน โดยเวียดนามมีผลผลิตต่อไร่มากที่สุด ในอาเซียนเฉลี่ยไร่ละ 912 กิโลกรัม

2) การตลาด

อินโดนีเซียมีความต้องการใช้ข้าวมากที่สุดในอาเซียนเฉลี่ย 38 ล้านตันข้าวสารต่อปี ส่วนไทยมีความต้องการใช้ข้าวเป็นอันดับที่ 6 ของอาเซียน โดยมีความต้องการใช้เฉลี่ย 10 ล้านตันข้าวสารต่อปี สำหรับ อัตราการบริโภคข้าวของอาเซียน พบว่า สเปน.ลาว มีอัตราการบริโภคข้าวมากที่สุดเฉลี่ย 159 กิโลกรัมข้าวสารต่อคนต่อปี ส่วนไทยมีอัตราการบริโภคข้าว 115 กิโลกรัมข้าวสารต่อคนต่อปี เป็นอันดับที่ 7 ของอาเซียน

การส่งออกและนำเข้าข้าว พบว่า ไทยส่งออกข้าวมากเป็นอันดับ 1 ของอาเซียน และเป็นอันดับ 2 ของโลกรองจากอินเดีย โดยมีปริมาณการส่งออกเฉลี่ยปีละ 9 ล้านตันข้าวสาร ตลาดส่งออกที่สำคัญ คือ ทวีปแอฟริกา และทวีปเอเชีย ส่วนเวียดนามผู้ส่งออกอันดับ 2 ของอาเซียน และอันดับ 3 ของโลก ส่งออกข้าวเฉลี่ย

ปีละ 7 ล้านตัน ตลาดส่งออกหลักที่สำคัญ คือ อาเซียน สำหรับการนำเข้าพบว่า อินโดนีเซียนำเข้าข้าวมากที่สุด ในอาเซียน รองลงมาได้แก่ มาเลเซีย และฟิลิปปินส์ ตามลำดับ

5.1.2 การวิเคราะห์ศักยภาพและความสามารถในการแข่งขันข้าว ปี 2549 - 2558

1) การวิเคราะห์ส่วนแบ่งการตลาดส่งออก

1.1) ตลาดโลก

ประเทศในกลุ่มภูมิภาคอาเซียนเป็นผู้ส่งออกที่สำคัญในการค้าข้าวของโลก มีส่วนแบ่งการตลาดส่งออกข้าวโลก ในช่วง 10 ปี (2549 - 2558) คิดเป็นร้อยละ 38.2 ของมูลค่าการส่งออกข้าวของโลก โดยไทยมีส่วนแบ่งการตลาดร้อยละ 23.8 รองลงมาได้แก่ เวียดนามร้อยละ 13.3 กัมพูชาร้อยละ 0.4 เมียนมาร์ร้อยละ 0.6 และ สปป.ลาว ร้อยละ 0.1 ตามลำดับ สำหรับประเทศนอกกลุ่มอาเซียน อินเดียมีส่วนแบ่งการตลาดร้อยละ 20 สหรัฐอเมริกาและปากีสถาน มีส่วนแบ่งการตลาดร้อยละ 9.9 และร้อยละ 9.3 ของมูลค่าการส่งออกข้าวของโลก ตามลำดับ

ทั้งนี้ ในช่วงปี 2549 - 2554 ไทยมีส่วนแบ่งการตลาดข้าวมากเป็นอันดับที่ 1 ของโลก และอินเดียมีส่วนแบ่งการตลาดข้าวมากเป็นอันดับ 2 ของโลก แต่หลังจากอินเดียยกเลิกมาตรการห้ามการส่งออกข้าวที่ไม่ใช่ข้าวบาสมาดในปี 2555 ประกอบกับที่ไทยดำเนินโครงการจํานําข้าว ทำให้ราคาข้าวไทยสูงขึ้น ส่งผลให้อินเดียมีส่วนแบ่งการตลาดข้าวมากที่สุดของโลกตั้งแต่ปี 2555 เป็นต้นมา

1.2) ตลาดอาเซียน

เวียดนาม เป็นประเทศผู้ส่งออกข้าวให้กับตลาดอาเซียนที่สำคัญ มีส่วนแบ่งการตลาดข้าวในอาเซียนคิดเป็นร้อยละ 53.0 ของมูลค่าการส่งออกข้าวของอาเซียน รองลงมาได้แก่ ไทย มีส่วนแบ่งการตลาดข้าวร้อยละ 30.9 ส่วนประเทศอาเซียนอื่น ได้แก่ กัมพูชา เมียนมาร์ และ สปป. ลาว มีส่วนแบ่งการตลาดข้าวในอาเซียนคิดเป็นร้อยละ 1.1 ร้อยละ 0.5 และร้อยละ 0.2 ตามลำดับ สำหรับอินเดียและปากีสถาน ซึ่งเป็นประเทศนอกสมาชิกอาเซียน แต่ที่มีบทบาทสำคัญในตลาดข้าวอาเซียน มีส่วนแบ่งการตลาดข้าวในอาเซียน คิดเป็นร้อยละ 5.4 และร้อยละ 4.6 ตามลำดับ

2) การวิเคราะห์ดัชนีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏ (Revealed Comparative Advantage Index: RCA)

2.1) ตลาดโลก

ประเทศในภูมิภาคอาเซียน ที่มีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในการส่งออกข้าวไปยังตลาดโลก (RCA มากกว่า 1) คือ ไทย เวียดนาม กัมพูชา เมียนมาร์ และ สปป.ลาว โดยค่าความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบของกัมพูชา เมียนมาร์ และ สปป.ลาว มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ส่วนค่าความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบของของไทยและเวียดนามมีแนวโน้มลดลง

สำหรับประเทศอาเซียนอื่น ได้แก่ อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ มาเลเซีย และบรูไน ไม่มีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในการส่งออกข้าวไปตลาดโลก (RCA น้อยกว่า 1) เนื่องจากประเทศเหล่านี้ยังไม่สามารถผลิตข้าวได้เพียงพอต่อความต้องการของประเทศ

2.2) ตลาดอาเซียน

ประเทศในภูมิภาคอาเซียน ที่มีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในการส่งออกข้าวไปยังตลาดอาเซียน (RCA มากกว่า 1) คือ ไทย เวียดนาม และกัมพูชา โดยค่าความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบของไทยและกัมพูชามีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ส่วนค่าความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบของเวียดนามมีแนวโน้มลดลง

สำหรับเมียนมาร์ สปป.ลาว อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ มาเลเซีย และบรูไน ไม่มีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในการส่งออกข้าวไปยังตลาดอาเซียน

3) การวิเคราะห์ตำแหน่งและความสามารถในการแข่งขัน (Boston Consulting Group : BCG Matrix)

3.1) ตลาดโลก

เป็นการเปรียบเทียบส่วนแบ่งตลาดเชิงเปรียบเทียบ (Relative Market Share) และอัตราการขยายตัวของตลาด (Market Growth Rate) ในการส่งออกข้าวของประเทศผู้ส่งออกข้าวที่สำคัญ ประกอบด้วย ไทย เวียดนาม กัมพูชา เมียนมาร์ สปป.ลาว และอินเดีย ไปยังตลาดโลก เปรียบเทียบ 2 ช่วงเวลา คือ ช่วงแรกระหว่างปี 2549 - 2553 และช่วงที่ 2 ระหว่างปี 2554 - 2558 ผลการศึกษาพบว่า ตำแหน่งและความสามารถในการแข่งขันของไทยในตลาดโลกในช่วงปี 2549 - 2553 อยู่ในตำแหน่งสินค้าดาวรุ่ง (Stars) คือ มีส่วนแบ่งตลาดสูงและมีอัตราการขยายตัวของตลาดสูงกว่าร้อยละ 10 หลังจากนั้นในช่วงปี 2554-2558 ข้าวไทยได้เปลี่ยนตำแหน่งไปสู่สินค้าดาวร่วง (Dogs) คือ มีส่วนแบ่งตลาดต่ำและมีอัตราการขยายตัวของตลาดต่ำกว่าร้อยละ 10 เนื่องจากราคาข้าวไทยสูงกว่าข้าวอินเดียค่อนข้างมาก ประกอบกับอินเดียยกเลิกมาตรการห้ามการส่งออกข้าวที่ไม่ใช่บาสมาดิ ทำให้ผู้นำเข้าข้าวจากไทยบางส่วนปรับเปลี่ยนไปซื้อข้าวจากอินเดียแทน ส่งผลให้มูลค่าการส่งออกข้าวไทยไปตลาดโลกมีแนวโน้มลดลง ในทางกลับกัน ในช่วงปี 2549 - 2553 ข้าวของอินเดียอยู่ในตำแหน่งสินค้าดาวร่วง (Dogs) หลังจากนั้นในช่วงปี 2554 - 2558 ข้าวอินเดียได้เปลี่ยนตำแหน่งไปสู่สินค้าดาวรุ่ง (Stars) แทนไทย สำหรับข้าวเวียดนาม กัมพูชา เมียนมาร์ และ สปป.ลาว ในช่วงปี 2549 - 2553 อยู่ในตำแหน่งสินค้ามีปัญหา (Question Marks) คือ มีส่วนแบ่งตลาดต่ำ แต่อัตราการขยายตัวของตลาดสูงกว่าร้อยละ 10 หลังจากนั้นในช่วงปี 2554 - 2558 ข้าวกัมพูชาและ สปป.ลาว ยังอยู่ในตำแหน่งสินค้ามีปัญหา (Question Marks) เช่นเดิม แต่เวียดนามและเมียนมาร์เปลี่ยนตำแหน่งไปสู่สินค้าดาวร่วง (Dogs) เช่นเดียวกับไทย

3.2) ตลาดอาเซียน

ตำแหน่งและความสามารถในการแข่งขันสินค้าข้าวของไทยในตลาดอาเซียน ในช่วงปี 2549-2553 อยู่ในตำแหน่งสินค้ามีปัญหา (Question Marks) หลังจากนั้นในช่วงปี 2554 - 2558 ข้าวไทยได้เปลี่ยนตำแหน่งไปสู่สินค้าดาวร่วง (Dogs) สำหรับเวียดนาม ซึ่งเป็นประเทศส่งออกข้าวไปตลาดอาเซียนมากที่สุดในช่วงปี 2554 - 2558 ข้าวเวียดนามอยู่ในตำแหน่งสินค้าดาวรุ่ง (Stars) แต่ได้เปลี่ยนตำแหน่งไปสู่ตำแหน่งสินค้าทำเงิน (Cash Cows) ในช่วงปี 2554 - 2558 แทน ส่วนกัมพูชา เมียนมาร์ และ สปป.ลาว ในช่วงปี 2549 -2553 อยู่ในตำแหน่งสินค้ามีปัญหา (Question Marks) หลังจากนั้นในช่วงปี 2554 - 2558 กัมพูชาและ สปป.ลาว ยังอยู่ในตำแหน่งสินค้ามีปัญหา (Question Marks) เช่นเดิม แต่เมียนมาร์ เปลี่ยนตำแหน่งไปสู่สินค้าดาวร่วง (Dogs) แทน

4) การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT Analysis)

เป็นวิเคราะห์จุดแข็ง (Strengths) จุดอ่อน (Weakness) โอกาส (Opportunities) และอุปสรรค (Threats) สินค้าข้าวไทย โดยได้จัดประชุมระดมความคิดเห็น (Focus Group) ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง พบว่า

จุดแข็ง (Strengths) ประกอบด้วย พันธุ์ข้าวของไทยมีคุณภาพดีเป็นที่ยอมรับในตลาดสภาพภูมิประเทศและอากาศที่เหมาะสมในการเป็นแหล่งเพาะปลูกข้าว โรงสีมีเทคโนโลยีที่มีประสิทธิภาพ ผู้ส่งออกมีประสบการณ์สูงและมีเครือข่ายในหลายประเทศ และภาครัฐให้การสนับสนุนเรื่องข้าว รวมทั้งมีหน่วยงานที่รับผิดชอบเรื่องข้าว

จุดอ่อน (Weaknesses) ประกอบด้วย ผลผลิตต่อไร่ต่ำ ชาวนาส่วนใหญ่เป็นรายย่อย องค์กรชาวนาขาดความเข้มแข็ง การบริหารจัดการช่วงการเก็บเกี่ยวและหลังการเก็บเกี่ยวยังไม่มีประสิทธิภาพ ผลผลิตส่วนใหญ่ยังไม่ได้รับการรับรองมาตรฐาน ขาดการวิจัยและพัฒนาการแปรรูปข้าวและการพัฒนาต่อยอดเชิงอุตสาหกรรม และการขับเคลื่อนนโยบายภาครัฐยังขาดประสิทธิภาพ

โอกาส (Opportunities) ประกอบด้วย ประชากรอาเซียนมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น กระแสอาหารเพื่อสุขภาพ การเติบโตของการค้าสมัยใหม่ (Modern Trade) การเติบโตของตลาดดิจิทัล และการพัฒนาด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ

อุปสรรค (Threats) ประกอบด้วย การเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ การเข้าสู่สังคมสูงวัย มาตรฐานของการนำเข้าข้าวที่มีความเข้มงวดมากขึ้น การแข่งขันในตลาดข้าวมีความรุนแรงมากขึ้น และประเทศผู้นำเข้าดำเนินนโยบายพึ่งพิงตนเอง

5) การวิเคราะห์กลยุทธ์ (TOWS Matrix)

จากการวิเคราะห์ SWOT และกำหนดกลยุทธ์โดย TOWS Matrix สามารถกำหนดสินค้าข้าวไทยในอาเซียน ได้ดังนี้

กลยุทธ์เชิงรุก (SO Strategies) ประกอบด้วย การวิจัยและพัฒนาพันธุ์ที่เป็นที่ต้องการของตลาด และการขยายตลาดและผู้นำตลาดข้าวที่มีคุณภาพสูงหรือข้าวตลาดเฉพาะ

กลยุทธ์เชิงป้องกัน (ST Strategies) ประกอบด้วย การพัฒนาพันธุ์ที่ทนต่อสภาพภูมิอากาศที่เปลี่ยนแปลง และการพัฒนาความร่วมมือระหว่างสมาชิกอาเซียนในการค้าข้าว เพื่อความมั่นคงทางอาหาร

กลยุทธ์เชิงแก้ไข (WO Strategies) ประกอบด้วย การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต การสร้างความเข้มแข็งให้กับองค์กรเกษตรกร และการเพิ่มประสิทธิภาพช่วงการเก็บเกี่ยวและหลังการเก็บเกี่ยว

กลยุทธ์เชิงรับ (WT Strategies) ประกอบด้วย การส่งเสริมการผลิต และการรับรองมาตรฐานข้าว การส่งเสริมการแปรรูปผลิตภัณฑ์ที่ทำจากข้าว และส่งเสริมการใช้เครื่องจักรกลในการผลิต

5.2 ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาสถานการณ์การผลิต การตลาด นโยบาย และกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับสินค้าข้าว รวมถึงการวิเคราะห์ศักยภาพ ความสามารถในการแข่งขัน การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ตลอดจนกำหนดกลยุทธ์สินค้าข้าวของไทย ในการนี้ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1) เพิ่มประสิทธิภาพการผลิต โดยผลิตข้าวให้ได้คุณภาพมาตรฐานและได้รับการรับรองระบบการผลิตข้าว เช่น ข้าว GAP ข้าวอินทรีย์ ข้าว GI เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้ผู้บริโภคในตลาดอาเซียนและตลาดโลก

2) สร้างเอกลักษณ์ข้าวไทยเพื่อส่งเสริมการขาย ให้ข้าวไทยมีความโดดเด่นในเรื่องพันธุ์ข้าวที่มีความหลากหลายที่สามารถตอบสนองความต้องการได้ทุกระดับ รวมทั้งเป็นข้าวที่มีคุณภาพที่แตกต่างจากประเทศผู้ส่งออกข้าวอาเซียนด้วยกันอย่างชัดเจน

3) ส่งเสริม/ขยายตลาดข้าวคุณภาพสูงและข้าวตลาดเฉพาะ (Niche Market) ในตลาดอาเซียน แทนการส่งออกข้าวคุณภาพปานกลาง/ต่ำ ซึ่งไทยไม่สามารถแข่งขันกับผู้ส่งออกอาเซียนรายอื่นได้ โดยปัจจุบันกระแสแนวโน้มที่ผู้บริโภคจะบริโภคอาหารเพื่อสุขภาพมีมากขึ้น

4) ส่งเสริมการส่งออกผลิตภัณฑ์ข้าวในรูปแบบต่างๆ ตามความต้องการของตลาดให้มากขึ้น เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่สินค้าข้าวไทย และเป็นทางเลือกใหม่ให้กับผู้บริโภค

5) ติดตามสถานการณ์การผลิต และราคาข้าวของประเทศผู้ส่งออกข้าวอาเซียนอย่างใกล้ชิด เพื่อใช้ในการบริหารจัดการราคาข้าวไทยให้มีความเหมาะสม ที่จะทำให้ไทยสามารถแข่งขันด้านราคากับประเทศคู่แข่งได้

บรรณานุกรม

กรมการข้าว. (2556). *เขตการปลูกข้าวของไทย* (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก:

https://www.thairice.org/doc_dl/doc-zoning/kingkrw.pdf (วันที่สืบค้นข้อมูล: 9 พฤศจิกายน 2559).

กรมการข้าว. (2559). *ยุทธศาสตร์ข้าวไทย (ด้านการผลิต) ฉบับที่ 3*. กรุงเทพฯ : กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.

กรมการค้าภายใน. (2559). *แผนปฏิบัติงานโครงการภายใต้แผนการผลิตและการตลาดข้าวครบวงจร ปี 2559/60*.

กรมการค้าต่างประเทศ. (2559). *ผลิตภัณฑ์จากข้าวและนวัตกรรมข้าวไทย* (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก:

<http://www.thairiceforlife.com/riceproducts/index>. (วันที่สืบค้นข้อมูล: 19 เมษายน 2560).

กรมการปกครอง. (2560). *ระบบสถิติทางการทะเบียน: จำนวนประชากรแยกอายุ ทั่วประเทศ* (ออนไลน์).

เข้าถึงได้จาก: http://stat.dopa.go.th/stat/statnew/upstat_age_disp.php (วันที่สืบค้นข้อมูล: 15 พฤษภาคม 2560)

กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ. (2560). *ข้อมูลการค้าไทยกับประเทศในอาเซียน* (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก:

<http://www.dtn.go.th/files/86/country/asia/>. (วันที่สืบค้นข้อมูล: 19 เมษายน 2560).

กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ. (2560). *สินค้าเกษตร : ข้าว* (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก:

<http://www.dtn.go.th/index.php/product/item> (วันที่สืบค้นข้อมูล: 19 เมษายน 2560).

กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ. (2560). *Country Profile เนการาบริรูในดาร์จซาลาม* (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก:

http://www.dtn.go.th/files/86/country/asia/Country_Profile_BN_Full_20150330.pdf.

(วันที่สืบค้นข้อมูล: 14 เมษายน 2560).

กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ. (2558). *สถิติทางการค้า* (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก:

http://www.ditp.go.th/contents_attach/153697/153697.pdf (วันที่สืบค้นข้อมูล: 20 เมษายน 2559).

กรมศุลกากร. (2558). *สถิติการนำเข้า-ส่งออก* (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <http://www.customs.go.th>.

(วันที่สืบค้นข้อมูล: 1 กรกฎาคม 2559).

กรุงเทพธุรกิจ. (2557). *จีนดึงคุณภาพหอมข้าวหอมมะลิไทย วันที่ 13 พฤษภาคม 2557* (ออนไลน์).

เข้าถึงได้จาก: <http://www.bangkokbiznews.com/news/detail/582140>. (วันที่สืบค้นข้อมูล: 14 เมษายน 2560).

จตุพร สังขวรรณ. (2557). *ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์*. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดดูเคชั่น.

ณัฐกมล นพแก้ว. (2553). *การวิเคราะห์โครงสร้างการส่งออก การนำเข้า และความสามารถการแข่งขัน*

ในการส่งออกข้าวของประเทศสมาชิกอาเซียน. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

- นิชภา สุทธิรักษ์. (2556). *การวิเคราะห์ความสามารถในการแข่งขันการส่งออกข้าวของไทย*.
วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ประเทศไทย ความรู้รอบตัวเกี่ยวกับประเทศไทย (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก [https:// www.เกร็ดความรู้.net/ประเทศไทย/#Topic1](https://www.เกร็ดความรู้.net/ประเทศไทย/#Topic1) (วันที่สืบค้นข้อมูล: 7 พฤษภาคม 2560)
- มติชน. (2559). *โรงสีร้อง'หม่อมเหลน'ช่วยไกล่เกลี่ยผู้ส่งออก-หยาง เหตุโดนเบี้ยวจ่ายค่าข้าววันที่ 6 เมษายน 2559* (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <https://www.matichon.co.th/news/97114>. (วันที่สืบค้นข้อมูล: 20 เมษายน 2560).
- วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี. (2560) *ประเทศบรูไน* (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก <https://th.wikipedia.org/wiki/> (วันที่สืบค้นข้อมูล: 2 กุมภาพันธ์ 2560).
- ศูนย์อาเซียน สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย (2559). *แผนที่ประเทศบรูไน* (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก [http:// www.fact.fti.or.th/th/ภาพรวมประเทศ-บรูไน/](http://www.fact.fti.or.th/th/ภาพรวมประเทศ-บรูไน/) (วันที่สืบค้นข้อมูล: 2 กุมภาพันธ์ 2560).
- สกุลรัศมี คำอุดม. (2553). *ศักยภาพการส่งออกสินค้าเกษตรของประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้สู่ตลาดญี่ปุ่น*.
วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงจาการ์ตา. (2560). *ที่ตั้งแผนที่* (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก <http://www.thaiembassy.org/jakarta/th/organize/17506> (วันที่สืบค้นข้อมูล: 14 เมษายน 2560).
- สถาบันส่งเสริมและพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้. (2560). *พม่า* (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก <http://lrls.nfe.go.th/> (วันที่สืบค้นข้อมูล: 30 เมษายน 2560).
- สุจารีย์ พิชา. (2553). *การวิเคราะห์ความสามารถในการผลิตสาขาเกษตรกรรม กรณีศึกษา: จังหวัดเชียงใหม่*.
สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (2557). *คำนิยามข้อมูลสถิติการเกษตร*. กรุงเทพฯ: กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (2559). *สถิติการค้าสินค้าเกษตรไทยกับต่างประเทศ*. กระทรวงเกษตรและ
สหกรณ์. กรุงเทพฯ.
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (2559). *สถิติภาวะเศรษฐกิจสังคมครัวเรือนและแรงงานเกษตร ปีเพาะปลูก 2558/59*.
กรุงเทพฯ: กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
- อัคราภรณ์ ศรีสว่าง. (2551). *การวิเคราะห์ตลาดส่งออกข้าวของไทย*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัย
เกษตรศาสตร์.
- อัคร พิศาลวานิช. (2554). *การเปรียบเทียบศักยภาพการผลิตและการค้าข้าวไทยและเวียดนามในตลาดอาเซียน*.
วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย ปีที่ 31 ฉบับที่ 2 เดือนเมษายน-มิถุนายน 2554.

- อัทธ์ พิศาลวานิช. (2558). *ข้าวไทยในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- AFSIS. (2017). *ACO Report* (Online). เข้าถึงได้จาก www.apftsis.org/publication (วันที่สืบค้นข้อมูล: 30 เมษายน 2560).
- AFSIS. (2017). *EWI Report* (Online). เข้าถึงได้จาก www.apftsis.org/publication (วันที่สืบค้นข้อมูล: 30 เมษายน 2560).
- Alavi, H. R., Htenas, A., Kopicki, R., Shepherd, A. W., &Clarete, R. (2012). *Trusting trade and the private sector for food security in Southeast Asia*. World Bank.
- Balassa, B. (1989), *Revealed comparative advantage revisited*, in: B. Balassa (ed.), *Comparative Advantage, Trade Policy and Economic Development*, New York University Press, New York.
- Baldwin, K., Childs, N., Dyck, J., & Hansen, J. (2013). *Southeast Asia's Rice Surplus*. BiblioGov.
- Office of the Board of Investment. (2017). *แผนที่ประเทศไทยอาเซียน* (Online). เข้าถึงได้จาก: http://www.boi.go.th/thai/asean/Malaysia/capt1_p1n.html (วันที่สืบค้นข้อมูล: 15 เมษายน 2560)
- Bursiam. (2016). *Company Profile* (Online). เข้าถึงได้จาก: <http://brusiam.com/company> (วันที่สืบค้นข้อมูล: 15 เมษายน 2560)
- Bernstein, L., Bosch, P., Canziani, O., Chen, Z., Christ, R., Davidson, O.& Kundzewicz, Z. W. (2008). *Climate change 2007: Synthesis report: An assessment of the intergovernmental panel on climate change*. IPCC.
- Central Intelligence Agency. (2017). *The World Factbook : Philippines* (Online). เข้าถึงได้จาก: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/rp.html> (วันที่สืบค้นข้อมูล: 4 ธันวาคม 2560).
- Chiangraifocus. (2060). *สังคมออนไลน์ของคนเชียงราย* (Online). เข้าถึงได้จาก: <http://www.chiangraifocus.com> (วันที่สืบค้นข้อมูล: 30 เมษายน 2560).
- Clarete, R. (2012). *Enhancing ASEAN's Resiliency to Extreme Rice Price Volatility*. ADB Sustainable Development Working Paper Series.
- Dek-D. (2560). *10 ประเทศที่คนไปเที่ยวมากที่สุดในโลก* (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <https://www.dek-d.com/studyabroad/35892/> (วันที่สืบค้นข้อมูล: 13 กรกฎาคม 2560).
- De Leon, J. C. (2011). *Rice that Filipinos grow and eat*. Research Paper Series (Philippine Institute for Development Studies), (1), 1.

- Department of Agriculture and Agrifood, Brunei Darussalam. (2017). *Agriculture and Agrifood's Statistic* (Online). เข้าถึงได้จาก <http://www.agriculture.gov.bn> (วันที่สืบค้นข้อมูล: 8 พฤษภาคม 2560).
- European Union. (2013). *Regulation n°120/2013, KhaoHom Mali Thung Kula Rong-Hai registred as PGI*. Official Journal of the European Union L41 February 12: 3-8.
- Fadzli HMD. (2016). *Laila Rice Production in Brunei* (Online). เข้าถึงได้จาก: <http://farmerfamilysite.blogspot.com/2016/07/laila-rice-production-in-brunei.html> (วันที่สืบค้นข้อมูล: 15 เมษายน 2560).
- Felkner, J., Tazhibayeva, K., & Townsend, R. (2009). *Impact of climate change on rice production in Thailand*. The American economic review, 99(2), 205.
- Food and Agriculture Organization of the United Nations. (2016). *FAOSTAT Database*. Rome, Italy: FAO.
- Food and Agriculture Organization of the United Nations. (2016). *GIEWS - Global Information and Early Warning System*. Rome, Italy: FAO.
- Harun, Rosnani. (2015). *Policies and Economic Development of Rice Production in Malaysia*. FFTC Agricultural Policy Database.
- Hirano, Ko. (2014). *Japan's technology sought to turn Myanmar into major rice exporter*. *The Japanese Times* (Online). เข้าถึงได้จาก: <https://www.japantimes.co.jp/news/2014/09/13/national/japans-technology-sought-to-turn-myanmar-into-major-rice-exporter/#.WcMK7dhrzIU> (วันที่สืบค้นข้อมูล: 15 เมษายน 2560).
- Holiday Thai. (2560). *ฉันทริกวันทยุด* (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก <http://www.holidaythai.com/cambodia-guide-5.htm>. (วันที่สืบค้นข้อมูล: 2 กุมภาพันธ์ 2560).
- International Rice Research Institute (IRRI). (2016). *World Rice Statistics (WRS)*. Los Banos, Philippines (Online). เข้าถึงได้จาก: <http://ricestat.irri.org:8080/wrsv3/entrypoint.htm>. (วันที่สืบค้นข้อมูล: 10 กุมภาพันธ์ 2560).
- International Trade Center. (2016). *Trade Map Database* (Online). เข้าถึงได้จาก: <http://www.trademap.org/Index.aspx> (วันที่สืบค้นข้อมูล: 10 กุมภาพันธ์ 2560).
- Khmer Times. (2016). *China To Invest Some US\$400 Million in Rice Warehouse Project in Cambodia* (Online). เข้าถึงได้จาก: <http://www.khmertimeskh.com/news/19363/china-to-invest-some-us-400-million-in-rice-warehouse-project-in-cambodia/> (วันที่สืบค้นข้อมูล: 2 กุมภาพันธ์ 2560).

- Kozicka, M., Kalkuhl, M., Saini, S., & Brockhaus, J. (2015). *Modelling Indian wheat and rice sector policies*. ZEF-Discussion Papers on Development Policy, (197).
- Laborte, A. G., Paguirigan, N. C., Moya, P. F., Nelson, A., Sparks, A. H., & Gregorio, G. B. (2015). *Farmers' preference for rice traits: insights from farm surveys in Central Luzon, Philippines, 1966-2012*. PloS one, 10(8), e0136562.
- Ladawan Phoyee. (2560). *แผนที่ประเทศไทยเวียดนาม* (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <http://phoyee.blogspot.com/p/blog-page.html> (วันที่สืบค้นข้อมูล: 2 กุมภาพันธ์ 2560).
- Lassa, J. A. (2015). *Brunei's Vision 2035: Can it achieve food self-sufficiency?* (Online). เข้าถึงได้จาก: <https://www.rsis.edu.sg/wp-content/uploads/2015/02/CO15034.pdf> (วันที่สืบค้นข้อมูล: 10 กุมภาพันธ์ 2560).
- Liese, B., Isvilanonda, S., Nguyen, K., Nguyen, L., Pananurak, P., Romnea, P., ...& Zimmer, Y. (2014). *Economics of Southeast Asian rice production. Agri Benchmark: Braunschweig, Germany* (Online). เข้าถึงได้จาก: <http://www.agribenchmark.org/fileadmin/Dateiablage/B-Cash-Crop/Reports/Report-2014-1-rice-FAO.pdf> [Verified 26 September 2016] (วันที่สืบค้นข้อมูล: 11 กุมภาพันธ์ 2560)
- Maclean, J., Hardy, B., & Hettel, G. (2013). *Rice Almanac, 4th Edition: Source Book for One of the Most Important Economic Activities on Earth*. International Rice Research Institute: Los Banos, Philippines.
- Mehta, Yash. (2017). *Agricultural Internet of Things technology applications* (Online). เข้าถึงได้จาก: <https://www.ibm.com/blogs/internet-of-things/iot-agricultural-applications/> (วันที่สืบค้นข้อมูล: 11 กุมภาพันธ์ 2560).
- Ministry of Finance, Brunei Darussalam. (2016). *Rice and Sugar* (Online). เข้าถึงได้จาก: <http://www.mof.gov.bn/index.php/services-sss/rice-and-sugar> (วันที่สืบค้นข้อมูล: 11 กุมภาพันธ์ 2560).
- Nara, P., Mao, G. G., & Yen, T. B. (2014). *Climate change impacts on agricultural products in Thailand: a case study of Thai rice at the Chao Phraya River Basin*. APCBEE Procedia, 8, 136-140.
- Nazuri, N. S., & Man, N. (2016). *Acceptance and Practices on New Paddy Seed Variety Among Farmers in MADA Granary Area*. Academic Journal of Interdisciplinary Studies, 5(2), 105.

- Nusantara Studies Center. (2560). แผนที่ประเทศฟิลิปปินส์ (Online). เข้าถึงได้จาก:
<http://nikrakib.blogspot.com/2007/09/autonomous-region-in-muslim-mindanao.html>
 (วันที่สืบค้นข้อมูล: 4 ธันวาคม 2560).
- Oxford Business Group. (2015). *Brunei Darussalam explores agro-industry and rice cultivation to help assure food security* (Online). เข้าถึงได้จาก:
<https://www.oxfordbusinessgroup.com/overview/seeds-growth-sultanate-exploring-diverse-means-assuring-food-security-including-agro-industry-and> (วันที่สืบค้นข้อมูล: 4 กุมภาพันธ์ 2560).
- Palys, T. (2008). Purposive sampling. In L.M. Given (Ed.) *The Sage Encyclopedia of Qualitative Research Methods*. (Vol.2). Sage: Los Angeles, pp. 697-8
- Philippine Rice Research Institute. (2016). *FAQs on Philippine Seedboard (PSB)/ NSIC Rice Varieties* (Online). เข้าถึงได้จาก: <http://www.pinoyrice.com/rice-varieties> (วันที่สืบค้นข้อมูล: 14 เมษายน 2560).
- Ramli,Asfaliza. (2016). *Rice varietal development in MARDI for food sovereignty*. Scientia MARDI - Vol. 009.
- Reyes, L.C. (2012). *Banking seeds*. Rice Today April-June 2012.
- SingaporePackage. (2017). *Singapore Map* (Online). เข้าถึงได้จาก:
http://www.singaporepackage.com/singapore_map.htm (วันที่สืบค้นข้อมูล: 14 เมษายน 2560).
- Susilowati. (2014). *Situation on Breeding and Production of Rice in Indonesia*. Government of Indonesia". Ministry of Agriculture, Center for Plant Variety Protection and Agricultural Permit (Online). เข้าถึงได้จาก http://eapvp.org/report/docs/Indonesia_Rice%20Presentation.pdf (วันที่สืบค้นข้อมูล: 25 พฤษภาคม 2560).
- Thang T.C. and ThiBao D. (2015). *Rice policy review in Vietnam*. FFTC Agricultural Policy Database.
- Timmer, C. P. (2010). *Reflections on food crises past*. Food policy, 35(1), 1-11.
- Tobias, A., Molina, I., Valera, H. G., Mottaleb, K., & Mohanty, S. (2012). *Handbook on Rice Policy for Asia*. International Rice Research Institute (IRRI).
- Tosawat, Teeraphat. (2017). *ดีแทคฟาร์มแม่นยำ พัฒนาเกษตร ผลานเทคโนโลยี IoT หวังขับเคลื่อนไทยสู่เกษตร 4.0* (Online). เข้าถึงได้จาก: <https://www.beartai.com/news/it-thai-news/158086>
 (วันที่สืบค้นข้อมูล: 10 กรกฎาคม 2560).

- Trade Map. (2016). *Information about the annual growth in value between 2005 and 2009*. (Online). เข้าถึงได้จาก: <http://www.trademap.org/MetadataPage.aspx> (วันที่สืบค้นข้อมูล: 4 กุมภาพันธ์ 2560).
- Trethewie, S. (2013). *The ASEAN Plus Three Emergency Rice Reserve (APTERR): Cooperation, Commitment and Contradictions*. RSIS Centre for Non-Traditional Security (NTS) Studies, Singapore (NTS Working Paper no. 8).
- U.S. Department of Agriculture. (2013, March 15). *Philippines: Grain and Feed Annual*. Washington, DC: U.S Department of Agriculture, Foreign Agricultural Service (USDA/FAS).
- U.S. Department of Agriculture. (2016). *PS&D Online Dataset*. Washington, DC: U.S Department of Agriculture, Foreign Agricultural Service (USDA/FAS). (Online). เข้าถึงได้จาก: <https://apps.fas.usda.gov/psdonline/> (วันที่สืบค้นข้อมูล: 10 กรกฎาคม 2560).
- United States International Trade Commission (2015). *Rice: Global Competitiveness of the U.S. Industry*. Washington, DC: USITC
- United Nations. (2017). *World Population Prospects 2017*. New York. (Online). เข้าถึงได้จาก: <https://esa.un.org/unpd/wpp/Download/Standard/Population/> (วันที่สืบค้นข้อมูล: 10 กรกฎาคม 2560).
- Utkulu, U. and D. Seymen. (2004). *Reveled Comparative Advantage and Competitiveness : Evidence for Turkey vis-à-vis the EU/15*. The European trade Study Group 6th Annual Conference, ETSG 2004, Nottingham, September 2004.
- Vietnam net. (2015). *Jasmine fragrant rice to be developed as Vietnam's national rice brand*. (Online). เข้าถึงได้จาก: <http://english.vietnamnet.vn/fms/business/143662/jasmine-fragrant-rice-to-be-developed-as-vietnam-s-national-rice-brand.html> (วันที่สืบค้นข้อมูล: 13 กรกฎาคม 2560).
- We Eat Rice. (2560). *คลังความรู้ : พันธุ์ข้าวไทย* (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก <https://thairicebuu.wordpress.com/> (วันที่สืบค้นข้อมูล: 24 พฤษภาคม 2560).
- Wikimedia Commons. (2017). *BCG Matrix* (Online). เข้าถึงได้จาก: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:BCG_Matrix.png (วันที่สืบค้นข้อมูล: 10 กรกฎาคม 2560).
- World Bank. (2015). *Production* (Online). เข้าถึงได้จาก: <http://www.data.worldbank.org/country> (วันที่สืบค้นข้อมูล: 13 กรกฎาคม 2560).

World Bank. (2017). *Population Total* (Online). เข้าถึงได้จาก

<https://data.worldbank.org/indicator/SP.POP.TOTL> วันที่สืบค้นข้อมูล: 13 กรกฎาคม 2560).

World Bank. (2017). *World Development Indicators* (Online). เข้าถึงได้จาก:

<http://databank.worldbank.org/data/reports.aspx?source=world-development-indicators>
(วันที่สืบค้นข้อมูล: 13 กรกฎาคม 2560).

ภาคผนวก

ตารางผนวกที่ 1 พื้นที่เพาะปลูก พื้นที่เก็บเกี่ยว ผลผลิต และผลผลิตต่อไร่ ของข้าวนาปี ปี 2557/58 ความชื้น 15%

ภาค/จังหวัด	พื้นที่เพาะปลูก	พื้นที่เก็บเกี่ยว	ผลผลิต	ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ (กก.)	
	(ไร่)	(ไร่)	(ตัน)	ปลูก	เก็บ
รวมทั้งประเทศ	60,790,599	58,246,976	26,269,964	432	451
ภาคเหนือ	13,715,723	13,580,730	7,816,734	570	576
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	37,030,335	34,793,705	12,467,579	337	358
ภาคกลาง	9,156,546	8,998,902	5,599,613	612	622
ภาคใต้	887,995	873,639	386,038	435	442
เชียงราย	1,224,768	1,205,641	715,448	584	593
พะเยา	620,113	615,866	336,962	543	547
ลำปาง	423,851	421,817	224,381	529	532
ลำพูน	115,624	115,624	70,840	613	613
เชียงใหม่	456,116	450,882	282,592	620	627
แม่ฮ่องสอน	165,402	165,141	68,675	415	416
ตาก	261,823	258,290	112,100	428	434
กำแพงเพชร	1,324,544	1,317,629	768,639	580	583
สุโขทัย	1,036,758	1,012,633	577,418	557	570
แพร่	283,736	278,607	154,402	544	554
น่าน	221,923	221,410	115,087	519	520
อุตรดิตถ์	589,182	585,648	361,239	613	617
พิษณุโลก	1,359,936	1,344,194	782,776	576	582
พิจิตร	1,645,047	1,629,880	963,196	586	591
นครสวรรค์	2,354,191	2,342,750	1,355,321	576	579
อุทัยธานี	549,191	541,471	334,940	610	619
เพชรบูรณ์	1,083,518	1,073,247	592,718	547	552
เลย	367,280	358,139	134,192	365	375
หนองบัวลำภู	712,380	695,019	223,804	314	322
อุดรธานี	1,739,591	1,709,518	635,141	365	372
หนองคาย	511,173	501,828	185,852	364	370

ตารางผนวกที่ 1 พื้นที่เพาะปลูก พื้นที่เก็บเกี่ยว ผลผลิต และผลผลิตต่อไร่ ของข้าวนาปี ปี 2557/58 ความชื้น 15% (ต่อ)

ภาค/จังหวัด	พื้นที่เพาะปลูก	พื้นที่เก็บเกี่ยว	ผลผลิต (ตัน)	ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ (กก.)	
	(ไร่)	(ไร่)		ปลูก	เก็บ
บึงกาฬ	492,181	481,960	138,578	282	288
สกลนคร	2,023,550	1,985,761	642,320	317	323
นครพนม	1,309,861	1,275,270	466,620	356	366
มุกดาหาร	492,320	484,106	185,859	378	384
ยโสธร	1,353,231	1,258,987	465,891	344	370
อำนาจเจริญ	963,595	893,872	308,432	320	345
อุบลราชธานี	3,862,296	3,654,003	1,201,818	311	329
ศรีสะเกษ	3,001,190	2,950,279	1,076,541	359	365
สุรินทร์	3,162,849	3,106,496	1,176,400	372	379
บุรีรัมย์	2,761,475	2,604,699	992,500	359	381
มหาสารคาม	2,183,398	2,095,471	770,968	353	368
ร้อยเอ็ด	3,077,638	2,985,251	1,118,021	363	375
กาฬสินธุ์	1,480,070	1,460,052	535,653	362	367
ขอนแก่น	2,428,350	2,014,350	684,263	282	340
ชัยภูมิ	1,597,278	1,303,960	460,261	288	353
นครราชสีมา	3,510,629	2,974,684	1,064,465	303	358
สระบุรี	357,841	354,263	233,361	652	659
ลพบุรี	675,396	620,509	347,528	515	560
สิงห์บุรี	307,583	307,432	208,795	679	679
ชัยนาท	770,380	757,200	513,783	667	679
สุพรรณบุรี	1,306,418	1,306,062	960,958	736	736
อ่างทอง	358,242	354,374	231,781	647	654
พระนครศรีอยุธยา	822,025	813,631	533,878	649	656
นนทบุรี	102,229	102,052	71,500	699	701
กรุงเทพฯ	96,509	96,470	64,380	667	667
ปทุมธานี	313,747	313,532	219,638	700	701

ตารางผนวกที่ 1 พื้นที่เพาะปลูก พื้นที่เก็บเกี่ยว ผลผลิต และผลผลิตต่อไร่ ของข้าวนาปี ปี 2557/58 ความชื้น 15% (ต่อ)

ภาค/จังหวัด	พื้นที่เพาะปลูก	พื้นที่เก็บเกี่ยว	ผลผลิต (ตัน)	ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ (กก.)	
	(ไร่)	(ไร่)		ปลูก	เก็บ
นครนายก	401,618	399,860	230,653	574	577
ปราจีนบุรี	480,367	476,307	207,906	433	436
ฉะเชิงเทรา	728,546	724,193	468,705	643	647
สระแก้ว	794,898	770,105	252,139	317	327
จันทบุรี	21,294	21,022	7,836	368	373
ตราด	17,840	17,648	7,409	415	420
ระยอง	20,950	20,829	9,825	469	472
ชลบุรี	79,597	78,748	38,588	485	490
สมุทรปราการ	38,389	38,287	30,522	795	797
สมุทรสาคร	11,543	11,456	8,073	699	705
นครปฐม	359,925	359,525	265,957	739	740
กาญจนบุรี	413,002	391,695	236,485	573	604
ราชบุรี	319,721	314,538	211,894	663	674
สมุทรสงคราม	3,759	3,759	2,639	702	702
เพชรบุรี	309,329	302,146	211,231	683	699
ประจวบคีรีขันธ์	45,398	43,259	24,149	532	558
ชุมพร	6,090	6,050	2,333	383	386
ระนอง	1,171	1,159	387	330	334
สุราษฎร์ธานี	7,021	6,990	2,667	380	382
พังงา	1,404	1,389	453	323	326
ภูเก็ต	63	62	31	492	500
กระบี่	6,482	6,449	1,979	305	307
ตรัง	12,196	12,100	4,593	377	380
นครศรีธรรมราช	295,422	292,919	131,543	445	449
พัทลุง	136,538	134,975	56,592	414	419
สงขลา	205,510	204,560	107,799	525	527

ตารางผนวกที่ 1 พื้นที่เพาะปลูก พื้นที่เก็บเกี่ยว ผลผลิต และผลผลิตต่อไร่ ของข้าวนาปี ปี 2557/58 ความชื้น 15% (ต่อ)

ภาค/จังหวัด	พื้นที่เพาะปลูก	พื้นที่เก็บเกี่ยว	ผลผลิต (ตัน)	ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ (กก.)	
	(ไร่)	(ไร่)		ปลูก	เก็บ
สตูล	26,216	26,138	10,217	390	391
ปัตตานี	94,287	93,084	35,129	373	377
ยะลา	41,201	40,787	14,582	354	358
นราธิวาส	54,394	46,977	17,733	326	377

ที่มา: สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2559)

ตารางผนวกที่ 2 พื้นที่เพาะปลูก พื้นที่เก็บเกี่ยว ผลผลิต และผลผลิตต่อไร่ ของข้าวนาปรัง ปี 2558 ความชื้น 15%

ภาค/จังหวัด	พื้นที่เพาะปลูก	พื้นที่เก็บเกี่ยว	ผลผลิต	ผลผลิตต่อไร่ (กก.)	
	(ไร่)	(ไร่)	(ตัน)	ปลูก	เก็บ
รวมทั้งประเทศ	8,460,759	8,408,794	5,346,915	632	636
ภาคเหนือ	3,716,623	3,695,489	2,339,551	629	633
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	1,180,436	1,169,898	606,677	514	519
ภาคกลาง	3,269,586	3,250,844	2,244,669	687	690
ภาคใต้	294,114	292,563	156,018	530	533
เชียงราย	453,311	450,298	310,678	685	690
พะเยา	54,190	53,565	34,800	642	650
ลำปาง	15,143	15,040	8,103	535	539
ลำพูน	14,242	14,211	9,421	661	663
เชียงใหม่	114,964	114,285	75,322	655	659
แม่ฮ่องสอน	67	67	39	582	582
ตาก	9,294	9,250	5,146	554	556
กำแพงเพชร	592,642	591,117	364,480	615	617
สุโขทัย	474,720	472,623	290,251	611	614
แพร่	27,417	27,104	16,445	600	607
น่าน	4,800	4,785	2,670	556	558
อุตรดิตถ์	193,630	191,504	129,977	671	679
พิษณุโลก	450,194	448,134	282,481	627	630
พิจิตร	588,276	585,510	363,114	617	620
นครสวรรค์	581,628	578,829	360,962	621	624
อุทัยธานี	101,278	100,838	64,283	635	637
เพชรบูรณ์	40,827	38,329	21,379	524	558
เลย	311	273	102	328	374
หนองบัวลำภู	15,776	15,421	8,069	511	523

ตารางผนวกที่ 2 พื้นที่เพาะปลูก พื้นที่เก็บเกี่ยว ผลผลิต และผลผลิตต่อไร่ ของข้าวนาปรัง ปี 2558 ความชื้น 15% (ต่อ)

ภาค/จังหวัด	พื้นที่เพาะปลูก	พื้นที่เก็บเกี่ยว	ผลผลิต	ผลผลิตต่อไร่ (กก.)	
	(ไร่)	(ไร่)	(ตัน)	ปลูก	เก็บ
อุดรธานี	49,273	48,811	22,874	464	469
หนองคาย	71,571	70,851	37,016	517	522
บึงกาฬ	11,097	10,659	5,522	498	518
สกลนคร	58,662	57,051	27,191	464	477
นครพนม	56,417	56,417	27,108	480	480
มุกดาหาร	378	378	164	434	434
ยโสธร	46,386	46,201	24,384	526	528
อำนาจเจริญ	3,960	3,902	1,892	478	485
อุบลราชธานี	139,083	138,455	59,188	426	427
ศรีสะเกษ	77,285	77,043	36,253	469	471
สุรินทร์	47,012	46,725	20,214	430	433
บุรีรัมย์	27,735	27,519	13,403	483	487
มหาสารคาม	12,495	12,320	7,362	589	598
ร้อยเอ็ด	128,025	126,902	68,554	535	540
กาฬสินธุ์	236,511	235,579	142,626	603	605
ขอนแก่น	45,495	44,242	23,241	511	525
ชัยภูมิ	87,916	87,413	46,214	526	529
นครราชสีมา	65,048	63,736	35,300	543	554
สระบุรี	65,134	64,311	41,395	636	644
ลพบุรี	55,303	53,727	33,268	602	619
สิงห์บุรี	55,115	54,045	33,269	604	616
ชัยนาท	206,315	205,131	132,749	643	647
สุพรรณบุรี	599,188	598,030	434,765	726	727
อ่างทอง	120,746	120,248	76,876	637	639

ตารางผนวกที่ 2 พื้นที่เพาะปลูก พื้นที่เก็บเกี่ยว ผลผลิต และผลผลิตต่อไร่ ของข้าวนาปรัง ปี 2558 ความชื้น 15% (ต่อ)

ภาค/จังหวัด	พื้นที่เพาะปลูก	พื้นที่เก็บเกี่ยว	ผลผลิต (ตัน)	ผลผลิตต่อไร่ (กก.)	
	(ไร่)	(ไร่)		ปลูก	เก็บ
อยุธยา	549,994	548,342	376,413	684	686
นนทบุรี	97,968	97,818	68,717	701	702
กรุงเทพฯ	112,037	109,898	74,380	664	677
ปทุมธานี	268,466	267,749	196,443	732	734
นครนายก	176,246	176,026	108,167	614	614
ปราจีนบุรี	143,770	141,396	88,778	618	628
ฉะเชิงเทรา	412,499	409,861	289,219	701	706
สระแก้ว	14,157	14,006	7,448	526	532
ตราด	1,856	1,846	899	484	487
ระยอง	3,377	3,324	1,798	532	541
ชลบุรี	44,805	44,042	29,623	661	673
สมุทรปราการ	20,207	19,721	14,391	712	730
สมุทรสาคร	4,537	4,208	2,935	647	697
นครปฐม	249,927	249,620	189,354	758	759
กาญจนบุรี	14,828	14,743	10,373	700	704
ราชบุรี	14,838	14,697	10,306	695	701
สมุทรสงคราม	451	373	278	616	745
เพชรบุรี	6,809	6,793	4,941	726	727
ประจวบคีรีขันธ์	31,013	30,889	17,884	577	579
ชุมพร	990	990	492	497	497
สุราษฎร์ธานี	3,908	3,898	1,983	507	509
ตรัง	295	295	133	451	451
นครศรีธรรมราช	117,120	116,895	60,932	520	521
พัทลุง	54,505	54,141	29,459	540	544

ตารางผนวกที่ 2 พื้นที่เพาะปลูก พื้นที่เก็บเกี่ยว ผลผลิต และผลผลิตต่อไร่ ของข้าวนาปรัง ปี 2558 ความชื้น 15% (ต่อ)

ภาค/จังหวัด	พื้นที่เพาะปลูก	พื้นที่เก็บเกี่ยว	ผลผลิต (ตัน)	ผลผลิตต่อไร่ (กก.)	
	(ไร่)	(ไร่)		ปลูก	เก็บ
สงขลา	92,903	92,403	52,715	567	570
สตูล	610	610	264	433	433
ปัตตานี	22,660	22,208	9,450	417	426
ยะลา	190	190	110	579	579
นราธิวาส	933	933	480	514	514

ที่มา: สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2559)

